
**Internationaal vergelijkend onderzoek
naar de kind-begeleider ratio in formele opvang voor
kinderen jonger dan 3 jaar
en de bijhorende modaliteiten en randvoorwaarden**

Dr. Teppers Eveline
Prof. dr. Tine Van Regenmortel

HIVA – KU Leuven

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
Tel 0032 16 37 34 32
E-mail: swvg@kuleuven.be
Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

**STEUNPUNT
WELZIJN
VOLKSGEZONDHEID &
GEZIN**

Publicatie nr. 2023/02

SWVG-Rapport 11

Titel rapport: Internationaal vergelijkend onderzoek naar de kind-begeleider ratio in formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar en de bijhorende modaliteiten en randvoorwaarden

Promotor: Prof. dr. Tine Van Regenmortel¹

Onderzoeker: Dr. Eveline Teppers¹

¹ Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) – KU Leuven

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. De Vlaamse Overheid kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>		
KU Leuven		
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy		Prof. dr. Anja Declercq
· Instituut voor Sociaal Recht		Prof. dr. Chantal Van Audenhove
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving		Prof. dr. Johan Put
		Prof. dr. Tine Van Regenmortel
UGent		
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg		Prof. dr. Ann Van Hecke
· Vakgroep Marketing, Innovatie en Organisatie		Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management		Prof. dr. Bram verschuere
Vrije Universiteit Brussel		
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen		Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen		
· Faculteit Sociale Wetenschappen		Prof. dr. Koen Decancq
<i>Partnerinstellingen</i>		
Universiteit Hasselt		
· Faculteit Geneeskunde en Levenswetenschappen		Prof. dr. Piet Stinissen
Thomas More Hogeschool		
· Unit Mens & Welzijn		Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool		
· Sociaal Werk		
Hogeschool Gent		
· Onderzoekscentrum 360° Zorg en Welzijn		
UC Leuven-Limburg		
· Research & Expertise - Expertisecentrum Health Innovation		
Karel De Grote hogeschool		
· Onderzoek en maatschappelijke dienstverlening		
Hogeschool PXL		
· Expertisecentrum PXL Social Work Research		
Odisee co-hogeschool		
· Studiegebied Sociaal-Agogisch Werk		
KeFor		
· Kenniscentrum Forensisch Psychiatrische Zorg		
<i>Coördinatie en secretariaat</i>		
Coördinator SWVG		Dr. Kathleen De Cuyper
Administratieve ondersteuning		Manuela Schröder
		Lut Van Hoof

Rapport 11

Juli 2023

Internationaal vergelijkend onderzoek naar de kind-begeleider ratio in formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar en de bijhorende modaliteiten en randvoorwaarden

Onderzoeker: Dr. Eveline Teppers¹

Promotor: Prof. Dr. Tine Van Regenmortel¹

¹ Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) – KU Leuven

Samenvatting

Het waarborgen van kwaliteit in de opvang en het onderwijs van jonge kinderen (OOJK) is complex en afhankelijk van verschillende factoren, waarbij de kind-begeleider ratio of het aantal kinderen per begeleider een belangrijke rol speelt. In Vlaanderen wordt momenteel gediscussieerd over het verlagen van deze ratio in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar met als doel de pedagogische kwaliteit te verbeteren, de werkdruk te verminderen en incidenten te voorkomen. Een internationale benchmarkstudie is in opdracht gegeven om een overzicht te bieden van de ratio's en bijbehorende modaliteiten in andere landen. In totaal zijn er 10 landen geselecteerd, waaronder Nederland, Frankrijk, Ierland, Luxemburg, Noorwegen, Finland, Litouwen, Duitsland (deelstaat Berlijn), Estland, Vlaanderen en Wallonië. Voor deze studie werd een schriftelijke bevraging en een documentanalyse uitgevoerd voor alle landen, terwijl voor een diepgaandere analyse interviews zijn gehouden met vijf landen: België (zowel Vlaanderen als Wallonië), Nederland, Frankrijk, Ierland en Noorwegen. Het doel van deze studie is om waardevolle inspiratie te bieden voor het verbeteren van de kind-begeleider ratio in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar in Vlaanderen.

De belangrijkste bevindingen uit deze studie kunnen we samenvatten in volgende punten:

- De kind-begeleider ratio in de groepsopvang in Vlaanderen is het hoogst, met maximaal 9 kinderen per begeleider (of 8 kinderen als er slechts één begeleider aanwezig is in de opvanglocatie). In andere landen varieert de kind-begeleider ratio tussen maximaal 3 en 8 kinderen per begeleider. Deze ratio kan differentiëren op basis van de leeftijd en samenstelling van de leefgroepen. Specifiek hebben bepaalde landen lagere ratio's voor baby's vanwege hun specifieke behoeften, wordt ook rekening gehouden met kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften en zijn er verschillende ratio's in horizontale en verticale leefgroepen. Daarnaast kan de ratio worden beïnvloed door de kwalificaties van de begeleiders, het tijdstip en de duur van de opvang. Sommige landen hanteren ook uitzonderingsregels op de wettelijke ratio's om de praktische haalbaarheid voor kinderopvangorganisaties te waarborgen. Deze studie

toont aan dat er veel variatie bestaat in de ratio in andere landen en dat verschillende factoren worden overwogen bij het bepalen ervan.

- De definitie van de kind-begeleider ratio en welke begeleiders worden meegeteld, verschillen tussen de landen. In sommige landen wordt de ratio gebaseerd op het niveau van een leefgroep, terwijl andere landen kijken naar het niveau van de opvanglocatie. In alle onderzochte landen worden alleen begeleiders die direct met kinderen werken, meegeteld. Dit betekent dat administratief of logistiek personeel wordt uitgesloten van de kind-begeleider ratio. In Vlaanderen moeten begeleiders fysiek aanwezig zijn om meegeteld te worden, terwijl andere landen ook of uitsluitend een in-dienstnorm vereisen. De begeleiders dienen te beschikken over de juiste kwalificaties, maar sommige landen staan ook niet-gekwalficeerde begeleiders of begeleiders in opleiding toe voor de kind-begeleider ratio. Bovendien variëren de minimale onderwijskwalificaties die vereist zijn voor begeleiders tussen de landen, variërend van een diploma hoger secundair onderwijs tot een bachelordiploma.
- In Vlaanderen is de wettelijke maximale groeps grootte het hoogst, namelijk 18 kinderen in één leefgroep, terwijl andere landen variëren tussen 6 en 16 kinderen. In de meeste landen wordt de groeps grootte gedefinieerd als het aantal kinderen dat gelijktijdig aanwezig is in de leefgroep, maar er zijn uitzonderingen waar gekeken wordt naar het aantal beschikbare opvangplaatsen. Verschillende landen hanteren differentiatie in groeps grootte op basis van de leeftijd van de kinderen en maken onderscheid tussen horizontale en verticale leefgroepen, waarbij lagere groeps groottes gelden als er jongere kinderen aanwezig zijn. Bovendien worden in bepaalde landen kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften zwaarder meegewogen in integratiegroepen, terwijl speciale groepen met uitsluitend specifieke ondersteuningsbehoeften lagere wettelijke maximale groeps groottes kennen. De grootte van de (speel-, rust- of buiten) ruimte heeft ook invloed op de maximale groeps grootte in bepaalde landen. Het verlagen van de groeps grootte in Vlaanderen kan de kwaliteit van de kinderopvang verbeteren, naast het verlagen van de kind-begeleider ratio.
- In Vlaanderen mogen onthaalouders meer kinderen onder de 3 jaar opvangen dan in andere landen, namelijk 8 kinderen per onthaalouder, terwijl dit varieert van 4 tot 5 kinderen in andere landen. De vastgestelde maximale aantallen kinderen per onthaalouder variëren per land en houden rekening met factoren zoals leeftijd, groepssamenstelling en opvanglocatiegrootte. In bepaalde landen gelden er ook specifieke uitzonderingsregels.
- Het werven en behouden van gekwalficeerd personeel is een uitdaging die zowel in Vlaanderen als in de andere onderzochte landen binnen de diepgaande analyse naar voren komt. Om de kinderopvangsector te versterken, nemen verschillende landen maatregelen zoals het verbeteren van loon- en arbeidsvoorwaarden en het bevorderen van opleidings- en carrière mogelijkheden. Het verlagen van de kind-begeleider ratio kan ook bijdragen aan het aantrekkelijker maken van het beroep, doordat er meer tijd en ruimte beschikbaar is voor individuele zorg en aandacht voor kinderen. Deze maatregel kan tevens de werkdruk verminderen en de kwaliteit van de kinderopvang verhogen.
- Een lagere kind-begeleider ratio leidt niet noodzakelijk tot aanzienlijk hoge kosten voor ouders. Verschillende landen laten zien dat de financiële last voor ouders redelijk of bewust beperkt kan worden, zelfs bij een lagere ratio. Sommige landen bieden gratis opvang aan, terwijl andere een wettelijke beperking hebben op de ouderbijdrage. Bovendien krijgen de organisatoren/opvang-

locaties in deze landen meer financiële steun van de overheid voor de opvang van jonge kinderen in vergelijking met België (en Vlaanderen).

- In Vlaanderen worden externe evaluatoren, inspecteurs van Zorginspectie, ingezet voor toezicht en monitoring. Andere landen maken eveneens gebruik van externe evaluatoren of hebben lokale autoriteiten/gemeenten verantwoordelijk voor de evaluatie van de kwaliteit, en sommige landen betrekken zowel lokale als nationale autoriteiten hierbij. In Vlaanderen is er geen wettelijk vastgelegde inspectiefrequentie, terwijl andere landen wettelijke bepalingen hebben, variërend van jaarlijks tot eens in de drie jaar. Observaties en controle van aanwezigheidsregisters zijn veelvoorkomende inspectiemethoden met betrekking tot de kind-begeleider ratio in de verschillende landen. Hoewel er in Vlaanderen geen specifieke sancties bestaan voor het niet naleven van de kind-begeleider ratio, kunnen vastgestelde tekortkomingen leiden tot handhavingsmaatregelen, variërend van waarschuwingen tot intrekking van de vergunning. Andere landen hanteren vergelijkbare sancties voor het niet naleven van voorschriften. Naast toezicht is het van belang om ook preventieve maatregelen te nemen, zoals het bieden van begeleiding en coaching op de werkvloer.

Deze vergelijkende studie toont ook aan dat er aanzienlijke verschillen bestaan tussen landen op gebied van beleid, financiering en organisatie van de OOJK-sector. Ondanks deze verschillen zijn er vergelijkbare uitdagingen, zoals arbeidstekorten, personeelswerving en -behoud, werkdruk en ziekteverzuim. Bovendien is er in veel landen een groeiende focus op professionalisering in de sector, het verbeteren van loon- en arbeidsvoorwaarden, het versterken van de sector en het bevorderen van carrière mogelijkheden. In vergelijking met andere landen heeft Vlaanderen de hoogste wettelijke kind-begeleider ratio en groepsgrootte, met beperkte differentiatie. Deze studie benadrukt de aanbeveling om de kind-begeleider ratio te verlagen met aandacht voor praktische haalbaarheid, om de maximale groepsgrootte te verlagen en rekening te houden met de leeftijd van de kinderen en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Daarnaast wordt aanbevolen om de frequentie van kwaliteitstoezicht en -monitoring vast te leggen en te verhogen, te investeren in preventieve maatregelen zoals een lagere kind-begeleider ratio en adequate begeleiding en ondersteuning op de werkvloer. Het is ook belangrijk om te blijven investeren in professionalisering, loopbaanontwikkeling, verbeterde loon- en arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, en om maatschappelijke erkenning en waardering voor kinderbegeleiders te bevorderen.

Inhoud

Hoofdstuk 1	Situering en onderzoeksdoelstelling	11
1	Situering en probleemstelling	11
2	Onderzoeksdoelstelling en -vragen	12
Hoofdstuk 2	Onderzoeksmethode en concrete aanpak	15
1	Selectie van landen	15
2	Diepgaande versus beperkte analyse	17
3	Dataverzameling	17
3.1	Schriftelijke bevraging	17
3.2	Documentanalyse	18
3.3	Interview met experts	18
4	Verloop onderzoek	19
Hoofdstuk 3	De kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte	21
1	Wettelijke kind-begeleider ratio in de groepsopvang	21
1.1	Verschillende variaties in de kind-begeleider ratio	22
1.2	Berekeningswijze van de kind-begeleider ratio	24
2	Wettelijke maximale groepsgrootte in de groepsopvang	32
3	Wettelijke kind-begeleider ratio in de gezinsopvang	36
4	Motieven voor de keuze van de wettelijke kind-begeleider ratio (en maximale groepsgrootte)	40
5	Toezicht en evaluatie van de wettelijke kind-begeleider ratio	43
6	Reële kind-begeleider ratio in de praktijk	49
Hoofdstuk 4	Randvoorwaarden voor kwalitatieve opvang	55
1	Dimensie beheer en financiering	56
1.1	Structuur en beleid van OOK	56
1.2	Duur en uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders	60
1.3	Totale overheidsuitgave voor OOK uitgedrukt in % van het BBP	65
2	Dimensie toegang	66
2.1	Wettelijke garantie op opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOK)	66
2.2	Aanbod voor en gebruik door kinderen jonger dan 3 jaar	69
2.3	Financiële bijdrage door de ouders	74
3	Dimensie personeel	79
3.1	Vereiste minimale onderwijskwalificaties	79
3.2	Andere kwalificatievereisten	83
3.3	Loon- en arbeidsvoorwaarden, jobbeleving en arbeidsmarkt	85

Hoofdstuk 5	Algemeen besluit en aanbevelingen	91
1	Synthese van het onderzoeksopzet	91
2	De belangrijkste bevindingen	92
2.1	Vlaanderen heeft de hoogste wettelijke ratio van 1 begeleider per maximaal 9 kinderen in de groepsopvang, terwijl andere landen variëren tussen maximaal 3 en 8 kinderen	92
2.2	De definitie van de kind-begeleider ratio en welke begeleiders worden meegeteld, variëren tussen de verschillende landen	95
2.3	Toenemende focus op professionalisering in de kinderopvangsector in Vlaanderen en andere landen	96
2.4	Vlaanderen staat grotere leefgroepen toe in de groepsopvang in vergelijking met andere landen, namelijk 18 kinderen versus 6 tot 16 kinderen	97
2.5	In Vlaanderen kunnen onthaalouders meer kinderen onder de 3 jaar opvangen in vergelijking met andere landen, namelijk 8 kinderen versus 4 tot 5 kinderen	98
2.6	Het aanpakken van personeelstekorten in de kinderopvangsector en de rol van een lagere kind-begeleider ratio	100
2.7	De kostprijs voor ouders en de overheid	102
2.8	Toezicht en monitoring van de kind-begeleider ratio: een aspect van structurele kwaliteit	102
3	Suggesties voor verder onderzoek	103
4	Mogelijke keuzes bij het bepalen van een lagere wettelijke kind-begeleider ratio	104
5	Aanbevelingen	104
Bijlage 1: Landfiches		107
1	België – Vlaanderen	107
2	België - Federatie Wallonië en Brussel	117
3	Nederland	125
4	Frankrijk	136
5	Ierland	145
6	Noorwegen	154
7	Estland	161
8	Finland	167
9	Duitsland – Deelstaat Berlijn	172
10	Litouwen	178
11	Luxemburg	184
Bijlage 2: Schriftelijke bevraging kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte		191

Lijst Tabellen

Tabel 1	Selectie van de landen	18
Tabel 2	Illustratief voorbeeld van een berekening van het aantal begeleiders in Ierland	24
Tabel 3	De wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen (jonger dan 3 à 4 jaar)	26
Tabel 4	De wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (jonger dan 3 à 4 jaar)	33
Tabel 5	De wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang	37
Tabel 6	Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang	42
Tabel 7	Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte	45
Tabel 8	Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen	52
Tabel 9	Mate van integratie van de OOK-fase	57
Tabel 10	Organisatiesystemen in OOK	58
Tabel 11	Bevoegde autoriteit(en) voor de OOK-fase	60
Tabel 12	Duur betaald* moederschaps-, vaderschaps-, ouderschapsverlof in weken (bij eenlingen)	62
Tabel 13	Gemiddeld uitkeringspercentage van het brutoloon* voor moederschaps-, vaderschaps-, ouderschapsverlof (bij eenlingen)	64
Tabel 14	Totale overheidsuitgave voor OOK uitgedrukt in % van het BBP (bruto binnenlands product) in 2019*	66
Tabel 15	Wettelijke garantie op opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOK)	67
Tabel 16	De leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start	68
Tabel 17	Het aanbod voor kinderen jonger dan drie jaar	70
Tabel 18	Percentage gebruik door kinderen jonger dan drie jaar*	73
Tabel 19	Bijdrage door ouders en niveau van regelgeving	76
Tabel 20	Criteria die wettelijk zijn vastgesteld voor voorrang en tariefverminderingen in groepsopvang	79
Tabel 21	Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar	81
Tabel 22	Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	82
Tabel 23	Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang	83

Hoofdstuk 1

Situering en onderzoeksdoelstelling

1 Situering en probleemstelling

Het borgen van de kwaliteit van opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOJK)¹ is een complexe aangelegenheid vanwege de vele factoren die hierbij een rol spelen, waaronder bijvoorbeeld veiligheids- en hygiënenormen, personeelsbezetting, groepsgrootte, opleidingsniveau van het personeel, ouderbetrokkenheid en pedagogische beleidsrichtlijnen (OESO, 2020)². Het meten van de kwaliteit van OOJK-diensten is dan ook geen eenvoudige taak en er bestaat geen enkele indicator die de kwaliteit volledig kan weergeven. Desalniettemin is de kind-begeleider ratio, oftewel het aantal kinderen per begeleider, een belangrijke indicator. Een lage ratio biedt namelijk meer mogelijkheden voor kwalitatieve interactie tussen kinderen en begeleiders, en zorgt voor meer zorg en aandacht voor elk kind.

De verhouding tussen het aantal kinderen en begeleiders heeft niet alleen invloed op de interactie tussen begeleiders en kinderen, maar heeft ook gevolgen voor de werkomstandigheden. Samen met andere factoren waaronder bijvoorbeeld redelijke werkuren en salarisniveaus kan de kind-begeleider ratio van invloed zijn op de tevredenheid en het behoud van personeel. Dit heeft weer een positieve invloed op de algehele kwaliteit van de OOJK-diensten (OESO, 2011)³.

Vandaag woedt er in Vlaanderen een maatschappelijk debat over de gewenste kind-begeleider ratio in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar. Om de pedagogische kwaliteit te verhogen, de werkdruk te verlagen en incidenten te vermijden, wordt gesuggereerd om het toegelaten aantal kinderen per begeleider te verlagen.

Deze opdracht is gebaseerd op een van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie over de kinderopvang:

“Verlaag de maximale kind-begeleider ratio, op basis van een benchmark van de ons omliggende landen en wetenschappelijk onderzoek, met een differentiatie naar leeftijd, en zet een tijdspad uit om dit te realiseren. Verzeker hierbij de financiële leefbaarheid voor de verschillende opvangtypes en subsidietrappen en de betaalbaarheid voor de ouders.” (Commissieverslag, 2022, p.17-18)

1 Onder opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOJK) wordt verstaan iedere gereguleerde vorm van onderwijs en opvang, vanaf de geboorte tot ze naar de lagere school gaan.

2 OECD (2020), Education at a Glance 2020: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/69096873-en>

3 OECD (2011), Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care, Starting Strong, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264123564-en>.

2 Onderzoeksdoelstelling en -vragen

De kind-begeleider ratio is in het verleden reeds internationaal bestudeerd, waarbij vastgesteld werd dat deze ratio in vele Europese landen lager ligt dan in Vlaanderen (Eurydice, 2019)⁴. Om het debat over het verlagen van deze ratio in Vlaanderen objectiever te maken, wenst de Vlaamse Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in navolging van een aanbeveling van de parlementaire onderzoekscommissie een internationaal vergelijkende studie uit te voeren. Binnen het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin werd deze opdracht toegewezen aan het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) van de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven), in opdracht van het Agentschap Opgroeien, het Vlaamse overheidsagentschap dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het beleid dat wordt uitgezet door de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin voor de formele kinderopvang.

Het doel van deze studie is tweeledig:

- een geactualiseerd en genuanceerd overzicht van de ratio's (aantal kinderen per kind-begeleider) die toegepast worden in andere landen. Het laatste internationale overzicht dateert immers van 2018 en werd gepubliceerd in 2019⁴;
- voor de bestudeerde landen tevens een zicht krijgen op de modaliteiten (bv. welke begeleiders telt men, zijn er uitzonderingsregels, naleving en opvolging van de ratio) en randvoorwaarden (bv. financiering, bijdrage ouders, kwalificaties, beschikbaarheid personeel, arbeidsvoorwaarden) die een lagere ratio toelaten.

Voortbouwend op de bovenstaande tweeledige doelstelling kent dit onderzoek de volgende twee centrale onderzoeksvragen:

1. Hoe ziet de kind-begeleider ratio er uit in andere landen?
2. Welke zijn in deze andere landen de concrete modaliteiten en randvoorwaarden m.b.t. de kind-begeleider ratio?

Meer specifiek wensen we voor een aantal landen te onderzoeken of de ratio's (en maximale groepsgroottes) nog steeds ongewijzigd zijn gebleven en of er in sommige landen andere ratio's (en maximale groepsgroottes) bestaan, afhankelijk van factoren zoals de leeftijd van de kinderen, het opvangmoment (bv. ophaal/afhaalmomenten, middagdutjes, etc.), de kwalificatie van de begeleiders en de groepssamenstelling (bv. horizontale versus verticale leefgroepen, de aanwezigheid van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte, etc.). Zodoende analyseren we de mate van differentiatie met betrekking tot de voorgeschreven ratio's en het maximale aantal kinderen per groep. Het is ook belangrijk om op te merken dat dit onderzoek geen evaluatieonderzoek is dat bepaalt welke praktijken beter zijn dan andere. Het is een objectieve vergelijkende studie waarbij de situaties in andere landen slechts dienen als inspiratiebron voor Vlaanderen.

Met deze studie streven we er ook naar om een diepgaand inzicht te verkrijgen in de modaliteiten van de regelgeving omtrent de ratio en de maximale groepsgrootte (bv. welke begeleiders worden meege-

⁴ European Commission/EACEA/Eurydice (2019). Key data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/894279>.

teld, zijn er uitzonderingsregels, hoe wordt de naleving gecontroleerd, etc.) en de randvoorwaarden die van invloed zijn op de kinderopvang (bv. betaalde moeder-, vader- en ouderschapsverloven, wettelijke garantie voor kinderopvang, financiering, ouderlijke bijdragen, kwalificaties en beschikbaarheid van personeel en arbeidsvoorwaarden).

Deze randvoorwaarden zijn gebaseerd op het Europees Kwaliteitskader voor OOK. Dit kwaliteitskader identificeert vijf essentiële thema's die van cruciaal belang zijn voor het waarborgen van goede kwaliteit in voorzieningen voor jonge kinderen⁵: toegankelijkheid voor alle kinderen, goed personeelsbeleid, pedagogische richtlijnen of pedagogisch raamwerk/curriculum (dit specifieke thema werd niet opgenomen in deze studie), monitoring en evaluatie, en adequate financiering. Deze thema's vormen de basis voor het beoordelen en verbeteren van de kwaliteit van OOK diensten. Daarnaast bieden deze voorwaarden inzicht in de context waarin we de kind-begeleider ratio in de verschillende landen moeten plaatsen.

Het is belangrijk om nog te vermelden dat deze studie zich richt op formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar. In tegenstelling tot informele opvang, waar geen subsidies, regelgeving, standaarden en inspecties gelden, zoals opvang van kinderen door familieleden, vrienden, etc.

⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7976-2019-REV-1/nl/pdf>

Hoofdstuk 2

Onderzoeksmethode en concrete aanpak

1 Selectie van landen

Voor het uitvoeren van deze internationale vergelijkende studie is een zorgvuldige selectie van landen essentieel. De landen dienen enerzijds een vergelijkbare situatie te hebben, maar dienen anderzijds ook voldoende inspiratie te kunnen bieden voor het thema van de kind-begeleider ratio en bijhorende modaliteiten en randvoorwaarden. Daarom kregen we de opdracht mee om zowel landen met een vergelijkbaar splitsysteem (zoals in Vlaanderen) op te nemen als landen met een ander OOJK concept.

Om deze reden hebben we de landen in twee groepen verdeeld: landen met een splitsysteem in opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOJK) (groep 1) en landen met een ander OOJK concept voor kinderen van 0 tot 6 jaar (groep 2).

Voor de **eerste groep** hebben we gekozen voor vergelijkbare landen met een (vrijwel) splitsysteem zoals in Vlaanderen. Landen met een (vrijwel) splitsysteem in opvang en onderwijs van jonge kinderen hebben de volgende kenmerken:

- er zijn verschillende autoriteiten/ministeries verantwoordelijk voor de regelgeving, het beleid en de opvolging van jonge (jonger dan 3 jaar) en oudere kinderen (vanaf 3 jaar);
- er zijn gescheiden instellingen voor jonge (jonger dan 3 jaar) en oudere kinderen (vanaf 3 jaar), waardoor de kinderen een transitie meemaken (meestal rond de leeftijd van 3 à 4 jaar);
- er zijn geen curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) (in splitsysteem) of deze zijn voor jonge en oudere kinderen opgesteld onder de verantwoordelijkheid van verschillende autoriteiten/ministeries (in vrijwel splitsysteem);
- doorgaans gelden er verschillende regelgevende vereisten voor kwalificaties doorheen de OOJK-fase waarbij hogere kwalificatievereisten gelden voor begeleiders die werken met oudere kinderen (vanaf 3 jaar) dan voor begeleiders die werken met jongere kinderen (jonger dan 3 jaar).

Binnen deze eerste groep hebben we vijf landen geselecteerd. Zo werden Nederland (met een splitsysteem) alsook Wallonië in België (met een vrijwel splitsysteem) geselecteerd.

Binnen deze eerste groep hebben we verder ook drie landen opgenomen die tussen een splitsysteem en geïntegreerd (cfr. infra) OOJK-systeem zitten, namelijk Frankrijk, Ierland en Luxemburg.

Denemarken was in eerste instantie ook opgenomen, maar we hebben dit land verwijderd aangezien de lokale overheden de regie hebben en eigen accenten en invullingen geven van de kind-begeleider ratio, de maximale groeps grootte en de kwalificatievereisten van de begeleiders in de groepsopvang aangezien er geen algemene voorschriften worden opgenomen in de nationale Day Care Act⁶. Daarnaast waren we niet in staat om contact te leggen met OOJK-experten in Denemarken⁷. We geven evenwel mee dat 58% van het personeel in gemeentelijke kinderdagverblijven in Denemarken een

⁶ Voor de gezinsopvang zijn er wel algemene richtlijnen rond de ratio, namelijk maximaal 5 kinderen per onthaalouder (The Day Care Act: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/985>).

⁷ Bij het benaderen van experts uit Denemarken hebben we geen reactie ontvangen en bleek één van de verstrekte e-mailadressen niet meer te bestaan.

bachelorsdiploma in de pedagogiek heeft (nationale gegevens uit 2018). Gewoonlijk gaat het in Denemarken ook om groepen van 11 à 12 kinderen per 3 à 4 pedagogen met een ratio van 1 op 2,9 in de groepsopvang. De ratio in de gezinsopvang bedraagt 1 op 3,3 in 2021⁸.

Voor de **tweede groep** landen hebben we specifiek gekeken naar hun OOK concept in relatie tot de ratio en vooral in relatie tot de flankerende maatregelen en randvoorwaarden. Het gaat om landen waar er geen splitsysteem is en waar weinig heel jonge kinderen (baby's) naar de opvang gaan omdat moeders en/of vaders gedurende lange tijd na de geboorte van hun kind thuis (kunnen) blijven. Deze landen hebben namelijk een geïntegreerd systeem, wat wil zeggen dat ze een gecoördineerd en samenhangend beleid hebben gedurende de gehele OOK-fase, wat zorgt voor structurele, pedagogische en professionele continuïteit. Zo wordt er in deze landen aandacht besteed aan de professionalisering van begeleiders in de gehele OOK-fase door ook begeleiders met een bacheloropleiding (ISCED 6) in te zetten bij jonge kinderen (jonger dan 3 jaar). In deze landen worden uitsluitend geïntegreerde instellingen voorzien waar kinderen jonger dan 3 jaar en ouder dan 3 jaar samen worden opgevangen zodat kinderen geen transities hoeven te maken. De landen binnen deze groep die geselecteerd werden zijn Noorwegen, Finland en Litouwen.

Daarnaast werden in deze tweede groep ook Duitsland (deelstaat Berlijn) en Estland opgenomen die een vrijwel geïntegreerd systeem hebben. Deze twee landen verschillen van de landen met een geïntegreerd systeem doordat sommige kinderen wel een transitie meemaken van een setting voor jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) naar een setting voor oudere kinderen (ouder dan 3 jaar) (zie Eurydice, 2019).

Bij de selectie van de landen waren er ook pragmatische overwegingen. We konden op korte termijn contactgegevens van OOK-experts verkrijgen voor de geselecteerde landen binnen beide groepen via bevoorrechte getuigen. Bovendien waren de experts bereid om op korte termijn deel te nemen aan deze studie. Daarnaast werd gekeken naar de beschikbaarheid van bestaande regelgeving over de kind-begeleider ratio in de geselecteerde landen. In alle 10 geselecteerde landen, inclusief Vlaanderen en Wallonië, bestaat er regelgeving over de kind-begeleider ratio in de groepsopvang. Echter, in Duitsland is deze regelgeving gedecentraliseerd en wordt deze per deelstaat bepaald. Vanwege de vergelijkbaarheid met Vlaanderen en om pragmatische redenen is de Duitse deelstaat Berlijn geselecteerd (de gecontacteerde expert beschikte over voldoende kennis over deze deelstaat). Het is echter belangrijk op te merken dat regelgeving rond maximale groepsgrootte ontbreekt in Wallonië (wel een streefnorm), Frankrijk, Ierland, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn. Tot slot moet worden vermeld dat er in Litouwen geen door de overheid gereguleerde gezinsopvang aanwezig is (zie hoofdstuk 3 voor meer informatie).

Gezien de beperkte tijd en budget waren er uiteraard ook beperkingen in het aantal landen dat kon worden bestudeerd. Bij de selectie van landen hielden we verder rekening met diversiteit en ook met een zekere spreiding in landen. In eerste instantie overwogen we bijvoorbeeld om ook Italië, een zuiders land, op te nemen in de selectie. Het land bevindt zich momenteel in een overgangsfase van een gesplitst naar een geïntegreerd OOK-systeem. Uiteindelijk hebben we deze mogelijkheid laten varen vanwege het ontbreken van nationale wetgeving betreffende de kind-begeleider ratio, die momenteel in Italië alleen op regionaal en lokaal niveau gereguleerd wordt.

8 [Childcare - Statistics Denmark \(dst.dk\)](https://dst.dk)

2 Diepgaande versus beperkte analyse

Rekening houdend met de timing en het budget werden er voor de meer uitgebreide en diepgaande analyse - zoals voorzien in het onderzoeksvoorstel - maximaal vier landen naast België (zowel Vlaanderen als Wallonië) betrokken bij de internationale vergelijking. Dit zijn de drie landen Nederland, Frankrijk en Ierland uit de eerste groep en één land, met name Noorwegen, uit de tweede groep.

Voor de vijf landen geselecteerd voor de diepgaande analyse werd er een interview met de OOJK-experten ingepland (zie 3.3). Tijdens dit interview werd er dieper ingegaan op de modaliteiten en motieven van de wettelijke kind-begeleider ratio's en maximale groepsgroottes, de randvoorwaarden en de flankerende maatregelen.

De vijf andere landen Estland, Finland, Duitsland (deelstaat Berlijn), Litouwen en Luxemburg werden enkel opgenomen in de beperkte analyse. Voor deze landen werd er een overzicht gegeven van de wettelijke kind-begeleider ratio's, maximale groepsgroottes en enkele randvoorwaarden gebaseerd op de schriftelijke bevraging en de documentanalyse.

3 Dataverzameling

In een eerste voorbereidende fase (januari-februari 2023) werd een beperkte literatuurstudie gehouden, documenten opgevraagd en de selectie van landen en experts voorbereid. Verder werd er in maart-april 2023 een vragenlijst voor de schriftelijke bevraging opgemaakt en aan de volledige groep van experts van de geselecteerde landen gestuurd. De gegevens uit de documentanalyse werden ook afgetoetst bij de volledige groep van experts ter verificatie (zie landfiches, bijlage 1). Tot slot waren er interviews met de experts van de vijf landen die voor de diepgaande analyse werden geselecteerd.

We bespreken deze aspecten hieronder in meer detail.

3.1 Schriftelijke bevraging

De schriftelijke bevraging werd opgesteld in Word (zie bijlage 2) en werd via e-mail doorgestuurd naar de volledige groep van experts uit alle geselecteerde landen. Deze vragenlijst werd ook in het Engels vertaald. De thema's die bevestigd werden, omvatten de wettelijke kind-begeleider ratio in de groeps- en gezinsopvang, de wettelijke maximale groepsgrootte in de groepsopvang en de kind-begeleider ratio in de praktijk in de groeps- en gezinsopvang. Binnen dit laatste thema werd de opvolging bevestigd alsook bestaande gegevens rond de reële ratio (ratio in de praktijk) die kunnen verschillen van de wettelijke ratio. In deze bevraging werd er ook kort gepeild naar de redenering achter de gekozen ratio. Voor deze bevraging diende er geen aanvraag te gebeuren bij de ethische commissie, aangezien er geen persoonsgegevens verwerkt werden in het kader van dit wetenschappelijk onderzoek.

De vragenlijst bestaat uit zowel korte, gesloten vragen als open vragen. Bepaalde vragen konden op basis van eerdere antwoorden worden overgeslagen. Hoewel de experts de optie hadden om de bevraging telefonisch te beantwoorden, werd hier geen beroep op gedaan. Wel werd er door de onderzoeker via e-mail aanvullende vragen gesteld aan de experts wanneer er bepaalde zaken in de ingevulde vragenlijst niet duidelijk waren.

De bevraging werd uitgestuurd op 29 maart 2023 en de experts kregen twee weken de tijd om de bevraging in te vullen en te bezorgen. Er kon ook beroep worden gedaan op andere personen met

expertise en kennis over het onderwerp. De eerste ingevulde bevraging werd ontvangen op 3 april en de laatste op 28 april (op 18 april werd een herinneringsmail gestuurd naar enkele landen die nog niet hadden geantwoord).

3.2 Documentanalyse

Voor de 10 geselecteerde landen werd er aan de hand van een documentanalyse van internationale rapporten (bv. rapporten van Eurydice en OESO (bv. OECD Family Database, Education at a Glance) en nationale documenten, regelgeving, richtlijnen, etc. informatie verzameld over een beperkt aantal randvoorwaarden en flankerende maatregelen die de ratio's en maximale groepsgroottes toelaten. Deze informatie werd via e-mail afgetoetst bij de experts uit de bestudeerde landen ter verificatie (in de maanden mei tot en met juni 2023). Voor bepaalde onderwerpen waren we afhankelijk van de informatie van de experts. Vanwege de beperkte tijd was het niet altijd mogelijk om de antwoorden van de experts opnieuw te valideren aan de hand van officiële documenten. We vertrouwen daarom op hun expertise.

3.3 Interview met experts

In een laatste fase werd er bij de vijf landen geselecteerd voor de diepgaande analyse een interview afgenomen met de experts (zes interviews aangezien zowel Vlaanderen als Wallonië werden bevraagd voor gegevens over België). Dit interview vond online plaats via Microsoft Teams en duurde maximaal 1,5 uur. Tijdens dit interview werd er dieper ingegaan op de modaliteiten en motieven van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte, de randvoorwaarden en de flankerende maatregelen. De interviews vonden plaats in de maanden mei en juni. In Tabel 1 geven we een overzicht van de selectie van de landen voor zowel de beperkte als diepgaande analyse. Er werden in totaal 21 experts gecontacteerd voor dit onderzoek.

Tabel 1 Selectie van de landen

Diepgaande analyse		
1. België – Vlaamse gemeenschap	4 experts	interview op 17 mei 2023
2. België – Wallonië	2 experts	interview op 12 juni 2023
3. Nederland	2 experts	interview op 26 mei 2023
4. Frankrijk	2 experts	interview op 15 juni 2023
5. Ierland	2 experts	interview op 2 juni 2023
6. Noorwegen	1 expert	interview op 25 mei 2023
Beperkte analyse		
7. Estland	2 experts	
8. Finland	1 expert	
9. Duitsland (Deelstaat Berlijn)	1 expert	
10. Litouwen	2 experts	
11. Luxemburg	2 experts	

4 Verloop onderzoek

In het onderzoek werden er drie fasen onderscheiden:

1. Voorbereidende fase (januari – februari 2023):
 - a. Literatuurstudie: state of the art
 - b. Selectie landen en contactpersonen
 - c. Opvragen van documenten en data
 - d. Stuurgroep
2. Benchmarkfase (maart – mei 2023)
 - a. Deskresearch
 - b. Bevraging experten (survey, interviews)
 - c. Tussentijdse rapportering van beperkte analyse (eind april 2023)
 - d. Stuurgroep
3. Rapporteringsfase (juni 2023)
 - a. Eindrapport
 - b. Valorisatie (voorstelling, persbericht)
 - c. Stuurgroep

Hoofdstuk 3

De kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte

In dit hoofdstuk wordt in eerste instantie gekeken naar de wettelijke kind-begeleider ratio of het maximaal aantal kinderen per begeleider in de groeps- en gezinsopvang, evenals naar de wettelijke maximum groepsgrootte in de groepsopvang voor jonge kinderen, met name kinderen jonger dan 3 jaar.

Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat in de praktijk het werkelijke aantal kinderen per begeleider en per leefgroep lager kan zijn dan de wettelijke maxima (zie onderdeel reële ratio in de praktijk). Desondanks geeft de vergelijking van de wettelijke voorschriften een nuttige indicatie van mogelijke verschillen tussen de landen.

Voor de geselecteerde landen in deze studie zijn niet altijd wettelijke voorschriften aanwezig. De regelgeving voor de maximale groepsgrootte ontbreekt bijvoorbeeld in Wallonië (wel een streefnorm aanwezig), Frankrijk, Ierland (voor deeltijdse en voltijdse dagopvang), Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn. In Litouwen is er geen door de overheid gereguleerde gezinsopvang. In Litouwen is er ook geen wettelijke verhouding tussen het aantal kinderen en begeleiders in de groepsopvang, maar zijn er wel wettelijke beperkingen aan de maximale groepsgrootte en het minimum aantal aanwezige begeleiders per leeftijdsgroep.

1 Wettelijke kind-begeleider ratio in de groepsopvang

Wat betreft de wettelijke kind-begeleider ratio in de groepsopvang of het maximale aantal kinderen per begeleider, is deze in Vlaanderen het hoogst (zie Tabel 3). De ratio is maximaal 9 kinderen per begeleider (indien minstens twee begeleiders aanwezig zijn, anders gaat het om maximaal 8 kinderen), terwijl de ratio voor de andere geselecteerde landen varieert tussen 3 en 8 kinderen per begeleider⁹. Niettemin geldt in Vlaanderen een streefnorm van maximaal 7 kinderen per begeleider binnen het beschikbare budget in de kinderopvanglocatie. Uit een grootschalige Europese vergelijkingsstudie blijkt dat in de meeste landen het maximum aantal kinderen per begeleider varieert tussen 5 en 8 kinderen wanneer er wordt gekeken naar 2-jarigen (Eurydice, 2019). Deze bevinding blijkt ook van toepassing te zijn op de geselecteerde landen binnen deze studie.

Maximaal 8 kinderen per begeleider geldt in Nederland in groepen van kinderen van 2 jaar of ouder (zonder dat er jongere kinderen aanwezig zijn). In Luxemburg geldt ook een maximum van 8 kinderen per begeleider vanaf de leeftijd van 2 jaar. In Frankrijk zijn er maximaal 8 kinderen per begeleider indien de kinderen al kunnen lopen. In de Duitse deelstaat Berlijn geldt er één voltijdse begeleider voor maximaal 8 kinderen vanaf de leeftijd van 2 jaar indien ze halve dagen worden opgevangen (minstens 4 tot maximaal 5 uur per dag).

De laagste ratio van maximaal 3 kinderen per begeleider komt voor in Noorwegen, in Ierland bij baby's (kinderen jonger dan 1 jaar) en in Nederland bij baby's (kinderen jonger dan 1 jaar) die worden opgevangen in horizontale leefgroepen (leefgroepen met kinderen van dezelfde leeftijd).

⁹ In Ierland wordt er bij sessionele opvang (opvang voor minder dan 3,5 uur) wel een hogere ratio gehanteerd, namelijk maximaal 11 kinderen per begeleider vanaf 2 jaar of ouder.

1.1 Verschillende variaties in de kind-begeleider ratio

Een belangrijke differentiatie binnen de kind-begeleider ratio heeft te maken met de **leeftijd van de kinderen**. Zo zijn er lagere ratio's in Nederland, Ierland, de Duitse deelstaat Berlijn, Litouwen en Luxemburg voor jongere kinderen en neemt de ratio toe met de leeftijd. Met andere woorden, naarmate kinderen ouder en zelfstandiger worden, neemt het maximum aantal kinderen per begeleider toe. In Nederland geldt sinds 1 januari 2019 een ratio van 1 op 3 voor baby's (jonger dan 1 jaar), wat betekent dat er één begeleider is voor elke drie baby's. Voor 1-jarigen is de ratio 1 op 5 en voor 2-jarigen geldt een ratio van 1 op 8. Deze ratio's gelden in de horizontale leefgroepen, waar kinderen van dezelfde leeftijd worden ingedeeld. In Ierland gelden dezelfde ratio's als in Nederland, met uitzondering van een betere ratio voor 2-jarigen. De ratio's gelden zowel voor deeltijdse opvang (tussen 3,5-5 uur) als voltijdse opvang (> 5 uur): 1 op 3 voor baby's, 1 op 5 voor 1-jarigen en 1 op 6 voor 2-jarigen. In de Duitse deelstaat Berlijn in Duitsland is de ratio hoger vanaf de leeftijd van 2 jaar. Voor kinderen jonger dan 2 jaar is er een ratio van 1 voltijdse begeleider voor elke 3,75 kinderen in voltijdse dagopvang (> 7 uur). Voor kinderen vanaf 2 jaar in voltijdse dagopvang geldt een ratio van 1 voltijdse begeleider voor elke 4,75 kinderen. Het aantal kinderen per voltijdse begeleider neemt toe wanneer er minder uren opvang per dag wordt gebruikt. In Luxemburg geldt een ratio van 1 op 6 voor kinderen jonger dan 2 jaar, terwijl vanaf 2 jaar tot de leeftijd van 4 jaar een ratio van 1 op 8 geldt. In Litouwen zijn er in horizontale leefgroepen minimaal 2 begeleiders aanwezig voor maximaal 6 baby's, maximaal 10 1-jarigen en maximaal 15 2-jarigen.

De **samenstelling van leefgroepen** heeft ook een invloed op de wettelijke ratio. In Nederland en Litouwen verschillen de ratio's tussen horizontale en verticale leefgroepen (respectievelijk groepen met kinderen van dezelfde en verschillende leeftijden).

In Estland, Finland, de Duitse deelstaat Berlijn en Litouwen heeft de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften (in zogenaamde integratiegroepen) invloed op de ratio. In Estland wordt één kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte geteld als drie kinderen, terwijl dit in Litouwen als twee kinderen wordt geteld. In Finland, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn wordt er extra personeel ingezet (assistenten voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften). In Litouwen is het maximaal aantal kinderen in speciale groepen, waarbij de groepen uitsluitend bestaan uit kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften, ook lager. In Ierland moet de ratio niet alleen worden aangepast aan de leeftijd, maar ook aan de ontwikkelingsfase en specifieke behoeften van de kinderen in de leefgroep, en aan de aard van de activiteiten die plaatsvinden.

De **kwalificatie van het personeel**¹⁰ is ook een factor waar rekening mee wordt gehouden. In Noorwegen geldt een personeelsnorm van 1 begeleider per 3 kinderen en daar bovenop een pedagogische norm van 1 gekwalificeerde pedagogische leerkracht (ISCED 6 - bachelorsniveau) per 7 kinderen. De gemeente kan echter vrijstellingen verlenen van deze normen in bepaalde gevallen (bv. ziekte, zwangerschap of moeilijkheden bij het vinden van gekwalificeerde pedagogische leerkrachten) voor een periode van maximaal één jaar. In Litouwen moeten voor baby's (jonger dan 1 jaar) minstens

¹⁰ <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>. ISCED level = International Standard Classification of Education – ISCED level 0: kleuteronderwijs – ISCED level 1: lager onderwijs – ISCED level 2: lager secundair onderwijs – ISCED level 3: hoger secundair onderwijs – ISCED level 4: postsecundair niet-tertiair onderwijs – ISCED level 5: hoger (tertiair) onderwijs – korte cyclus – ISCED level 6: hoger onderwijs – bacheloropleidingen of equivalent – ISCED level 7: hoger onderwijs – masteropleidingen of equivalent.

2 gekwalificeerde leerkrachten (ISCED 6) tegelijkertijd aanwezig zijn, vanaf 1 jaar gaat het om minstens 1 gekwalificeerde leerkracht (ISCED 6) met minimaal 2 aanwezige begeleiders (ISCED 3, 4 of 6).

De ratio verschilt ook afhankelijk van het **moment** in Vlaanderen, Nederland, Ierland en Litouwen. In Vlaanderen en Litouwen geldt bijvoorbeeld een hogere (d.w.z. meer kinderen per begeleider) ratio tijdens rustmomenten (maximaal 14 kinderen per begeleider tijdens de middagrust in Vlaanderen en minstens 1 begeleider i.p.v. 2 begeleiders voor de groep in Litouwen). In Ierland hoeft er geen begeleider aanwezig te zijn in de slaapruijnte, maar moet er wel om de 10 minuten worden geobserveerd. In Nederland geldt er een 3-uurregeling waarbij gedurende maximaal 3 uur per dag mag worden afgeweken van de wettelijke ratio als men 10 uur opvang biedt en ten minste de helft van het benodigde personeel volgens de ratio inzet. De meest gekozen momenten van deze afwijking in Nederland zijn de ophaal- en afhaalmomenten en de pauzes (informatie uit interview met expert). Deze wettelijke regel biedt ruimte aan de organisatoren om de wettelijke normen met betrekking tot het maximale aantal kinderen per begeleider organisatorisch en praktisch haalbaar te maken. Vanaf 1 juli 2023 is er ook meer flexibiliteit mogelijk met betrekking tot de regeling van de 3-uursnorm. De exacte tijdstippen waarop er minder begeleiders (pedagogisch medewerkers genoemd in Nederland) aanwezig zijn, hoeven niet langer te worden opgenomen in het pedagogisch beleidsplan, waardoor de regeling beter kan worden afgestemd op de dagelijkse praktijk.

Er zijn nog **andere factoren** die een invloed hebben op de ratio. In Nederland geldt bijvoorbeeld een vast gezichtscriterium. Elke dag dat een kind aanwezig is, moet er minstens één vast gezicht aanwezig zijn. Dit biedt stabiliteit en sociaal-emotionele veiligheid. De vaste gezichten mogen niet te vaak wisselen en daarom gelden er ook maximumaantallen die verschillend zijn voor kinderen jonger dan 1 jaar en kinderen ouder dan 1 jaar (met een lager maximumaantal voor baby's¹¹). Vanaf 1 juli 2023 is er meer flexibiliteit mogelijk voor het vast gezichtscriterium. Zo mag er een andere begeleider worden ingezet wanneer de organisator van de kinderopvang niet kan voldoen aan dit criterium. Deze afwijkingmogelijkheid geldt alleen bij kortdurende afwezigheid van maximaal vier aaneengesloten weken als gevolg van ziekte, vakantie of verlof van een of meerdere vaste begeleiders.

In Ierland is de ratio ook aangepast aan het **type opvang, dat afhankelijk is van de duur van de opvang** (meer dan 2 uur tussen 19 uur en 6 uur, minder dan 3,5 uur, tussen 3,5 en 5 uur, meer dan 5 uur, occasioneel en niet meer dan 2 uur). Wanneer er sprake is van gemengde leeftijdsgroepen in dezelfde ruimte, dient de ratio worden toegepast rekening houdend met de leeftijd van elk kind en het type opvang dat aan elk kind wordt geboden. Een illustratief voorbeeld hiervan is te vinden in Tabel 2.

In de Duitse deelstaat Berlijn is de kind-begeleider ratio ook aangepast aan de duur van de opvang, waarbij er onderscheid wordt gemaakt tussen voltijdse opvang (7-9 uur), deeltijdse opvang (5-7 uur) en halve dagopvang (4-5 uur). In dit systeem geldt dat de ratio verbetert (minder kinderen per begeleider) naarmate er meer uren opvang wordt gebruikt.

¹¹ In groepen met 1-2 begeleiders geldt een maximum van 2 vaste gezichten voor baby's en 3 vaste gezichten voor kinderen vanaf 1 jaar, terwijl in groepen met 3 of meer begeleiders deze maxima respectievelijk op 3 vaste gezichten voor baby's en 4 vaste gezichten voor kinderen vanaf 1 jaar liggen.

Tabel 2 Illustratief voorbeeld van een berekening van het aantal begeleiders in Ierland

Ruimte	Type opvangdienst	Leeftijd van de kinderen (jaar)	Aantal kinderen	Begeleider-kind ratio	Vereiste begeleiders
Ruimte 1	Sessioneel (< 3,5 uur)	0-1	2	1 op 3	0,6
	Voltijds (> 5 uur)	1-2	1	1 op 5	0,2
Totaal ruimte 1			3		0,8 (1 begeleider)
Ruimte 2	Sessioneel (<3,5 uur)	2-3	3	1 op 11	0,27
		1-2	3	1 op 5	0,6
	Voltijds (> 5 uur)	2-3	6	1 op 6	1,0
		3-4	4	1 op 8	0,5
		0-1	16		2,37 (3 begeleiders)
Totaal ruimte 2			16		3,17 (4 begeleiders)
Totaal			16		3,17 (4 begeleiders)

1.2 Berekeningswijze van de kind-begeleider ratio

Naast de diverse benaderingen om de wettelijke kind-begeleider ratio te bepalen, waarbij al dan niet rekening wordt gehouden met één of meerdere factoren, bestaan er ook variaties tussen landen in de manier waarop het aantal kinderen wordt gedefinieerd. In Nederland, Ierland en Luxemburg wordt bijvoorbeeld gekeken naar het aantal kinderen dat tegelijkertijd aanwezig is op het niveau van de leefgroep, terwijl in Vlaanderen, Wallonië, Frankrijk, Estland en Finland wordt gekeken naar het aantal aanwezige kinderen op het niveau van de opvanglocatie. In Litouwen wordt er gekeken naar het aantal opvangplaatsen in de leefgroep en in de Duitse deelstaat Berlijn en Noorwegen naar het aantal opvangplaatsen in de locatie. Door de ratio op het niveau van de opvanglocatie te definiëren, heeft de organisator het voordeel van meer flexibiliteit en vrijheid bij het samenstellen van de leefgroepen. Dit biedt mogelijkheden voor aanpassingen en organisatorische keuzes. Bijvoorbeeld in overeenstemming met de ordonnantie van 2 mei 2019, artikel 58, lid 2, kan in Wallonië de personeelsindeling worden aangepast aan de praktische organisatie van de leefgroepen. Dit betekent dat het aantal begeleiders in de babygroep bijvoorbeeld kan worden verhoogd tot 1 per 6 kinderen, en 1 per 8 kinderen in de oudere leefgroepen. Desalniettemin moet de verhouding van 1 begeleider per 7 kinderen worden gehandhaafd voor alle aanwezige kinderen. Als er bijvoorbeeld 35 kinderen aanwezig zijn, moeten er 5 begeleiders op locatie zijn. Het welzijn van de kinderen blijft echter wel de hoogste prioriteit in Wallonië, zo dient men te voorkomen dat 1 begeleider verantwoordelijk is voor 9 baby's.

In de schriftelijke bevraging werd ook gevraagd welke begeleiders worden meegerekend voor de ratio, waarbij vaste antwoordcategorieën werden gebruikt en de mogelijkheid werd geboden om een open antwoord te geven (zie bevraging, bijlage 2). Respondenten konden meerdere antwoorden selecteren, wat resulteerde in verschillende combinaties. Er werd gevraagd of de begeleiders “in dienst” moeten

zijn, waarbij expliciet werd vermeld dat stagiairs of vrijwilligers niet worden meegeteld¹². Daarnaast konden de respondenten aangeven of begeleiders “effectief aanwezig” moeten zijn, waarbij afwezige begeleiders als gevolg van ziekte, zwangerschap- of ouderschapsverlof, of het beëindigen van hun werkshift, etc. worden uitgesloten. Verder konden ze aangeven of begeleiders een kwalificatie moesten hebben, wat betekent dat personen in opleiding (bijvoorbeeld zij-instromers die een opleiding volgen op de werkplek) of personen zonder de juiste kwalificatie (zoals vrijwilligers) niet worden meegerekend. Ten slotte was er een antwoordoptie “rechtstreeks werken met de kinderen”, wat impliceert dat personen die belast zijn met administratie, management, logistieke taken, etc., niet worden meegerekend.

De begeleiders die worden meegeteld in alle onderzochte landen zijn diegenen die rechtstreeks met de kinderen werken. Hierdoor worden medewerkers in de kinderopvang die enkel belast zijn met administratieve taken, management, logistieke taken, etc. uitgesloten. In alle landen moeten de meegetelde begeleiders ook gekwalificeerd zijn, maar in sommige landen kunnen ook niet-gekwalificeerde begeleiders of begeleiders in opleiding worden meegeteld. In Vlaanderen, bijvoorbeeld, geldt de volgende voorwaarde op niveau van de organisator: per kinderbegeleider in een kwalificerend traject werken er drie voltijdsequivalenten kinderbegeleiders met een kwalificatiebewijs. Er is altijd een begeleider met een kwalificatiebewijs aanwezig in een opvanglocatie, de begeleider in een kwalificerend traject mag nooit alleen staan in de opvanglocatie en moet actief ondersteund worden op de werkvloer. In Wallonië worden IFAPME- en EFPME-stagiairs (stagiairs in “beroepsopleiding” die worden betaald voor hun opleidingsperiode) meegeteld, met een maximum van 1 stagiair per blok van 14 plaatsen. In Nederland worden begeleiders in opleiding meegeteld onder bepaalde voorwaarden. In de Duitse deelstaat Berlijn kunnen niet-gekwalificeerde medewerkers geheel of gedeeltelijk worden meegeteld. In Luxemburg mag maximaal 10% van de begeleiders op locatieniveau ongekwalificeerd zijn. In Noorwegen staat de personeelsnorm (1 begeleider per 3 kinderen) ook toe dat begeleiders worden meegeteld die geen kwalificatie hebben. Hoewel de meeste van deze begeleiders kind- en jeugdwerkers zijn (ISCED 3), kunnen ze ook kunstenaars, timmerlieden, enzovoort zijn (zie verder bij minimale kwalificatievereisten).

Bijna alle landen vereisen dat de meegetelde begeleiders in dienst zijn, met uitzondering van Vlaanderen en Nederland, waar alleen een aanwezigheidsnorm geldt. In Ierland, Estland, Finland, Litouwen en Luxemburg zien we echter ook dat de meegetelde begeleiders niet alleen in dienst moeten zijn, maar ook effectief aanwezig moeten zijn. In Wallonië, Frankrijk, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn is alleen een in dienst-norm van toepassing, zonder dat deze gecombineerd wordt met een aanwezigheidsnorm.

Deze internationale vergelijking laat zien dat er verschillende aspecten kunnen worden overwogen bij het verbeteren van de ratio in Vlaanderen, naast het verlagen van het maximaal aantal kinderen per begeleider. Er kunnen verschillende overwegingen worden gemaakt, zoals differentiaties op basis van leeftijd (met specifieke aandacht voor baby’s), groepssamenstelling (bijvoorbeeld horizontale versus verticale leefgroepen en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften), kwalificaties van het personeel, opvangmomenten en andere factoren zoals de aanwezigheid van vaste gezichten en de duur van de opvang.

¹² In de bevraging werd niet specifiek vermeld dat begeleiders met een ander type contract, zoals zelfstandigen, ook worden meegerekend onder de categorie “in dienst”.

Bij het bepalen van de kind-begeleider ratio moeten er ook beslissingen worden genomen over de berekeningswijze. Het is belangrijk om te bepalen welke maatstaf wordt gebruikt om het aantal kinderen te tellen, of het nu gaat om het gelijktijdig aanwezige aantal kinderen of het aantal beschikbare opvangplaatsen. Daarnaast moet worden bepaald wie er wordt meegeteld als begeleiders, waarbij het gaat om begeleiders die uitsluitend direct met de kinderen werken, naast gekwalificeerde begeleiders ook begeleiders in een opleidingstraject of niet-gekwatificeerde begeleiders. Bovendien kan het gaan om begeleiders die in dienst zijn, alleen aanwezig moeten zijn, of een combinatie van zowel een in dienst- als aanwezigheidsnorm. Tot slot moet worden besloten op welk niveau de kind-begeleider ratio wordt toegepast, namelijk op leefgroepniveau of locatieniveau.

Tabel 3 De wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen (jonger dan 3 à 4 jaar)

België - Vlaanderen	Wetgeving Vlaamse gemeenschap (Art. 42 BVR (Besluit Vlaamse Regering) 22 november 2013¹³): • Maximale norm van 1 op 9 indien minstens 2 begeleiders aanwezig zijn in de opvanglocatie; als slechts 1 begeleider aanwezig, dan 1 op 8 • Streefnorm van 1 op 7 (binnen het budget dat ter beschikking is) Definitie/berekening • kinderen: het <u>aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de opvanglocatie</u> • begeleiders: aanwezig in de locatie + gekwalificeerd (voor elk kinderbegeleider in een kwalificerend traject moeten er drie voltijds equivalenten gekwalificeerde kinderbegeleiders op het niveau van de organisator werken. Daarnaast moet er altijd een gekwalificeerde kinderbegeleider aanwezig zijn in de opvanglocatie wanneer er een kinderbegeleider in een kwalificerend traject aanwezig is, zie art. 43 §2 4°b) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Opvangmoment</u>: tijdens maximaal 2 aaneensluitende uren middagrust 1 op 14 indien • minstens 2 begeleiders in de locatie aanwezig zijn • de kinderen effectief rusten • er maximum 1 rustmoment per dag is waarop deze ratio van 1 op 14 kan gelden <u>Andere</u>: aantal aanwezige kinderbegeleiders in de locatie • maximaal 8 kinderen indien 1 begeleider in de locatie • maximaal 9 kinderen per begeleider indien minstens 2 begeleiders in de locatie
België – Wallonië	Wetgeving Wallonië (Art. 34 van besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 02 mei 2019¹⁴): • 1 op 7¹⁵ Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen in de opvanglocatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd (Enkel IFAPME¹⁶ - en EFPME-stagiairs worden erkend (stagiairs in "beroepsopleiding" die betaald worden voor hun opleidingsperiode); Art. 15: max. 1 stagiair per blok van 14 plaatsen) + rechtstreeks werken met de kinderen
Nederland	Nationale wetgeving rond BKR (beroepskracht-kind ratio) (Art.7 en 19 van besluit van 23 augustus 2017¹⁷)

¹³ Artikel 42 van vergunningsbesluit van 22 november 2013:
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023552.html>

¹⁴ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/aspects_juridiques/accueil/27_fevrier_2003_reglementation_generale_milieux_accueil.pdf

¹⁵ Vanaf 1 januari 2026 zal de verhouding van 1 begeleider in dienst voor 7 kinderen worden versterkt naar 1,5 begeleiders in dienst voor 7 kinderen als onderdeel van een bredere hervorming. Concreet betekent dit dat vanaf 2026 een verhouding van 1 op 7 zal gelden met een aanwezigheidsnorm in plaats van een dienstnorm, terwijl de subsidie gebaseerd zal zijn op 1,5 begeleiders in dienst voor 7 kinderen.

¹⁶ <https://www.ifapme.be/formations/chef-dentreprise/accueillant-denfants>

¹⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2017-323.html#d17e2004>

	Horizontale groepen¹⁸: • 0-1 jaar: 1 op 3 (sinds 1 januari 2019 van 1 op 4 naar 1 op 3) • 1-2 jaar: 1 op 5 • 2-3 jaar: 1 op 8 • 3-4 jaar: 1 op 8 Verticale groepen¹⁹: • 0-2 jaar: 1 op 4 • 0-3 jaar: 1 op 5 • 0-4 jaar: 1 op 5 (bij een groep met 4 kinderen van 0-1 jaar) of 1 op 6 (bij een groep met drie of minder kinderen van 0-1 jaar) • 1-3 jaar: 1 op 6 • 1-4 jaar: 1 op 7 • 2-4 jaar: 1 op 8 Daarnaast zijn er ook <u>twee rekenregels</u> en een rekentool beschikbaar (https://1ratio.nl/bkr/#/) Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de leefgroep • begeleiders: aanwezig in de leefgroep + gekwalificeerd (vrijwilligers en groepshulpen tellen niet mee, begeleiders in opleiding (BIO) tellen mee onder voorwaarden) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): leeftijdscategorieën, zie ratio's <u>Groepssamenstelling</u>: horizontale versus verticale groepen, zie ratio's <u>Kwalificatie</u>: Op een locatie mogen maximaal de helft van het minimaal in te zetten aantal beroepskrachten bestaan uit beroepskrachten in opleiding (BIO) of stagiairs. Het aantal stagiairs mag daarbij niet meer dan een derde van het totale aantal in te zetten beroepskrachten bedragen. BIO's zijn personen die een opleidingstraject volgen, waarbij ze meestal vier dagen per week werken en één dag besteden aan hun opleiding. In tegenstelling tot stagiairs, die één dag per week stage lopen en de overige vier dagen hun opleiding volgen. Stagiairs worden niet meegerekend in de beroepskracht-kindratio, aangezien zij boventallig worden ingezet. Echter, BIO's worden wel meegerekend in de beroepskracht-kindratio onder bepaalde voorwaarden. Het is echter belangrijk op te merken dat deze regel niet van toepassing is op medewerkers die bezig zijn met een opleiding, maar al wel gekwalificeerd zijn om als pedagogisch medewerker (begeleider) te werken. <u>Opvangmoment</u>: de 3-uurregeling. Een kinderopvangorganisatie die 10 uur aaneengesloten opvang biedt, mag gedurende maximaal 3 uur per dag (niet aaneengesloten) afwijken van de beroepskracht-kind ratio (BKR). Echter, tijdens deze afwijking moet ten minste de helft van het aantal benodigde beroepskrachten volgens de BKR worden ingezet. Sinds 1 juli 2023 kan er flexibeler worden omgegaan met deze 3-uurregeling, in die zin dat de exacte tijdstippen waarop er minder pedagogisch medewerkers aanwezig zijn niet meer dienen te worden opgenomen in het pedagogisch beleidsplan zodat deze regeling flexibeler kan meebewegen met de dagelijkse praktijk.²⁰ In de praktijk wordt dit vaak toegepast aan de randen van de dag en tijdens pauzes. <u>Andere</u>: vaste gezichtscriterium (1/2018). Elke dag dat een kind aanwezig is op de opvang, moet minstens één vast gezicht van het kind aanwezig zijn in de groep. Voor baby's tot één jaar geldt dat zij worden opgevangen door minstens twee dezelfde pedagogisch medewerkers om stabiliteit en sociaal-emotionele veiligheid te bieden. Het is belangrijk dat de vaste gezichten niet te vaak wisselen, daarom gelden er maximumaantallen: • Bij een groep met 1 of 2 pedagogisch medewerkers mogen er maximaal 2 vaste gezichten per baby zijn, en maximaal 3 vaste gezichten per kind van 1 jaar of ouder • Bij een groep met 3 of meer pedagogisch medewerkers mogen er maximaal 3 vaste gezichten per baby zijn, en maximaal 4 vaste gezichten per kind van 1 jaar of ouder Vanaf 1 juli 2023 is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk om een andere beroepskracht in te zetten wanneer de houder van een kinderopvangvoorziening niet kan voldoen aan het vaste gezichtencriterium. Deze afwijkingsmogelijkheid is alleen van toepassing bij kortdurende afwezigheid
--	---

18 Horizontale groepen: een groep met kinderen van dezelfde leeftijd

19 Verticale groepen: een groep met kinderen van verschillende leeftijdscategorieën

20 [Staatsblad 2023, 144 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

	van maximaal vier aaneengesloten weken als gevolg van ziekte, vakantie of verlof van een of meerdere vaste beroepskrachten. ²¹
Frankrijk	Nationale wetgeving • 1 op 5, 1 op 6 of 1 op 8 Criteria: 1 begeleider per 5 kinderen die nog niet kunnen lopen en 1 begeleider per 8 kinderen die wel kunnen lopen of keuze om te werken met een ratio van 1 begeleider per 6 kinderen, ongeacht of zij wel of nog niet kunnen lopen Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd (begeleiders in opleiding tellen mee onder strikte voorwaarden²²) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Andere:</u> • er zijn minimaal 2 begeleiders aanwezig in de opvanglocatie (in mini-crèches is slechts 1 begeleider toegestaan voor maximaal 3 kinderen, bv. aan het begin en einde van de dag) • bij uitstapjes buiten de vestiging moet een ratio van 1 op 5 zijn, met minimaal 2 begeleiders met uitzondering van mini-crèches indien er minder dan 4 kinderen zijn.
Ierland	Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016²³) ○ Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur)²⁴ • 0-1 jaar: 1 op 3 • 1-2 jaar: 1 op 5 • 2-6 jaar: 1 op 11 (in 2011: 1 op 10) ○ Deeltijdse (tussen 3,5-5 uur) of voltijdse dagopvang (> 5 uur) • 0-1 jaar: 1 op 3 • 1-2 jaar: 1 op 5 • 2-3 jaar: 1 op 6 • 3-6 jaar: 1 op 8 ○ Drop in centrum (opvang op incidentele basis en niet meer dan 2 uur opvang per keer) • 0-6 jaar: 1 op 4 ○ Overnachting pre-school dienst (opvang tussen 19 uur en 6 uur en meer dan 2 uur opvang per keer (m.u.v. vrijstellingen van artikel 58L van de Child and Family Agency Act 2013²⁵) • 0-1 jaar: 1 op 3 • 1-6 jaar: 1 op 5 Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u> • begeleiders: in dienst (onbetaalde stagiairs (of betaald door de overheid) en vrijwilligers tellen niet mee) + aanwezig in de leefgroep + gekwalificeerd (uitzondering “<i>grandfathering exemption</i>” een voorlopige uitzondering van de regering om niet-gekwalificeerd personeel dat van plan was met pensioen te gaan in de jaren na de invoering van de kwalificatie-eis tegemoet te komen; deze maatregel komt tot een einde in september 2023) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties

21 [Staatsblad 2023, 144 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

22 FAQ Norma modes d'accueil n°3 du 23 mars 2023.pdf (solidarites.gouv.fr)

23 S.I. No. 221/2016 - Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016. (irishstatutebook.ie)

24 Een “sessional service” is het aanbieden van een gepland programma aan kinderen gedurende niet meer dan 3,5 uur per sessie en kan zich richten op kinderen tussen 0 en 6 jaar.

25 De vrijstellingen hebben betrekking op de zorg voor kinderen door familieleden, de zorg in het eigen huis (bijvoorbeeld met een nanny of au pair), de zorg voor kinderen van één gezin, en de vrijstelling voor onthaalouders. Onthaalouders die minder dan 7 kinderen (of minder dan 4 kinderen onder de schoolgaande leeftijd) verzorgen, hoeven zich niet bij Tusla te registreren. Let op: er wordt momenteel gewerkt aan het afschaffen van de vrijstelling voor onthaalouders en de vrijstelling voor de zorg van kinderen van één gezin, terwijl de andere vrijstellingen behouden zullen blijven.

	<u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): leeftijdscategorieën, zie ratio's <u>Groepssamenstelling</u>: - Afhankelijk van de leeftijd, ontwikkelingsfase en specifieke behoeften van de kinderen, evenals de aard van de activiteiten die plaatsvinden, kan het nodig zijn om een groter aantal begeleiders in te zetten die direct met de kinderen werken. - Wanneer er sprake is van gemengde leeftijdsgroepen in dezelfde ruimte, moet de ratio worden toegepast op basis van de leeftijd van elk kind en het type opvang dat elk kind ontvangt. <u>Opvangmoment</u>: Wanneer de kinderen slapen, is het niet verplicht dat er een medewerker in de slaapruijnte aanwezig is. Wel moet er om de 10 minuten een medewerker naar de slaapruijnte gaan om elk kind te observeren <u>Andere</u>: - Type opvang (afhankelijk van duur van opvang), zie ratio's - Bij uitstapjes moeten kinderopvangdiensten hun ratio's aanpassen op basis van een risicobeoordeling. Het aantal begeleiders moet worden bepaald op basis van het risiconiveau van de uitstap en de daaruit voortvloeiende potentiële gevaren - Op elk moment moeten er minstens twee begeleiders aanwezig zijn in het gebouw, behalve tijdens een sessionele dienst.
Noorwegen	Nationale wetgeving (Kindergarten Act²⁶) Voor kinderen onder 3 jaar²⁷, twee normen: - Personeelsnorm (sinds 2018): 1 op 3 (1 begeleider per 3 kinderen) en - Pedagogische norm: 1 op 7 (1 gekwalificeerde pedagogische leerkracht of leidinggevende (ISCED 6) per 7 kinderen) *Kinderen worden beschouwd als drie jaar vanaf en met inbegrip van de maand augustus van het jaar waarin zij drie jaar worden. De gemeente kan vrijstellingen verlenen van de normen in bepaalde gevallen (bv. vanwege ziekte, zwangerschap of moeilijkheden bij het vinden van gekwalificeerde pedagogische leerkrachten) voor een periode van maximaal één jaar. Definitie/berekening - kinderen: het <u>aantal voltijdse opvangplaatsen</u> dat is toegekend in de <u>opvanglocatie</u> - begeleiders: in dienst + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen (exclusief leerkrachten voor speciale behoeften en anderen die moeten worden beschouwd als extra personeel in de groep kinderen zoals verantwoordelijken) Differentiaties <u>Kwalificatie</u>: zie personeels- en pedagogische norm (een pedagogische leerkracht valt ook onder de personeelsnorm) <u>Andere</u>: Naast de voorgeschreven personeelsverhoudingen moet de bezetting van het personeel voldoende zijn om een kwaliteitsvolle pedagogische activiteit uit te voeren. Dit betekent dat de eigenaar van de locatie moet beoordelen hoeveel personeelsleden er nodig zijn om een voorziening te bieden die voldoet aan de kwaliteitseisen in de Kindergarten Act.
Duitsland – Deelstaat Berlijn	Regelgeving per deelstaat of Länder. Regelgeving voor de Duitse deelstaat Berlijn: De personeelsbezetting is gebaseerd op het aantal kinderen, hun leeftijd en de hoeveelheid uren opvang ze ontvangen en het benodigde aanvullende gespecialiseerd personeel. 1 VTE (38,5 uur/week) pedagogische medewerker - Kinderen jonger dan 2 jaar - voor 3,75 kinderen met volledige dagopvang (tussen 7 en 9 uur per dag) - voor 5 kinderen indien deeltijdse opvang (tussen 5 en 7 uur per dag) - voor 7 kinderen met halve dagen opvang (minstens 4 tot maximaal 5 uur per dag) - Kinderen tussen 2 en 3 jaar - voor 4,75 kinderen met volledige dagopvang (tussen 7 en 9 uur per dag) - voor 6 kinderen indien deeltijdse opvang (tussen 5 en 7 uur per dag) - voor 8 kinderen met halve dagen opvang (minstens 4 tot maximaal 5 uur per dag)

²⁶ https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_5#%C2%A717

²⁷ Voor kinderen vanaf 3 jaar: minstens 1 personeelslid voor 6 kinderen en 1 gekwalificeerde pedagogische leerkracht of leider voor 14 kinderen.

	Definitie/berekening • Kinderen: het <u>aantal opvangplaatsen</u> dat is toegekend in de <u>locatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd (niet-gekwalficeerde personeelsleden kunnen geheel of gedeeltelijk worden meegeteld) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Leeftijd</u> (jonger of ouder dan 2 jaar) <u>Groepssamenstelling</u>: er wordt extra personeel beschikbaar gesteld wanneer er kinderen aanwezig zijn die: ○ Een handicap hebben ○ Een niet-Duitse moedertaal hebben en bovengemiddeld aanwezig zijn (ten minste 40%) ○ Wonen in sociale achtergestelde woonwijken ○ Kinderen met verlengde opvanguren (meer dan 9 uur opvang per dag) ○ In integratieve leefgroepen waar kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften worden opgevangen, moet ten minste één van de begeleiders een aanvullende kwalificatie hebben of een bijscholing volgen om dergelijke kwalificatie te verwerven <u>Andere</u>: Aantal uren opvang (voltijds (7-9 uur), deeltijds (5-7 uur) en halve dagen (4-5 uur))
Finland	Nationale wetgeving (decree on Early Childhood Education and Care, 2018²⁸): • 0-3 jaar: 1 op 4 • <i>Ouder dan 3 jaar: 1 op 7 (indien minder dan 5 uur/dag: 1 op 13)</i> Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: aanwezig in de locatie + in dienst + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen (exclusief assistenten voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften) Differentiaties <u>Groepssamenstelling</u>: Als er één of meerdere kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften in de leefgroep zijn en er een assistent beschikbaar is, worden deze kinderen en de assistenten niet meegerekend in de ratio.
Estland	Nationale wetgeving (Preschool Child Care Institution Act ²⁹): • 1 op 7 Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: aanwezig in de locatie + in dienst + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen (ook exclusief assistenten voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften) Differentiaties <u>Groepssamenstelling</u>: één kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte in integratiegroepen neemt drie plaatsen in (zie maximale groepsgrootte in Tabel 3) <u>Kwalificaties</u>: het aantal gekwalificeerd personeel is vastgelegd in the Preschool Child Care Institution Act
Luxemburg	Nationale wetgeving (Art. 10 van Groothertogelijke reglement 14 november 2013 ³⁰): • 0-2 jaar: 1 op 6 • 2-4 jaar: 1 op 8 Definitie/berekening • kinderen: het aantal kinderen volgens de exploitatievergunning en <u>gelijktijdig aanwezig</u> in de <u>leefgroep</u> • begeleiders: in dienst + aanwezig + gekwalificeerd (10% van het personeel kan niet gekwalificeerd zijn) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): leeftijdscategorieën, zie ratio's

28 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540#a540-2018>

29 Preschool Child Care Institutions Act—Riigi Teataja

30 Règlement grand-ducal modifiée du 14 novembre 2013, Art.10 (1). Link: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2013/11/14/n2/jo>

Litouwen	Nationale wetgeving (besluit van de minister van Gezondheidsbescherming van de Republiek Litouwen van 22 april 2010 nr. V-313 "betreffende de goedkeuring van de Litouwse hygiënenorm HN 75:2016"³¹) Er zijn geen wettelijk vastgestelde ratio's tussen het aantal kinderen en begeleiders, maar er zijn wel wettelijke beperkingen aan de <u>maximale groepsgrootte</u> en het <u>minimum aantal begeleiders</u> die aanwezig zijn per leeftijdsgroep: Horizontale groepen met minstens 2 begeleiders aanwezig per groep: • 0-1 jaar: max. 6 kinderen • 1-2 jaar: max. 10 kinderen • 2-3 jaar: max. 15 kinderen Verticale groepen met minstens 2 begeleiders aanwezig per groep: • 0-3 jaar: max. 8 kinderen • 0-7 jaar: max. 10 kinderen • 1-7 jaar: max. 12 kinderen • 2-7 jaar: max. 16 kinderen • 3-7 jaar: max. 20 kinderen Definitie/berekening • kinderen: aantal <u>opvangplaatsen</u> toegekend in de <u>leefgroep</u> • begeleiders: in dienst + aanwezig in de leefgroep + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): zie leeftijdscategorieën <u>Kwalificatie</u>: Voor een groep met kinderen jonger dan 1 jaar is het vereist dat er ten minste 2 gekwalificeerde leerkrachten (ISCED 6) tegelijkertijd aanwezig zijn. Voor een groep met kinderen van 1 jaar of ouder is het vereist dat er ten minste 2 begeleiders (ISCED 3, 4 of 6) aanwezig zijn, waarvan ten minste 1 gekwalificeerde leerkracht (ISCED 6) <u>Opvangmoment</u>: Tijdens de (nacht)rust van de kinderen moet minstens één begeleider aanwezig <u>Groepssamenstelling</u>: • Horizontale versus verticale groepen • Een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte (bv. verstandelijke beperking, visuele beperking, etc.) wordt gelijkgesteld aan 2 kinderen in integratiegroepen • Speciale groepen: ○ verstandelijke beperkingen: max. 6 kinderen ○ blindheid: max. 6 kinderen ○ visuele beperking: max. 10 kinderen ○ slechthorendheid: max. 6 kinderen ○ spraak- of andere communicatiebeperkingen: max. 10 kinderen ○ bewegings- en positiebeperkingen: max. 8 kinderen ○ meervoudige ontwikkelingsstoornissen of complexe handicaps: max. 6 kinderen ○ complexe handicap (en bewegings- en positiebeperkingen): max. 3 kinderen ○ gemengde speciale groep: max. 10 kinderen (kind met complexe handicap telt als 2 kinderen) <u>Andere</u>: • Openlucht/outdoor settings voor kinderen vanaf 2 jaar (ingevoerd sinds 2014: een OOJK-omgeving waar de meeste activiteiten buiten plaatsvinden ongeacht het weer of de tijd van het jaar, concept vanuit Scandinavië). Voor alle groepen in openlucht settings: minstens 2 gekwalificeerde leerkrachten en minstens 3 begeleiders – indien het aantal kinderen minstens 1/3 lager ligt: minstens 1 gekwalificeerde leerkracht en minstens 2 begeleiders ○ 2-3 jaar: max. 14 kinderen ○ 2-7 jaar: max. 15 kinderen ○ 3-7 jaar: max. 18 kinderen • Oppervlakte van de ruimte: ○ 0-3 jaar: ten minste 4,3 m² ○ Vanaf 3 jaar: ten minste 4 m² ○ Een specifieke ondersteuningsbehoefte: ten minste 5 m² Deze oppervlakteberekening is exclusief toiletten, wasruimten en keukens. Als een groepsruimte niet genoeg oppervlakte biedt voor het aantal kinderen in de groep, dan moet het aantal opvangplaatsen worden verminderd.
----------	--

31 V-313 On the Lithuanian hygiene norm HN 75:2016 "Implementation of pre-school and pre-primary education programs... (lrs.lt)

	• Verhoging met maximaal 2 kinderen: het is toegestaan om het aantal kinderen in een groep met maximaal 2 kinderen te verhogen, indien dit nodig is om voorschoolse onderwijsdiensten te bieden aan kinderen die tijdelijke bescherming genieten volgens Resolutie nr. 2022 van de Regering van de Republiek Litouwen van 16 maart 224 "betreffende het verlenen van tijdelijke bescherming aan vreemdelingen in de Republiek Litouwen"
--	---

Noot: Informatie in cursief, heeft enkel betrekking op kinderen van 3 jaar of ouder.

Bron: schriftelijke bevraging experts, 2023

2 Wettelijke maximale groepsgrootte in de groepsovang

Naast de kind-begeleider ratio wordt ook de wettelijke maximale groepsgrootte in de groepsovang onderzocht in de verschillende landen, omdat deze samen met de kind-begeleider ratio van belang is voor de kwaliteit van OJK-diensten. In Vlaanderen is de maximale groepsgrootte het hoogst, namelijk 18 kinderen in één leefgroep³², terwijl deze in de andere landen, met uitzondering van Estland en Ierland³³, varieert tussen 12 en 16 kinderen (zie Tabel 4). In de meeste landen wordt de maximale groepsgrootte gedefinieerd als het aantal kinderen dat gelijktijdig aanwezig is in de leefgroep. In Finland, Estland en Litouwen wordt echter gekeken naar het aantal beschikbare opvangplaatsen in de leefgroep.

In Frankrijk, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn is er geen wettelijk vastgestelde maximale groepsgrootte. In Ierland geldt er alleen een wettelijke maximale groepsgrootte voor sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur) en voor opvang in een drop-in centrum (opvang op incidentele basis en niet meer dan 2 uur). Er zijn geen wettelijke bepalingen voor deeltijdse (tussen 3,5 en 5 uur) of voltijdse (> 5 uur) dagopvang in Ierland. In Wallonië is er een streefnorm van kracht, waarbij de inrichtende macht samen met het personeel streeft naar groepen van maximaal 14 kinderen.

In verschillende landen, waaronder Nederland, Luxemburg en Litouwen wordt zoals bij de ratio een differentiatie toegepast op basis van de leeftijd van de kinderen, waarbij het maximale aantal kinderen in de leefgroep lager ligt voor jongere kinderen dan voor oudere kinderen. In Nederland, bijvoorbeeld, zijn er maximaal 12 kinderen tegelijkertijd aanwezig in de leeftijd tot één jaar (in Litouwen is dit maximaal 6 opvangplaatsen). Voor kinderen tot en met drie jaar zijn er maximaal 16 kinderen tegelijkertijd aanwezig, waarvan maximaal 8 baby's. In Luxemburg zijn er maximaal 12 kinderen tegelijkertijd aanwezig in de leeftijd tot 2 jaar, en maximaal 16 kinderen tot en met 4 jaar.

Daarnaast verschilt de maximale groepsgrootte in Nederland, Estland, Luxemburg en Litouwen tussen horizontale en verticale leefgroepen (voor Estland en Luxemburg kwam dit onderscheid niet aan bod bij de ratio). Opnieuw zien we voor Estland en Litouwen dat kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte in integratiegroepen zwaarder worden meegeteld. Speciale groepen waarbij de groepen uitsluitend bestaan uit kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften hebben ook lagere wettelijke maximale groepsgroottes in Estland en Litouwen. Tot slot heeft de grootte van de (speel-, rust- of buiten) ruimte een impact op de maximale groepsgrootte in Vlaanderen, Nederland en Litouwen. In Vlaanderen wordt de vergunbare capaciteit (het totaal aantal plaatsen) mede bepaald door de oppervlakte van de ruimte in de locatie, op basis van de vierkante meters leef- en rustruimte per

³² Onder leefgroep verstaan we een groep kinderen, gekoppeld aan één of meer bepaalde begeleiders en aan één of meer bepaalde ruimtes.

³³ In Estland geldt ook een maximum van 18 kinderen voor verticale groepen vanaf 2 jaar tot 7 jaar. In Ierland worden er hogere maxima vastgelegd voor sessionele opvang en opvang in een drop in centrum waarbij het gaat om kortdurende opvang, dit terwijl er geen maxima zijn voor deeltijdse of voltijdse kinderopvang.

opvangplaats. In Nederland wordt daarentegen gekeken naar zowel de binnen- als buitenspeelruimte per kind om de capaciteit te bepalen. In Litouwen wordt de minimale oppervlaktevereiste zelfs aangepast op basis van de leeftijd van het kind en de aanwezigheid van een specifieke ondersteuningsbehoefte. Indien een groepsruimte niet voldoende oppervlakte biedt voor het aantal kinderen in de groep, moet het aantal opvangplaatsen worden verminderd. Hoewel het aantal vergunde opvangplaatsen niet gelijk is aan het aantal kinderen, heeft het wel een impact op het maximale aantal kinderen dat tegelijkertijd aanwezig kan zijn.

Indien er naast de ratio ook aandacht wordt besteed aan het verlagen van de maximale groepsgrootte van de leefgroepen in Vlaanderen, is het mogelijk om specifieke regels op te stellen op basis van verschillende factoren, zoals bijvoorbeeld de leeftijd van de kinderen, de groepssamenstelling (verticale versus horizontale groepen en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften) en de grootte van de (speel-, rust- of buiten) ruimte.

Tabel 4 De wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsovang voor jonge kinderen (jonger dan 3 à 4 jaar)

België -Vlaanderen	Wetgeving Vlaamse gemeenschap (Art. 55 BVR 22 november 2013³⁴): • 18 kinderen Definitie/berekening • aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u> (het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen wordt ook bepaald door de vergunde capaciteit, die op zijn beurt wordt bepaald door de grootte van de leefgroep en de locatie, zie beschrijving differentiatie) Differentiaties <u>Andere:</u> • Elke leefgroep heeft zijn eigen leefruimte(s). Er kan dus in een bepaalde leefruimte maar één leefgroep zijn. Elke leefgroep heeft ook zijn eigen kinderbegeleider(s). Een kinderbegeleider kan wel wijzigen van leefgroep. Ook kunnen kinderen overgaan naar een andere leefgroep. Voor het welbevinden van een kind is wel belangrijk om zoveel mogelijk naar continuïteit te streven. • De oppervlakte van de ruimte in de locatie o.b.v. m² leef- en rustruimte per opvangplaats bepaalt mee de vergunbare capaciteit (totaal aantal plaatsen) (Art. 16 van vergunningsvoorwaarden³⁵): de netto vloeroppervlakte die gebruikt wordt voor verzorging, spel of om te rusten, bedraagt minimaal 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte en de rustruimte samen, waarvan minimaal 3 m² in de leefruimte. Als er geen aparte rustruimte is (voor kinderen jonger dan 18 maanden en voor kinderen die 's nachts worden opgevangen, is het verplicht om een aparte rustruimte te hebben), is er minstens 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte.
België – Wallonië	Wetgeving Wallonië (Art. 10 (sectie 3) van besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 02 mei 2019³⁶): • Een streefnorm van 14 kinderen: de verantwoordelijkheid voor het opstellen van een opvangplan in overeenstemming met de kwaliteitscode, ligt bij de inrichtende macht. In samenwerking met het personeel van de opvanglocatie streeft men ernaar om de organisatie van het kinderdagverblijf te structureren rond groepen van maximaal 14 kinderen.

³⁴ Artikel 55 van vergunningsbesluit van 22 november 2013:
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023552.html>. Een leefgroep: een groep kinderen, gekoppeld aan een of meer bepaalde kinderbegeleiders en aan een of meer bepaalde ruimtes.

³⁵ Referentiekader_0.pdf (kindengezin.be)

³⁶ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/aspects_juridiques/accueil/27_fevrier_2003_reglementation_generale_milieus_accueil.pdf

	Definitie/berekening aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u>																																																																																																															
Nederland	Nationale wetgeving (Bijlage 1a van besluit van 23 augustus 2017 ³⁷): - in de leeftijd tot één jaar zijn er gelijktijdig ten hoogste twaalf kinderen aanwezig - in de leeftijd tot en met drie jaar zijn er gelijktijdig ten hoogste zestien kinderen aanwezig, waaronder ten hoogste acht kinderen in de leeftijd tot één jaar <table><tr><th>Leeftijd kinderen</th><th>Minimaal aantal BK</th><th>Maximaal aantal kinderen</th></tr><tr><td colspan="3">Horizontale groepen</td></tr><tr><td>0-1 jaar</td><td>1</td><td>3</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>6</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>9</td></tr><tr><td></td><td>4</td><td>12</td></tr><tr><td>1-2 jaar</td><td>1</td><td>5</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>10</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>15</td></tr><tr><td></td><td>4</td><td>16</td></tr><tr><td>2-3 jaar en 3-4 jaar</td><td>1</td><td>8</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>16</td></tr><tr><td colspan="3">Verticale groepen</td></tr><tr><td>0-2 jaar</td><td>1</td><td>4</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>8</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>14 en max. 8 baby's</td></tr><tr><td></td><td>4</td><td>16 en max. 8 baby's</td></tr><tr><td>0-3 jaar</td><td>1</td><td>5</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>10</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>13 en max. 8 baby's</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>14 en max. 4 baby's</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>15 en max. 3 baby's</td></tr><tr><td></td><td>4</td><td>16 en max. 8 baby's</td></tr><tr><td>0-4 jaar</td><td>1</td><td>5</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>12</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>14 en max. 8 baby's</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>15 en max. 5 baby's</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>16 en max. 3 baby's</td></tr><tr><td></td><td>4</td><td>16 en max. 8 baby's</td></tr><tr><td>1-3 jaar</td><td>1</td><td>6</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>11</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>16</td></tr><tr><td>1-4 jaar</td><td>1</td><td>7</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>13</td></tr><tr><td></td><td>3</td><td>16</td></tr><tr><td>2-4 jaar</td><td>1</td><td>8</td></tr><tr><td></td><td>2</td><td>16</td></tr></table> Definitie/berekening - aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Aantal begeleiders</u>: de maximale groepsgrootte hangt samen met het minimum aantal beroepskrachten (BK) in de leefgroep <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar)</u>: - Leeftijdscategorieën - Binnen verticale groepen een maximum aantal baby's (0-1-jarigen) vastgelegd <u>Groepssamenstelling</u>: horizontale versus verticale groepen	Leeftijd kinderen	Minimaal aantal BK	Maximaal aantal kinderen	Horizontale groepen			0-1 jaar	1	3		2	6		3	9		4	12	1-2 jaar	1	5		2	10		3	15		4	16	2-3 jaar en 3-4 jaar	1	8		2	16	Verticale groepen			0-2 jaar	1	4		2	8		3	14 en max. 8 baby's		4	16 en max. 8 baby's	0-3 jaar	1	5		2	10		3	13 en max. 8 baby's		3	14 en max. 4 baby's		3	15 en max. 3 baby's		4	16 en max. 8 baby's	0-4 jaar	1	5		2	12		3	14 en max. 8 baby's		3	15 en max. 5 baby's		3	16 en max. 3 baby's		4	16 en max. 8 baby's	1-3 jaar	1	6		2	11		3	16	1-4 jaar	1	7		2	13		3	16	2-4 jaar	1	8		2	16
Leeftijd kinderen	Minimaal aantal BK	Maximaal aantal kinderen																																																																																																														
Horizontale groepen																																																																																																																
0-1 jaar	1	3																																																																																																														
	2	6																																																																																																														
	3	9																																																																																																														
	4	12																																																																																																														
1-2 jaar	1	5																																																																																																														
	2	10																																																																																																														
	3	15																																																																																																														
	4	16																																																																																																														
2-3 jaar en 3-4 jaar	1	8																																																																																																														
	2	16																																																																																																														
Verticale groepen																																																																																																																
0-2 jaar	1	4																																																																																																														
	2	8																																																																																																														
	3	14 en max. 8 baby's																																																																																																														
	4	16 en max. 8 baby's																																																																																																														
0-3 jaar	1	5																																																																																																														
	2	10																																																																																																														
	3	13 en max. 8 baby's																																																																																																														
	3	14 en max. 4 baby's																																																																																																														
	3	15 en max. 3 baby's																																																																																																														
	4	16 en max. 8 baby's																																																																																																														
0-4 jaar	1	5																																																																																																														
	2	12																																																																																																														
	3	14 en max. 8 baby's																																																																																																														
	3	15 en max. 5 baby's																																																																																																														
	3	16 en max. 3 baby's																																																																																																														
	4	16 en max. 8 baby's																																																																																																														
1-3 jaar	1	6																																																																																																														
	2	11																																																																																																														
	3	16																																																																																																														
1-4 jaar	1	7																																																																																																														
	2	13																																																																																																														
	3	16																																																																																																														
2-4 jaar	1	8																																																																																																														
	2	16																																																																																																														

³⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2017-323.html#d17e2004>

	<u>Andere</u> : minimaal aantal m ² binnen- en buitenspeelruimte per kind: min. 3,5 m ² binnen- en 3 m ² buitenspeelruimte per kind
Frankrijk	Geen regelgeving (ook geen streefnorm) over de maximale groepsgrootte van de leefgroep in de groepsofvang
Ierland	Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016): • Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur): 22 kinderen Niet van toepassing voor sessionele opvang in deeltijdse of voltijdse dagopvang • Drop in centrum (opvang op een incidentele basis en niet meer dan 2 uur opvang per keer): 24 kinderen Geen maximale groepsgrootte voor deeltijdse (tussen 3,5 en 5 uur) of voltijdse (> 5 uur) dagopvang. De maximale groepsgrootte wordt vaak beperkt door het aantal volwassenen dat beschikbaar is om de kind-begeleider ratio in acht te nemen en door de minimumruimte die in de regelgeving is vastgesteld (zie “andere” bij differentiatie). Definitie/berekening • aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Andere</u>: afhankelijk van het type opvang en de leeftijd van het kind, wordt er een minimaal aantal vierkante meters vrije ruimte per kind vastgesteld • Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur): minimum 1,818 m² vrije vloeroppervlakte per kind • Deeltijdse of voltijdse dagopvang ○ 0-1 jaar: 3,5 m² per kind ○ 1-2 jaar: 2,8 m² per kind ○ 2-3 jaar: 2,35 m² per kind ○ *3-6 jaar: 2,3 m² per kind
Noorwegen	Geen regelgeving (ook geen streefnorm) over de maximale groepsgrootte van de leefgroep in de groepsofvang. De bepaling van de groepsgrootte van de leefgroepen valt onder de bevoegdheid van de OOK-instelling.
Duitsland – Deelstaat Berlijn	Regelgeving per deelstaat of Länder. Er is geen regelgeving voor de Duitse deelstaat Berlijn.
Finland	Nationale wetgeving (National Act on Early Childhood Education and Care): De maximale groepsgrootte wordt bepaald door de kind-begeleider ratio en in een leefgroep mogen maximaal drie begeleiders aanwezig zijn. Het aantal kinderen in de leefgroep mag dus niet groter zijn dan het aantal kinderen dat is toegestaan voor drie begeleiders. • 0-3 jaar: 12 kinderen • *Ouder dan 3 jaar: 21 kinderen Definitie/berekening • aantal <u>opvangplaatsen</u> toegekend in de <u>leefgroep</u>
Estland	Nationale wetgeving (Preschool Child Care Institution Act ³⁸): Horizontale groepen: • 1,5-3 jaar: 14 kinderen Verticale groepen: • 2-7 jaar: 18 kinderen Definitie/berekening • kinderen: aantal <u>opvangplaatsen</u> toegekend in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Groepssamenstelling</u>: • Horizontale versus verticale groepen • Speciale groepen van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte ○ lichamelijke handicap: 12 kinderen ○ specifieke ontwikkelingsstoornissen: 12 kinderen

	○ geestelijke handicap: 7 kinderen ○ een zintuiglijke handicap: 10 kinderen ○ meervoudige handicap: 4 kinderen ○ pervasieve ontwikkelingsstoornissen: 4 kinderen • Het toegestane maximumaantal in integratiegroepen is lager, omdat één kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte drie plaatsen inneemt
Luxemburg	Nationale wetgeving (Art. 13 groothertogelijk reglement 14 november 2013³⁹): Horizontale groepen: • 0-2 jaar: 12 • 2-4 jaar: 16 Verticale groepen tijdens een activiteit: • 0-4 jaar: 12 Definitie/berekening • het aantal kinderen volgens de exploitatievergunning en <u>gelijktijdig aanwezig</u> in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar)</u>: leeftijdscategorieën <u>Groepssamenstelling</u>: horizontale versus verticale groepen
Litouwen	Zie hierboven bij wettelijke begeleider-kind ratio (Tabel X)

*Informatie in cursief, heeft enkel betrekking op kinderen vanaf of ouder dan drie jaar.

Bron: schriftelijke bevraging experts, 2023

3 Wettelijke kind-begeleider ratio in de gezinsopvang

In deze internationale vergelijkende studie analyseren we ook de wettelijke kind-begeleider ratio in de gezinsopvang of het maximaal aantal kinderen per onthaalouder in de landen waar er geregleerde gezinsopvang bestaat, dus met uitzondering van Litouwen. Gezinsopvang is een kleinschalige vorm van kinderopvang, waarbij gewoonlijk één onthaalouder – soms meerdere - zorgt voor een beperkt aantal kinderen (meestal jonge kinderen). De opvang vindt doorgaans plaats in de eigen woning van de onthaalouder of op een andere huiselijke locatie. Voor meer informatie over de verschillende vormen van gezinsopvang in de verschillende landen, verwijzen we naar de beschrijvingen in de bijgevoegde landfiches (zie bijlage 1).

Uit Tabel 5 blijkt dat de wettelijke maximale aanwezige kinderen (jonger dan 3 à 4 jaar) per onthaalouder in de gezinsopvang varieert van 4 tot 8 kinderen⁴⁰. Het hoogste wettelijke maximum van 8 kinderen komt voor in Vlaanderen. Voor onthaalouders wordt er een lagere streefnorm gehanteerd, namelijk gemiddeld maximaal 4 voltijdse kinderen per kwartaal. De meerderheid van de landen stelt een maximum van 4 of 5 kinderen jonger dan 3 jaar per onthaalouder (zie ook het rapport van Eurydice (2019) voor een grotere selectie van landen).

Verder blijkt dat in nagenoeg alle landen de eigen kinderen van de onthaalouder worden meegeteld, met uitzondering van Frankrijk. Sommige landen hanteren een leeftijdsgrens voor het meetellen van de eigen kinderen, namelijk tot 2 jaar in Luxemburg, 3 jaar in Wallonië, 6 jaar in Vlaanderen (einde van de

³⁹ Règlement grand-ducal modifiée du 14 novembre 2013, Art.13. Link: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2013/11/14/n2/jo>

⁴⁰ In Estland gaat het om maximaal 10 kinderen in andere ruimten dan de woning van het kind (inclusief woning van de onthaalouder) maar waarbij een kind jonger dan drie jaar wordt geteld als twee kinderen.

kleuterschool) en Noorwegen (met een maximum van de helft eigen kinderen), 7 jaar in Finland, 10 jaar in Nederland (indien opvang in de woning van de gastouder wordt georganiseerd) en 15 jaar in Ierland.

Bij het bepalen van het maximaal aantal kinderen per onthaalouder in de regelgeving wordt rekening gehouden met verschillende factoren, zoals de leeftijd van de kinderen, de groepssamenstelling en de grootte van de opvanglocatie. In Nederland worden bijvoorbeeld verschillende maxima vastgelegd per leeftijdscategorie van de kinderen, waarbij er onder andere een maximum van 2 baby's (kinderen jonger dan 1 jaar) geldt. In Duitsland geldt ook een streefnorm van maximaal 2 baby's. In Ierland geldt een maximum van 2 kinderen jonger dan 15 maanden (uitgezonderd broertjes en zusjes). In Estland telt elk kind jonger dan 3 jaar als 2 kinderen als er meer dan 5 kinderen worden opgevangen. In Luxemburg geldt dan weer een maximum van 2 kinderen jonger dan 2 jaar.

De groepssamenstelling speelt ook een rol. In Ierland wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met het aantal schoolgaande kinderen bij het bepalen van het maximaal aantal niet-schoolgaande kinderen onder de 6 jaar (met een maximum van 5 pre-school kinderen). In Finland worden kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften niet meegeteld als er een assistent aanwezig is, terwijl in Estland elk kind met een ernstige of zware handicap telt als 2 kinderen als er meer dan 5 kinderen worden opgevangen.

Daarnaast kan de grootte of geschiktheid van de infrastructuur ook een belangrijke factor zijn die het maximaal aantal gelijktijdig aanwezige kinderen of het maximaal aantal vergunde plaatsen in de gezinsopvang beïnvloedt. Dit geldt in België (zowel Vlaanderen als Wallonië), Nederland, Frankrijk, Noorwegen en Luxemburg.

Bij het verlagen van de kind-begeleider ratio in de gezinsopvang kunnen dus tevens verschillende factoren worden meegenomen, zoals de leeftijd van de kinderen (door bijvoorbeeld jongere kinderen zwaarder te laten meetellen of door het vastleggen van een maximum aantal jongere kinderen, meer bepaald het maximum aantal jonge kinderen), de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften en de grootte en geschiktheid van de opvanglocatie.

Tabel 5 De wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang

België -Vlaanderen	Wetgeving Vlaamse gemeenschap (Art. 42 en 55 BVR 22 november 2013⁴¹): • maximaal 8 kinderen • Streefnorm: gemiddeld maximaal 4 voltijdse kinderen per kwartaal Differentiaties <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot het einde van de kleuterschool (6 à 7 jaar) (zie art. 2, 14 van BVR) <u>Andere</u>: De oppervlakte van de ruimte in de locatie o.b.v. m² leef- en rustruimte per opvangplaats bepaalt mee de vergunbare capaciteit (totaal aantal plaatsen) (Art. 16 van vergunningsvoorwaarden): de netto vloeroppervlakte die gebruikt wordt voor verzorging, spel of om te rusten, bedraagt minimaal 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte en de rustruimte samen, waarvan minimaal 3 m² in de leefruimte. Als er geen aparte rustruimte is (voor kinderen jonger dan 18 maanden en voor kinderen die 's nachts worden opgevangen, is het verplicht om een aparte rustruimte te hebben), is er minstens 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte.
--------------------	---

41 Artikel 42 en 55 van vergunningsbesluit van 22 november 2013:
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023552.html>

België -Wallonië	Wetgeving Wallonië (Art. 12 van besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 02 mei 2019⁴²): • maximaal 5 kinderen <u>gelijktijdig</u> aanwezig • maximaal 4 <u>voltijdsequivalente</u> kinderen⁴³ Differentiaties <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 3 jaar <u>Andere</u>: • Als een onthaalouder geregistreerd is voor het opvangen van 4 voltijdsequivalente kinderen, dan mag het maximum aantal kinderen dat tegelijkertijd aanwezig mag zijn, worden uitgebreid tot 6 kinderen. Dit geldt alleen als het zesde kind tussen 2,5 en 6 jaar oud is, familie is van één van de andere ingeschreven kinderen, en uitsluitend voor of na schooltijd wordt opgevangen • Het aantal erkende opvangplaatsen wordt bepaald op basis van de grootte van het huis en kwaliteitscriteria
Nederland	Nationale wetgeving (Art. 13 wet van 1 januari 2018⁴⁴): • maximaal 6 kinderen tot de leeftijd van 12 jaar, waarvan ○ maximaal 5 kinderen tot 4 jaar ○ maximaal 4 kinderen tot 2 jaar ○ maximaal 2 baby's tot 1 jaar Differentiaties <u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): een maximum vastgelegd voor de leeftijden 0-1 jaar (max. 2), 1-2 jaar (max. 4) en 3-4 jaar (max. 5) <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 10 jaar als de opvang plaatsvindt in de woning van de gastouder <u>Andere</u>: De opvang moet over voldoende ruimte bezitten (zonder specifieke regelgeving over de minimale vierkante oppervlakte van de binnen- en speelruimte). Als de ruimte waarin kinderen worden opgevangen te klein is, kan de maximale groepsomvang van 6 kinderen worden verlaagd. In dat geval zal de gastouder worden geregistreerd in het landelijk register kinderopvang met een lagere capaciteit.
Frankrijk	Nationale wetgeving: • maximaal 6 kinderen voor alle leeftijden tot 11 jaar, waarvan ○ maximaal 4 kinderen jonger dan 3 jaar Differentiaties <u>Eigen kinderen</u>: niet meegeteld <u>Andere</u>: • Het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen dient overeen te komen met het aantal erkende opvangplaatsen, waarvan de erkenning om de vijf jaar wordt verlengd (of om de 10 jaar voor nieuw afgestudeerden). • Uitzonderlijk en in een beperkte tijd, om te voorzien in een tijdelijke behoefte, met name tijdens schoolvakanties, of onvoorziene omstandigheden, kan het aantal worden verhoogd tot 8 kinderen (tot de leeftijd van 11 jaar), waarvan maximaal 4 kinderen jonger dan 3 jaar zijn. • Indien de thuisvoorziening klein is of ontoereikend wordt geacht, wordt het aantal kinderen verminderd.

⁴² https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/aspects_juridiques/accueil/27_fevrier_2003_reglementation_generale_milieux_accueil.pdf

⁴³ Dit kan op verschillende manieren worden opgevat, zoals bijvoorbeeld 4 kinderen die voltijds aanwezig zijn, maar ook 3 kinderen die voltijds aanwezig zijn en 2 kinderen die halftijds aanwezig zijn, etc.

⁴⁴ https://wetten.overheid.nl/BWBR0031613/2018-01-01#Paragraaf3_Artikel13

⁴⁶ https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_5#C2%A717

47 [Germany - Social Code - Book IV - General Rules for Social Security \(ilo.org\)](#)

⁴⁸ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036>

Estland	Nationale wetgeving (Social Welfare Act⁴⁹): • maximaal 5 of 10 kinderen (als meer dan 5 kinderen worden opgevangen, telt elk kind jonger dan 3 jaar als twee kinderen) Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar)</u>: Indien meer dan vijf kinderen worden opgevangen, elk kind jonger dan 3 jaar (inclusief eigen kinderen) wordt als twee kinderen beschouwd <u>Groepssamenstelling</u>: Indien meer dan vijf kinderen worden opgevangen, elk kind met een ernstige of zware handicap (inclusief eigen kinderen) wordt als twee kinderen beschouwd <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld <u>Andere</u>: maximaal 5 kinderen in de woning van het kind dat de opvang ontvangt en 10 kinderen in andere ruimten (inclusief eigen woning)
Luxemburg	Nationale wetgeving (Art. 1 wet van 15 december 2017⁵⁰): • maximaal 5 kinderen tot de leeftijd van 12 jaar, waarvan ◦ maximaal 2 kinderen jonger dan 2 jaar Een onthaalhouder kan voor maximaal 12 externe kinderen zorgen (niet gelijktijdig aanwezig) Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar)</u>: een maximum voor kinderen jonger dan 2 jaar (max. 2) <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 2 jaar <u>Andere</u>: het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen wordt vastgesteld bij de toekenning van de exploitatievergunning (agrément) en houdt rekening met de infrastructuur
Litouwen	Geen door de overheid gereguleerde gezinsopvang aanwezig

Bron: schriftelijke bevraging experts, 2023

4 Motieven voor de keuze van de wettelijke kind-begeleider ratio (en maximale groepsomvang)

In de schriftelijke bevraging konden de experts ook aangeven welke motieven ten grondslag lagen aan de keuze van de wettelijke kind-begeleider ratio in hun land (zie Tabel 6). Tijdens de interviews met de experts uit de geselecteerde landen voor diepgaande analyse werd hier verder op ingegaan.

In Vlaanderen werd er bij het opstellen van de vergunningsvoorwaarden in het kader van het decreet houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters van 20 april 2012 vooral een pragmatische keuze gemaakt om tot één systeem te komen voor de bepaling van de kind-begeleider ratio. Voor de invoering van dit decreet waren de regels voor gezins- en groepsopvang enerzijds en erkende en zelfstandige voorzieningen anderzijds verschillend. Zelfstandige kinderdagverblijven hadden een aanwezigheidsnorm van 1 begeleider per 7 aanwezige kinderen onder 18 maanden en 1 begeleider per 10 aanwezige kinderen boven 18 maanden, terwijl erkende kinderdagverblijven een in dienstnorm hadden van 1 voltijdsequivalent (VTE) per 6,5 erkende plaatsen. Aangesloten onthaalouders en zelfstandige onthaalouders hadden elk hun eigen maximum aantal gelijktijdig aanwezige kinderen, respectievelijk 8 (met 4 voltijdse aanwezigheden per kwartaal) en 7 kinderen. De huidige kind-begeleider ratio in Vlaanderen is het resultaat van een stroomlijning van de ratio vanuit verschillende regelgevingen en de keuze voor de meest haalbare en pragmatische oplossing voor zowel de overheid als de voorzieningen (waarbij er gestreefd werd naar een budgettaire neutrale aanpak). Naast de maximale norm van 1 op 9 indien er minstens 2 begeleiders aanwezig zijn in de opvanglocatie (of 1 op 8 indien er slechts 1 begeleider aanwezig is) in de groepsopvang, is er echter ook een strengere streefnorm van 1

⁴⁹ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530062015001/consolide>

⁵⁰ Loi du 15 décembre 2017, Art. 1. Link: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2017/12/15/a1079/jo>

op 7 ingeschreven indien de middelen van de organisator dit toelaten. In de gezinsopvang is de maximale norm 8 kinderen, terwijl de streefnorm voor onthaalouders gemiddeld maximaal 4 voltijdse kinderen per kwartaal bedraagt.

In alle andere landen zien we dat het streven naar de beste kwaliteit van kinderopvang voor de kinderen als belangrijk motief naar voren komt. Dit is ook het enige motief voor de keuze van de wettelijke kind-begeleider ratio in Frankrijk, Ierland, Estland en Luxemburg. In Luxemburg bijvoorbeeld maakt het vaststellen van de wettelijke ratio voor groepsovang (1 op 6 voor de leeftijdsgroep 0-2 jaar en 1 op 8 voor de leeftijdsgroep 2-4 jaar) deel uit van het bevorderen van de kwaliteit van kinderopvang en het toepassen van een gemeenschappelijke norm voor alle onderwijs- en opvangstructuren (harmonisatie)⁵¹. De ratio in de gezinsopvang in Luxemburg (maximaal 5 kinderen tot de leeftijd van 12 jaar en maximaal 2 kinderen jonger dan 2 jaar) is gebaseerd op de kennis van de diverse behoeften van kinderen van verschillende leeftijden en het feit dat gezinsopvang meestal door één volwassene wordt verzorgd.

Daarnaast werden de motieven "betaalbaarheid voor de overheid en ouders" ook genoemd door Wallonië en Nederland. In Nederland is de beroepskracht-kindratio (BKR) een afweging tussen de kwaliteit van de opvang - met aandacht voor het belang van het kind en de werklust van het personeel - en de toegankelijkheid ervan voor ouders, waarbij de opvang betaalbaar en beschikbaar moet blijven (in de schriftelijke bevraging werd ook het motief "het voorzien van voldoende opvangplaatsen" aangehaald als reden voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groepsovang). Om deze balans te optimaliseren, werd in 2019 een wetswijziging doorgevoerd waarbij de ratio voor baby's strenger werd in de groepsovang, van 1 op 4 naar 1 op 3, terwijl de ratio voor buitenschoolse opvang iets werd versoepeld, van 1 op 10 naar 1 op 11 of 1 op 12, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen.

In Litouwen werd naast het streven naar de beste kwaliteit voor kinderen ook rekening gehouden met de haalbaarheid en werklust voor het personeel. Bij het bepalen van het minimale aantal personeelsleden werd gekeken naar het vermogen van de volwassene om een hoogwaardig onderwijs- en zorgproces te waarborgen, evenals naar het creëren van passende arbeidsomstandigheden (met betrekking tot het aantal werkuren per dag).

⁵¹ Het heeft enkele jaren geduurd om de verschillende structuren van OOK te verenigen in één enkele wettekst: <https://legilux.public.lu/eli/etat/proj/pr/20120059>

Tabel 6 Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang

	Groepsopvang	Gezinsopvang
België – Vlaanderen	Betaalbaarheid en organiseerbaarheid voor de overheid en organisator voor de maximale norm, mits ook strengere streefnorm als de middelen van de organisator dit toelaten	
België - Wallonië	• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Betaalbaarheid voor de overheid en de ouders	
Nederland	• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Betaalbaarheid voor de overheid en de ouders • Haalbaarheid en werklast voor personeel • Voorzien van voldoende opvangplaatsen (motief enkel van toepassing in de groepsopvang)	
Frankrijk	Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen	
Ierland	Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen	
Noorwegen	• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen⁵² • Voorzien van voldoende opvangplaatsen (motief enkel van toepassing in de gezinsopvang)	
Duitsland (Deelstaat Berlijn)	Geen informatie	
Finland	• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Haalbaarheid en werklast voor personeel (motief enkel van toepassing in de gezinsopvang)	
Estland	Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen	
Luxemburg	Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen	
Litouwen	• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Haalbaarheid en werklast voor personeel	/

Bron: schriftelijke bevraging en interviews met experts

Voor Vlaanderen werd er in dit onderzoek ook dieper ingegaan op de keuze voor de wettelijke maximale groepsomvang in de groepsopvang. Voordat het decreet van 2012 werd ingevoerd, was de maximale omvang van een leefgroep in erkende kinderdagverblijven beperkt tot 14 kinderen. Er waren echter ook gevallen waarbij zelfstandige opvanglocaties één enkele (grotere) leefgroep hadden met soms wel 20 kinderen. Bij de invoering van het decreet moesten deze situaties worden opgenomen in de nieuwe regelgeving. Om dit te bereiken, werd het maximale aantal kinderen per leefgroep verhoogd naar 18. Deze beslissing was een pragmatische oplossing om de verschillende regelsystemen te harmoniseren. De keuze om deze nieuwe regel in te voeren was gebaseerd op het streven om het vroegere maximum van 14 op te trekken en tegelijkertijd rekening te houden met de nieuwe ratio van maximaal 9 kinderen per begeleider (en dus 18 kinderen voor twee begeleiders). Op deze manier konden de bestaande praktijken met slechts één (grotere) leefgroep worden aangepast tot 18 plaatsen en werden ze opgenomen in de nieuwe regelgeving.

⁵² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-67-l-20172018/id2595870/?ch=3>

5 Toezicht en evaluatie van de wettelijke kind-begeleider ratio

In Europa verschillen de evaluatie- en monitoringsystemen die bijdragen aan het waarborgen van hoge kwaliteit in opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOJK). Het gaat hierbij om het vaststellen van sterke en zwakke punten van OOJK-settings om vervolgens te kunnen verbeteren. De evaluatie- en monitoringsystemen in Europa zijn zeer divers in die zin dat de betrokken actoren, hun opdracht en de vrijheid die zij hebben om hun taken te vervullen, van land tot land aanzienlijk verschillen (Eurydice, 2019). Dit onderdeel focust op de evaluatie van de wettelijke kind-begeleider ratio en groepsgrootte als aspecten van de structurele kwaliteit van OOJK (zie Tabel 7).

Over het algemeen wordt in kwaliteitscriteria een onderscheid gemaakt tussen proceskwaliteit en structurele kwaliteit. Structurele kwaliteit heeft betrekking op de normatieve aspecten die zorgen voor een kwaliteitskader, zoals het opleidingsniveau van medewerkers, gunstige personeelsbezetting, groepsgrootte, enzovoort. Aan de andere kant verwijst proceskwaliteit naar de kwaliteit van interacties (verbaal, visueel, emotioneel, fysiek, enzovoort) en naar de concrete maar moeilijker meetbare praktijk van kinderopvang. De kwaliteit van individuele interacties en de emotionele veiligheid van het kind kunnen worden beïnvloed door de beperkingen van de setting en zijn direct gerelateerd aan structurele kwaliteitscriteria. Personeels- en structuurbeporingen kunnen ertoe leiden dat er minder tijd wordt besteed aan de individuele relatie met het kind en dat er dus ook minder stimulerende verbale en non-verbale interacties met het kind mogelijk zijn. Het respecteren van het individuele ritme van het kind wordt dan ook bemoeilijkt. De pedagogische intenties van begeleiders kunnen worden belemmerd door personeelsbeperkingen, maar ook door een gebrek aan opleiding en tijd om na te denken over de praktijk (zie verder).

Een van de aspecten die we bevraagd hebben tijdens de schriftelijke bevraging gericht aan de experts is wie verantwoordelijk is voor de evaluatie (van de ratio) in de OOJK-setting. Een eerste bevinding is dat in bepaalde landen met een geïntegreerd OOJK-stelsel (Noorwegen en Finland), het (deels) de verantwoordelijkheid is van de aanbieders of eigenaars van OOJK voorzieningen om de kwaliteit van hun voorzieningen te evalueren. In Noorwegen zijn de lokale autoriteiten (gemeenten) verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het toezicht op de voorzieningen. Ook in Finland zijn gemeenten wettelijk verplicht hun eigen voorzieningen te evalueren, maar houden regionale overheidsdiensten toezicht op de gemeenten.

In andere landen wordt de controle uitgevoerd door externe evaluatoren, wat betekent dat inspecteurs rapporteren aan een lokale, regionale of hogere autoriteit en niet rechtstreeks betrokken zijn bij de activiteiten van de geëvalueerde setting. In Vlaanderen is dit bijvoorbeeld Zorginspectie dat deel uitmaakt van het Departement Zorg. In Wallonië is dit ONE (Office de la naissance et de l'enfance), een autonome organisatie van de Federatie Wallonië-Brussel, in Nederland zijn het de GGD's, de gemeentelijke gezondheidsdiensten, in Frankrijk zijn het de lokale diensten voor moeder- en kindbescherming in de departementen, in Ierland is het de Tusla Early Years Inspectorate, een onafhankelijke wettelijke instantie en in de Duitse deelstaat Berlijn, de bureaus voor jeugdzorg van de Duitse deelstaat Berlijn.

De verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de kwaliteit van OOJK, inclusief de kind-begeleider ratio en groepsgrootte, ligt op lokaal niveau in Luxemburg, Litouwen en Estland. Echter, autoriteiten op hoger niveau zijn betrokken bij de evaluatie en toezicht van instellingen, zoals de Algemene Directie Kinderen (Direction Générale de l'Enfance), een instantie van het Ministerie van Onderwijs, Kinderen en

Jeugd in Luxemburg, het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid dat valt onder het Ministerie van Gezondheid in Litouwen, en het Ministerie van Onderwijs en Onderzoek in Estland.

In sommige landen is de frequentie van evaluaties vastgesteld door de autoriteiten, variërend van jaarlijks (Litouwen, Wallonië, Deelstaat Berlijn) tot eens in de drie jaar (Ierland, Estland). Niettemin kan de frequentie worden verhoogd als er problemen of klachten zijn. In Nederland voeren gemeentelijke gezondheidsdiensten jaarlijks inspecties uit van kinderopvanglocaties en gastouderbureaus, terwijl elke gastouder eens in de drie jaar wordt geïnspecteerd.

In Vlaanderen, Noorwegen, Finland, Frankrijk en Luxemburg is de frequentie van evaluaties voor instellingen voor jongere kinderen niet vastgelegd in de wetgeving. Dit wordt overgelaten aan het orgaan dat verantwoordelijk is voor de evaluatie, of het gebeurt alleen in specifieke omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer er klachten binnenkomen. In Vlaanderen wordt de frequentie van inspectiebezoeken deels bepaald door inspectieopdrachten die Zorginspectie ontvangt van het Agentschap Opgroeien. Deze opdrachten hebben prioriteit en kunnen voortkomen uit gevaarlijke situaties, klachten, handhavingstoezicht, opvolging van door Opgroeien geïdentificeerde risico's, nieuwe vergunningen en wijzigingen in vergunningen. Daarnaast streeft Zorginspectie er zelf naar om groepsopvang en gezinsopvang (niet aangesloten bij een organisator-dienst) twee keer binnen een periode van drie jaar te inspecteren. Gezinsopvang die is aangesloten bij een organisator en wordt opgevolgd door een dienst, wordt eens binnen een periode van vijf jaar geïnspecteerd.

De wijze waarop evaluaties plaatsvinden, verschilt weinig tussen de geselecteerde landen. In deze landen worden tijdens inspecties observaties gebruikt (met uitzondering van Finland) en aanwezigheidsregisters (met uitzondering van Noorwegen). Daarnaast wordt in Wallonië, Frankrijk (enkel bij onthaalouders), Noorwegen, Finland en Estland ook zelfrapportage gebruikt als evaluatiemethode. Andere benaderingen om informatie te verkrijgen zijn het afnemen van interviews met het personeel en het management in Ierland, evenals het ontvangen van feedback van ouders indien onthaalouders in Frankrijk de erkende opvangcapaciteit niet naleven.

De mogelijke sancties die worden opgelegd bij het niet naleven van de wettelijke voorschriften, waaronder de kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte, variëren van een aanmaning, vermindering van de opvangcapaciteit, boetes, tijdelijke opschorting van de vergunning, geheel of gedeeltelijke terugbetaling van de subsidies, tot definitieve opschorting van de vergunning en sluiting van de instelling.

Tabel 7 Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte

	Groepsopvang	Gezinsopvang
België – Vlaanderen		
1. Wie	Zorginspectie (ZI) ⁵³ , dat deel uitmaakt van het Departement Zorg	
2. Frequentie	Er is geen wettelijk voorschrift voor de minimale inspectiefrequentie vastgelegd. - De frequentie van inspectiebezoeken wordt gedeeltelijk bepaald door inspectieopdrachten die Zorginspectie (ZI) ontvangt van het Agentschap Opgroeien. Deze opdrachten hebben prioriteit en kunnen voortvloeien uit situaties van gevaar, klachten, handhavingstoezicht, opvolging van door Opgroeien geïdentificeerde risico's, nieuwe vergunningen en wijzigingen in vergunningen. - Daarnaast streeft ZI er op eigen initiatief (en rekening houdend met de beschikbare middelen) naar om groepsopvang en gezinsopvang (die niet zijn aangesloten bij een organisator-dienst) tweemaal binnen een periode van drie jaar te inspecteren. Gezinsopvang die is aangesloten bij een organisator en wordt opgevolgd door een dienst, wordt één keer binnen een periode van vijf jaar geïnspecteerd. Vanwege verschillende redenen, waaronder de impact van COVID-19 en beperkte middelen, is deze inspectiefrequentie de afgelopen jaren niet gehaald. In plaats daarvan heeft ZI voornamelijk inspecties uitgevoerd in opdracht van Opgroeien.	
3. Hoe	Er worden onaangekondigde inspecties uitgevoerd die op elk moment van de dag kunnen plaatsvinden. Tijdens deze inspecties worden het aantal aanwezige kinderen (door middel van tellen en bevraging) en de registraties in het aanwezigheidsregister gecontroleerd. Daarnaast wordt ook de inzet van kinderbegeleiders (door middel van tellen en bevraging) en de registratie van hun inzet volgens de norm gecontroleerd. - Observaties en bevraging - Aanwezigheidsregisters	
4. Sancties	Wanneer de regelgeving niet wordt nageleefd, rapporteert Zorginspectie (ZI) een tekort in het inspectieverslag. Het handhaven van de regels valt onder de verantwoordelijkheid van Agentschap Opgroeien. Hoewel er geen directe 1-op-1 sancties zijn (niet uitsluitend voor de ratio), kunnen geconstateerde tekortkomingen in de ratio (en groepsgrootte) binnen de bredere inspectie van een kinderopvanglocatie leiden tot handhavingsmaatregelen. De ratio is namelijk een cruciaal criterium bij de inspectie. Deze handhavingsmaatregelen kunnen variëren van waarschuwingen of aanmaningen tot uiteindelijk opschorting of intrekking van de vergunning.	
België – Wallonië		
1. Wie	ONE (Office de la naissance et de l'enfance), een autonome organisatie van de Federatie Wallonië-Brussel die kinderopvang toelaat, subsidieert, ondersteunt, evalueert en controleert. - ONE coördinator - ONE psychologische adviseur - Boekhoudkundige inspecteur (voor subsidies) - Voor gesubsidieerde onthaalouder: een maatschappelijk werker	
2. Frequentie	De frequentie van ten minste één keer per jaar kan worden verhoogd indien nodig, bijvoorbeeld bij kwaliteitsproblemen of verzoeken van de opvang zelf.	
3. Hoe	- Observaties - Aanwezigheidsregisters - Zelfrapportering	
4. Sancties	Een ingebrekestelling, maar als er een dreigend en ernstig gevaar is voor de gezondheid of veiligheid, kan de ingebrekestelling worden overgeslagen. In dat geval brengt ONE de burgemeester van de betreffende gemeente op de hoogte van de locatie van de opvangplaats en vraagt de burgemeester om onmiddellijke sluiting van de opvangplaats. De kosten en risico's van deze maatregel zijn voor de organiserende instantie.	

⁵³ Inspectie door Zorginspectie van gezins- en groepsopvang | Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (departementwvg.be)

Nederland		
1. Wie	Inspecteurs van GGD. GGD'en zijn gemeenschappelijke gezondheidsdiensten die bestuurd worden door wethouders van deelnemende gemeenten en vormen een landelijk dekkend netwerk van 25 GGD'en in Nederland. Vanaf 1 januari 2022 zijn GGD'en begonnen met het flexibel inspecteren, voor zover de betreffende gemeenten hier klaar voor zijn. Hierbij wordt minder gewerkt met vaste inspectie-items en wordt meer ruimte gegeven aan de toezichthouders en gemeenten voor toezicht "op maat". Dit houdt in dat er diepgaander onderzoek kan worden gedaan naar bepaalde thema's en dat er meer maatwerk wordt geleverd, waardoor de voorspelbaarheid van de focus van het toezicht afneemt. Door deze flexibilisering wordt verwacht dat de effectiviteit van het toezicht en daarmee de kwaliteit van de kinderopvang kan verbeteren.	
2. Frequentie	Ten minste één keer per jaar maar afhankelijk van een risico-inschatting kan de toezichthouder meerdere keren per jaar langs gaan.	Ten minsten één keer per jaar worden alle gastouderbureaus door de GGD bezocht voor een onaangekondigde inspectie. Gastouders moeten begeleid worden door een gastouderbureau en deze bureaus houden toezicht op hen. Voor gastouders vindt er steekproefsgewijze controle plaats door de GGD, waarbij 50% van de gastouders per gemeente per jaar wordt gecontroleerd (tot 2022 ging om een steekproef van minimaal 5% per gemeente – dit is geïntensiveerd aangezien de kwaliteit tussen gastouders sterk varieerde) en elke gastouder ten minste één keer per 3 jaar wordt bezocht.
3. Hoe	Onaangekondigd toezicht waarbij de GGD niet bij elk bezoek aan de locatie een volledige controle uitvoert op alle eisen. Het toezicht is gericht op risico's en afhankelijk van het verleden van de locatie en eventuele signalen van problemen kan er meer of minder uitgebreid gecontroleerd worden. Bij gastouders worden doorgaans alle voorwaarden onderzocht, maar gemeenten en GGD'en hebben enige vrijheid om hierin hun eigen afwegingen te maken. Bovendien kan de mate van controle variëren, afhankelijk van het risicoprofiel van de locatie en eventuele opvallendheden die tijdens de inspectie naar voren komen. Bij het bezoeken van een locatie hebben inspecteurs natuurlijk wel een idee van de maximale groeps grootte en beroepskracht-kindratio op dat moment. Ze kunnen ook de administratie opvragen om op basis van aanwezigheidslijsten en personeelsroosters de beroepskracht-kindratio van voorgaande dagen tot weken te bekijken. De uitgebreidheid van dit onderzoek is afhankelijk van de specifieke situatie en de beoordeling van de inspecteur. • Observaties • Aanwezigheidsregisters	
4. Sancties	De aard van de sancties kunnen per gemeente verschillen. Afhankelijk van de ernst en frequentie van de tekortkomingen kan het variëren van het corrigeren van de overtreding op korte termijn tot het opleggen van een boete. In de meest ernstige gevallen kan een (tijdelijke) sluiting van de locatie worden opgelegd, maar dit gebeurt alleen bij herhaaldelijke grove overtredingen of wanneer de veiligheid van de kinderen ernstig in gevaar is.	
Frankrijk		
1. Wie	Lokale diensten voor moeder- en kindbescherming in de departementen	
2. Frequentie	De frequentie van de opvolging varieert sterk en is afhankelijk van verschillende factoren, zoals of er een probleem is geconstateerd, of het centrum recentelijk is geopend en de lokale overheid (in het geval van onthaalouders).	
3. Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters	• Observaties • Zelfrapportering • Ouders rapporteren het niet naleven van de toegestane opvangcapaciteit door de onthaalouder
4. Sancties	Indien een privé/zelfstandige voorziening de vastgestelde ratio niet naleeft, kan de departementale dienst voor moeder- en kindbescherming het centrum instrueren om de ratio te handhaven. Indien het centrum geen gehoor geeft aan deze instructie, kan de dienst de pre-	Bij herhaaldelijke overschrijdingen, kan de registratie van de onthaalouder worden ingetrokken

	fect (provinciale gouverneur) verzoeken om namens de staat het centrum geheel of gedeeltelijk te sluiten. In geval van urgentie kan de dienst ook rechtstreeks de prefect verzoeken om het centrum geheel of gedeeltelijk te sluiten. Wanneer het centrum publiek is, zal de departementale dienst voor de bescherming van moeder en kind de prefect voorstellen om het centrum te instrueren om de ratio te respecteren. In geval van nood kan de dienst ook de prefect verzoeken om namens de staat het centrum geheel of gedeeltelijk te sluiten.	
Ierland		
1. Wie	De Tusla Early Years Inspectorate (inspectoraat voor jonge kinderen van Tusla), een onafhankelijke wettelijke instantie heeft de taak om ervoor te zorgen dat men voldoet aan The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016.	Bij Tusla moeten alleen onthaalouders die zorgen voor vier of meer jonge kinderen (preschool) of zeven kinderen van elke leeftijd zich laten registreren.
2. Frequentie	Tusla's inspectoraat voor jonge kinderen houdt landelijk toezicht op de voortdurende naleving van de wettelijke normen door middel van een systematisch inspectieprogramma dat is gericht op risico's en van toepassing is op alle geregistreerde aanbieders. Een risicoclassificatiemodel wordt gebruikt om het inspectieschema te bepalen. Een belangrijk onderdeel van de risicobeoordeling is ervoor te zorgen dat alle diensten minstens één keer binnen de drie jaar worden geïnspecteerd.	
3. Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters • Ander: Interviews met personeel/management	
4. Sancties	Tusla is verantwoordelijk voor de registratie, inspectie, handhaving en vervolging van OOKJ-diensten. Om ervoor te zorgen dat aan de voorschriften wordt voldaan, hanteert Tusla een geëscaleerd handhavingproces dat kan leiden tot vervolging. Na elke inspectie publiceert Tusla een rapport waarin wordt vermeld welke wettelijke voorschriften al dan niet worden nageleefd. Dienstverleners kunnen op deze bevindingen reageren via het proces van corrigerende en preventieve maatregelen (CAPA). Als een dienst tijdens of na een inspectie een ernstig probleem heeft, kan Tusla een kennisgeving van onmiddellijke actie uitgeven om de dienst te verplichten onmiddellijk passende maatregelen te nemen. Als er sprake is van aanhoudende of ernstige inbreuken op de regelgeving, kan Tusla de zaak doorverwijzen naar het National Registration Enforcement Panel (NREP). Het NREP kan verschillende maatregelen aanbevelen, zoals het opleggen van voorwaarden aan de registratie van een dienst, het verwijderen van de dienst uit het register of het instellen van een vervolging in extreme gevallen. Tusla richt zich op het verbeteren van de naleving van de voorschriften en ondersteunt dienstverleners bij het aanbrengen van de nodige verbeteringen om problemen op te lossen en te voorkomen dat ze zich opnieuw voordoen.	
Noorwegen		
1. Wie	De gemeenten zijn de plaatselijke autoriteiten	
2. Frequentie	Er is geen specifieke vermelding van hoe vaak of hoe de autoriteiten de ratio's moeten controleren. Echter, het rapportage tijdstip van het jaarverslag⁵⁴ (15 december van elk jaar) stelt gemeenten in staat om de situatie en ontwikkelingen te volgen. De gemeenten beoordelen op basis van de rapportage en andere informatie wanneer en hoe ze zullen inspecteren.	
3. Hoe	• Inspecties- observaties • Zelfrapportering	

⁵⁴ Voor meer informatie over de inhoud van deze jaarverslagen kunt u terecht op de webpagina [Årsmelding fra barnehagen og opplysninger fra kommunen \(udir.no\)](https://www.arsmeldingfra.no)

4. Sancties	Inspecties die een niet-legaal aantal kinderen aan het licht brengen, kunnen ertoe leiden dat het aantal kinderen moet worden verminderd. De gemeente kan bevelen dat inadequate of onrechtmatige toestanden in voorzieningen die zijn goedgekeurd of aan goedkeuring zijn onderworpen, worden verholpen. Indien de termijn voor het opvolgen van het bevel niet in acht wordt genomen of indien de toestand niet kan worden verholpen, kan de gemeente de tijdelijke of definitieve sluiting van de inrichting bevelen. Het administratieve besluit van de gemeente tot sluiting moet ter informatie aan de gouverneur van het district worden toegezonden. In plaats van of in aanvulling op de sluiting van de voorziening kan de gemeente financiële sancties toepassen ten aanzien van niet-gemeentelijke voorzieningen indien de voorschriften uit hoofde van 23, of de krachtens dezelfde bepaling uitgevaardigde verordeningen, niet worden nageleefd. Bezwaar kan worden gemaakt bij de gouverneur van het district tegen administratieve besluiten over correctie, sluiting en financiële sancties.	
Duitsland - Deelstaat Berlijn		
1. Wie	Bureaus voor jeugdzorg van de Duitse deelstaat Berlijn	Geen informatie hierover
2. Frequentie	1 keer per jaar	
3. Hoe	Geen informatie hierover	
4. Sancties	Geen informatie hierover	
Finland		
1. Wie	De regionale overheidsdiensten hebben als taak toezicht te houden op de gemeenten die de OOKJ-diensten organiseren en ervoor te zorgen dat zij zich aan de wetgeving houden.	
2. Frequentie	De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de handhaving van de voorschriften en de regionale overheidsdiensten inspecteren doorgaans alleen wanneer er klachten of zorgen zijn.	
3. Hoe	• Aanwezigheidsregisters • Zelfrapportering	
4. Sancties	Sancties worden zelden opgelegd. De regionale overheidsdienst kan een waarschuwing geven aan de organisator van OOKJ, de verantwoordelijke persoon in de gemeente, of aan een particuliere dienstverlener, om in de toekomst te voldoen aan de voorschriften.	
Estland		
1. Wie	Eigenaar van OOKJ-settings en het Ministerie van Onderwijs en Onderzoek	Raad voor de sociale verzekeringen
2. Frequentie	De wet vereist dat een setting ten minste eenmaal per drie (academische) jaren een intern evaluatieverslag opstelt, waarin sterke punten en verbeterpunten worden beschreven. Het Ministerie van Onderwijs en Onderzoek houdt administratief toezicht op de naleving van deze wettelijke activiteit door voorschoolse settings en hun beheerders, om de beschikbaarheid, gelijke toegang, organisatie, kwaliteit en prestaties van kinderopvang en voorschools onderwijs te waarborgen.	Geen regelgeving hierover
3. Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters • Zelfrapportering	Observaties
4. Sancties	De Wet kinderopvang schrijft voor dat de bevindingen van administratief toezicht moeten worden gedocumenteerd in een certificaat. Dit certificaat bevat informatie over de onderwijsinstelling, de toezichthoudende instantie, de tijd en plaats van het toezicht, de namen van de toezichthouders en experts, de resultaten van het toezicht, een beschrijving van de overtredingen en aanbevolen maat-	Volgens de procedure van de Wet inzake vervangende prestaties en niet-nalevingsheffingen kan het maximumbedrag van een niet-nalevingsheffing oplopen tot 2500 euro.

	regelen, en een termijn voor het melden van naleving van de voorschriften. Als een leidinggevende van een voorschoolse setting niet aan een voorschrift voldoet binnen de gestelde termijn, kan de toezichthouder een niet-nalevingsboete opleggen, zoals bepaald in de Wet inzake vervangende prestaties en niet-nalevingsheffingen. De maximale boete voor niet-naleving is vastgesteld op 640 euro (2023).	
Luxemburg		
1. Wie	Het is de verantwoordelijkheid van het management van de OOK-diensten om de ratio en groepsgrootte te handhaven. De Algemene Directie Kinderen (Direction Générale de l'Enfance (DGE)), een afdeling van het Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd, is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving. Tijdens administratieve controles zullen inspecteurs van het Ministerie nagaan of de ratio en groepsgrootte worden nageleefd.	
2. Frequentie	Er is geen vastgestelde frequentie voor controles. Ze kunnen op elk moment van het jaar worden uitgevoerd en hun frequentie is afhankelijk van onregelmatigheden die tijdens administratieve controles worden vastgesteld, klachten of bezoeken van ambtenaren van het ministerie.	
3. Hoe	• Observaties tijdens inspectiebezoek • Aanwezigheidsregisters "Programme de gestion intégré" (PGI)	
4. Sancties	Bij onregelmatigheden kan de wet diverse sancties opleggen volgens een specifieke procedure, zoals een waarschuwingsbrief (avertissement), een formele brief (mise en demeure) of een oproeping. Daarnaast kunnen aanvullende maatregelen worden genomen, zoals het verminderen van de opvangcapaciteit, opschorting of intrekking van de exploitatievergunning (agrément), geheel of gedeeltelijke terugbetaling van de financiële bijdrage van de staat, of zelfs opschorting van de financiële bijdrage van de staat.	
Litouwen		
1. Wie	Eigenaar van OOK-settings (meestal de gemeenten voor publieke settings) en het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid dat valt onder het Ministerie van Gezondheid	
2. Frequentie	Het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid voert jaarlijks een controle uit op de settings. De eigenaars van de settings kunnen de informatie volgen in het leerlingenregister, waarin elke setting haar groepen en kinderen registreert, en in het lerarenregister, waarin informatie over de leerkrachten (begeleiders) wordt bijgehouden. Ook kunnen de eigenaars de situatie ter plaatse controleren tijdens een bezoek aan de OOK-setting.	
3. Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters	
4. Sancties	Het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid neemt de informatie op in een rapport en biedt de setting tijd om eventuele problemen op te lossen. Als er sprake is van ernstige tekortkomingen, kan het hoofd van de setting een boete krijgen opgelegd.	

Bron: schriftelijke bevraging experts, 2023

6 Reële kind-begeleider ratio in de praktijk

Binnen dit onderzoek werd in de schriftelijke bevraging ook geïnformeerd naar de reële kind-begeleider ratio in de praktijk, aangezien deze kan afwijken van de wettelijk vastgestelde ratio in de verschillende landen. Uit Tabel 8 blijkt echter dat er weinig gegevens beschikbaar zijn over de werkelijke kind-begeleider ratio. Alleen voor Vlaanderen, de Duitse deelstaat Berlijn en Noorwegen zijn bepaalde gemiddelde cijfers beschikbaar. De experts hebben echter wel meer informatie verstrekt zonder officiële cijfers te vermelden. In Ierland voldoet de ratio in de praktijk aan de wettelijke normen. In Luxemburg wordt er extra geïnvesteerd in de personeelsbezetting van OOK-diensten door het Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd door middel van verschillende programma's, waaronder Meertalig Onderwijs en Inclusie, waardoor de personeelsbezetting bijvoorbeeld met 10% kan worden verhoogd

op het niveau van de locatie⁵⁵. In Nederland lijkt het erop dat de strenge personeelsnormen, de financiering die daar vaak op is afgestemd, de wachtlijsten voor kinderopvangplaatsen en het tekort aan personeel ervoor zorgen dat de maximale groepsgroottes en de kind-begeleider ratio volledig worden benut.

In de Duitse deelstaat Berlijn in Duitsland variëren de reële kind-begeleider ratio's volgens type opvang. Voor krippengroepen (kinderen jonger dan 3 jaar) is het gemiddelde 5,5 kinderen per begeleider in 2021. Over de jaren heen is er een lichte verbetering waargenomen in de kind-begeleider ratio voor krippengroepen in Berlijn, met een verandering van 5,9 kinderen naar 5,1 kinderen per begeleider (mediaan gegevens) tussen 2014 en 2021. Bij groepen met kinderen jonger dan 4 jaar is het gemiddelde 6,1 per begeleider. Voor leeftijdsgemengde groepen (groepen van 0-6 jaar of 3-6 jaar) gaat het om gemiddeld 7,3 kinderen per begeleider. Er zijn geen gegevens beschikbaar over gezinsopvang.

In Noorwegen waren er gemiddeld 5,7 kinderen per personeelslid in private instellingen en 5,6 kinderen per begeleider in publieke instellingen in 2021. Deze cijfers werden berekend alsof alle kinderen minstens 3 jaar oud waren⁵⁶. Als we het omgekeerde proces toepassen en een indicator creëren alsof alle kinderen jonger dan 3 jaar waren, komen we uit op gemiddeld 2,85 kinderen per begeleider in private instellingen en 2,8 kinderen per begeleider in publieke instellingen. Deze cijfers geven aan dat de OOJK-instellingen in Noorwegen over het algemeen voldoen aan de wettelijke personeelsnorm van 1 begeleider per 3 kinderen en zelfs iets minder kinderen per begeleider hebben dan vereist volgens de personeelsnorm.

Tijdens de hoorzitting van de parlementaire onderzoekscommissie naar de veiligheid in de kinderopvang op 10/06/2022⁵⁷ werd meegedeeld dat Zorginspectie op basis van tellingen ter plaatse tijdens 3 723 inspectiebezoeken aan groepsopvang en gezinsopvang tussen 01/01/2018 en 20/04/2022 heeft vastgesteld dat er gemiddeld 5,79 kinderen per kinderbegeleider aanwezig waren op locatieniveau. Het gemiddelde in de groepsopvang was 5,93 en in de gezinsopvang was het gemiddelde 5,26, wat resulteerde in een gewogen gemiddelde van 5,79. Het is echter belangrijk om op te merken dat Zorginspectie uitdrukkelijk afraadt om op basis van deze cijfers conclusies te trekken over de werkelijke kind-begeleider ratio in de praktijk. Er zijn verschillende redenen hiervoor. Ten eerste werden een deel van deze gegevens verzameld tijdens de niet-representatieve Covidjaren. Ten tweede hanteert Zorginspectie een risico gestuurde inspectiemethodiek, waardoor de verzamelde gegevens niet als wetenschappelijk verantwoorde steekproef kunnen worden beschouwd. Het gemiddelde geeft ook geen inzicht in de aard en het aantal overtredingen van de ratio die in deze cijfers zijn verwerkt. Bovendien worden overtredingen van de ratio die zijn vastgesteld op basis van andere bronnen dan de telling ter plaatse niet in overweging genomen. Hoewel het gecommuniceerde cijfer uit de inspecties "juist" kan zijn, betekent dit niet dat het een nauwkeurig beeld geeft van de realiteit. Om een uitspraak

⁵⁵ Onder het programma voor Meertalig Onderwijs ontvangen kinderopvangcentra voor kinderen tussen 1 en 4 jaar ("structures conventionnées" en "structures non-conventionnées") een supplement van 10% van de arbeidsuren: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2017/08/29/a791/jo>. Bijkomend in het kader van SEA-Inclusive heeft elke kinderopvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar ("structures conventionnées") recht op een supplement per exploitatievergunning. Dit supplement wordt berekend op basis van het aantal kinderen (1,5% extra personeel, gebaseerd op de verwachte aanwezigheidsuren van de kinderen). Het extra personeel in het kader van "inclusie" wordt geregeld via een overeenkomst met de staat en wordt berekend op basis van de verwachte aanwezigheidstijden van de kinderen.

⁵⁶ Voor kinderen jonger dan 3 jaar geldt een minimum van 1 begeleider per 3 kinderen. Voor kinderen vanaf 3 jaar geldt een minimum van 1 begeleider per 6 kinderen.

⁵⁷ <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1642667>

te doen over de effectieve kind-begeleider ratio in de Vlaamse kinderopvang is veel meer nodig dan alleen de analyse van deze inspectiecijfers.

De nulmeting naar de pedagogische kwaliteit in 2016 in het kader van het MeMoQ-project toonde aan dat het gemiddeld aantal kinderen per begeleider in de leefgroep significant lager is in de gezinsopvang dan in de groepsopvang tijdens aangekondigde observaties in de leefgroep. Hierbij werden gemiddeld 4,99 kinderen per begeleider in de gezinsopvang en 5,50 kinderen per begeleider in de groepsopvang vastgesteld. Het is echter belangrijk om ook deze gegevens met de nodige voorzichtigheid te interpreteren, aangezien het gaat om aangekondigde bezoeken en de nieuwe ratio binnen het decreet nog niet zo lang van kracht was. Volgens een studie van HIVA-KU Leuven in 2011⁵⁸ waren er gemiddeld 5,7 kinderen per begeleider in erkende kinderdagverblijven en 5,2 in zelfstandige kinderdagverblijven. Dit gemiddelde was hoger tijdens de ochtendspits en middagpauze in erkende kinderdagverblijven, waar het tussen 6 en 8 schommelde. In zelfstandige kinderdagverblijven bedroeg het gemiddelde 6 of net iets daarboven tijdens deze tijdstippen. In zelfstandige gezinsopvang waren er gemiddeld 3,8 kinderen per aangesloten onthaalouder en 3,9 per zelfstandige onthaalouder, met een hoger gemiddelde van 4,1 kinderen per onthaalouder bij samenwerkende aangesloten onthaalouders. Deze gegevens werden verkregen door het berekenen van het aantal aanwezige kinderen per aanwezige begeleider over alle tijdstippen, dagen en leefgroepen gedurende één specifieke registratieweek. We moeten echter opnieuw voorzichtig zijn bij het interpreteren van deze cijfers, aangezien ze verouderd zijn en werden verzameld vóór de invoering van het nieuwe decreet betreffende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters op 20 april 2012. Desondanks tonen deze cijfers aan dat er momenten zijn waarop de ratio in de praktijk hoger kan zijn dan op andere momenten.

Het is essentieel om de verstrekte gegevens met betrekking tot Vlaanderen nauwkeurig en in hun specifieke context te interpreteren. Er is behoefte aan recente en accurate informatie over de kind-begeleider ratio in de praktijk, waarbij rekening wordt gehouden met alle relevante factoren (zoals bijvoorbeeld het opvangmoment) die van invloed kunnen zijn op een hogere of lagere ratio. Bovendien is het belangrijk op te merken dat parallel aan deze internationale vergelijkende studie een onderzoek loopt in Vlaanderen door onderzoekers van het Academisch Centrum voor Huisartsgeneeskunde en het Leuvens Instituut voor Gezondheidszorgbeleid naar de implicaties van een verlaging van het maximaal aantal kinderen per begeleider op de kosten en uitvoerbaarheid van kinderopvang (*MJP_18 - Budget Impact Analyse van invoering lagere kind-begeleiderratio voor organisatoren, ouders en overheid en uitvoeren ondersteunende analyses om de implicaties te ondervangen*). Binnen dit onderzoek vindt ook datacollectie plaats, waarbij informatie over de werkelijke kind-begeleider ratio wordt verzameld bij verschillende opvanglocaties. Deze studie zal bijgevolg meer recente informatie verschaffen over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor Vlaanderen.

⁵⁸ Hedebouw, G (2011). Het aantal kinderen per begeleider/onthaalouder in de Vlaamse kinderopvang. HIVA – KU Leuven.

Tabel 8 Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen

	Groepsopvang	Gezinsopvang
België – Vlaanderen	- Zorginspectie⁵⁹ (gegevens van 01/01/2018 tot 20/04/2022): gemiddeld 5,93 kinderen per begeleider, waarbij aanwezigheid vastgesteld o.b.v. telling op moment van inspectiebezoek op locatieniveau - Nulmeting i.k.v. MeMoQ-project (2016): gemiddeld 5,50 kinderen per begeleider in de leefgroep met 4,76 kinderen per begeleider in de babygroepen en 5,87 in de peutergroepen tijdens aangekondigde observaties - Studie HIVA-KU Leuven (2011) (berekening aantal aanwezige kinderen per aanwezige begeleider over alle tijdstippen, dagen en leefgroepen heen in de registratieweek): - Erkende groepsopvang: gemiddeld 5,7 kinderen per begeleider; tussen 7u30 en 9u30 en 12u tot 13u30 schommelt de ratio tussen 6 en 8 - Zelfstandige groepsopvang: gemiddeld 5,2 kinderen per begeleider; tussen 8u30 en 9u30 en 12u tot 13u30 schommelt de ratio tussen 6 en net boven de 6	- Zorginspectie (gegevens van 01/01/2018 tot 20/04/2022): gemiddeld 5,26 kinderen per begeleider, waarbij aanwezigheid vastgesteld o.b.v. telling op moment van inspectiebezoek op locatieniveau - Nulmeting i.k.v. MeMoQ-project (2016): gemiddeld 4,99 kinderen per begeleider in de leefgroep met 4,60 kinderen per begeleider in de babygroepen en 5,23 in de peutergroepen tijdens aangekondigde observaties - Studie HIVA-KU Leuven (2011) (berekening aantal aanwezige kinderen per aanwezige begeleider over alle tijdstippen, dagen en leefgroepen heen in de registratieweek): gemiddeld 3,8 kinderen per aangesloten onthaalouder, 3,9 kinderen per zelfstandige onthaalouder en 4,1 kinderen voor samenwerkende aangesloten onthaalouders
België – Wallonië	Geen gegevens beschikbaar.	
Nederland	Geen gegevens beschikbaar	Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang (Boogaard en Bollen, 2022 ⁶⁰) waarin het totaal aantal kinderen per week dat door een gastouder in kaart wordt gebracht (niet de dagelijkse ratio): gemiddeld 6 à 7 kinderen per week (in 2014 was dit gemiddelde 4), met een bereik van 1 tot 19 kinderen. Ongeveer 26,2% van de gastouders vangt 1-3 kinderen op, terwijl 30,3% 4-6 kinderen opvangt en 43,4% meer dan 6 kinderen.
Frankrijk	Geen gegevens beschikbaar	
Ierland	Geen gegevens beschikbaar (tijdens het interview rapporteerden de experts dat de diensten aan de wettelijke ratio's voldoen)	Vragenlijstonderzoek bij 254 onthaalouders in voorjaar 2023 (nog niet gepubliceerd): gemiddelde van 4,5 kinderen tussen 0-14 jaar op de drukste dag (inclusief eigen kinderen)
Noorwegen	De gerapporteerde gegevens hebben betrekking op geïntegreerde settings, waarbij de indicator is berekend alsof alle kinderen minstens 3 jaar zijn. Kinderen jonger dan 3 jaar worden ze geteld als twee kinderen, omdat de personeelsnorm voor kinderen onder de 3 jaar de helft is van die voor kinderen	

⁵⁹ Het is echter belangrijk om op te merken dat Zorginspectie uitdrukkelijk afraadt om op basis van deze cijfers conclusies te trekken over de werkelijke kind-begeleider ratio in de praktijk. Er zijn verschillende redenen hiervoor. Ten eerste werden een deel van deze gegevens verzameld tijdens de niet-representatieve Covidjaren. Ten tweede hanteert Zorginspectie een risico gestuurde inspectiemethodiek, waardoor de verzamelde gegevens niet als wetenschappelijk verantwoorde steekproef kunnen worden beschouwd. Het gemiddelde geeft ook geen inzicht in de aard en het aantal overtredingen van de ratio die in deze cijfers zijn verwerkt. Bovendien worden overtredingen van de ratio die zijn vastgesteld op basis van andere bronnen dan de telling ter plaatse niet in overweging genomen. Hoewel het gecommuniceerde cijfer uit de inspecties “juist” kan zijn, betekent dit niet dat het een nauwkeurig beeld geeft van de realiteit. Om een uitspraak te doen over de effectieve kind-begeleider ratio in de Vlaamse kinderopvang is veel meer nodig dan alleen de analyse van deze inspectiecijfers.

⁶⁰ [Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang 2022 | Kohnstamm Instituut.](#)

	vanaf 3 jaar. In private settings was er gemiddeld 5,7 kinderen per personeelslid en in publieke settings was dit gemiddeld 5,6 in 2021 ⁶¹ . Door het omgekeerde proces toe te passen en een indicator te creëren alsof alle kinderen jonger dan 3 jaar waren, zou dit betekenen gemiddeld 2,85 kinderen per personeelslid in private settings en 2,8 in publieke settings. Deze cijfers geven dus aan dat de settings in Noorwegen gemiddeld genomen voldoen aan de wettelijke ratio's en zelfs iets minder kinderen hebben per begeleider volgens de personeelsnorm.		
Duitsland ⁶²	Gemiddeld aantal kinderen per begeleider	Duitsland	Deelstaat Berlijn (BE)
	Krippengruppe (< 3 jaar)	4,2	5,5
	Für 2-Jährige geöffnete Kindergartengruppen (2-6 jaar; groepen vanaf 15 kinderen waar naast kinderen vanaf 3 jaar tot aan de schoolleeftijd ook tot vijf 2-jarige kinderen worden verzorgd)	8,1	8,2
	Gruppen mit Kindern unter 4 Jahren (< 4 jaar)	4,6	6,1
	Altersübergreifende Gruppen (leeftijdsgemengde groepen van 0-6 jaar of 3-6 jaar)	7,0	7,3
	Daarnaast is er nog opvang zonder een vaste groepsstructuur. Doorheen de jaren (van 2014 tot 2021) is er een lichte verbetering van het aantal kinderen per begeleider in krippengruppe van 5,9 naar 5,1 in de Duitse deelstaat Berlijn (mediaan)		
	Geen gegevens beschikbaar voor gezinsopvang		
Finland	Geen gegevens beschikbaar		
Estland	Geen gegevens beschikbaar		
Luxemburg	Geen gegevens beschikbaar. Het Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd heeft verschillende programma's, waaronder Meertalig Onderwijs en Inclusie, waarmee ze extra investeren in de personeelsbezetting van OOK-diensten. Deze programma's stellen de OOK-diensten in staat om hun personeelsbezetting met 10% te verhogen.		
Litouwen	Gemiddelde groepsgrootte in gemeentelijke voorscholen onderwijs is 17 kinderen (1 september 2021 ⁶³)	/	

Bron: schriftelijke bevraging experts, 2023

⁶¹ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/publikasjoner/utdanningsspeilet/utdanningsspeilet-2022/barnehage/status-for-bemanningsnorm-og-pedagognorm-i-barnehagene/>

⁶² Zie Bertelsmann Ländermonitor, 1.3.2021, Tabel 43a en 82 ([Tabellenanhang Laendermonitoring Fruehkindliche Bildungssysteme 2022.pdf](#))

⁶³ (<https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/08/lkimiklinikio-ugdymo-infrastrukturos-pletra-studija-2022-08-12.pdf>)

Hoofdstuk 4

Randvoorwaarden voor kwalitatieve opvang

In deze studie hebben we ook enkele essentiële voorwaarden opgenomen die de kwaliteit van OOK voorzieningen voor jonge kinderen waarborgen. We hebben ons daarbij gebaseerd op de thema's die worden genoemd in het Europees kwaliteitskader voor OOK (zie Figuur 1). In de geselecteerde landen hebben we specifiek gekeken naar de volgende thema's: beheer en financiering, toegang en personeel (het thema van toezicht en evaluatie is al behandeld in hoofdstuk 3 in relatie tot de naleving van wettelijke ratio's en maximale groepsgroottes).

Figuur 1 Het EU-kwaliteitskader voor- en vroegschoolse educatie en kinderopvang (OOK)

1 Dimensie beheer en financiering

Voor een overzicht van de verschillende vormen van formele kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar en de bijbehorende subsidieregelingen in de verschillende landen, verwijzen we graag naar de landfiches in bijlage 1. In deze landfiches worden ook eventuele recente hervormingen op het gebied van beheer en financiering vermeld.

1.1 Structuur en beleid van OOJK

Zoals eerder besproken in hoofdstuk 2, waar we de landselectie hebben beschreven, zijn er verschillen tussen de landen wat betreft de integratie van de OOJK-fase (zie Eurydice, 2019). In de eerste groep geselecteerde landen, zien we dat België (Vlaanderen en Wallonië) en Nederland een (vrijwel) splitsysteem hanteren (zie Tabel 9 en 10). Dit betekent het volgende: er zijn aparte voorzieningen voor jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) en oudere kinderen (vanaf 3 jaar), waardoor de kinderen een overgang doormaken; verschillende autoriteiten/ministeries zijn verantwoordelijk voor de regelgeving (zie Tabel 11 voor een beschrijving van de bevoegde autoriteit(en) voor de OOJK-fase), het beleid en de opvolging van jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) en oudere kinderen (vanaf 3 jaar); in Nederland is er geen specifiek curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) (er zijn wel vier pedagogische basisdoelen gedefinieerd), terwijl in België (Vlaanderen en Wallonië) een verschillend curriculum en/of pedagogisch raamwerk/pedagogische richtlijnen van kracht is voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar en opgesteld werd onder de verantwoordelijkheid van verschillende autoriteiten/ministeries; er gelden verschillende regelgevende vereisten voor kwalificaties gedurende de OOJK-fase, waarbij hogere kwalificaties vereist zijn voor begeleiders die werken met oudere kinderen (vanaf 3 jaar) dan voor begeleiders die werken met jonge kinderen (jonger dan 3 jaar).

Zowel Nederland als België hebben recentelijk geïnvesteerd in een hogere professionalisering van de kinderopvang voor jonge kinderen door het inzetten van hooggekwalificeerd personeel naast lager gekwalificeerde begeleiders. In Nederland zijn kinderopvangorganisaties voor jonge kinderen verplicht om een pedagogisch beleidsmedewerker met minimaal een hbo-niveau (ISCED 6) in dienst te nemen. In Vlaanderen moeten zowel verantwoordelijken in locaties groepsopvang vanaf 19 vergunde plaatsen, als pedagogische coaches op de werkvloer voldoen aan hogere kwalificatievereisten (ISCED 6). Hetzelfde geldt voor directeurs en psycho-medisch-sociale begeleiders in Wallonië.

Tabel 9 Mate van integratie van de OOJK-fase

	Organisatie <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge en oudere kinderen samen)</i>	Bestuur <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Personeel <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOJK-fase*</i>	Pedagogische richtlijnen <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk voor hele OOJK-fase (al dan niet verschillend voor jonge en oudere kinderen)</i>
België (Vlaanderen en Wallonië)	Nee	Nee	Nee	Ja
Nederland	Nee	Nee	Nee	Nee
Frankrijk	Nee	Nee	Ja	Ja
Ierland	Nee	Ja	Nee	Ja
Noorwegen	Ja	Ja	Ja	Ja
Duitsland	Nee	Ja	Ja	Ja
Finland	Ja	Ja	Ja	Ja
Estland	Nee	Ja	Ja	Ja
Luxemburg	Nee	Ja	Nee	Ja
Litouwen	Ja	Ja	Ja	Ja

*Ten minste één begeleider moet beschikken over een kwalificatie op ISCED niveau 6 (bachelorniveau) of hoger.

Bron: Eurydice, 2019 – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

In deze studie hebben we ook landen opgenomen die een geïntegreerd OOJK-systeem hanteren. Dit betekent dat ze een gecoördineerd en samenhangend beleid hebben gedurende de hele OOJK-fase, wat zorgt voor structurele, pedagogische en professionele continuïteit. In deze landen wordt speciale aandacht besteed aan de professionalisering van begeleiders in de gehele OOJK-fase, waarbij ook begeleiders met een bacheloropleiding (ISCED 6) worden ingezet bij jonge kinderen (jonger dan 3 jaar). Daarnaast kunnen er wel ook begeleiders met lagere kwalificaties (of zonder specifieke OOJK-kwalificaties) aanwezig zijn. Deze landen hebben ook geïntegreerde instellingen waar zowel kinderen jonger dan 3 jaar als kinderen ouder dan 3 jaar samenzitten, waardoor er geen overgangen nodig zijn voor de kinderen. De geselecteerde landen binnen deze groep zijn Noorwegen, Finland en Litouwen. Daarnaast hebben Duitsland en Estland ook een vrijwel geïntegreerd systeem. Deze twee landen verschillen van de landen met een volledig geïntegreerd systeem doordat sommige kinderen wel een overgang maken van een setting voor jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) naar een setting voor oudere kinderen (ouder dan 3 jaar). Het is ook belangrijk op te merken dat in landen met een (vrijwel) geïntegreerd systeem er minder heel jonge kinderen (baby's) naar OOJK settings gaan, omdat moeders en/of vaders gedurende lange tijd na de geboorte van hun kind thuis blijven (zie verder).

Verder zijn er ook landen opgenomen die zich bevinden tussen een splitsysteem en een geïntegreerd OOJK-systeem, zoals blijkt uit Tabel 9 en 10. Frankrijk heeft verschillende ministeries en ministers die betrokken zijn bij het beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, en er zijn aparte instellingen voor deze leeftijdsgroepen. Er is echter wel continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase, en er gelden hooggekwalificeerde kwalificatievereisten gedurende de gehele periode. In Ierland en Luxemburg zijn er gescheiden instellingen voor jongere (< 3 jaar) en

oudere (≥ 3 jaar) kinderen. In Ierland zijn de kwalificatievereisten lager gedurende beide OOK-fasen (ISCED 4), terwijl in Luxemburg hogere kwalificatievereisten gelden voor begeleiders die werken met oudere kinderen (binnen formeel onderwijs) (≥ 3 jaar) in vergelijking met begeleiders die werken met jongere kinderen (< 3 jaar). Desondanks is er in beide landen continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen gedurende de OOK-fase, en dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOK-fase.

Tabel 10 Organisatiesystemen in OOK

Splitsysteem	
Nederland	• Er zijn verschillende ministeries en ministers verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen • Er zijn gescheiden instellingen voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken rond de leeftijd van 4 jaar • Er is geen curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor jongere kinderen (niettemin staan er wel vier pedagogische basisdoelen waar kinderopvangvoorzieningen naar moeten handelen) • Er zijn verschillende regelgevende vereisten met betrekking tot de kwalificaties gedurende de OOK-fase: er zijn hogere kwalificatievereisten (ISCED 6 - bachelorniveau) voor begeleiders die werken met oudere kinderen dan voor begeleiders die werken met jongere kinderen. Vanaf 1 januari 2019 zijn alle kinderopvangorganisaties voor jonge kinderen wel verplicht een pedagogische beleidsmedewerker met een minimaal hbo-niveau (ISCED 6) gerelateerd aan pedagogiek aan te nemen.
Vrijwel splitsysteem	
België (Vlaanderen en Wallonië)	• Er zijn verschillende ministeries en ministers verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen • Er zijn gescheiden instellingen voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken rond de leeftijd van 2,5 jaar • Er is een curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOK-fase, maar ze werden ontwikkeld onder de bevoegdheid van twee verschillende autoriteiten/ministeries wat een andere inhoud geeft voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen. • Er zijn verschillende regelgevende vereisten met betrekking tot kwalificaties gedurende de OOK-fase: begeleiders die werken met oudere kinderen (≥ 3 jaar) moeten aan hogere kwalificatievereisten (ISCED 6) voldoen, terwijl begeleiders die werken met jongere kinderen (< 3 jaar) niet aan deze hogere kwalificatievereisten moeten voldoen. In de formele vergunde opvang voor jongere kinderen (< 3 jaar) in Vlaanderen dienen verantwoordelijken in locaties groepsopvang vanaf 19 vergunde plaatsen en de pedagogische coaches op de werkvloer wel te voldoen aan deze hogere kwalificatievereisten. Hetzelfde geldt voor directeurs en psycho-medisch-sociale begeleiders in Wallonië.

Tussen geïntegreerd en split systeem	
Ierland	• Dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOJK-fase. Een uitzondering hierop is Frankrijk, waarbij er twee verschillende ministeries en ministers betrokken zijn bij het beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen.
Frankrijk	• Er zijn gescheiden instellingen voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken (op de leeftijd van 3 jaar in Frankrijk en 3 of 4 jaar in Luxemburg en op de leeftijd van 4-6 jaar in Ierland) • Er is continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase
Luxemburg	• In Luxemburg zijn er hogere kwalificatievereisten voor begeleiders die werken met oudere kinderen (binnen formeel onderwijs) (≥ 3 jaar) dan voor begeleiders die werken met jongere kinderen (< 3 jaar). In Ierland zijn de kwalificatievereisten lager gedurende beide OOJK-fasen (ISCED 4). In Frankrijk gelden er wel hooggekwalificeerde kwalificatievereisten gedurende de hele OOJK-fase.
Vrijwel geïntegreerd systeem	
Duitsland	• Dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOJK-fase • Sommige kinderen maken een transitie mee van settings voor jongere kinderen (< 3 jaar) naar settings voor oudere kinderen (≥ 3 jaar) • Er is continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase
Estland	• De kwalificatievereisten zijn gelijk gedurende de OOJK-fase. Dit betekent dat zowel voor werken met jongere (< 3 jaar) als oudere (≥ 3 jaar) kinderen hooggekwalificeerde begeleiders vereist zijn. Er zijn ook assistenten aanwezig met lagere kwalificaties.
Geïntegreerd systeem	
Noorwegen	Gedurende de hele OOJK-fase wordt er een gecoördineerd en samenhangend beleid gevoerd, wat zorgt voor structurele, pedagogische en professionele continuïteit: ○ De minister van Onderwijs is verantwoordelijk voor de opmaak van regelgeving en de implementatie van het beleid voor de gehele OOJK-fase. In Noorwegen wordt het beleid uitgevoerd op verschillende niveaus: nationaal door het ministerie en het directoraat, regionaal door de provinciegouverneurs, en lokaal door de gemeenten en lokale voorzieningen. ○ De continuïteit wordt gewaarborgd door: ▪ Geïntegreerde settings waar alle kinderen naar toe gaan tot aan de start van de lagere school (0 tot 6 à 7 jaar) ▪ Hetzelfde curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen ○ Er gelden dezelfde regelgevende vereisten voor kwalificaties gedurende de OOJK-fase. Dat betekent dat er hooggekwalificeerde begeleiders aanwezig zijn voor zowel jongere (< 3 jaar) als oudere kinderen (≥ 3 jaar). Daarnaast zijn er eventueel assistenten met lagere kwalificaties aanwezig (in Noorwegen, Finland en Litouwen) of zonder kwalificaties gerelateerd aan OOJK (in Noorwegen).
Finland	
Litouwen	

Bron: Eurydice, 2019 – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

Tabel 11 Bevoegde autoriteit(en) voor de OOK-fase

	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen ouder dan 3 jaar
België - Vlaanderen	Overheidsagentschap Opgroeien is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid dat wordt uitgezet door de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin voor de formele kinderopvang	Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
België - Wallonië	Ministerie van Cultuur, Kindertijd en Voortgezet Onderwijs (ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance) als verantwoordelijke organisatie)	Ministerie van Onderwijs
Nederland	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Frankrijk	Ministerie van Solidariteit en Gezondheid	Ministerie van Onderwijs
Ierland	Het Ministerie van Kinderen, Gelijkheid, Handicap, Integratie en Jeugd heeft de primaire verantwoordelijkheid, daarnaast heeft het Ministerie van Onderwijs ook beleidsverantwoordelijkheid	
Noorwegen	Ministerie van Onderwijs en Onderzoek	
Duitsland	Federaal: Bondsministerie van Familiezaken, Senioren, Vrouwen en Jeugd Deelstaat Berlijn: Senaatsdepartement Onderwijs, Jeugd en Gezin	
Finland	Ministerie van Onderwijs en Cultuur	
Estland	Ministerie van Sociale Zaken (<i>lapsehoiuteenus</i> voor kinderen tussen 0-3 jaar) en Ministerie van Onderwijs en Onderzoek (<i>koolieelne Lastesutus</i> voor kinderen tussen 1-7 jaar)	
Luxemburg	Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd ("Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse")	
Litouwen	Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Sport	

Bron: Eurydice, 2019 – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

1.2 Duur en uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders

Om inzicht te krijgen in de variaties tussen de verschillende landen, is het noodzakelijk om ook andere relevante gezinsbeleidsmaatregelen in overweging te nemen, zoals de duur en het uitkeringspercentage van betaald verlof voor ouders. In dit gedeelte wordt specifiek onderscheid gemaakt tussen moederschapsverlof of zwangerschapsverlof, vaderschapsverlof en ouderschapsverlof.

1.2.1 Moederschapsverlof of zwangerschapsverlof

Het moederschapsverlof of zwangerschapsverlof biedt werkende vrouwen direct rond de bevalling (of, in sommige landen, adoptie) beschermd verlof. Volgens het verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO-verdrag)⁶⁴ moet deze verlofperiode ten minste 14 weken bedragen, waarbij minstens 2/3 (67%) van het voorgaande loon behouden wordt. In de geselecteerde landen is er een periode van verlof vóór de geboorte (prenataal) verplicht, evenals een periode na de geboorte (postnataal). Tevens wordt er overheidssteun gekoppeld aan het moederschapsverlof.

⁶⁴ https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C183

Overeenkomstig zowel het IAO-verdrag als de EU-richtlijn inzake zwangerschapsverlof⁶⁵, bieden de geselecteerde landen minstens 14 weken moederschapsverlof, met uitzondering van Finland waar het moederschapsverlof 40 werkdagen bedraagt (maar moeders kunnen wel 160 werkdagen ouderschapsverlof opnemen, zie verder). Ierland kent het langste recht op betaald moederschapsverlof, namelijk ongeveer zes maanden, maar het uitkeringspercentage en het recht op betaald ouderschapsverlof zijn lager dan in de andere landen (zie Tabel 12 en 13).

Alle geselecteerde landen vergoeden het moederschapsverlof voor ongeveer 2/3 of meer van het voorgaande loon, met uitzondering van Ierland waar het uitkeringspercentage minder dan een derde van het gemiddeld brutoloon bedraagt. In Nederland, Duitsland, Noorwegen, Estland en Luxemburg ontvangt een moeder zelfs een volledige compensatie tijdens het volledige moederschapsverlof.

1.2.2 Vaderschapsverlof

Vaderschapsverlof is het beschermde verlof voor werkende vaders tijdens of kort na de geboorte van hun kind. Sinds 2019 heeft de Europese Unie een richtlijn betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers (Richtlijn 2019/1158/EU⁶⁶) die minimaal 10 werkdagen (2 weken) vaderschapsverlof voorschrijft, evenals individuele rechten op 4 maanden (17,4 weken) betaald ouderschapsverlof (waarvan minimaal 2 maanden niet overdraagbaar zijn). Als gevolg hiervan hebben veel Europese landen hun betaalde vaderschapsverlofrechten uitgebreid. Bijvoorbeeld, in België is het vaderschapsverlof geleidelijk verlengd en geldt sinds 1 januari 2023 een vaderschapsverlof van 4 weken (20 werkdagen). In Frankrijk is het vaderschapsverlof verdubbeld van 14 naar 28 werkdagen sinds 1 juli 2021.

Over het algemeen is het vaderschapsverlof in Europese landen korter dan het moederschaps- of zwangerschapsverlof en ontvangen vaders vaak hun volledige loon of een groot deel ervan gedurende deze kortere periode (OESO, 2022⁶⁷). In Noorwegen, Duitsland en Finland zijn vaderschapsverlofregelingen opgenomen als onderdeel van de ouderschapsverlofregeling. Ierland en Luxemburg bieden 2 weken betaald vaderschapsverlof aan, terwijl België, Nederland, Frankrijk, Estland en Litouwen tussen de 4 en 5 weken betaald vaderschapsverlof aanbieden. Het verlof wordt meestal goed betaald (zie Tabel 12). In de geselecteerde landen wordt minstens 70% van het voorgaand loon uitgekeerd, behalve in Ierland waar het minder dan een derde van het gemiddelde brutoloon bedraagt (zie ook moederschapsverlof).

⁶⁵ <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/protecting-pregnant-workers-and-new-mothers.html>

⁶⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/LSU/?uri=CELEX:32019L1158>

⁶⁷ https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf

Tabel 12 Duur betaald* moederschaps-, vaderschaps-, ouderschapsverlof in weken (bij eenlingen)

	Moederschaps- of zwangerschapsverlof	Vaderschapsverlof	Ouderschapsverlof	Totaal (alle verloven opgeteld voor 2-oudergezin)
België (Vlaanderen en Wallonië)	15	4 (20 werkdagen)	17,4 (4 maanden) per ouder	53,8 weken - 12,4 maanden
Nederland	16	5	9 (+ maximaal 9.6 onbetaald) per ouder	39 weken - 9 maanden
Frankrijk	16	5	26 per ouder	73 weken - 16,8 maanden
Ierland	26 (+ 16 onbetaald)	2	7 (+ 26 onbetaald) per ouder	40 weken - 9 maanden
Noorwegen	18 of 22 (100 versus 80% loonbehoud)	0 (wel 2 onbetaald) – zie ouderschapsverlofregeling (15 of 19)	Vaderlijk quotum: 15 of 19 (100% versus 80% loonbehoud) Gezamenlijk: 16 of 18 (100% versus 80% loonbehoud) (+ 12 maanden per ouder betaald thuiszorgverlof)	49 of 59 weken - 11.3 of 13.6 maanden (+ 12 maanden thuiszorgverlof)
Duitsland	14	0 – zie ouderschapsverlofregeling	52,2 (12 maanden) per ouder	118,4 weken - 27,2 maanden
Finland**	6,7 weken (40 werkdagen)	0 – zie ouderschapsverlofregeling	26,7 per ouder (160 werkdagen) (+ betaald thuiszorgverlof tot de leeftijd van 3 jaar)	60,1 weken - 13,8 maanden (+ betaald thuiszorgverlof tot de leeftijd van 3 jaar)
Estland	14,3 (100 dagen)	4,3 (30 dagen)	Gezamenlijk: 67,9 (475 dagen) (exclusief de 10 werkdagen tot 14 jaar)	86,5 weken - 19,9 maanden
Luxemburg	20	2	26,1 per ouder (6 maanden)	74,2 weken - 17,1 maanden
Litouwen	18 (126 dagen)	4,3 weken (30 dagen)	Gezamenlijk tot de leeftijd van 18 of 24 maanden van kind waarvan ieder minstens 2 maanden oppakt (niet tegelijk)	78,3 tot 104,4 weken - 18 tot 24 maanden

* Deze gegevens hebben enkel betrekking op de rechten op nationaal of federaal niveau. Daarnaast werd er voor een consistente vergelijking tussen de landen uitgegaan van verschillende veronderstellingen. Deze omvatten: (1) de geboorte van één kind is het eerste kind in het huishouden; (2) het gaat om een 2-oudergezin waarbij beide ouders voldoen aan de criteria om in aanmerking te komen voor verlofrechten en betalingen. (3) moeder en kind zijn gezond en hebben geen geboorte gerelateerde complicaties. In tegenstelling tot de studie van Eurydice (2019) nemen we alles mee, ook betaalde verloven van minder dan 65% behoud van het loon. **Finland: werkdagen van maandag tot zaterdag, dus delen door 6 om dagen om te zetten naar weken.

Bron: OESO, 2022⁶⁸ – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

⁶⁸ https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf

1.2.3 Ouderschapsverlof

Het ouderschapsverlof is een beschermd verlof voor werkende ouders dat vaak wordt toegekend als aanvulling op specifieke moederschaps- en vaderschapsverlofperiodes en kan al dan niet volgen op het zwangerschapsverlof. Het ouderschapsverlof zelf wordt vaak individueel toegekend, maar de inkomenssteun van de overheid tijdens het verlof kan gezinsgebonden zijn, wat betekent dat slechts één ouder tegelijkertijd aanspraak kan maken op inkomenssteun (met uitzondering van een korte periode na de bevalling). Dit is het geval in Finland (met uitzondering van 18 werkdagen) en Litouwen. In België, Nederland, Frankrijk (indien ouders deeltijds ouderschapsverlof opnemen), Ierland, Noorwegen, Duitsland, Estland (tot 60 dagen) en Luxemburg kunnen beide ouders tegelijkertijd ouderschapsverlof opnemen.

In sommige landen zijn bepaalde perioden van ouderschapsverlof gereserveerd voor gebruik door alleen de moeder of de vader en zijn niet overdraagbaar. In Duitsland worden bijvoorbeeld "bonusweken" aangeboden als beide ouders een bepaald deel van het gezinsrecht gebruiken. Als het gezin de totale duur van het aangeboden verlof wil maximaliseren, betekent dit dat een bepaald aantal weken feitelijk wordt "gereserveerd" voor vaders of de "tweede" ouder. Vanaf 1 januari 2023 zijn in Litouwen beide ouders (of voogden) van het kind verplicht om elk ten minste twee maanden (60 dagen) voor hun kind(eren) te zorgen. De totale duur van de ouderschapsuitkering in Litouwen is afhankelijk van de keuze van de ouders voor de korte of lange optie en varieert van 18/24 maanden, of tot 16/22 maanden wanneer de vader geen verlof opneemt. Hierdoor gaan kinderen zelden naar de OOKJ-settings voordat zij 1,5 jaar oud zijn. De meeste OOKJ-settings zijn bedoeld voor kinderen vanaf 2 jaar⁶⁹.

Het uitkeringspercentage voor ouderschapsverlof is doorgaans lager dan dat voor moederschapsverlof, met uitzondering van Noorwegen, Estland en Ierland waar het uitkeringspercentage gelijk is aan dat van het moederschapsverlof. In Noorwegen en Estland wordt zelfs met de uitkering tijdens het ouderschapsverlof het brutoloon voor een gemiddelde verdiener volledig vervangen (in Noorwegen keuze tussen 80% of 100% loonbehoud). De laagste uitkeringspercentages (minder dan een derde) zijn van toepassing in België, Frankrijk en Ierland.

Het betaalde ouderschapsverlof is het langst in Duitsland (12 maanden per ouder), Litouwen (18 tot 24 maanden gezamenlijk) en Estland (15,6 maanden gezamenlijk) en het kortst in Nederland (9 weken per ouder) en Ierland (7 weken per ouder). In Ierland is er echter een plan om het ouderschapverlof uit te breiden naar 9 weken vanaf augustus 2024.

⁶⁹ <https://www.sodra.lt/en/benefits/information-for-residents>

Tabel 13 Gemiddeld uitkeringspercentage van het brutoloon* voor moederschaps-, vaderschaps-, ouderschapsverlof (bij eenlingen)

	Moederschaps- of zwangerschapsverlof	Vaderschapsverlof	Ouderschapsverlof
België (Vlaanderen en Wallonië)	64,7	70,5	25,8 (brutobedrag van 978,24 euro voor een gemiddeld brutoloon van 3 832 euro voor volledige onderbreking)
Nederland	100	70	70
Frankrijk	91,4	91,4	13,5
Ierland	25,7	25,7	25,7
Noorwegen	80 of 100	zie vaderlijk quotum binnen ouderschapsregeling (80 of 100)	80 of 100
Duitsland**	100	/	65 - 67
Finland	90	/	25 -70 (afhankelijk van het bruto jaarloon)
Estland	100	100	100
Luxemburg	100	100	67,1
Litouwen**	77,6	77,6	34,9 (indien tot leeftijd 2 jaar) – 67 (indien tot leeftijd 18 maanden)

* Gebaseerd op de gemiddelde uitkeringspercentages binnen rapport OESO (2022) aangepast met de meest recente nationale informatie. Het "gemiddelde uitkeringspercentage" verwijst naar het deel van het vroegere loon dat door de uitkering wordt vervangen tijdens de duur van het recht op betaald verlof voor iemand die 100% van het gemiddelde nationale voltijdsloon verdient. Als het gaat om meer dan één verlofperiode met twee verschillende uitkeringspercentages, wordt een gewogen gemiddelde berekend op basis van de duur van elke periode. ** Voor deze landen wordt het nettoloon i.p.v. brutoloon in rekening gebracht. In Duitsland en Litouwen worden de uitkeringen berekend op basis van het vroegere nettoloon na inkomstenbelasting en sociale bijdragen.

Bron: OESO, 2022⁷⁰ – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

Het thuiszorgverlof, een beschermd verlof dat ouders in staat stelt thuis te blijven en voor hun kind te zorgen tot het de leeftijd van twee of drie jaar bereikt, is niet opgenomen in de bovenstaande tabellen. Dit type verlof is minder gangbaar (met uitzondering van de geselecteerde landen Noorwegen en Finland) dan de andere drie soorten verlof en wordt vaak onbetaald verstrekt of tegen een laag vast bedrag uitbetaald.

Het is ook belangrijk op te merken dat de vermelde bedragen in de tabellen in de landfiches (zie bijlage 1) geen rekening houden met eventuele aanvullende betalingen van werkgevers, die kunnen variëren tussen bedrijven, sectoren en landen en aanzienlijk kunnen zijn. Daarom kunnen de vermelde bedragen in sommige landen een onderschatting zijn van het werkelijke bedrag dat ouders ontvangen. Bovendien kunnen belastingregels en -tarieven in de verschillende landen de uiteindelijke bedragen beïnvloeden, omdat verlofuitkeringen in sommige landen belastbaar kunnen zijn en meetellen in de inkomensbasis voor socialezekerheidsbijdragen.

Hoewel het nuttig is om wettelijke verlofrechten te vergelijken, geven ze geen volledig beeld van de verschillen tussen landen in het gebruik van de verschillende beleidsmaatregelen. Sociale normen en

⁷⁰ https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf

culturele verschillen kunnen bijvoorbeeld belemmeringen vormen voor sommige ouders om verlof op te nemen, zelfs als het wettelijk beschikbaar is.

Als we de duur van het moederschaps-, vaderschaps- en ouderschapsverlof (tweemaal individueel recht en eenmaal gezamenlijk recht) bij elkaar optellen (exclusief het thuiszorgverlof), zien we dat de meeste landen, namelijk België, Frankrijk, Noorwegen, Duitsland, Finland, Estland, Luxemburg en Litouwen, een totale duur hebben van meer dan één jaar. Daarentegen hebben Ierland en Nederland de kortste totale duur (beide ongeveer 9 maanden). Duitsland (ongeveer 27 maanden), Estland (ongeveer 20 maanden) en Litouwen (tussen 1,5 en 2 jaar) hebben de langste totale duur. Indien we het thuiszorgverlof wel in rekening brengen, dan kan er in Noorwegen en Finland ook tot de leeftijd van ongeveer respectievelijk 2 jaar en 3 jaar thuis worden gebleven. Zoals eerder aangegeven, zijn de landen waar er een (vrijwel) geïntegreerd OOK-systeem aanwezig is ook de landen waar ouders het langst in staat zijn om na de geboorte van hun kind thuis te blijven om voor hun kind te zorgen.

1.3 Totale overheidsuitgave voor OOK uitgedrukt in % van het BBP

De overheidsuitgaven voor onderwijs en opvang voor jonge kinderen (OOK) omvatten alle uitgaven die de overheid doet voor formele opvang, zoals groeps- en gezinsopvang voor kinderen onder de 3 jaar, en voorschools onderwijs, waaronder kleuterscholen en kinderdagverblijven die educatieve inhoud en opvang bieden voor kinderen van 3 tot 5 jaar oud. Deze uitgaven worden weergegeven aan de hand van de indicator in de OESO-gezinsdatabank: overheidsuitgaven voor OOK als percentage van het BBP (bruto binnenlands product).

Uit de beschikbare gegevens blijkt dat er verschillen zijn tussen landen wat betreft overheidsuitgaven voor OOK. In landen als Frankrijk, Noorwegen en Finland bedroegen de overheidsuitgaven in 2019 meer dan 1,0% van het BBP, zie Tabel 14. Uit de landenfiches blijkt dat in Noorwegen zowel publieke als private aanbieders financiering ontvangen voor lopende kosten, pensioenen en investeringen, waarbij ouders ongeveer 15% bijdragen en de overheid de rest financiert in 2022. In Finland dekken bloksubsidies van de overheid aan gemeenten ongeveer 25,46% van de kosten in 2020, terwijl ouderbijdragen ongeveer 8% bijdragen en lokale belastinginkomsten de rest financieren.

In Ierland waren de overheidsuitgaven voor OOK in 2019 echter minder dan 0,5% van het BBP, maar dit cijfer houdt nog geen rekening met de recente "Core Funding" van €221 miljoen per jaar die in september 2022 van start is gegaan.

België en de andere onderzochte landen bevinden zich rond het OESO-gemiddelde dat iets meer dan 0,8% van het BBP bedraagt.

Wat betreft de verdeling van de overheidsuitgaven tussen voorschools onderwijs voor oudere kinderen (vanaf 3 jaar) en opvang voor jongere kinderen (jonger dan 3 jaar), blijkt dat alle landen meer uitgeven aan voorschools onderwijs voor oudere kinderen dan aan opvang voor jongere kinderen, behalve Nederland. Dit verschil kan gedeeltelijk worden verklaard door de hogere inschrijvingspercentages van oudere kinderen. Het grootste verschil in overheidsuitgaven tussen voorschools onderwijs voor oudere kinderen en opvang voor jongere kinderen is te zien in België en Litouwen. In Nederland, Frankrijk, Finland en Noorwegen is het verschil minimaal. Voor Luxemburg, Estland en Ierland zijn er geen gegevens beschikbaar over dit verschil, alleen gegevens over de totale overheidsuitgaven voor OOK.

Bij het analyseren van de overheidsuitgaven voor opvang van kinderen jonger dan 3 jaar, valt op dat België het laagste percentage heeft, namelijk 0,1% van het BBP, gevolgd door Litouwen en Duitsland met 0,2%

van het BBP. Uit de landenfiches blijkt echter dat in de Duitse deelstaat Berlijn de opvang grotendeels door de staat wordt gefinancierd, waarbij ouders in 2019 een klein percentage van 2,4% van de kosten betalen. Daarnaast is publieke/gemeentelijke opvang in Litouwen gratis voor minimaal 20 uur per week, en in sommige gemeenten is er gratis voltijdse opvang. Ouders kunnen in sommige gemeenten een vergoeding van 100 euro per maand krijgen voor private opvang of voor kinderen vanaf 2 jaar die thuis worden opgevangen door nannies. Bovendien is de ouderlijke verlofperiode in Litouwen 18 maanden tot 2 jaar, en kinderen gaan zelden naar OOK voorzieningen voordat ze 1,5 jaar oud zijn. De meeste voorzieningen in Litouwen zijn bedoeld voor kinderen vanaf 2 jaar.

Op basis van deze verschillende gegevens kunnen we concluderen dat de andere onderzochte landen niet alleen een lagere kind-begeleider ratio hebben dan Vlaanderen, maar ook meer overheidsfinanciering bieden voor de opvang van jonge kinderen.

Tabel 14 Totale overheidsuitgave voor OOK uitgedrukt in % van het BBP (bruto binnenlands product) in 2019*

	Totaal	Opvang voor kinderen tussen 0-2 jaar	Voorschools (voor start lagere school) (3-5 jaar)
België (inclusief Vlaanderen en Wallonië)	0,8	0,1	0,7
Nederland	0,7	0,4	0,3
Frankrijk	1,3	0,6	0,7
Ierland	0,3	/	/
Noorwegen	1,4	0,7	0,7
Duitsland	0,8	0,2	0,5
Finland	1,1	0,5	0,6
Estland	0,9	/	/
Luxemburg	0,9	/	/
Litouwen	0,9	0,2	0,7

* Het is belangrijk op te merken dat lokale overheden in sommige landen een belangrijke rol spelen bij de financiering en verstrekking van kinderopvang. Hoewel dergelijke uitgaven uitgebreid worden geregistreerd in de Noordse landen, kunnen ze mogelijk niet volledig zijn opgenomen in de OESO-gegevens over sociale uitgaven voor sommige andere (vaak federale) landen.

Bron: OESO Family Database <https://www.oecd.org/els/family/database.htm>

2 Dimensie toegang

2.1 Wettelijke garantie op opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOK)

De wettelijke garantie op opvang en onderwijs voor jonge kinderen omvat een verplichting om openbare gesubsidieerde voorzieningen beschikbaar te stellen voor alle kinderen van een bepaalde leeftijd, ongeacht de werkgelegenheid, sociaaleconomische status of gezinsachtergrond van hun ouders. Hoewel de voorziening niet noodzakelijkerwijs gratis hoeft te zijn, moet deze wel betaalbaar zijn dankzij de publieke

subsidies (Eurydice, 2019). Daarnaast houdt de wettelijke garantie geen verplichting in om de eerste keuze van setting te bieden, maar dienen de behoeften van families wel in acht te worden genomen.

Onze steekproef omvat vier landen Noorwegen, Duitsland, Finland en Estland waar de lokale overheid verplicht is om kort na de geboorte een plaats in de kinderopvang te garanderen voor elk kind (zie Tabel 15). In Finland is dit recht beperkt tot 20 uur per week, maar onder bepaalde voorwaarden kan dit recht ook voltijds worden benut (wanneer ouders voltijds werken of studeren, of wanneer dit in het belang van het kind wordt geacht, zie verder). Uit deze bevindingen kunnen we concluderen dat ouders in landen met een (bijna) geïntegreerd OOJK-systeem niet alleen langer thuis kunnen blijven na de geboorte, maar ook een wettelijke garantie hebben op een opvangplaats kort na de geboorte, met uitzondering van Litouwen. Het is echter belangrijk op te merken dat Litouwen in de toekomst ook een vroegere wettelijke garantie zal bieden (elk jaar zal een nieuwe leeftijdsgroep worden toegevoegd, te beginnen met 4-jarigen vanaf 1 september 2023, en vanaf 1 september 2025 geldt dit ook voor 2-jarigen).

Tabel 15 Wettelijke garantie op opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOJK)

	Jonge kinderen (< 3 jaar)	Oudere kinderen (≥ 3 jaar)
België (Vlaanderen en Wallonië)	Nee	Ja, vanaf 2,5 jaar tot 6 jaar
Nederland	Nee	Ja, vanaf 5 jaar tot 6 jaar
Frankrijk	Nee	Ja, vanaf 3 jaar tot 6 jaar
Ierland	Nee	Nee
Noorwegen	Ja, vanaf 1 jaar	Ja, tot 6 jaar
Duitsland	Ja, vanaf 1 jaar	Ja, tot 6 jaar
Finland	Ja, vanaf de maand waarop het kind 9 maanden wordt	Ja, tot 7 jaar
Estland	Ja, vanaf 1,5 jaar (18 maanden)	Ja, tot 7 jaar
Luxemburg	Nee	Ja, vanaf 3 jaar tot 6 jaar
Litouwen*	Nee	Ja, vanaf 6 jaar tot 7 jaar

* In de toekomst zal er in Litouwen een vroegere wettelijke garantie komen (voor 4-jarigen vanaf 1 september 2023; voor 3-jarigen vanaf 1 september 2024; voor 2-jarigen vanaf 1 september 2025)⁷¹.

Bron: Eurydice, 2019 - geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

In België, Frankrijk en Luxemburg is er een wettelijk recht op een plaats in gesubsidieerde OOJK-settings vanaf de leeftijd van 3 jaar (2,5 jaar in België), meer bepaald wanneer het kind de kinderopvang verlaat en overgaat naar het onderwijssysteem. In Luxemburg begint vanaf 3 jaar bijvoorbeeld de eerste cyclus van het negenjarige basisonderwijs, die één jaar facultatieve *éducation précoce* omvat en twee jaar verplichte *éducation préscolaire*.

In Nederland en Litouwen zijn er gegarandeerde plaatsen vanaf de leeftijd van respectievelijk 5 en 6 jaar, voor het laatste jaar van OOJK voordat kinderen naar de lagere school gaan. Bovendien is deelname aan

⁷¹ Law of Education (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/asr>) Article 7, paragraph 3.

OOJK vanaf deze leeftijd ook verplicht in deze landen (zie Tabel 16). Tot slot is in Ierland het recht op OOK niet wettelijk verankerd.

Uit Tabel 16 blijkt dat er in België, Nederland, Frankrijk, Finland, Luxemburg en Litouwen een verplichte periode van OOK is voor oudere kinderen (kinderen die ouder zijn dan 3 jaar). Deze verplichte periode duurt meestal 1, 2 of 3 jaar, tot aan de start van de lagere school. In België, Nederland, Finland en Litouwen duurt deze periode 1 jaar, in Luxemburg 2 jaar en in Frankrijk 3 jaar. In België is de aanpassing van de leerplicht van 6 naar 5 jaar ingevoerd sinds 1 september 2020, en in Frankrijk is de leerplicht verlaagd van 6 jaar naar 3 jaar sinds september 2019. In Litouwen is er een verplichte periode van OOK (gratis) voor kinderen onder de 6 jaar in bepaalde gevallen, zoals voor sociaal kwetsbare gezinnen, voor kinderen waarvoor thuisonderwijs of OOK is aangewezen maar om ongerechtvaardigde redenen niet mogelijk is (bijvoorbeeld vanwege een handicap of problemen bij de ouders).

Tabel 16 De leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start

	Wettelijke garantie OOK	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
België (Vlaanderen en Wallonië)	2,5 jaar	5 jaar	2,5 jaar	6 jaar
Nederland	5 jaar	5 jaar	4 jaar*	6 jaar
Frankrijk	3 jaar	3 jaar	3 jaar**	6 jaar
Ierland	/	/	Pre-school ECCE programma (vanaf 2 jaar 8 maanden tot start lagere school)	4-6 jaar (meestal op 5-jarige leeftijd)
Noorwegen	1 jaar	/	/	6 jaar
Duitsland	1 jaar	/	3 jaar	6 jaar
Finland	9 maanden	6 jaar	/	7 jaar
Estland	18 maanden	/	3 jaar	7 jaar
Luxemburg	3 jaar	4 jaar	3 jaar	6 jaar
Litouwen	6 jaar	6 jaar***	/	7 jaar

* In Nederland worden er bij sommige kleuterscholen wendagen aangeboden voor kinderen vanaf 3 jaar en 10 maanden, tot maximaal 5 dagen. ** In Frankrijk kunnen kinderen vanaf 2 jaar toegelaten worden, afhankelijk van beschikbare plaatsen en prioritaire gebieden zoals steden, platteland, bergen, overzeese departementen en regio's en achtergestelde sociale omgevingen. *** In Litouwen kunnen ouders ervoor kiezen om te starten op de leeftijd van 5 jaar (gratis), maar vanaf de leeftijd van 6 jaar is er een verplicht jaar ter voorbereiding op de lagere school. Onder bepaalde omstandigheden is er verplichte opvang of onderwijs beschikbaar voor kinderen jonger dan 6 jaar. Dit geldt voor sociaal kwetsbare gezinnen die geen gebruik maken van OOK, alsook voor situaties waarin thuisonderwijs wordt gegeven of OOK noodzakelijk is maar om ongerechtvaardigde redenen niet haalbaar is (bv. een handicap, moeilijkheden bij de ouders, etc.). Verplichte opvang of onderwijs is gratis. Bovendien krijgen alle kleuters vanaf 2020/2021 een gratis lunch. Dit voorbereidende jaar kan plaatsvinden in OOK-settings of op de lagere school.

Bron: Eurydice, 2019 - geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

2.2 Aanbod voor en gebruik door kinderen jonger dan 3 jaar

Onderstaande analyses zijn gebaseerd op nationale statistieken, bevestigingen en evaluaties van de experts uit de verschillende landen. Aangezien dit geen gegevens zijn uit dezelfde bevestiging of registratie, maar een samenvatting zijn van gegevens uit verschillende bronnen en referentiejaar, zijn de gegevens niet rechtstreeks vergelijkbaar en moeten zij slechts als een indicatie worden beschouwd.

2.2.1 Het aanbod voor kinderen jonger dan 3 jaar

Voor bepaalde landen hebben we geen gegevens over het aanbod van plaatsen voor kinderen jonger dan 3 jaar. Specifiek missen we gegevens voor Duitsland, Finland, Estland en Litouwen (zie Tabel 17). Wat betreft Luxemburg hebben we wel gegevens, maar deze omvatten ook het aanbod van plaatsen voor oudere kinderen (≥ 3 jaar). Daarnaast hebben we alleen de dekkingsgraadgegevens voor België en Frankrijk, waarbij gekeken wordt naar de verhouding tussen het aantal plaatsen en het aantal kinderen jonger dan 3 jaar.

In Vlaanderen is er momenteel (in 2022) een vergund aanbod van formele opvang voor 44% van de kinderen jonger dan 3 jaar. In Wallonië geldt dit voor 37% van de kinderen (in 2021) en in Frankrijk voor 55% van de kinderen (in 2020).

Over het algemeen is het aantal plaatsen in gezinsopvang lager dan het aantal plaatsen in groepsopvang. Uit Tabel 15 en andere internationale literatuur (Eurydice, 2019) blijkt dat Frankrijk het enige Europese land is waar gezinsopvang de belangrijkste vorm van kinderopvang is in termen van het aantal beschikbare plaatsen voor kinderen jonger dan 3 jaar. In 2020 bestond 60% van het totale aanbod aan plaatsen van kinderopvang in Frankrijk uit gezinsopvang (er is wel een trend aanwezig waarbij het aantal onthaalouders in Frankrijk afneemt en naar verwachting zal ongeveer de helft van de onthaalouders tegen 2030 met pensioen gaan). In Vlaanderen, Wallonië en Nederland is dit ongeveer 25% van het (vergunde) aanbod in plaatsen, terwijl het in Luxemburg ongeveer 10% bedraagt en in Noorwegen slechts 2%. Over het algemeen wordt gezinsopvang vaker gebruikt voor jongere kinderen dan voor oudere kinderen, omdat een huiselijke omgeving vaak als geschikter wordt beschouwd voor jonge kinderen (voornamelijk voor baby's). Voor oudere kinderen wordt gezinsopvang voornamelijk gebruikt als naschoolse opvang.

Bepaalde landfiches bevatten gedetailleerde informatie over het aandeel gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde opvang, evenals het aandeel private en publieke opvang in de landen (zie bijlage 1). In Vlaanderen wordt 84% van alle vergunde plaatsen georganiseerd door private organisatoren, zoals vzw's, natuurlijke personen en feitelijke verenigingen. De overige 16% wordt verzorgd door openbare organisatoren, waaronder OCMW, gemeenten, stads- en provinciebesturen, gemeenschapsonderwijs en openbare nutsinstellingen. Ongeveer 9% van de plaatsen ontvangt geen subsidie van het Agentschap Opgroeien⁷². In Wallonië is 74% van het aanbod gesubsidieerd (aangeboden door publieke instanties of vzw's), terwijl 26% geen subsidie ontvangt van het ONE. In Nederland bestaat de kinderopvang uitsluitend uit private aanbieders (er is sinds 2018 geen publiek aanbod meer). Ongeveer 2/3 van de private opvang in Nederland is winstgericht. In Frankrijk is 54% van de groepsopvang in handen van private aanbieders. In Luxemburg wordt ongeveer 75% van het aanbod verzorgd door de zelfstandige/commerciële sector (structures non-conventionnées). In Ierland is het grootste deel van de gezinsopvang niet-gereguleerd (en niet-

⁷² 18% van de plaatsen ontvangt enkel een basissubsidie, zie [Cijfers op maat | Opgroeien](#)

gesubsidieerd). Daarnaast wordt de groepsopvang voornamelijk beheerd door private aanbieders, waarvan sommige non-profit zijn.

Tabel 17 Het aanbod voor kinderen jonger dan drie jaar

	Totaal	Groepsopvang	Gezinsopvang
België – Vlaanderen (2022) ⁷³	93 128 vergunde plaatsen voor baby's en peuters, dekkingsgraad van 44,3%	70 448 vergunde plaatsen voor baby's en peuters, 75,6% van aanbod	22 680 vergunde plaatsen voor baby's en peuters, 24,4% van aanbod
België – Wallonië (31/12/2021) ⁷⁴	46 222 plaatsen (74% gesubsidieerd) op 123 552 kinderen, dekkingsgraad van 37,4%	35 532 plaatsen, 76,9% van het aanbod, dekkingsgraad van 28,8%	10 690 plaatsen, 23,1% van het aanbod, dekkingsgraad van 8,7%
Nederland (22/05/2023)	414 434 kindplaatsen (alles privaat; 1/3 non-profit en 2/3 profit)	311 411 plaatsen, 75,1% van het aanbod	103 023 plaatsen, 24,9% van het aanbod
Frankrijk (2020) ⁷⁵	1 189 500 plaatsen (exclusief 3,2% aanbod kleuterscholen en 2,1% thuiswerkende werknemers) met 53,5% dekkingsgraad	479 000 plaatsen, 40% van het aanbod, dekkingsgraad van 21,5%, 46% van het aanbod is publiek en 54% privé ⁷⁶	710 500 plaatsen, 60% van het aanbod, dekkingsgraad van 31,9%
Ierland (2021) ⁷⁷	Geen informatie	36 318 plaatsen	Geen informatie (meestal ongereguleerde gezinsopvang)
Noorwegen (2021)	100 791 plaatsen	98 886 plaatsen, 98,1% van het aanbod	1 905 plaatsen, 1,9% van het aanbod
Duitsland (Deelstaat Berlijn)		Geen informatie	
Finland		Geen informatie	
Estland		Geen informatie	
Luxemburg – geen opdeling onder 3 jaar mogelijk (31/12/2022)	20 332 plaatsen (24,6% “conventionnées” of door de overheid gecontracteerde aanbieders)	Services d'éducation et d'accueil (0-4 jaar): 18 386 plaatsen, 90,4% van het aanbod Mini-crèches (0-12 jaar): 22 plaatsen, 0,1% van het aanbod	Gezinsopvang (0-12 jaar): 1 924 plaatsen (enkel non-conventionnées), 9,5% van het aanbod
Litouwen		Geen informatie	/

Bron: documentanalyse - geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

⁷³ <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/kinderopvang-babys-en-peuters#toc-plaatsen-en-locaties-opvang-baby-s-en-peuters>

⁷⁴ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/Rapports_d_activite/RA-ONE-en-chiffres-2021.pdf

⁷⁵ <https://www.caf.fr/nous-connaître/observatoire-national-de-la-petite-enfance-onape> en [Lettre_ONAPE_7.pdf](https://www.caf.fr/nous-connaître/observatoire-national-de-la-petite-enfance-onape) (caf.fr)

⁷⁶ https://data.drees.solidarites-sante.gouv.fr/explore/dataset/331_l-offre-d-accueil-du-jeune-enfant/information/

⁷⁷ Pobal Annual Early Years Sector Profile 2020-2021

2.2.2 Gebruik van OOJK door kinderen jonger dan 3 jaar

In 2002 heeft de Europese Raad de Barcelona-doelstellingen vastgesteld met als doel de arbeidsparticipatie van vrouwen te vergroten, kinderarmoede te verminderen en de sociale en cognitieve ontwikkeling van kinderen te verbeteren door hoogwaardige OOJK-diensten te bieden. Hoewel de oorspronkelijke doelstellingen, namelijk een participatiepercentage van minstens 90% in OOJK voor kinderen vanaf 3 jaar tot de verplichte basisschoolleeftijd en een participatiepercentage van 33% voor kinderen jonger dan 3 jaar, grotendeels zijn behaald op Europees niveau, blijven sommige lidstaten achter, vooral kinderen uit gezinnen met lage inkomens worden hierdoor getroffen. Om deze reden zijn op 7 september 2022 nieuwe Barcelona-doelstellingen vastgesteld, waarbij lidstaten tegen 2030 hoogwaardige OOJK-diensten moeten aanbieden met de volgende doelen⁷⁸:

- Ten minste 45% van de kinderen jonger dan 3 jaar neemt deel aan OOJK;
- Ten minste 96% van de kinderen tussen de leeftijd van 3 jaar en de startleeftijd voor verplicht basisonderwijs neemt deel aan OOJK.

Uit Tabel 18 blijkt dat België, Nederland, Frankrijk, Noorwegen, deelstaat Berlijn (Duitsland), Finland en Luxemburg het Barcelona-streefcijfer van "33%" bereiken (en ook het nieuwe streefcijfer van "45%" met uitzondering van Wallonië en Finland), maar niet de landen Ierland, Estland en Litouwen.

In Nederland, Luxemburg en Noorwegen ligt de participatiegraad rond de 60-65%. Bijkomende gegevens uit Noorwegen tonen aan dat 87,7% van de kinderen tussen 1 en 3 jaar oud wordt opgevangen, met percentages van respectievelijk 79,1% voor 1-jarigen en 94,7% voor 2-jarigen. Slechts 4,6% van de kinderen jonger dan 1 jaar wordt opgevangen. Deze bevindingen zijn in lijn met het feit dat ouders in Noorwegen recht hebben op betaald ouderschapsverlof van 1 jaar en dat er vanaf 1 jaar recht is op een plaats in OOJK.

In Vlaanderen en Frankrijk neemt iets meer dan de helft van de kinderen onder de 3 jaar deel aan OOJK. In Vlaanderen wordt ook een andere berekeningswijze gebruikt waarbij terug wordt geblikt om een beeld te krijgen van het aandeel kinderen dat formele opvang gebruikt(e) tijdens de eerste levensjaren. Zo wordt het aandeel kinderen bekomen van maximaal 3 jaar dat sinds de geboorte minstens een dag aanwezig was in de formele opvang. Uit deze berekeningswijze kunnen we afleiden dat bijna 65% van de kinderen die in het Vlaams gewest wonen minstens één dag formele opvang (heeft) gebruikt tijdens de eerste drie levensjaren⁷⁹. Als we specifiek kijken naar het aandeel kinderen van 24 maanden dat minstens één dag opvang heeft gebruikt sinds hun geboorte, dan zien we dat bijna 75% formele opvang (heeft) gebruikt.

In Wallonië, de Duitse deelstaat Berlijn en Finland ligt de participatiegraad voor kinderen onder de 3 jaar tussen 40 en 45%. Voor Ierland, Estland en Litouwen liggen de percentages tussen 20 en 30%.

Bij het interpreteren van de participatiecijfers van jonge kinderen (< 3 jaar) in OOJK moeten we rekening houden met de verschillende regelingen voor OOJK die van land tot land verschillen, waardoor het moeilijk is om zinvolle internationale vergelijkingen te maken. Sommige landen garanderen bijvoorbeeld opvang vanaf zeer jonge leeftijd (zoals Noorwegen, Duitsland, Finland en Estland), terwijl andere landen te maken hebben met een tekort aan kinderopvang voor gezinnen met kinderen jonger dan 3 jaar (zoals België, Frankrijk, Litouwen, Duitsland en Luxemburg) (Eurydice, 2019). Dit tekort wordt soms opgevangen door informele regelingen, zoals het inschakelen van grootouders, andere familieleden, vrienden of burens, waarvoor geen betaling vereist is.

⁷⁸ [EU ministers adopt recommendations on early childhood and long term care - Consilium \(europa.eu\)](https://consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/09/07/)

⁷⁹ [Cijfers op maat | Opgroeien](#)

Daarnaast verschillen landen ook in hun beleid met betrekking tot betaald verlof voor ouders (zie dimensie beheer en financiering) en werkgelegenheidsbeleid. In landen met een (vrijwel) geïntegreerd OOJK-systeem, waar ouders hun kinderen gedurende meer dan een jaar zelf kunnen opvangen, neemt de totale deelname aan OOJK van kinderen onder de 3 jaar af, vooral als gevolg van een lage deelname aan OOJK van baby's.

Een andere beleidsmaatregel die van invloed kan zijn op de participatiecijfers, zijn de regelingen met betrekking tot de ouderbijdrage voor de opvang van jonge kinderen (< 3 jaar). Zo worden er bijvoorbeeld in Luxemburg regelingen getroffen voor gratis kinderopvang vanaf jonge leeftijd (zie verder), terwijl in Ierland de bijdragen voor kinderopvang hoog zijn omdat men vertrouwt op marktmechanismen en er geen wettelijke voorschriften zijn die de tarieven reguleren (sinds september 2022 is er wel een nieuwe financieringsstroom genaamd “Core Funding” gestart, waardoor de betaalbaarheid voor ouders verbetert).

Tabel 18 Percentage gebruik door kinderen jonger dan drie jaar*

	Totaal	Groepsopvang	Gezinsopvang
België – Vlaanderen (2022) ⁸⁰	53,3%	36,1%	16,6%
België – Wallonië (15/1/2021) ⁸¹	41,7%	Geen informatie	
Nederland (2022) ⁸²	60,0%	Geen informatie	
Frankrijk (2020) ⁸³	58,1%	Geen informatie	
Ierland (2022)	25,0%	17,0%	8,0%
Noorwegen (2020)	58,3%	Geen informatie	
Duitsland (2021) ⁸⁴	Duitsland: 34,4% Berlijn: 45,4%	Duitsland: 28,9% Berlijn: 42,0%	Duitsland: 5,5% Berlijn: 3,4%
Finland (2022) ⁸⁵	39,6% (1,5% in private settings)	35,5% (0,9% in private settings)	4,2% (0,6% in private settings): • 3,1% bij één onthaalouder • 1,1% bij samenwerkende onthaalouders
Estland (2020)	25,8%	Geen informatie	
Luxemburg (31/12/2022)	63,0%	• 61,0% in "Services d'éducation et d'accueil" • 0,0% - (25 kinderen) in een "Mini-crèche"	2,0%
Litouwen (2020)		29,8%	/

* Voor Vlaanderen gaat het om cijfers van het Agentschap Opgroeien voor kinderen die in het Vlaams gewest wonen; voor Wallonië om cijfers van ONE; voor Nederland gaat het om nationale cijfers voor kinderen in 2022 tussen 0 en 4 jaar die recht hebben op kinderopvangtoeslag; Voor Frankrijk gaat het om OESO-ramingen voor 2020 op basis van informatie van EU-SILC. Voor Noorwegen, Estland en Litouwen werd gebruik gemaakt van informatie uit het Education at a Glance 2022 rapport en bevat cijfers voor 2020: <http://oe.cd/EAG>. Voor Duitsland gaat het om gegevens uit de Bertelsmann Ländermonitor. Voor Finland, Ierland en Luxemburg zijn er nationale bronnen geraadpleegd.

Bron: Verschillende bronnen

⁸⁰ <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/kinderopvang-babys-en-peuters/cijfers-op-maat>; 0,6% is mengvorm

⁸¹ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/Rapports_d_activite/RA-ONE-en-chiffres-2021.pdf

⁸² Cijfer voor kinderen tussen 0 en 4 jaar met kinderopvangtoeslag in 2022 (Tabel 61 op pagina 108: [XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid - Rijksjaarverslag 2022 | Jaarverslag | Rijksoverheid.nl](#)). Kinderen die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag maken eveneens gebruik van kinderopvang, bijvoorbeeld via een gemeentelijke regeling of door deel te nemen aan voorschoolse educatie.

⁸³ <https://www.oecd.org/social/family/database.htm>.

⁸⁴ Bertelsmann Ländermonitor, 1.3.2021, Tabel 6 en 79: (Tabellenanhang_Laendermonitoring_Fruehkindliche_Bildungssysteme_2022.pdf)

⁸⁵ <https://vipunen.fi/fi-fi/varhaiskasvatus/Sivut/Varhaiskasvatuksen-lapset.aspx> en [Väestörakenne 2000-2022, kaupunki-maaseutu-luokitus - Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

2.3 Financiële bijdrage door de ouders

Het waarborgen van betaalbaarheid is van groot belang om zoveel mogelijk kinderen toegang te geven tot OOJK. Het aanbieden van gratis kinderopvang of voorschools onderwijs is de meest effectieve manier om betaalbaarheid te garanderen. Echter, in Europa hebben kinderen over het algemeen pas toegang tot gratis kinderopvang of voorschools onderwijs tijdens het laatste jaar of de laatste twee jaar van de volledige OOJK-fase (Eurydice, 2019). Voor jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) moeten de meeste gezinnen kosten betalen. De hoogte van deze kosten en de regulering ervan hebben een grote invloed op de toegankelijkheid.

In de meeste Europese landen worden de kosten voor kinderopvang gereguleerd op nationaal en/of lokaal niveau, vooral in de publieke en publiek gesubsidieerde sectoren. Doorgaans wordt het maximale bedrag aan kosten vastgesteld als een specifiek geldbedrag, maar soms wordt de limiet ook uitgedrukt als een percentage van het gezinsinkomen of als een percentage van de kosten voor andere kinderen (waarbij kortingen gelden voor broers en zussen). Een ander veelgebruikt instrument om gezinnen te ondersteunen bij de kosten van kinderopvang is belastingverlaging.

In Tabel 19 worden gegevens gepresenteerd over de gemiddelde ouderbijdrage of het bereik van mogelijke bijdragen voor kinderopvang van kinderen jonger dan 3 jaar, evenals de regelgeving in de verschillende onderzochte landen. Opnieuw zijn onderstaande analyses gebaseerd op nationale statistieken, bevestigingen en evaluaties van de experts uit de verschillende landen. Aangezien dit geen gegevens zijn uit dezelfde bevestiging of registratie, maar een samenvatting zijn van gegevens uit verschillende bronnen en referentiejaar, zijn de gegevens niet rechtstreeks vergelijkbaar en moeten zij slechts als een indicatie worden beschouwd.

In Litouwen is publiek gesubsidieerde kinderopvang gratis (minimaal 20 uur per week of voltijds). Als men geen toegang heeft tot publieke gemeentelijke kinderopvang, betalen sommige gemeenten een vergoeding van 100 euro per maand voor particuliere kinderopvang of voor kinderen vanaf 2 jaar die thuis worden opgevangen door nannies. In vergelijking met andere landen wordt er in Estland zeer weinig financiële bijdrage van de ouders gevraagd (Eurydice, 2019). Volgens de wet mag het aandeel van de kosten per kind dat door een ouder wordt gedragen in Estland niet meer bedragen dan 20% van het minimumloon dat door de regering van de Republiek is vastgesteld. Het huidige minimumloon in Estland is 725 euro per maand in 2023. In Duitsland verschilt de regelgeving voor ouderbijdragen tussen de deelstaten, waarbij bepaalde uren of jaren van kinderopvang gratis kunnen zijn. Sinds 1 augustus 2018 is de opvang in de Duitse deelstaat Berlijn gratis voor alle kinderen (met uitzondering van ouderinitiatief kinderdagverblijven), maar er kunnen wel kosten zijn voor maaltijden, speciale activiteiten en taallessen.

In vergelijking met andere Europese landen zijn de ouderbijdragen voor kinderopvang in Luxemburg, Finland en Noorwegen ook relatief laag (Eurydice, 2019). In Luxemburg wordt een aanzienlijk deel van de kosten voor ouders gedekt via het vouchersysteem (*Chèque-Service Accueil*), waarbij het bedrag varieert op basis van het inkomen. Gemiddeld betalen ouders 137 euro per maand voor de opvang van kinderen onder de drie jaar in conventionele OOJK-settings. Bovendien biedt de staat 20 gratis uren opvang per week voor alle kinderen van 1 tot 4 jaar, zowel in conventionele als in niet-conventionele OOJK-settings.

In Finland worden de kosten bepaald op basis van de gezinsgrootte, het aantal opvanguren en het bruto-inkomen. Bijvoorbeeld, het maximumtarief voor voltijdse opvang in een publieke OOJK-setting is 295 euro per maand voor het jongste kind en 118 euro voor het op één na jongste kind. Voor andere kinderen bedraagt het tarief voor voltijdse opvang 20% van het tarief voor het jongste kind, met een maximum van

59 euro. Daarnaast kan voor het tweede jongste kind in alle tariefcategorieën een tarief worden toegekend dat maximaal 40% bedraagt van het tarief voor het jongste kind. Er worden geen vergoedingen gevraagd voor tarieven van minder dan 28 euro. In Finland hebben gezinnen de mogelijkheid om te kiezen voor particuliere opvang met behulp van een door de staat toegekende toelage voor particuliere zorg of met vouchers die door veel gemeenten worden verstrekt (vanaf 1 maart 2023: 265,85 euro per maand). In 2022 bedroeg de gemiddelde ouderbijdrage in Finland voor private OOKJ-settings 331 euro per maand, terwijl het gemiddelde voor publieke OOKJ-settings 137 euro per maand was.

In Noorwegen wordt het maximumtarief voor kinderopvang (zowel groeps- en gezinsopvang als private en publieke OOKJ-settings) jaarlijks door het parlement vastgesteld. In 2021 bedroeg dit maximumbedrag 315 euro per maand en mag het niet meer dan 6% van het gezinsinkomen zijn. Bovendien zijn er kortingen beschikbaar voor broers en zussen, waarbij het tweede kind minimaal 30% korting krijgt en vanaf het derde kind gratis opvang wordt aangeboden. Daarnaast is er in Noorwegen vanaf 2 jaar tot 5 jaar 20 uur per week gratis OOKJ beschikbaar voor gezinnen met een laag inkomen. Gemeenten kunnen ook eigen regelingen implementeren om de tarieven te verlagen of bepaalde groepen gratis opvang te bieden, zoals bepaald door de kindbeschermingsdiensten.

In vergelijking met andere Europese landen zijn de ouderbijdragen in Frankrijk, Vlaanderen en Wallonië gemiddeld (Eurydice, 2019). In Frankrijk variëren de opvangkosten tussen €133 en €301 per maand (Eurydice, 2019). In Vlaanderen bedragen de kosten voor groeps- of gezinsopvang met inkomenstarief gemiddeld €15,29 per volledige dag in 2022. Deze kosten variëren tussen €6 (standaard minimumtarief, met €3,6 als uitzonderlijk minimumtarief en €1,89 als allerlaagste minimumtarief) tot €33,31 (maximumtarief) per dag in 2023. Er is ook de mogelijkheid van belastingaftrek voor de bijdrage. Groeps- of gezinsopvang met vrije prijs hanteert een vast bedrag per dag of per maand. Voor ouders die gebruik maken van een opvang met vrije prijs, is er geen wettelijk maximumtarief, maar er is belastingaftrek en een kinderopvangtoeslag als onderdeel van het groeipakket. In Wallonië bedroegen de kosten voor opvang die gesubsidieerd werd door ONE gemiddeld €17,82 per volledige dag in 2021 (exclusief gratis opvang). Er is een maximumprijs van €42,14 in 2023 voor opvang gesubsidieerd door ONE. Daarnaast kan de opvang ook gratis zijn voor bepaalde groepen, zoals personen met een BIM-statuu (verhoogde verzekeringsbijdrage, artikel 37, § 19). Voor niet-gesubsidieerde opvang kan de prijs vrij bepaald worden.

In Nederland en Ierland zijn de bijdragen voor kinderopvang het hoogst, omdat deze landen vertrouwen op marktmechanismen en er geen wettelijke voorschriften zijn die de tarieven reguleren. In deze landen kunnen de aanbieders dus zelf de prijzen vaststellen. In Nederland voorziet de overheid echter wel in een vergoeding voor een aanzienlijk deel van de kosten van kinderopvang via de kinderopvangtoeslag die betaald wordt aan de ouders. Het specifieke bedrag hangt af van het inkomen van de ouders, het aantal kinderen en het type kinderopvang. Per kind kan er maximaal 230 uur per maand aan kinderopvangtoeslag worden ontvangen, waarbij de maximale uurprijs in 2023 is vastgesteld op 9,12 euro voor groepsopvang en 6,85 euro voor gezinsopvang. De kinderopvangorganisaties kunnen ervoor kiezen om meer te vragen dan de maximale uurprijs binnen de kinderopvangtoeslag (in de steden is het vaak duurder dan in niet-stedelijke gebieden). Ouders ontvangen een inkomensafhankelijke toeslag variërend van 33,3% tot 96% van het maximum uurtarief voor het eerste kind, en minimaal 67,1% voor elk volgend kind. Vanaf 2027 zal er in Nederland echter een nieuw systeem worden geïntroduceerd waarbij de overheid de vergoeding rechtstreeks aan de kinderopvangorganisatie betaalt. In dit nieuwe systeem zullen alle kinderen een vergoeding ontvangen van 96% van het maximum uurtarief, ongeacht het inkomen van de ouders.

In het jaar 2020-2021 bedroeg het gemiddelde wekelijkse tarief per kind voor voltijdse opvang in heel Ierland €186,84. Voor deeltijdse opvang was dit tarief €110,92, terwijl het voor sessionele opvang €74,20 was. Het was een belangrijke voorwaarde voor de nieuwe Core Funding dat particuliere aanbieders instemmen om de tarieven niet te verhogen boven het niveau dat in 2019 in rekening werd gebracht. Desalniettemin blijft er aanzienlijke variatie bestaan in de tarieven tussen de verschillende aanbieders, meestal afhankelijk van de locatie. Sinds 2019 biedt het National Childcare Scheme (NCS) subsidies aan gezinnen met kinderen in de leeftijd van 24 weken tot 15 jaar in Ierland. Deze subsidies kunnen inkomensafhankelijk of universeel zijn. Voor inkomensafhankelijke subsidies wordt rekening gehouden met individuele omstandigheden, zoals het gezinsinkomen, de leeftijd en het onderwijsniveau van het kind, en het aantal kinderen in het gezin. De tarieven variëren tussen €1,40 en €5,10 per uur. Daarnaast is er ook een universele subsidie beschikbaar die niet afhankelijk is van het inkomen. Deze subsidie bedraagt €1,40 per uur ter ondersteuning van de kosten van een geregistreerde kinderopvangplaats, met een maximum van 45 uur per week.

Tabel 19 Bijdrage door ouders en niveau van regelgeving

	Bijdrage door ouders	Niveau regelgeving
België - Vlaanderen	Groeps- of gezinsopvang met inkomenstarief (tarief op basis van het gezamenlijk belastbaar beroepsinkomen en het aantal kinderen ten laste): gemiddeld 15,29 euro voor volledige dag in 2022. De kosten variëren tussen 6 euro (standaard minimumtarief), 3,6 euro (uitzonderlijk minimumtarief) en 1,89 euro (allerlaagste minimumtarief), tot 33,31 euro (maximumtarief) per dag in 2023. Daarnaast is er belastingaftrek van de bijdrage mogelijk. Groeps- of gezinsopvang met vrije prijs (zonder subsidies of met basissubsidie) hanteert een vast bedrag per dag of per maand. Voor ouders die gebruik maken van een opvang met vrije prijs, is er geen wettelijk maximumtarief, maar er is wel belastingaftrek en een kinderopvangtoeslag in het kader van het groeipakket ⁸⁶ .	Gemeenschap
België - Wallonië	In 2021 gemiddeld 17,82 euro per volledige dag (exclusief de gratis opvang) voor opvang die door het ONE werd gesubsidieerd. Voor opvang gesubsidieerd door ONE bestaat er een maximprijs van 42,14 euro in 2023 ⁸⁷ . Daarnaast kan deze ook gratis zijn voor bv. personen in BIM statuut (verhoogde verzekeringsbijdrage, art. 37, § 19). Voor de niet-gesubsidieerde opvang is de opvangprijs vrij te bepalen.	Gemeenschap
Nederland	De Nederlandse overheid biedt gedeeltelijke vergoeding van de kosten van kinderopvang via kinderopvangtoeslag. Het bedrag van de toeslag is afhankelijk van het inkomen van de ouders, het aantal kinderen en het type kinderopvang. Er geldt een maximum van 230 uur per maand per kind. De overheid vergoedt tot een vastgesteld maximum uurtarief, dat in 2023 €9,12 voor groepsovang en €6,85 voor gezinsopvang is. Kinderopvangorganisaties kunnen ervoor kiezen om een hoger tarief te hanteren. Ouders ontvangen een toeslag van 33,3% tot 96% van de kosten tot het maximum uurtarief, afhankelijk van het inkomen en het aantal kinderen. Vanaf 2027 wordt een nieuw systeem ingevoerd waarbij de overheid de vergoeding rechtstreeks aan de kinderopvangorganisatie betaalt. In dit nieuwe systeem ontvangen alle kinderen een vergoeding van 96% tot het maximum uurtarief, ongeacht het inkomen van de ouders.	Geen
Frankrijk	Het tarief varieert tussen 133-301 euro per maand (Eurydice, 2019)	Nationaal

⁸⁶ <https://www.kindengezin.be/nl/thema/kinderopvang-en-naar-school/kostprijs/vrije-prijs> en <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/kinderopvang-babys-en-peuters/cijfers-op-maat#toc-tariefgegevens-over-kinderen-in-opvang-met-inkomenstarief>

⁸⁷ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRO/Milieux_accueil/Documentation/2023-pfp-bareme.pdf

Ierland	In 2020-2021 bedroeg het gemiddelde wekelijkse tarief landelijk per kind voor voltijdse opvang €186,84, voor deeltijdse opvang was het €110,92 en voor sessionele opvang was het €74,20 ⁸⁸ .	Geen
Noorwegen	0 – 315 euro per maand (maximumtarief voor groeps- en gezinsopvang en voor private of publieke OOKJ-settings, juli 2021)	Nationaal
Duitsland – Deelstaat Berlijn	In sommige deelstaten/Länder zijn sommige uren of jaren van OOKJ gratis. Deelstaat Berlijn: Sinds 1 augustus 2018 is de opvang gratis voor alle kinderen (geldt niet voor ouderinitiatief kinderdagverblijven). Maar er zijn wel kosten voor eten, speciale activiteiten en taallessen.	Per deelstaat
Finland	Tussen 0 en 295 euro per maand (maximumtarief jongste kind) in publieke OOKJ-settings. In 2022 bedroeg de gemiddelde bijdrage voor private OOKJ-settings 331 euro per maand, terwijl het gemiddelde voor publieke OOKJ-settings 137 euro per maand bedroeg ⁸⁹ .	Nationaal
Estland	OOKJ-instellingen zijn meestal eigendom van de gemeente en de lokale overheid stelt het tarief vast dat de ouders moeten betalen. Het tarief kan verschillen naargelang de leeftijd van het kind, de financiële situatie van het gezin, etc. Er zijn ook gemeenten waar de ouders helemaal niet hoeven te betalen voor een plaats. De ouders betalen gemiddeld in gemeentelijke OOKJ-settings 36 euro per maand in 2020 en 37 euro per maand in 2021. Volgens de wet kan het aandeel van kosten per kind dat door een ouder wordt gedragen niet meer bedragen dan 20% van het minimumloon vastgesteld door de regering van de Republiek (725 euro per maand in 2023). Het bedrag in private OOKJ-settings varieert tussen 0 en 145 euro per maand.	Lokaal
Luxemburg	De staat dekt een groot deel van de kosten voor ouders via het voucher-systeem (Chèque-Service Accueil). Het bedrag van de kosten voor ouders varieert afhankelijk van het inkomen van de ouders. Ouders betalen gemiddeld 137 euro per maand voor opvang van kinderen onder de drie jaar (inclusief baby's) in conventionele OOKJ-settings. De gemiddelde kosten voor niet-conventionele OOKJ-settings zijn niet beschikbaar. Voor alle kinderen van 1 tot 4 jaar biedt de staat 20 gratis uren opvang per week in zowel conventionele als niet-conventionele OOKJ-settings.	Nationaal
Litouwen	Publieke of gemeentelijke OOKJ is gratis voor minimaal 20 uur per week, en in sommige gemeenten is er zelfs gratis voltijdse opvang beschikbaar. Gemeenten hanteren vaak lagere tarieven voor kansarme gezinnen, gezinnen met drie of meer kinderen, enzovoort. In gemeenten waar geen toegang is tot publieke of gemeentelijke opvang, kan er een vergoeding van 100 euro per maand worden verstrekt voor private opvang of voor kinderen vanaf 2 jaar die thuis worden opgevangen door nannies.	Lokaal

Bron: Verschillende bronnen

Uit Tabel 20 blijkt dat de geselecteerde landen specifieke maatregelen hanteren om de betaalbaarheid (via tariefverminderingen) en toegankelijkheid (via prioritaire toegang) van groepsopvang te vergroten. In landen met een wettelijke plaatsgarantie voor jonge kinderen, zoals Estland, Duitsland, Finland en Noorwegen, zijn er over het algemeen geen specifieke voorrangsregels van kracht (met uitzondering van Noorwegen voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften en verschillende voorrangsregels in Duitsland). In Litouwen, waar opvang minstens 20 uur per week gratis is, worden er geen tariefverminderingen toegepast.

Gerichte voorrangsregels zijn bijvoorbeeld van toepassing in Vlaanderen, Frankrijk en Duitsland. Specifieke regels zijn vaak vastgelegd op lokaal niveau of op het niveau van de opvanglocatie. In Vlaanderen zijn de voorrangsregels afhankelijk van het type overheidssubsidies dat een organisator ontvangt. Organisatoren

⁸⁸ Pobal Annual Early Years Sector Profile 2020-2021

⁸⁹ <https://vipunen.fi/fi-fi/varhaiskasvatus/Sivut/Maksutiedot.aspx>

met een subsidie inkomenstarief bovenop de basissubsidie, moeten voorrang geven aan kinderen uit gezinnen waar kinderopvang noodzakelijk is in het kader van de werksituatie (werk houden, zoeken of een beroepsgerichte opleiding daartoe volgen, evenals aan kinderen uit eenoudergezinnen, gezinnen met een laag inkomen en pleegkinderen. Organisatoren die een plussubsidie ontvangen bovenop de basissubsidie en de subsidie inkomenstarief moeten ook een proactief toelatingsbeleid voeren dat kinderen uit kwetsbare gezinnen bevoordeelt.

In bepaalde landen wordt er voorrang gegeven aan kinderen van werkende of studerende ouders (in Vlaanderen voor ouders die een beroepsopleiding volgen en daarnaast ook werkzoekenden), zoals in Vlaanderen en Duitsland. In Finland hebben ouders zelfs een wettelijk recht op voltijdse OOK (niet beperkt tot 20 uur per week) vanaf 9 maanden, indien zij voltijds werken of studeren, of wanneer dit in het belang van het kind wordt geacht.

Kinderen die leven in armoede of gezinnen met lage inkomens vormen de meest voorkomende doelgroep voor tariefverminderingen. Het gezinsinkomen lijkt een algemeen criterium te zijn dat vaak wordt gebruikt in combinatie met de gezinssamenstelling. Het aantal broers en zussen, vooral als deze aanwezig zijn in OOK-settings, is ook een belangrijke factor voor het toepassen van tariefverminderingen.

Verschillende landen hanteren complexe systemen voor het verlenen van kortingen. Nederland maakt bijvoorbeeld gebruik van een samenvattende indicator genaamd "kinderen met een hoger risico op onderwijsachterstand". Deze indicator neemt verschillende factoren in overweging, zoals het opleidingsniveau van de ouders, hun land van herkomst, de duur van hun verblijf in Nederland en hun deelname aan een schuldsaneringstraject.

Veel landen passen verschillende tarieven toe, zoals te zien is in Tabel 18. In Finland kan het tarief bijvoorbeeld variëren van gratis tot 295 euro, afhankelijk van de gezinsgrootte, het inkomen en de hoeveelheid tijd die het kind in OOK-settings doorbrengt. In Noorwegen hebben alle kinderen vanaf 1 jaar wettelijk recht op een plaats in het OOK. Bovendien hebben kinderen uit gezinnen met een laag inkomen vanaf 2 jaar recht op 20 uur gratis OOK per week.

Tabel 20 Criteria die wettelijk zijn vastgesteld voor voorrang en tariefverminderingen in groepsopvang

Criteria	Vorrangsregels*	Tariefvermindering**
Kinderen die leven in armoede/ gezinnen met lage inkomens	Vlaanderen, Frankrijk	België (Vlaanderen en Wallonië), Duitsland, Estland, Ierland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Finland, Noorwegen
Broers/zussen (al dan niet aanwezig in OOK of dezelfde setting)	Vlaanderen	België (Vlaanderen en Wallonië), Duitsland, Estland, Frankrijk, Luxemburg, Nederland, Finland, Noorwegen
Alleenstaande ouder	Vlaanderen, Duitsland, Frankrijk	Frankrijk
Kinderen met handicaps of moeilijkheden	Frankrijk, Noorwegen	Wallonië
Werkende ouders	Vlaanderen (ouders die werken of werk zoeken), Duitsland	
Ouders in opleiding	Vlaanderen (ouders die een beroepsopleiding volgen), Duitsland	
Extreme behoeften (bv. pleegzorg, ouders niet de nodige zorg kunnen bieden, etc.)	Vlaanderen, Duitsland	België (Vlaanderen en Wallonië), Duitsland, Ierland
Kinderen met een migrantenachtergrond/kwetsbaar gezin	Vlaanderen (kwetsbaar gezin)	Nederland

* Wettelijke garantie vanaf jonge leeftijd: Estland, Duitsland, Finland en Noorwegen.

** Gratis (minstens 20 uur per week) voor kinderen jonger dan 3 jaar in Litouwen.

Bron: Eurydice, 2019 - geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

3 Dimensie personeel

3.1 Vereiste minimale onderwijskwalificaties

De kwaliteit van opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOK) omvat vele aspecten, waaronder niet alleen het aantal kinderen per begeleider en de grootte van de groepen, maar ook de kwalificaties van de begeleiders. In mei 2019 benadrukten de ministers van Onderwijs van de Europese Unie het belang van het verhogen van het niveau van professionaliteit van de begeleiders in het werkveld van de vroege kinderjaren, aangezien er een duidelijke correlatie is tussen de kwalificaties van begeleiders en de kwaliteit van de dienstverlening⁹⁰.

In dit rapport verwijst begeleiders alleen naar professionals die direct contact hebben met kinderen en die zorg- en/of onderwijstaken uitvoeren. In verschillende landen variëren de kwalificaties van begeleiders in OOK, en teams van begeleiders delen vaak de verantwoordelijkheid voor een groep kinderen, in plaats

⁹⁰ Council Recommendation of 22 May 2019 on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems. OJ C 189, 5.6.2019, p. 6.

van dat één professional de verantwoordelijkheid heeft voor een hele groep kinderen. Er zijn landen waar alle begeleiders dezelfde minimale kwalificatievereisten hebben, terwijl andere landen verschillende functieprofielen hanteren en specifieke kwalificaties vereisen voor verschillende posities (zie beschrijving profielen in de landfiches). Om rekening te houden met deze verschillende benaderingen, wordt er een onderscheid gemaakt tussen twee brede categorieën van begeleiders: “kernbegeleider” en “assistenten”. Een kernbegeleider leidt de praktijk voor een groep kinderen en werkt direct met de kinderen en hun families. Kernbegeleiders kunnen worden aangeduid als pedagogen, opvoeders, kinderbegeleiders, pedagogisch personeel, kleuter- of voegschoolse leraren. Een assistent ondersteunt dagelijks de kernbegeleider bij een groep kinderen, en de kwalificatievereiste voor assistenten is doorgaans lager dan die voor kernbegeleiders. Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies (Eurydice, 2019). Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider (zie “NVT” bij assistent in de tabellen).

De minimale kwalificaties die vereist zijn voor begeleiders worden gepresenteerd volgens het ISCED-classificatiesysteem (2011) om de vergelijkbaarheid tussen landen te bevorderen⁹¹. Indien er een basiskwalificatie vereist is specifiek verbonden aan het gebied van OOK of onderwijs, worden deze minimale kwalificaties vermeld in onderstaande tabellen (indien er geen kwalificatie specifiek verbonden aan het gebied van OOK of onderwijs vereist is, wordt dit aangeduid met “Geen” in de tabellen). Daarnaast wordt er ook gekeken naar het aantal vereiste uren training voor verantwoordelijken in de groepsopvang (voor deze groep ook aantal jaren ervaring) en onthaalouders in de gezinsopvang. Het is belangrijk om op te merken dat deze minimale kwalificaties slechts een indicatie geven van de kwaliteit en dat er nog andere factoren van invloed zijn, zoals persoonlijke geschiktheid en werkervaring.

Van de onderzochte landen vereisen Frankrijk, Noorwegen, Duitsland, Finland, Estland en Litouwen een bachelordiploma of een gelijkwaardig kwalificatieniveau (ISCED 6) voor kernbegeleiders die werken met jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) in de groepsopvang (zie Tabel 21). In België, Nederland, Ierland en Luxemburg ligt het minimale vereiste kwalificatieniveau voor kernbegeleiders die werken met jonge kinderen lager dan een bacheloropleiding, namelijk op het niveau van hoger secundair onderwijs (ISCED 3, in Nederland en Wallonië) of postsecundair niet-tertiair onderwijs (ISCED 4, in Vlaanderen, Ierland en Luxemburg). Voor kernbegeleiders die werken met oudere kinderen (vanaf 3 jaar) is in deze landen wel een bachelordiploma of hoger kwalificatieniveau vereist, met uitzondering van Ierland. Over het algemeen hebben oudere kinderen hoger opgeleide kernbegeleiders dan jongere kinderen in Europese landen (Eurydice, 2019).

Er zijn landen waar geen assistenten aanwezig zijn in settings voor jonge kinderen, meer bepaald in Vlaanderen, Wallonië en Ierland, wat betekent dat alle begeleiders dezelfde kwalificatievereisten hebben.

⁹¹ <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>. ISCED level = International Standard Classification of Education – ISCED level 0: kleuteronderwijs – ISCED level 1: lager onderwijs – ISCED level 2: lager secundair onderwijs – ISCED level 3: hoger secundair onderwijs – ISCED level 4: postsecundair niet-tertiair onderwijs – ISCED level 5: hoger (tertiair) onderwijs – korte cyclus – ISCED level 6: hoger onderwijs – bacheloropleidingen of equivalent – ISCED level 7: hoger onderwijs – masteropleidingen of equivalent.

In België zijn assistenten alleen aanwezig in settings met oudere kinderen (vanaf 3 jaar). In Noorwegen en Nederland bestaan er geen specifieke voorschriften voor minimale onderwijskwalificaties op het gebied van OOK of onderwijs van assistenten in de groepsopvang met jonge kinderen. In de andere landen wordt ten minste een diploma hoger secundair onderwijs (ISCED 3) vereist voor assistenten in de groepsopvang met jonge kinderen, terwijl Duitsland en Estland ten minste een postsecundaire niet-tertiaire onderwijskwalificatie (ISCED 4) vereisen.

Tabel 21 Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar

	Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
	Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
België - Vlaanderen	4	NVT	6	4
België - Wallonië	3	NVT	6	Geen
Nederland	3	Geen	6	3
Frankrijk	6	3	7	3
Ierland	4	NVT	4	NVT
Noorwegen	6	Geen	6	Geen
Duitsland	6	4	6	4
Finland	6	3	6	3
Estland*	6	4	6	4
Luxemburg	4	3	6	4
Litouwen	6	3	6	3

NVT: er zijn geen assistenten wat wil zeggen dat alle begeleiders dezelfde kwalificatievereisten hebben en worden beschouwd als kernbegeleider. Geen: geen kwalificatievereisten m.b.t. opleidingen die specifiek voorbereiden op werken met kinderen in OOK of onderwijs.

*Voor Estland: toont de situatie in Koolieelne lasteasutus (geïntegreerde settings voor kinderen tussen 1 en 7 jaar). De minimumkwalificatie voor kernbegeleiders in Lapsehoiuteenus (settings voor kinderen tussen 0-3 jaar) is onder het bachelorniveau en er zijn geen assistenten in Lapsehoiuteenus.

Bron: Eurydice, 2019 – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

Goed leiderschap is van cruciaal belang voor het leveren van hoogwaardige OOK-diensten. Verantwoordelijken van OOK-settings hebben doorgaans een breed scala aan taken, waaronder het plannen en organiseren van onderwijs- en leeractiviteiten, personeelsbeheer, financieel beheer, logistiek en meer. Naast de minimale kwalificatieniveaus kunnen andere vereisten van toepassing zijn, zoals het voltooien van specifieke opleidingen voor verantwoordelijken of eerdere ervaring in OOK of onderwijs.

Bijna alle landen vereisen dat alle verantwoordelijken van OOK-settings voor kinderen jonger dan 3 jaar minstens een bachelordiploma hebben (zie Tabel 22). Alleen Nederland en Ierland hebben geen regelgeving voor de minimumkwalificatieniveaus op het gebied van OOK of onderwijs (wel ISCED-niveau 4 in Ierland wanneer de verantwoordelijken ook rechtstreeks werken met de kinderen). In Vlaanderen en Luxemburg is de minimumkwalificatie afhankelijk van het aantal beschikbare plaatsen: ISCED-niveau 4 voor minder dan 19 (Vlaanderen) of 40 (Luxemburg) plaatsen en ISCED-niveau 6 voor minstens 19 (Vlaanderen) of 40 (Luxemburg) plaatsen. Specifieke training is vereist voor verantwoordelijken van OOK-settings voor

jonge kinderen in Wallonië en Estland. In Frankrijk, Luxemburg en Litouwen moeten verantwoordelijken ten minste 2 of 3 jaar ervaring hebben in OOK of onderwijs.

Tabel 22 Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

	ISCED level	Duur specifieke training voor verantwoordelijke	Aantal jaar ervaring in OOK of onderwijs
België – Vlaanderen	4 (<19 plaatsen) - 6 (≥19 plaatsen)	Geen	Geen
België – Wallonië*	6	120 uur	Geen
Nederland	Geen	Geen	Geen
Frankrijk**	6	Geen	3
Ierland	Geen (4 wanneer rechtstreeks werken met kinderen)	Geen	Geen
Noorwegen	6	Geen	Geen
Duitsland (voor de meeste Länder, waaronder Berlijn)	6	Geen	Geen
Finland	6	Geen	Geen
Estland***	6	1 jaar	Geen
Luxemburg	4 (<40 plaatsen) - 6 (≥40 plaatsen)	Geen	2 of 3
Litouwen	6	Geen	2

Geen: geen kwalificatievereisten m.b.t opleidingen die specifiek voorbereiden op werken met kinderen in OOK of onderwijs.

*België-Wallonië: in de tabel staat de situatie voor de openbare en de private sector met overheidsfinanciering. In de private zichzelf financierende sector ligt de minimumeis op ISCED-niveau 4.

**Frankrijk: er is geen eerdere ervaring vereist voor verantwoordelijken die gekwalificeerd zijn op ISCED-niveau 7 in de geneeskunde.

***Estland: toont de situatie in Koolieelne lasteasutus (geïntegreerde settings voor kinderen tussen 1 en 7 jaar), er zijn geen voorschriften in Lapsehoiuteenus (settings voor kinderen tussen 0-3 jaar).

Bron: Eurydice, 2019 – geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

In Tabel 23 staan de minimale kwalificatievereisten voor onthaalouders. In Nederland en Finland is ten minste een diploma hoger secundair onderwijs (ISCED 3) vereist, terwijl in Vlaanderen, Ierland en Estland een postsecundaire niet-tertiaire kwalificatie (ISCED 4) vereist is. In Vlaanderen moeten onthaalouders ook de opleiding "De kinderopvang en ik" volgen, bestaande uit 1 of 2 modules van elk 20 uur. Wallonië, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg stellen geen verplichte basiskwalificatie op het gebied van OOK of onderwijs, maar eisen wel dat onthaalouders een specifieke opleiding volgen. De duur van deze opleiding varieert van 30 uur (voor de Duitse deelstaat Berlijn voor pedagogische professionals) tot 1.053 uur in Wallonië.

In Noorwegen zijn er geen wettelijke minimumkwalificaties voor onthaalouders en wordt er geen specifieke OOK-opleiding vereist. Desondanks worden onthaalouders in Noorwegen permanent en regelmatig begeleid. Zo krijgen alle onthaalouders wekelijks thuisbegeleiding van een kleuterleidster/pedagogische

begeleider (gekwaliceerd op bachelorniveau) om de beste praktijken te leren. Het aantal uren per week is afhankelijk van het aantal kinderen dat wordt opgevangen. Het gaat om ongeveer 1u15min begeleiding per kind per week tijdens de openingsuren. Een onthaalouder die voor drie kinderen zorgt, krijgt bijvoorbeeld 3,75 uur begeleiding per week.

Tabel 23 Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang

	ISCED level	Minimale duur OOJK-training in uur
België - Vlaanderen	4	20-40
België – Wallonië*	Geen	1.053
Nederland	3	Geen
Frankrijk	Geen	120
Ierland	4	Geen
Noorwegen	Geen	Geen
Duitsland	Geen	30-300
Finland**	3	Geen
Estland	4	Geen
Luxemburg	Geen	140
Litouwen	Door de overheid geregeleerde gezinsopvang is niet aanwezig	

Geen: geen kwalificatievereisten m.b.t opleidingen die specifiek voorbereiden op werken in OOJK of onderwijs.

*België-Wallonië: Een minimumkwalificatie op ISCED-niveau 3 is vereist, maar niet noodzakelijk in verband met OOJK of onderwijs.

**Finland: Opleidingen buiten OOJK of onderwijs kunnen ook worden geaccepteerd.

Bron: Eurydice, 2019 - geüpdatet met recente informatie na verificatie door experts

3.2 Andere kwalificatievereisten

In Vlaanderen vereist het decreet inzake kinderopvang voor baby's en peuters dat alle kinderbegeleiders in Vlaanderen tegen 2024 over een kwalificatie op ISCED-niveau 4 beschikken (of deelneemt aan een kwalificerend traject). Voor organisatoren met basissubsidie in Vlaanderen gelden er taalkennisvereisten. Elke begeleider moet een attest hebben dat aantoont dat hij/zij actieve kennis van het Nederlands heeft. Het vereiste niveau is B1 voor luisteren en gesprekken, en A2 voor lezen en schrijven volgens het Europees Referentiekader (ERK). Er is een uitzondering waarbij voor elke 3 voltijdse equivalenten begeleiders met het taalkennisattest op het niveau van de organisator, één begeleider zonder attest mag worden aangenomen. Er zijn echter twee voorwaarden: de begeleider zonder attest moet het binnen 4 jaar na aanvang van zijn/haar werkzaamheden behalen, en er moet altijd minstens één begeleider aanwezig zijn in de opvanglocatie met het taalkennisattest. Op 30 maart 2021 werd het zesde Vlaams Intersectoraal Akkoord (VIA6-akkoord) goedgekeurd. In dit akkoord werden er middelen toegewezen om de pedagogische functie van de kinderopvang verder te ondersteunen. Een belangrijk speerpunt is de tewerkstelling van pedagogische coaches in de gezins- en groepsopvang voor baby's en peuters, evenals in de groepsopvang voor schoolgaande kinderen. Er bestaat geen specifieke lijst met vereiste diploma's voor pedagogische coaches, maar het is wel vereist dat pedagogische coaches minimaal een bachelordiploma

hebben en aantoonbare competenties of relevante ervaring op het gebied van pedagogiek in de kinderopvang hebben⁹². De inzet van pedagogische coaches sluit aan bij de algemene oproep voor dringende en uitgebreide professionalisering van de Vlaamse kinderopvang.

Ook in Wallonië is er steeds meer aandacht voor de kwalificatie en professionalisering van het personeel in de kinderopvang. Binnen de kinderopvang zijn er ook psycho-medisch-sociale (PMS) begeleiders die samenwerken met de directeur. Hun verantwoordelijkheden omvatten het bevorderen van toegankelijkheid en ondersteuning voor ouderschap, het implementeren en evalueren van opvangplannen, het bevorderen van gezondheid en gemeenschapsgezondheid, en het beheren van administratie, organisatie en personeel. Op dit moment zijn er herzieningen gaande voor beroeps- en opleidingsprofielen op middelbaar en hoger niveau. Vanaf september 2023 zal de bacheloropleiding Accueil et Education du Jeune Enfant (AEJE) van start gaan met 9 opleidingsoperators die toegang bieden tot functies in kinderopvang en psycho-medisch-sociale (PMS) functies. Werkende PMS'ers die streven naar een leidinggevende positie kunnen deelnemen aan een aanvullende opleiding voor leidinggevend⁹³.

In Nederland zijn vanaf 1 januari 2019 kinderopvangorganisaties verplicht om een pedagogische beleidsmedewerker aan te nemen met minimaal een hbo-diploma (ISCED-niveau 6) gerelateerd aan pedagogiek. Vanaf 1 januari 2025 moeten medewerkers die met baby's werken een specifieke opleiding voor babyverzorging hebben afgerond en moeten alle medewerkers in de kinderopvang voldoen aan een minimum taalvereiste voor het Nederlands. De implementatie van deze maatregelen zal zorgvuldig worden opgevolgd vanwege mogelijke gevolgen voor de arbeidsmarkt in de kinderopvang (zie verder).

Volgens artikel R2324-41 van de Code de la santé publique in Frankrijk gelden volgende personeelsvereisten voor groeps- en gezinsopvangdiensten: groepsopvangvoorzieningen met 25 of meer plaatsen moeten minimaal de helft van een voltijdequivalent (VTE) aan door de staat gediplomeerde kinderbegeleiders (Diplôme d'Etat d'éducateur de jeunes enfants, ISCED 6) in dienst hebben, met een extra halve VTE voor elke 20 extra plaatsen. Gezinsopvangdiensten met 30 of meer kinderen moeten minimaal een halve VTE aan gediplomeerde kinderbegeleiders in dienst hebben, met een extra halve VTE voor elke volgende volle 30 plaatsen boven de oorspronkelijke 30.

Voor kinderdagverblijven en mini-kinderdagverblijven in Luxemburg gelden de volgende vereisten voor het personeel: ten minste 60% van het personeel moet gekwalificeerd zijn, met een diploma van minimaal ISCED 4, maar het kan ook een ISCED 6-diploma zijn. Niet meer dan 30% van het gekwalificeerd personeel mag afkomstig zijn uit equivalentiegebieden met een diploma van minimaal ISCED 3 en professionele competentie. Daarnaast mag maximaal 10% van het personeel ongekwalificeerd zijn.

In Finland en Noorwegen, landen met een geïntegreerde OOJK-organisatiesysteem, is er ook steeds meer aandacht voor de professionalisering van het personeel. In Noorwegen streeft men naar een toename van het aantal gekwalificeerde medewerkers in kinder- of jeugdwerk (ISCED 3) van 23% naar 25% vóór 2025, en het aantal pedagogische leerkrachten (ISCED 6) van 43% naar 50% vóór 2025 en vervolgens naar 60% vóór 2030 (de vereiste en relevante kwalificaties voor de resterende 15% zijn nog niet vastgelegd). In Finland moet minstens 1/3 van het personeel (leerkrachten, pedagogen) een ISCED 6-diploma hebben, terwijl de overige 2/3 kinderbegeleiders moeten zijn met een ISCED 3-diploma. Men streeft ernaar dat vanaf 2030 minstens 2/3 van het personeel een hoger onderwijsdiploma (ISCED 6) heeft, waarbij ten minste de helft afgestudeerd moet zijn in het onderwijs. Vanaf 1 januari 2030 moet de manager of

⁹² <https://www.kindengezin.be/nl/taxonomy/term/38>

⁹³ <https://www.one.be/professionnel/qualite-et-formations/formations-initiales/>

verantwoordelijke van een OOJK-setting ook minimaal een masterdiploma in het onderwijs en voldoende managementvaardigheden hebben.

3.3 Loon- en arbeidsvoorwaarden, jobbeleving en arbeidsmarkt

Deze thema's zijn enkel bevraagd en afgetoetst bij de experts van de geselecteerde landen voor de diepgaande analyse, namelijk Vlaanderen, Wallonië, Nederland, Frankrijk, Ierland en Noorwegen.

3.3.1 Loon- en arbeidsvoorwaarden

Het is van cruciaal belang om goede loon- en arbeidsvoorwaarden te bieden, aangezien dit verschillende voordelen met zich meebrengt. Ten eerste helpt het bij het aantrekken en behouden van hooggekwalificeerde en gemotiveerde professionals, wat de kwaliteit ten goede komt. Bovendien draagt het bij aan de professionalisering van het beroep en bevordert het de werktevredenheid en motivatie van de begeleiders. Door goede arbeidsvoorwaarden te bieden, kan de continuïteit in de kinderopvangsector worden gewaarborgd, wat essentieel is voor het creëren van een veilige en vertrouwde omgeving voor kinderen. Daarnaast draagt het bij aan een gelijke behandeling en erkenning van begeleiders als waardevolle professionals binnen de samenleving.

In Vlaanderen zijn er enkele verschillen tussen de kinderopvangsector en het kleuteronderwijs, zoals een langere werkweek (38 uur in sector 331 versus 32 klokuren in basisonderwijs of 26 klokuren in buitengewoon onderwijs) en minder verlofdagen voor begeleiders in de kinderopvang in vergelijking met kinderbegeleiders in het kleuteronderwijs. De minimale lonen en verlofregelingen voor kinderbegeleiders worden bepaald op basis van subsidieregelingen binnen het Paritair Comité 331, dat zich specifiek richt op kinderopvang. Dit kan leiden tot aanzienlijke verschillen in lonen, afhankelijk van het type opvang waarin ze werken. Over het algemeen geldt dat kinderbegeleiders in opvanglocaties die meer subsidies ontvangen betere loon- en arbeidsvoorwaarden hebben.

Ook in Wallonië en Frankrijk is er sprake van ongelijk loon voor gelijk werk. In Wallonië zijn de loon- en arbeidsvoorwaarden afhankelijk van het specifieke statuut van de werknemers, zoals ambtenaar, werknemer in de kinderopvang, verbonden aan een gemeentelijke opvang, non-profitorganisatie (ASBL/VZW) of zelfstandige kinderbegeleider. In Frankrijk leiden verschillende contractuele regelingen en statuten in zowel de private als de publieke sector, samen met de impact van verschillende financieringsmethoden, tot sociale ongelijkheid tussen professionals die in dezelfde sector werken. Bovendien ligt de verloning in Frankrijk ook lager dan het nationale gemiddelde en de mediane salarissen.

In de verschillende landen worden verschillende maatregelen genomen om de loon- en arbeidsvoorwaarden te verbeteren. In Vlaanderen heeft de Vlaamse regering in de septemberverklaring van 2022 aangekondigd dat er vanaf 2023 structureel 100 miljoen euro extra zal worden geïnvesteerd in de kinderopvang van baby's en peuters. Deze investeringen zullen onder andere worden gebruikt om de basisfinanciering voor de minst gesubsidieerde initiatieven te verbeteren en de subsidies gelijk te trekken voor alle initiatieven die werken met het inkomenstarief. Het afschaffen van trap 2b in 2023 zal leiden tot verbeterde salarissen en arbeidsvoorwaarden voor kinderopvangbegeleiders. Het grootste deel van het budget zal worden besteed aan het creëren van aantrekkelijkere salarissen voor kinderbegeleiders, maar het biedt ook mogelijkheden voor bijvoorbeeld kindvrije uren en extra tewerkstelling bij bepaalde kinderopvangorganisaties. Bovendien ontvangen onthaalouders een bonus en wordt hun onkosten-

vergoeding geïndexeerd. Sinds maart 2023 is het werknemersstatuut ook definitief verankerd voor meer dan 600 onthaalouders (589 voltijdsequivalenten) in Vlaanderen⁹⁴.

In Nederland is er op 8 februari 2023 een akkoord bereikt tussen de sociale partners in de kinderopvang voor een nieuwe CAO kinderopvang 2023-2024⁹⁵. Dit akkoord brengt positieve veranderingen met zich mee voor pedagogisch medewerkers, zoals een aanzienlijke salarisverhoging en uitgebreidere mogelijkheden voor loopbaanontwikkeling.

Ook in Ierland zijn er op 15 september 2022 twee nieuwe Employment Regulation Orders voor Early Years Services van kracht gegaan. Deze zijn onderhandeld via het Joint Labour Committee (JLC) en stellen minimale uurtarieven vast voor verschillende functies in OOKJ-diensten. Dit omvat ook hogere minimale tarieven voor afgestudeerde hoofdleraren en managers⁹⁶.

In Noorwegen is er een sterke vakbondsvertegenwoordiging en zet de overheid zich in voor betere arbeidsomstandigheden, zowel in de publieke als private sector. Een groot deel van de sector wordt gereguleerd met betrekking tot arbeidsvoorwaarden, financiering en salarissen. De exploitatiekosten van de private sector, die deels door de overheid worden gefinancierd, worden gebaseerd op de kosten van de openbare sector. Zowel in de publieke als private sector geldt een werkweek van 37,5 uur. Binnen deze uren hebben pedagogische leerkrachten vier uur per week voor planning en pedagogisch werk. Dit brengt echter uitdagingen met zich mee wanneer het aantal pedagogische leerkrachten wordt verhoogd, met name in het kader van verdere professionalisering, omdat dit ook de contacttijd met de kinderen kan verminderen.

3.3.1.1 Specifieke maatregelen voor oudere personeel

In de verschillende landen zijn er specifieke maatregelen voor oudere werknemers, zoals arbeidsduurvermindering. In Vlaanderen hebben oudere werknemers in de kinderopvangsector recht op arbeidsduurvermindering (ADV) volgens de VIA-maatregel. Dit houdt in dat ze vanaf 45 jaar 2 uur minder werken, vanaf 50 jaar 4 uur minder werken en vanaf 55 jaar 6 uur minder werken.

In Noorwegen hebben werknemers ouder dan 62 jaar volgens Artikel 10-2 punt 4 van de Arbeidsmiljøloven recht op een vermindering van hun normale werkuren, mits dit geen grote hinder veroorzaakt voor de setting⁹⁷.

In Nederland hebben werknemers vanaf 55 jaar op 1 januari 2009 en die sinds 2009 ononderbroken onder de CAO vallen, recht op extra verlofuren bij een voltijdse baan⁹⁸. Het aantal extra verlofuren varieert van 153 uur per kalenderjaar voor werknemers vanaf 55 jaar op 1 januari 2009, tot 77-138 uur voor werknemers tussen 50 en 54 jaar in 1 januari 2009. Deze verlofuren kunnen gebruikt worden om minder uren per week te werken, waarbij de werkgever afrondt op halve uren per week. De werkgever kan dit in overleg met de werknemer op een andere manier regelen, zolang de werknemer de verlofuren per

⁹⁴ <https://www.hildecrevits.be/nieuws/vlaamse-regering-verankert-werknemersstatuut-voor-ruim-600-onthaalouders-definitief/>

⁹⁵ [Nieuwe Cao Kinderopvang 2023-2024 | Kinderopvang werkt! \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

⁹⁶ https://www.workplacerelations.ie/en/what_you_should_know/hours-and-wages/employment%20regulation%20orders/early-learning-and-childcare-sector/

⁹⁷ [Act relating to the working environment, working hours and employment protection, etc. \(Working Environment Act\) - Chapter 10. Working hours - Lovdata](#)

⁹⁸ [Seniorenverlof \(afbouwregeling\) | Kinderopvang werkt! \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

kalenderjaar ontvangt. De werkgever betaalt het salaris tijdens deze uren. Voor werknemers geboren voor 1 januari 1951 bestaat ook de mogelijkheid om 4 uur per week minder te werken (32 uur per week) bij een voltijdse baan, waarbij de werkgever het salaris voor deze 4 uur doorbetaalt.

Daarnaast zijn er ook andere specifieke maatregelen. In Wallonië bijvoorbeeld blijven gesubsidieerde werknemers bij de implementatie van het tandemplan of brugpensioen subsidies ontvangen op basis van hun oorspronkelijke werkuren. Ze moeten vervangen worden door een gekwalificeerde werknemer. Bij langdurige ziekte blijven de subsidies gebaseerd op het barema en de dienstanciënniteit van de werknemer. Als de vervangende werknemer ook ziek is en niet wordt vervangen, wordt het subsidiebedrag verminderd.

In Ierland moeten begeleiders volgens de "Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations" een minimale kwalificatie van NFQ niveau 5 (ISCED 4) hebben. Er is een uitzondering voor medewerkers die een "Grandfather Declaration" hebben ondertekend en van plan zijn om vóór 1 september 2021 met pensioen te gaan of ontslag te nemen. Vanwege de COVID-19-pandemie is er een verlenging van de "Grandfather Declaration" beschikbaar gesteld tot september 2023, waarin medewerkers de kans hebben gekregen om een relevante kwalificatie te behalen. Vanaf 1 september 2023 is het echter vereist dat medewerkers die de "Grandfather Declaration" hebben ondertekend, een minimale kwalificatie van NFQ Level 5 hebben om te kunnen blijven werken met kinderen in de OOJK-sector.

3.3.2 Jobbeleving

Het welzijn van het personeel is van cruciaal belang voor het aantrekken en behouden van getalenteerde medewerkers, maar het heeft ook een impact op de kwaliteit van de omgeving die aan jonge kinderen wordt geboden op verschillende manieren. Wanneer het welzijn van het personeel laag is, heeft dit directe gevolgen voor de kwaliteit van het werk dat wordt geleverd. Het kan leiden tot verminderde motivatie, verhoogd ziekteverzuim en beperkingen in de kwaliteit van interacties tussen het personeel en kinderen en ouders (OESO, 2018⁹⁹). Medewerkers die ontevreden zijn, hebben minder kans om in het beroep te blijven, wat resulteert in extra druk op werving en de stabiliteit schaadt.

Een onderzoek van Karel de Grote Hogeschool in Vlaanderen (2022)¹⁰⁰ richtte zich op de jobbeleving van begeleiders in de opvang van baby's en peuters. Deze studie benadrukt de hoge werkdruk die wordt ervaren, voornamelijk veroorzaakt door de kind-begeleider ratio. Het onderzoek pleit ook voor meer kindvrije uren voor overleg en training, en benadrukt de noodzaak van een goede balans tussen werk en privé, evenals waardering voor de baan, zowel maatschappelijk als in termen van betere loon- en arbeidsvoorwaarden.

In Nederland is er onderzoek gedaan naar de jobbeleving in de kinderopvang door Kinderopvang Werkt! (2022)¹⁰¹. Uit dit onderzoek blijkt dat het gemiddelde individuele werkpleziercijfer 7,8 is en het teamwerkpleziercijfer 7,9. Pedagogisch medewerkers geven gemiddeld een 7,1 voor hun werkplezier, terwijl leidinggevend, staf en directie gemiddeld een 8,2 geven. Werkplezier wordt bevorderd door factoren zoals waardering van kinderen, erkenning van ouders en maatschappij, eigen regie en mogelijkheden voor persoonlijke ontwikkeling, en steun, inspiratie en inspraak. Er is echter ook sprake van

⁹⁹ OECD (2018), Engaging Young Children: Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care, Starting Strong, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264085145-en>.

¹⁰⁰ <https://www.kdg.be/onderzoek/jobbelevingkinderopvang>

¹⁰¹ [Onderzoek energiebronnen werkplezier in kinderopvang.pdf \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

werkdruk, zoals in Vlaanderen, waarbij tijdsgebrek, een tekort aan personeel en problemen met planning en administratie als oorzaak genoemd worden. Bijkomende gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) uit 2022¹⁰² laten zien dat 61% van de werknemers in de kinderopvang de werkdruk als (zeer) hoog ervaart, wat een stijgende trend blijkt te zijn. Het ziekteverzuimpercentage in de kinderopvang was in 2022 gemiddeld 8,3%, terwijl dit in 2021 nog 6,9% was. Dit ziekteverzuimpercentage is relatief hoog in vergelijking met het landelijk gemiddelde van 5,6% in 2022, maar vergelijkbaar met het gemiddelde binnen de zorg- en welzijnssector (7,9%).

Uit een studie naar de kwaliteit van zorg in kinderdagverblijven in Frankrijk blijkt dat de huidige bezetting van het personeel en het groot personeelstekort (zie verder) niet ideaal zijn voor het leveren van goede zorg¹⁰³. Gesprekken en vragenlijsten met managers en personeelsleden hebben aangetoond dat dit resulteert in een zeer hoge werkdruk, wat leidt tot vermoeidheid, overwerk en soms zelfs kindermishandeling. Als gevolg hiervan voelen de personeelsleden zich onvoldaan, omdat ze niet in staat zijn om onder goede omstandigheden voor de kinderen te zorgen. Dit heeft soms tot gevolg dat ze besluiten om niet langer in dit carrièrepad te blijven. De managers van de kinderdagverblijven staan voor uitdagingen bij het aantrekken en behouden van personeel, wat resulteert in wervingsproblemen en een hoog personeelsverloop (zie verder). Uit een eerdere studie (DREES, 2011) blijkt dat 18% van de werknemers in kinderdagverblijven minder dan een jaar bij dezelfde werkgever blijft, terwijl slechts 25% langer dan 10 jaar blijft. Bovendien ervaren de personeelsleden een gebrek aan erkenning, voornamelijk als gevolg van onvoldoende waardering voor hun educatieve en zorgvaardigheden, evenals het belang van hun maatschappelijke rol in een cruciale fase van de ontwikkeling van het kind.

Uit de OESO TALIS Starting Strong Survey van 2018¹⁰⁴ blijkt dat medewerkers in Noorwegen over het algemeen floreren in hun werk. Meer dan 94% van het personeel is tevreden met hun baan en ervaart waardering van ouders of voogden. Ze vinden hun werkomgeving positief en zouden opnieuw kiezen voor een carrière in OOJK. Echter, slechts ongeveer 30% van het personeel is tevreden met hun salaris en het aantal kinderen in de klas of leefgroep wordt vaak genoemd als de belangrijkste bron van stress.

In Wallonië en Ierland zijn nog geen specifieke onderzoeken uitgevoerd met betrekking tot het welzijn van het personeel in OOJK. Er is echter wel positief nieuws, want Ierland zal (net als Vlaanderen) in 2024 deelnemen aan de volgende ronde van de OESO TALIS Starting Strong-enquête. Tijdens de TALIS Starting Strong-enquête worden vragen gesteld over verschillende aspecten, zoals initiële en voortgezette professionele ontwikkeling, arbeidsomstandigheden en welzijn, jobtevredenheid, leiderschap en management, en diversiteit en gelijke kansen binnen het personeelsbestand. Dit biedt waardevolle inzichten in het welzijn en de werkomstandigheden van het personeel in de OOJK-sector.

3.3.3 Arbeidsmarkt

In Vlaanderen zijn er momenteel verschillende uitdagingen op het gebied van het werven van personeel voor de kinderopvang van baby's en peuters. Tussen mei 2022 en april 2023 waren er 4.627 ontvangen vacatures voor begeleiders in de kinderopvang, waarvan eind april 2023 nog 877 vacatures openstonden. Voor verantwoordelijken in de kinderopvang waren er gedurende dezelfde periode 684 ontvangen

¹⁰² [Kamerbrief over voortgang aanpak personeelstekort kinderopvang | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

¹⁰³ <https://igas.gouv.fr/Qualite-de-l-accueil-et-prevention-de-la-maltraitance-institutionnelle-dans-les.html>

¹⁰⁴ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a8941f37-en/index.html?itemId=/content/component/a8941f37-en>

vacatures, met 114 openstaande vacatures eind april 2023¹⁰⁵. Daarnaast is de functie van kinderbegeleider erkend als een knelpuntberoep sinds 2021 door VDAB, wat betekent dat er een tekort is aan gekwalificeerd personeel in deze sector. Naast het probleem van het tekort aan kinderbegeleiders en openstaande vacatures, is er ook sprake van een hoger dan gemiddeld ziekteverzuim. Dit heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van de kinderopvangdiensten. Om te kunnen voldoen aan de wettelijke kind-begeleider ratio en om deze ratio te verlagen, is het van essentieel belang dat er voldoende personeel beschikbaar is. Bovenstaande cijfers laten echter zien dat het inzetten van meer begeleiders in Vlaanderen geen vanzelfsprekendheid zal zijn. Daarom is het raadzaam om maatregelen te treffen om deze personeels-tekorten aan te pakken, bijvoorbeeld door te investeren in zij-instromers, het vergroten van het opleidings-aanbod en de opleidingsmogelijkheden, en het stimuleren van instroom (zie algemeen besluit en aanbevelingen). Het verlagen van de kind-begeleider ratio kan het beroep van kinderbegeleider bovendien aantrekkelijker maken, wat uiteindelijk kan resulteren in een grotere aantrekkingskracht en behoud van personeel.

Ook in Wallonië zijn er arbeidstekorten en wordt het steeds moeilijker om kinderbegeleiders aan te werven. Daarnaast lijkt het aantal studenten dat voor deze opleiding kiest af te nemen. Studenten onderschatten vaak de uitdagingen van het beroep en raken ontmoedigd tijdens hun stage. Professionals benadrukken daarom de noodzaak om het beroep te herwaarderen om meer jongeren aan te trekken. Verder blijkt uit het interview met een expert van ONE ook dat het ziekteverzuim in de kinderopvangsector sterk is gestegen, evenals de duur van de afwezigheid. Kinderbegeleiders lijken sterk overbelast te zijn, mede als gevolg van de impact van de COVID-19-crisis. De combinatie van lage salarissen en een gebrek aan maatschappelijke waardering voor de functie van kinderbegeleider draagt bij aan deze situatie. Daarnaast wordt ONE steeds vaker geconfronteerd met de sluiting van kinderopvangvoorzieningen, voornamelijk als gevolg van financiële onhaalbaarheid.

In Nederland heeft de kinderopvangsector de afgelopen jaren een aanzienlijke groei doorgemaakt, met bijna 118.000 werknemers in het derde kwartaal van 2022. Ondanks de groei is er echter ook sprake van een grote uitstroom, waarbij in 2022 27 000 werknemers van baan wisselden, waarvan de helft de sector zorg en welzijn verliet. De vacaturegraad in de kinderopvang was hoog in het tweede en derde kwartaal van 2022, met 56 vacatures per duizend banen. De spanningsindicator van het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) voor "leidsters kinderopvang" geeft ook aan dat er sprake is van toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Volgens de arbeidsmarktprognose van ABF Research is er momenteel een tekort van ongeveer 6 000 medewerkers in de kinderopvang. Dit tekort wordt verwacht op te lopen tot 3 500 medewerkers in 2032 in het beleidsrijke scenario. Het beleidsrijke scenario omvat een herziening van het financieringsstelsel, maar geen aanvullend beleid om de arbeidsmarkttekorten te verminderen.

In Ierland blijkt uit het Pobal Annual Early Years Sector Profile 2020-2021 dat het jaarlijkse personeels-verloop 19% bedroeg, wat 1% hoger was dan het voorgaande jaar. Het personeelsverloop is het laagst in private diensten, diensten op het platteland en kleine diensten. Ongeveer de helft van de diensten ondervindt moeilijkheden bij het aantrekken van geschikt gekwalificeerd personeel. Het personeelstekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het hoge personeelsverloop, niet door een gebrek aan gekwalificeerd personeel. Deze problemen met werving en behoud kunnen waarschijnlijk worden toegeschreven aan loon- en arbeidsvoorwaarden. Om de werving en het behoud van personeel in de kinderopvang te verbeteren, is het essentieel om de loon- en arbeidsvoorwaarden te verbeteren. Naast een betere werkomgeving en verloning is het ook belangrijk om meer erkenning en waardering te geven aan het

¹⁰⁵ <https://www.vdab.be/trendsdoc/beroepen/index.html>

beroep als waardevolle dienst voor kinderen en gezinnen. Er zijn oproepen gedaan voor campagnes ter bevordering van de sector in Ierland. Daarnaast wordt er in Ierland ook gewerkt aan loopbaanontwikkeling. Het "Nurturing Skills: The Workforce Plan for Early Learning and Care and School-Age Childcare, 2022-2028" is in december 2021 gepubliceerd, met als doel het versterken van het professionaliseringsproces. Een van de vijf pijlers van het plan richt zich op werving, behoud en diversiteit op de arbeidsmarkt, en er worden acties ondernomen om carrièremogelijkheden in de sector te bevorderen.

Ook in Frankrijk kampt men met personeelstekorten in de kinderopvangsector. Het aantal onthaalouders is sterk gedaald van 346 100 in 2014 naar 271 400 in 2020, en deze trend zet zich voort. Naar verwachting zullen tegen 2030 ongeveer 120 000 onthaalouders met pensioen gaan. Daarnaast zijn er recentelijk ook ernstige personeelstekorten in de groepsopvang, waarbij bijna de helft van de kinderdagverblijven aangeeft dat ze hun aanbod moeten verminderen vanwege een tekort aan personeel. Er is een gebrek aan zowel hooggekwalificeerd personeel, waaronder leidinggevende posities, als minder gekwalificeerd personeel. Daarnaast is er ook een tekort aan studenten en een hoog percentage voortijdige beëindiging van studies in de basisopleiding. Het personeelstekort, lage salarissen, slechte werkkwaliteit en het gevoel dat er onvoldoende tijd aan kinderen kan worden besteed, maken het moeilijk om personeel aan te trekken en te behouden. Om dit probleem aan te pakken, is onder andere in november 2021 het "comité de filière petite enfance" opgericht. Dit comité heeft als doel het tekort aan professionals aan te pakken en de groei van de kinderopvang te bevorderen. Het comité streeft naar verbetering van de erkenning van professionals en het vergroten van de aantrekkelijkheid van beroepen door middel van betere verloningen en carrièremogelijkheden. Daarnaast is er in Frankrijk recentelijk een nationale campagne gelanceerd om de aantrekkelijkheid van de sector te benadrukken¹⁰⁶.

In Noorwegen zijn er momenteel ook uitdagingen met de werving van personeel in de OOKJ-settings, gedeeltelijk als gevolg van de hoge vraag naar welzijns- en onderwijsprofessionals in het algemeen. Ondanks dat er voldoende opgeleide studenten zijn, betekent dit niet automatisch dat zij ook daadwerkelijk in het vakgebied terecht komen. Er is veel concurrentie om de beste en meest gekwalificeerde medewerkers aan te trekken. Daarnaast zijn er zorgen over de daling van het aantal studenten in de lerarenopleidingen, inclusief de opleiding voor pedagogische leerkrachten. Er worden discussies gevoerd over de status van het lerarenberoep en of de werkomstandigheden gunstig genoeg zijn, en of leraren zich gewaardeerd voelen. Op dit moment worden tijdelijke vrijstellingen verleend voor de vereiste om een pedagogische leerkracht te zijn, wat kan wijzen op ziekteverlof of zwangerschap of op uitdagingen bij het aantrekken van gekwalificeerde pedagogische leerkrachten en hoewel het aantal vrijstellingen aanvankelijk afnam, blijft het nu stabiel. Om meer mogelijkheden te bieden, worden verschillende routes aangeboden om een gekwalificeerde leerkracht (ISCED 6) of kind- en jeugdwerker (ISCED 3) te worden.

¹⁰⁶ <https://solidarites.gouv.fr/les-metiers-de-la-petite-enfance-nous-font-grandir>

Hoofdstuk 5

Algemeen besluit en aanbevelingen

1 Synthese van het onderzoeksopzet

Het waarborgen van kwaliteit in de opvang en het onderwijs van jonge kinderen (OOJK¹⁰⁷) is complex en afhankelijk van diverse factoren. De kind-begeleider ratio of het aantal kinderen per begeleider, is evenwel ongetwijfeld een belangrijke indicator voor kwaliteit. Deze ratio heeft invloed op zowel de kwalitatieve interactie tussen begeleiders en kinderen als op de werkomstandigheden van het personeel. Hierdoor kan de ratio een invloed hebben op de jobtevredenheid en het behoud van personeel, wat op zijn beurt de algehele kwaliteit van de OOJK-diensten ten goede komt.

In Vlaanderen wordt momenteel gedebatteerd over de gewenste kind-begeleider ratio in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar. Om de pedagogische kwaliteit te verhogen, de werkdruk te verlagen en incidenten te vermijden, wordt gesuggereerd om het toegelaten aantal kinderen per begeleider te verlagen. Om het debat objectiever te maken, heeft de Vlaamse Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin opdracht gegeven voor een internationaal vergelijkende studie (een benchmarkstudie) naar de kind-begeleider ratio in navolging van de aanbeveling van de parlementaire onderzoekscommissie over de kinderopvang. Deze studie heeft als doel een internationaal overzicht te bieden van de ratio's die in andere landen worden toegepast, evenals inzicht te geven in de modaliteiten en randvoorwaarden die een lagere ratio mogelijk maken. Het is belangrijk op te merken dat deze studie geen evaluatieonderzoek is dat bepaalt welke praktijken beter zijn dan andere. Het is een vergelijkende studie waarbij men objectieve data krijgt omtrent vergelijkbare situaties in andere landen. Deze kunnen in eerste instantie als inspiratiebron dienen om de situatie in Vlaanderen te verbeteren. Het onderzoek richt zich specifiek op de formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar, wat verschilt van informele opvang waarbij geen subsidies, regelgeving, standaarden en inspecties gelden, zoals opvang door familieleden of vrienden.

Voor een internationale vergelijkende studie over de kind-begeleider ratio en bijbehorende modaliteiten en randvoorwaarden is een zorgvuldige selectie van landen essentieel. De landen zijn onderverdeeld in twee groepen: landen met een vergelijkbaar splitsysteem zoals in Vlaanderen (groep 1) en landen met een ander OOJK concept (groep 2). Landen met een (vrijwel) splitsysteem hebben de volgende kenmerken:

- er zijn verschillende autoriteiten/ministeries verantwoordelijk voor de regelgeving, het beleid en de opvolging van jonge (< 3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar);
- er zijn gescheiden instellingen voor jonge (< 3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar), waardoor de kinderen een transitie meemaken (meestal rond de leeftijd van 3 à 4 jaar);
- er zijn geen curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor jonge kinderen (< 3 jaar) (in splitsysteem) of deze zijn voor jonge en oudere kinderen opgesteld onder de verantwoordelijkheid van verschillende autoriteiten/ministeries (in vrijwel splitsysteem);
- doorgaans gelden er verschillende regelgevende vereisten voor kwalificaties doorheen de OOJK-fase waarbij hogere kwalificatievereisten gelden voor begeleiders die werken met oudere kinderen (≥ 3 jaar) dan voor begeleiders die werken met jongere kinderen (< 3 jaar).

¹⁰⁷ Onder opvang en onderwijs van jonge kinderen (OOJK) wordt verstaan iedere gereguleerde vorm van onderwijs en opvang, vanaf de geboorte tot ze naar de lagere school gaan.

In deze eerste groep zijn vijf landen geselecteerd, waaronder Nederland (met een splitsysteem) en Wallonië in België (met een vrijwel splitsysteem zoals in Vlaanderen). Daarnaast zijn er drie landen opgenomen die zich bevinden tussen een splitsysteem en een geïntegreerd systeem, met name Frankrijk, Ierland en Luxemburg.

De landen in de tweede groep hebben een geïntegreerd systeem met een coördinerend en samenhangend beleid gedurende de hele OOJK-fase. Ze investeren in de professionalisering van begeleiders gedurende de hele OOJK-fase, inclusief het inzetten van begeleiders met een bacheloropleiding (ISCED 6¹⁰⁸) voor de opvang van jonge kinderen (< 3 jaar). Naast begeleiders met een bacheloropleiding kunnen er ook begeleiders met lagere kwalificaties (of zonder specifieke OOJK-kwalificaties) aanwezig zijn. Daarnaast voorzien ze ook geïntegreerde instellingen waarbij kinderen jonger dan 3 jaar en ouder dan 3 jaar samen worden opgevangen zodat kinderen geen transities hoeven te maken. De geselecteerde landen binnen deze groep zijn Noorwegen, Finland en Litouwen. Duitsland en Estland zijn ook opgenomen, maar hebben een vrijwel geïntegreerd systeem aangezien sommige kinderen wel een overgang maken van een setting voor jonge kinderen (< 3 jaar) naar een setting voor oudere kinderen (≥ 3 jaar).

Bij de selectie van de landen speelde ook het bestaan van wetgeving rond de onderzochte thema's (kind-begeleider ratio, groepsgrootte, groeps- en gezinsopvang, etc.) een rol en hadden we oog voor voldoende diversiteit en spreiding in landen. Tevens speelden pragmatische redenen, zoals de beschikbaarheid van contactgegevens van experts een rol. Voor een diepgaandere analyse in deze studie zijn vijf landen gekozen die ook online werden geïnterviewd: België (zowel Vlaanderen als Wallonië), Nederland, Frankrijk, Ierland en Noorwegen. Er werd ook een analyse uitgevoerd op basis van een schriftelijke bevraging en een documentanalyse voor de overige landen.

2 De belangrijkste bevindingen

2.1 Vlaanderen heeft de hoogste wettelijke ratio van 1 begeleider per maximaal 9 kinderen in de groepsopvang, terwijl andere landen variëren tussen maximaal 3 en 8 kinderen

Uit deze vergelijkende studie blijkt dat de wettelijke kind-begeleider ratio in de groepsopvang in Vlaanderen het hoogst is, met maximaal 9 kinderen per begeleider (of 8 kinderen als er slechts één begeleider aanwezig is). Tijdens de middagrust, die maximaal 2 uur duurt, mogen er maximaal 14 kinderen aanwezig zijn per begeleider. De keuze voor deze ratio in Vlaanderen werd vooral bepaald om stroomlijning te verkrijgen tussen eerdere regels voor erkende en zelfstandige groepsopvang bij het opstellen van de vergunningsvoorwaarden in het kader van het decreet houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters van 20 april 2012. De betaalbaarheid en organiseerbaarheid voor zowel de overheid als de organisator speelde hierbij een grote rol. Uit de bevraging van experts blijkt dat in andere landen het streven naar de beste kwaliteit van kinderopvang wordt beschouwd als het belangrijkste motief voor het hanteren van de wettelijke kind-begeleider ratio. Niettemin geldt er in Vlaanderen een strengere

¹⁰⁸ ISCED level = International Standard Classification of Education – ISCED level 0: kleuteronderwijs – ISCED level 1: lager onderwijs – ISCED level 2: lager secundair onderwijs – ISCED level 3: hoger secundair onderwijs – ISCED level 4: postsecundair niet-tertiair onderwijs – ISCED level 5: hoger (tertiair) onderwijs – korte cyclus – ISCED level 6: hoger onderwijs – bacheloropleidingen of equivalent – ISCED level 7: hoger onderwijs – masteropleidingen of equivalent.

streefnorm van maximaal 7 kinderen per begeleider, maar is afhankelijk van het beschikbare budget van de organisator. In andere landen varieert de ratio tussen 3 en 8 kinderen per begeleider.

In verschillende landen bestaat er variatie in de kind-begeleider ratio's vanwege verschillende modaliteiten, terwijl er in Vlaanderen veel minder differentiatie is. In andere landen worden er op die manier ook situaties aangetroffen waarin een hogere kind-begeleider ratio wordt toegepast, met name tot acht kinderen per begeleider. Nederland hanteert bijvoorbeeld een maximum van 8 kinderen per begeleider in groepen met kinderen van 2 jaar of ouder, zonder de aanwezigheid van jongere kinderen. In Luxemburg geldt ook een maximum van 8 kinderen per begeleider vanaf de leeftijd van 2 jaar. In Frankrijk geldt dit maximum van 8 kinderen per begeleider wanneer de kinderen kunnen lopen, maar er is ook de mogelijkheid om te werken met een vaste ratio van 1 begeleider per 6 kinderen, ongeacht of ze al kunnen lopen of niet. In de Duitse deelstaat Berlijn wordt één voltijdse begeleider toegewezen aan maximaal 8 kinderen vanaf de leeftijd van 2 jaar, maar alleen voor halve dagen opvang (4 tot 5 uur per dag).

De laagste kind-begeleider ratio's wordt gehanteerd in Noorwegen, waar maximaal 3 kinderen per begeleider geldt voor kinderen jonger dan 3 jaar. In Ierland geldt een lage ratio van maximaal 3 kinderen per begeleider voor kinderen jonger dan 1 jaar in zowel deeltijdse (tussen 3,5-5 uur) als voltijdse (> 5 uur) dagopvang, en in Nederland geldt een lage ratio van maximaal 3 kinderen per begeleider voor kinderen jonger dan 1 jaar in horizontale leefgroepen (groepen met kinderen van dezelfde leeftijd). Deze lage ratio's voor baby's in Ierland en Nederland zijn in overeenstemming met het feit dat baby's, als speciale groep, specifieke ontwikkelingsbehoeften hebben. Baby's zijn sterk afhankelijk van hun verzorgers voor fysieke en verbale ondersteuning, en het personeel moet zich hiervan bewust zijn van en gevoelig zijn voor de behoeften en interesses van de baby's tijdens interacties (Jamison et al., 2014¹⁰⁹; Chazan-Cohen et al., 2017¹¹⁰). In Litouwen is het ook vereist dat er ten minste twee gekwalificeerde leerkrachten op bachelorniveau (ISCED 6) aanwezig zijn voor kinderen jonger dan 1 jaar, terwijl vanaf de leeftijd van 1 jaar ten minste één gekwalificeerde leerkracht vereist is voor elke groep van minstens twee begeleiders.

Naast het implementeren van lagere kind-begeleider ratio's om rekening te houden met de specifieke behoeften van baby's, bieden sommige landen ook ouders de mogelijkheid om zelf voor hun kind te zorgen tijdens de vroege fase, waardoor ze minder afhankelijk zijn van kinderopvang. Landen met een (bijna) geïntegreerd systeem voor kinderopvang, zoals Duitsland, Estland, Litouwen, Finland en Noorwegen, bieden ouders de langste betaalde verlofperiode na de geboorte, zodat ze gedurende het eerste levensjaar voor hun kind kunnen zorgen.

Bij het bepalen van de wettelijke ratio's wordt in bepaalde landen niet alleen rekening gehouden met baby's, maar ook met andere leeftijdsgroepen. In Nederland en Litouwen bijvoorbeeld, wordt er een andere ratio gehanteerd voor kinderen van 1, 2 en 3 jaar in horizontale groepen. Daarnaast zijn er verschillende ratio's in verticale groepen (groepen met kinderen van verschillende leeftijden), afhankelijk van het leeftijdsbereik en de specifieke leeftijden. Om het praktisch haalbaar te maken voor kinderopvanglocaties, is er in Nederland een rekentool beschikbaar gesteld (<https://1ratio.nl/bkr/#/>). In Ierland gelden er ook verschillende ratio's voor 1-jarigen en 2-jarigen, afhankelijk van de duur van de

¹⁰⁹ Jamison, K. et al. (2014), "CLASS-Infant: An observational measure for assessing teacher-infant interactions in center-based child care", *Early Education and Development*, Vol. 25/4, pp. 553-572, <http://dx.doi.org/10.1080/10409289.2013.822239>.

¹¹⁰ Chazan-Cohen, R. et al. (2017), *Working Toward a Definition of Infant/Toddler Curricula: Intentionally Furthering the Development of Individual Children within Responsive Relationships*, Office of Planning, Research and evaluation, https://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/opre/nitr_report_v09_final_b508.pdf

opvang (deeltijds of voltijds). In de Duitse deelstaat Berlijn en Luxemburg verschillen de ratio's tussen kinderen jonger en ouder dan 2 jaar. Over het algemeen neemt het maximum aantal kinderen per begeleider toe met de leeftijd van de kinderen indien er in een land gedifferentieerd wordt volgens leeftijd. In Vlaanderen is er de hoogste wettelijke kind-begeleider ratio en wordt er niet gedifferentieerd naar leeftijd (onder de 3 jaar) in vergelijking met de andere landen uit de benchmark.

De kind-begeleider ratio blijkt niet alleen te variëren op basis van de leeftijd, maar ook op basis van de samenstelling van de leefgroepen in bepaalde landen. In Nederland en Litouwen worden verschillende ratio's gehanteerd voor horizontale en verticale leefgroepen (zie hierboven).

Daarnaast wordt in bepaalde landen ook rekening gehouden met de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. In Estland, Finland, de Duitse deelstaat Berlijn, Noorwegen en Litouwen heeft de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften (in zogenaamde integratiegroepen) invloed op de ratio. Deze kinderen worden zwaarder meegerekend (in Estland als 3 kinderen en in Litouwen als 2 kinderen) of er wordt extra personeel ingezet (in Finland, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn).

In de Duitse deelstaat Berlijn wordt zelfs breder gekeken naar de behoeften van kinderen en wordt er extra personeel beschikbaar gesteld voor kinderen met een handicap, kinderen met een niet-Duitse moedertaal die bovengemiddeld vertegenwoordigd zijn (minstens 40%), kinderen die wonen in sociaal achtergestelde woonwijken en kinderen met verlengde opvanguren (meer dan 9 uur per dag).

De kwalificaties van het personeel spelen ook een rol bij de kind-begeleider ratio in bepaalde landen, zoals Noorwegen en Litouwen. Een voorbeeld hiervan is de personeelsnorm in Noorwegen, waar er 1 begeleider per 3 kinderen jonger dan 3 jaar is. Alle medewerkers die direct met de kinderen werken, worden hierbij meegeteld, inclusief begeleiders zonder kwalificatie in OOJK. Daarnaast geldt er een norm van 1 gekwalificeerde pedagogische leerkracht (ISCED 6 - bachelorniveau) per 7 kinderen. In bepaalde gevallen kan de gemeente echter vrijstelling verlenen van deze normen (bijv. bij ziekte, zwangerschap of moeilijkheden bij het vinden van gekwalificeerde pedagogische leerkrachten) voor een periode van maximaal één jaar.

Daarnaast varieert de ratio ook afhankelijk van het tijdstip in Vlaanderen, Nederland, Ierland en Litouwen. Tijdens rustmomenten geldt bijvoorbeeld in Vlaanderen en Litouwen een hogere ratio. In Nederland is er een 3-uurregeling, waarbij gedurende maximaal 3 uur per dag afgeweken mag worden van de wettelijke ratio, op voorwaarde dat er 10 uur opvang wordt geboden en minimaal de helft van het benodigde personeel volgens de ratio wordt ingezet. Deze afwijkingen vinden in Nederland vaak plaats tijdens ophaal- en afhaalmomenten en pauzes.

Naast deze factoren zijn er nog andere aspecten die van invloed zijn op de ratio. In Nederland wordt bijvoorbeeld het "vast gezichtscriterium" gehanteerd, waarbij er elke dag minimaal één vertrouwd gezicht aanwezig moet zijn. Dit biedt stabiliteit en sociaal-emotionele veiligheid, aangezien te veel wisselingen van begeleiders veel stress kunnen veroorzaken bij kinderen. Er zijn maximumaantallen voor de vaste gezichten, die verschillen voor kinderen jonger dan 1 jaar en kinderen ouder dan 1 jaar, waarbij baby's een lager maximumaantal hebben¹¹¹.

¹¹¹ In groepen met 1-2 begeleiders geldt een maximum van 2 vaste gezichten voor baby's en 3 vaste gezichten voor kinderen vanaf 1 jaar, terwijl in groepen met 3 of meer begeleiders deze maxima respectievelijk op 3 vaste gezichten voor baby's en 4 vaste gezichten voor kinderen vanaf 1 jaar liggen.

In Ierland is de ratio ook aangepast aan het type opvang, afhankelijk van de duur van de opvang. In de Duitse deelstaat Berlijn geldt eveneens een aangepaste ratio op basis van de opvangduur, waarbij het aantal kinderen per begeleider afneemt naarmate kinderen meer uren worden opgevangen.

Deze studie toont aan dat variatie in de ratio veel voorkomt en dat er rekening wordt gehouden met verschillende factoren, waarbij er tevens uitzonderingsregels bestaan op de wettelijk vastgestelde ratio. Zo zijn er in Noorwegen tijdelijke vrijstellingen (maximaal 1 jaar) van de normen, geldt in Nederland de 3-uursregeling waarbij afgeweken kan worden van de wettelijke ratio, en wordt in Vlaanderen tijdens de middagpauze een hogere kind-begeleider ratio gehanteerd. Deze uitzonderingsregels dragen bij aan de praktische haalbaarheid voor kinderopvangorganisaties om aan de wettelijke ratio's te voldoen.

2.2 De definitie van de kind-begeleider ratio en welke begeleiders worden meegeteld, variëren tussen de verschillende landen

Niet alleen variëren de kind-begeleider ratio's en modaliteiten tussen de landen, er bestaan ook verschillen in de definitie van "het aantal kinderen" en welke begeleiders worden meegeteld. Sommige landen, zoals Nederland, Ierland en Luxemburg, baseren de ratio op het aantal kinderen dat gelijktijdig aanwezig is in een leefgroep. Daarentegen kijken Vlaanderen, Wallonië en landen zoals Frankrijk, Estland en Finland naar het aantal kinderen dat aanwezig is in de opvanglocatie. In Litouwen wordt gekeken naar het aantal beschikbare opvangplaatsen in de leefgroep, terwijl de Duitse deelstaat Berlijn en Noorwegen kijken naar het aantal beschikbare opvangplaatsen in de locatie. Door de ratio op het niveau van de opvanglocatie te berekenen, heeft de organisator meer flexibiliteit en vrijheid bij het samenstellen van de leefgroepen. Dit biedt mogelijkheden voor aanpassingen en organisatorische keuzes. Het is echter belangrijk op te merken dat er een risico bestaat bij het berekenen van het aantal kinderen per begeleider op locatieniveau, omdat er mogelijk een compensatie plaatsvindt tussen groepen. Dit kan leiden tot onvoldoende personeel in bepaalde leefgroepen, waardoor de kind-begeleider ratio in die specifieke leefgroep te hoog wordt. Het welzijn van de kinderen moet altijd de hoogste prioriteit hebben en mag niet worden ondergeschikt gemaakt aan praktische organisatorische overwegingen.

Zowel in Vlaanderen als in andere landen worden alleen begeleiders die direct met kinderen werken meegerekend bij het bepalen van de kind-begeleider ratio, waarbij personeelsleden met enkel administratieve, logistieke en managementtaken worden uitgesloten. In Vlaanderen moeten begeleiders fysiek aanwezig zijn op de locatie om meegeteld te worden. Dit betekent dat afwezige begeleiders, zoals diegenen die afwezig zijn vanwege ziekte, zwangerschaps- of ouderschapsverlof, of het einde van hun werkshift, niet worden meegerekend. In Ierland, Estland, Finland, Litouwen en Luxemburg moeten de meegetelde begeleiders niet alleen fysiek aanwezig zijn, maar ook in dienst zijn. Aan de andere kant geldt in Wallonië, Frankrijk, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn alleen de vereiste van in dienst zijn, zonder dat dit gecombineerd wordt met een aanwezigheidsnorm.

In de meeste landen is het vereist dat de meegetelde begeleiders gekwalificeerd zijn, maar sommige landen staan ook niet-gekwatificeerde begeleiders (zonder enige kwalificatie of zonder kwalificatie op het gebied van OOJK) of begeleiders in opleiding toe. In Vlaanderen, bijvoorbeeld, geldt de volgende voorwaarde op niveau van de organisator: per kinderbegeleider in een kwalificerend traject werken er drie voltijdsequivalenten kinderbegeleiders met een kwalificatiebewijs. Er is altijd een begeleider met een kwalificatiebewijs aanwezig in een opvanglocatie, de begeleider in een kwalificerend traject mag nooit alleen staan in de opvanglocatie en moet actief ondersteund worden op de werkvloer.

In Wallonië worden IFAPME- en EFPME-stagiairs (stagiairs in "beroepsopleiding" die worden betaald voor hun opleidingsperiode) meegeteld, met een maximum van 1 stagiair per blok van 14 plaatsen. In Nederland worden begeleiders in opleiding meegeteld onder bepaalde voorwaarden. In de Duitse deelstaat Berlijn kunnen niet-gekwalficeerde medewerkers geheel of gedeeltelijk worden meegeteld. In Luxemburg mag maximaal 10% van de begeleiders ongekwalificeerd zijn. In Noorwegen is de personeelsnorm (1 begeleider per 3 kinderen) zo opgesteld dat ook begeleiders zonder kwalificatie worden meegeteld.

Als we kijken naar de minimale onderwijskwalificaties van begeleiders in de kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar, zien we dat in Vlaanderen minimaal een diploma hoger secundair onderwijs (ISCED 4, hoger secundair onderwijs met een 7de specialisatiejaar) vereist is. In Nederland geldt een minimale vereiste van een diploma hoger secundair onderwijs (ISCED 3), terwijl in Ierland en Luxemburg een diploma van postsecundair niet-tertiair onderwijs (ISCED 4) vereist is. In landen met een (vrijwel) geïntegreerd OOJK-systeem, evenals in Frankrijk, dienen bepaalde begeleiders een bachelordiploma (ISCED 6) of een gelijkwaardig kwalificatieniveau te hebben op het gebied van OOJK. In deze landen wordt gestreefd naar professionalisering van het personeel door het inzetten van kinderopvangbegeleiders met een bacheloropleiding voor de zorg van jonge kinderen, terwijl er ook aanvullend begeleiders met lagere kwalificaties aanwezig kunnen zijn.

2.3 Toenemende focus op professionalisering in de kinderopvangsector in Vlaanderen en andere landen

Uit deze studie komt ook naar voren dat er in verschillende landen een groeiende focus is op professionalisering in de kinderopvangsector. In Vlaanderen is er bijvoorbeeld een eis gesteld dat alle kinderbegeleiders tegen 2024 een kwalificatie (op ISCED-niveau 3) moeten hebben of deelnemen aan een kwalificerend traject. Het VIA6-akkoord, dat op 30 maart 2021 is goedgekeurd, legt de nadruk op het ondersteunen van de pedagogische functie van kinderopvang. Het stimuleert de inzet van pedagogische coaches die minimaal een bachelordiploma hebben en aantoonbare competenties of relevante ervaring op het gebied van pedagogiek in de kinderopvang hebben, en dit in verschillende opvangomgevingen.

Ook in Wallonië groeit de aandacht voor kwalificatie en professionalisering. Psycho-medisch-sociale (PMS) begeleiders met een bachelors- of mastersdiploma worden ingezet en werken nauw samen met de directeur van de voorzieningen. Daarnaast vinden er herzieningen plaats voor beroeps- en opleidingsprofielen op middelbaar en hoger niveau. Vanaf september 2023 zal de bacheloropleiding "Accueil et Education du Jeune Enfant" (AEJE) van start gaan.

In Frankrijk geldt de verplichting dat groepsopvangvoorzieningen met 25 of meer plaatsen minimaal een halve voltijdequivalent (VTE) een door de staat gediplomeerde kinderbegeleiders (Diplôme d'Etat d'éducateur de jeunes enfants, ISCED 6) in dienst moeten hebben, met een extra halve VTE voor elke 20 extra plaatsen.

In Nederland is het sinds 1 januari 2019 verplicht voor groepsopvang om een pedagogische beleidsmedewerker met een hbo-diploma (ISCED-niveau 6) in dienst te hebben. Vanaf 1 januari 2025 moeten medewerkers die met baby's werken een specifieke opleiding voor babyverzorging hebben afgerond en moeten alle medewerkers in de kinderopvang voldoen aan een minimum taalvereiste voor het Nederlands.

In Luxemburg gelden er specifieke vereisten voor het personeel van kinderdagverblijven en mini-kinderdagverblijven (groepsopvang). Ten minste 60% van het personeel moet gekwalificeerd zijn, met een

diploma van minimaal ISCED 4, waarbij het ook een ISCED 6-diploma kan zijn. Maximaal 30% van het gekwalificeerde personeel mag afkomstig zijn uit equivalentiegebieden met een diploma van minimaal ISCED 3 en professionele competentie. Bovendien mag maximaal 10% van het personeel ongekwalificeerd zijn.

Ook Finland en Noorwegen tonen een groeiende aandacht voor meer professionalisering in de kinderopvang. Noorwegen heeft als doel om het aantal gekwalificeerde medewerkers in kind- of jeugdwerk (ISCED 3) te verhogen van 23% naar 25% vóór 2025 in OOJK-settings, en het aantal pedagogische leerkrachten (ISCED 6) van 43% naar 50% vóór 2025, met als uiteindelijk streefdoel 60% vóór 2030.

In Finland wordt vereist dat minstens 1/3 van het personeel in OOJK-settings, waaronder leerkrachten en pedagogen, een ISCED 6-diploma heeft, terwijl de overige 2/3 begeleiders moeten zijn met een ISCED 3-diploma. Er wordt gestreefd naar minstens 2/3 van het personeel met een hoger onderwijsdiploma (ISCED 6) vanaf 2030, waarbij ten minste de helft van hen afgestudeerd moet zijn in het “onderwijs”. Daarnaast geldt vanaf 1 januari 2030 de eis dat de manager of verantwoordelijke van een OOJK-setting minimaal een masterdiploma in het “onderwijs” moet hebben, samen met voldoende managementvaardigheden.

2.4 Vlaanderen staat grotere leefgroepen toe in de groepsopvang in vergelijking met andere landen, namelijk 18 kinderen versus 6 tot 16 kinderen

Uit onderzoek blijkt dat naast het aantal kinderen per begeleider, ook de groepsomvang een effect heeft op de ontwikkeling en het welzijn van kinderen, vooral bij baby's en kinderen die gevoelig zijn voor drukte, geluiden en overstimulatie. In 2003 werd bijvoorbeeld aangetoond dat de cortisolspiegels (die geassocieerd worden met schadelijke effecten) van kinderen in groepsopvang gedurende de dag abnormaal hoog bleven in groepen met meer dan 15 kinderen¹¹². Dit onderstreept het belang van een passende groepsomvang in de kinderopvang.

In Vlaanderen is de wettelijke maximale groepsomvang het hoogst, namelijk 18 kinderen in één leefgroep, terwijl dit in andere landen varieert tussen 6 en 16 kinderen. De keuze voor deze maximale groepsomvang in Vlaanderen was het gevolg van het harmoniseren van verschillende regelsystemen, inclusief de overweging van de nieuwe kind-begeleider ratio. Vóór de invoering van het decreet was de maximale omvang van een leefgroep beperkt tot 14 kinderen in erkende kinderdagverblijven, maar er waren ook zelfstandige opvanglocaties met grotere leefgroepen van soms wel 20 kinderen. Door de nieuwe regelgeving werden deze situaties aangepast en werd er rekening gehouden met een ratio van maximaal 9 kinderen per begeleider (en dus 18 kinderen voor twee begeleiders).

In de meeste landen wordt de maximale groepsomvang gedefinieerd als het aantal kinderen dat gelijktijdig aanwezig is in de leefgroep. Een uitzondering hierop vormen Finland, Estland en Litouwen, waar gekeken wordt naar het aantal beschikbare opvangplaatsen in de leefgroep.

In Frankrijk, Noorwegen en de Duitse deelstaat Berlijn is er geen wettelijk vastgestelde maximale groepsomvang. Ierland heeft alleen een wettelijke maximale groepsomvang voor sessionele opvang (kortdurende opvang van niet meer dan 3,5 uur opvang per dag) en opvang in een drop-in centrum (opvang op incidentele basis en niet meer dan 2 uur) en niet voor deeltijdse (tussen 3,5 en 5 uur) of voltijdse (> 5

¹¹² Alain Legendre, "Environmental features influencing toddlers' bio emotional reactions in day care centers", *Environment and Behavior*, vol. 35, n°4, juli 2003, p.523-549. <https://doi.org/10.1177/0013916503035004005>

uur) dagopvang. In Wallonië geldt een streefnorm waarbij de inrichtende macht samen met het personeel streeft naar groepen van maximaal 14 kinderen.

In verschillende landen, waaronder Nederland, Luxemburg en Litouwen, wordt, net zoals bij de ratio, een differentiatie toegepast op basis van de leeftijd van de kinderen. Dit betekent dat het maximale aantal kinderen in de leefgroep lager ligt voor jongere kinderen dan voor oudere kinderen. Bijvoorbeeld, in Nederland zijn er maximaal 12 kinderen tegelijkertijd aanwezig in de leeftijd tot één jaar (in Litouwen is dit maximaal 6 opvangplaatsen). Voor kinderen tot en met drie jaar zijn er maximaal 16 kinderen tegelijkertijd aanwezig, waarvan maximaal 8 baby's. In Luxemburg zijn er maximaal 12 kinderen tegelijkertijd aanwezig in de leeftijd tot 2 jaar, en maximaal 16 kinderen tot en met 4 jaar.

Daarnaast verschilt de maximale groepsgrootte in Nederland, Estland, Luxemburg en Litouwen tussen horizontale en verticale leefgroepen. In Estland en Litouwen worden kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte ook zwaarder meegeteld in integratiegroepen. Speciale groepen kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften hebben ook lagere wettelijke maximale groepsgroottes in Estland en Litouwen.

Ten slotte heeft de grootte van de (speel-, rust- of buiten) ruimte invloed op de maximale groepsgrootte in Vlaanderen, Nederland en Litouwen. Vlaanderen baseert de vergunbare capaciteit op de oppervlakte van de leef- en rustruimte. Nederland hanteert zowel een minimale binnen- als buitenspeelruimte per kind. Litouwen past de minimale oppervlaktevereiste aan op basis van leeftijd en zorgbehoeften.

Bij het eventueel aanpassen – lees verlagen - van de maximale groepsgrootte in Vlaanderen kan rekening worden gehouden met verschillende factoren, zoals de leeftijd van de kinderen, de samenstelling van de groep (verticaal versus horizontaal) en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Daarnaast moet ook gekeken worden naar de beschikbare ruimte, zowel binnen (speelruimte en rustruimte) als buiten, om een passende groepsgrootte te bepalen. Naast het verlagen van de kind-begeleider ratio in Vlaanderen, kan men verwachten dat ook het verlagen van de maximale groepsgrootte de kwaliteit van de kinderopvang ten goede zal komen.

2.5 In Vlaanderen kunnen onthaalouders meer kinderen onder de 3 jaar opvangen in vergelijking met andere landen, namelijk 8 kinderen versus 4 tot 5 kinderen

Deze internationale vergelijkende studie analyseert ook de wettelijke kind-begeleider ratio in de gezinsopvang. Gezinsopvang is een kleinschalige vorm van formele kinderopvang waar één (of meerdere) onthaalouder meestal zorgt voor een beperkt aantal jonge kinderen, meestal in hun eigen woning of een andere huiselijke locatie.

In de meeste landen bestaat het aanbod in opvangplaatsen voor het grootste deel uit groepsofvang. Frankrijk is het enige Europese land waar gezinsopvang de belangrijkste vorm van kinderopvang is voor kinderen jonger dan 3 jaar, met 60% van het totale aanbod in opvangplaatsen in 2020. In België en Nederland bedraagt het ongeveer 25% van het aanbod in opvangplaatsen, terwijl het in Luxemburg ongeveer 10% is en in Noorwegen slechts 2%¹¹³. Gezinsopvang wordt vaker gebruikt voor jongere

¹¹³ Geen gegevens over het aanbod van gezinsopvang in Ierland (het gaat meestal over ongereguleerde gezinsopvang), Duitse deelstaat Berlijn, Finland en Estland. In Litouwen is er geen door de overheid gereguleerde gezinsopvang aanwezig.

kinderen, omdat een huiselijke omgeving als geschikter wordt beschouwd, terwijl het voor oudere kinderen voornamelijk wordt gebruikt als naschoolse opvang.

In Vlaanderen is het maximum aantal kinderen per onthaalouder vastgesteld op 8, terwijl in andere landen de wettelijke maximumaantallen variëren van 4 tot 5 kinderen jonger dan 3 jaar per onthaalouder. Dus ook hier scoort Vlaanderen het hoogst. Voor onthaalouders wordt er in Vlaanderen wel een lagere streefnorm gehanteerd, namelijk gemiddeld maximaal 4 voltijdse kinderen per kwartaal. Bij het opstellen van de vergunningsvoorwaarden in het kader van het decreet houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters van 20 april 2012 heeft Vlaanderen een pragmatische aanpak gehanteerd voor zowel de regels voor groepsopvang als gezinsopvang. Hierbij zijn de vorige regels voor aangesloten onthaalouders (maximaal 8 gelijktijdig aanwezige kinderen met 4 voltijdse aanwezigheden per kwartaal) en zelfstandige onthaalouders (maximaal 7 kinderen) gestroomlijnd.

Bij het bepalen van het maximum aantal kinderen per onthaalouder in de regelgeving worden verschillende factoren in overweging genomen, zoals leeftijd, groepssamenstelling en opvanglocatiegrootte. In de meeste landen worden de eigen kinderen van onthaalouders meegeteld, behalve in Frankrijk.

Specifieke maxima per leeftijdscategorie gelden in verschillende landen. Nederland hanteert bijvoorbeeld een maximum van 2 baby's (jonger dan 1 jaar), terwijl Duitsland streeft naar maximaal 2 baby's. Ierland heeft een maximum van 2 kinderen jonger dan 15 maanden, met uitzondering van broertjes en zusjes. In Estland wordt elk kind jonger dan 3 jaar als 2 kinderen geteld als er meer dan 5 kinderen worden opgevangen¹¹⁴. Luxemburg hanteert een maximum van 2 kinderen jonger dan 2 jaar. Sommige landen nemen ook de groepssamenstelling (Ierland: combinatie van aanwezigheid van niet-schoolgaande en schoolgaande kinderen) en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften in acht (Estland en Finland). Bovendien speelt de grootte en geschiktheid van de opvanglocatie een belangrijke rol bij het bepalen van het aantal vergunde plaatsen in de gezinsopvang. Dit heeft ook gevolgen voor het maximale aantal kinderen dat tegelijkertijd aanwezig kan zijn. Dit geldt in België (zowel Vlaanderen als Wallonië), Nederland, Frankrijk, Noorwegen en Luxemburg.

In bepaalde landen gelden specifieke uitzonderingsregels. Een voorbeeld hiervan is te vinden in Wallonië, waar een geregistreerde onthaalouder die toestemming heeft om maximaal 4 voltijdsequivalente kinderen op te vangen, het maximum aantal kinderen dat tegelijkertijd aanwezig mag zijn kan uitbreiden van 5 naar 6 kinderen. Deze uitzondering is echter alleen van toepassing als het zesde kind tussen de 2,5 en 6 jaar oud is, familie is van een van de andere ingeschreven kinderen, en uitsluitend voor of na schooltijd wordt opgevangen. In Finland geldt een maximum van 4 kinderen die tegelijkertijd aanwezig mogen zijn per onthaalouder, ongeacht de leeftijd. Er kan echter een vijfde kind halftijds aanwezig zijn als het een schoolgaand kind betreft (kleuteronderwijs of lagere school).

Bij het aanpassen van de kind-begeleider ratio in de gezinsopvang kunnen verschillende factoren in overweging worden genomen. Dit omvat onder andere de leeftijd van de kinderen, waarbij bijvoorbeeld jongere kinderen zwaarder kunnen meetellen of er een maximum aantal jongere kinderen wordt vastgesteld. Ook kan rekening worden gehouden met de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften, waarbij deze kinderen mogelijk zwaarder meetellen of waarbij een assistent kan worden ingeschakeld. Daarnaast wordt ook de grootte en geschiktheid van de opvanglocatie in overweging

¹¹⁴ In Estland gaat het om maximaal 10 kinderen in andere ruimten dan de woning van het kind (inclusief woning van de onthaalouder) maar waarbij een kind jonger dan drie jaar wordt geteld als twee kinderen indien er meer dan 5 kinderen worden opgevangen.

genomen. Hierbij kunnen minimale vereisten worden vastgelegd voor de oppervlakte per kind of plaats, en kan het maximaal aantal kinderen/plaatsen worden verlaagd als de ruimte te klein is.

2.6 Het aanpakken van personeelstekorten in de kinderopvangsector en de rol van een lagere kind-begeleider ratio

Momenteel zijn er in Vlaanderen uitdagingen bij het aantrekken van personeel voor de kinderopvang van baby's en peuters. Er zijn talrijke vacatures voor begeleiders en verantwoordelijken in de kinderopvang, waarvan nog een aanzienlijk aantal openstaat. Het beroep van kinderbegeleider wordt erkend als een knelpuntberoep, wat betekent dat er een tekort is aan gekwalificeerd personeel in de sector. Daarnaast is er sprake van een hoger dan gemiddeld ziekteverzuim, wat de kwaliteit van de kinderopvang beïnvloedt. De benchmark studie leert ons dat niet alleen Vlaanderen, maar ook de andere landen uit de diepgaande analyse voor dezelfde uitdaging staan om geschikt gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden in de kinderopvangsector. Verbetering van loon- en arbeidsvoorwaarden, erkenning en waardering voor het beroep, en het bevorderen van carrièremogelijkheden zijn belangrijke aspecten om deze problemen aan te pakken.

Verschillende landen hebben maatregelen genomen om de kinderopvangsector te versterken en de aantrekkelijkheid van het beroep te vergroten. Zo heeft Frankrijk in november 2021 het "comité de filière petite enfance" opgericht om het tekort aan professionals aan te pakken en de groei van de kinderopvang te bevorderen. Dit comité richt zich op het verbeteren van de erkenning van professionals en het vergroten van de aantrekkelijkheid van beroepen in de sector, onder andere door middel van betere verloning en carrièremogelijkheden. Bovendien is er onlangs een nationale campagne gelanceerd om de aantrekkelijkheid van de kinderopvangsector te benadrukken.

In Ierland is het plan "Nurturing Skills: The Workforce Plan for Early Learning and Care and School-Age Childcare, 2022-2028" in december 2021 gepubliceerd, met als doel het versterken van het professionaliseringsproces. Dit plan legt een sterke nadruk op werving, behoud en diversiteit op de arbeidsmarkt, en er worden verschillende acties ondernomen om carrièremogelijkheden in de sector te bevorderen.

Noorwegen biedt meer routes aan om een gekwalificeerde leerkracht (ISCED 6) of kind- en jeugdwerker (ISCED 3) te worden, waardoor er meer mogelijkheden ontstaan voor mensen die geïnteresseerd zijn in het werken met kinderen en jongeren. Bijvoorbeeld, er bestaat de mogelijkheid om de opleiding voor een gekwalificeerde leerkracht te voltooien in 4 jaar in plaats van de gebruikelijke 3 jaar, waardoor extra flexibiliteit wordt geboden.

In Vlaanderen loopt het project "Nieuwe Krachten in de Kinderopvang", dat geïntegreerde en kwalifice-rende begeleidings- en opleidingstrajecten aanbiedt aan toekomstige kinderbegeleiders in de kinderopvang voor baby's en peuters. Dit project is specifiek gericht op kwetsbare werkzoekenden en niet-beroepsactieven en wordt ondersteund door het Europees Sociaal Fonds (ESF) via Oproep 502¹¹⁵. Het doel van dit project is om de instroom van kinderbegeleiders in de kinderopvang voor baby's en peuters te versterken en het knelpuntkarakter van deze functie aan te pakken. Gedurende een periode van drie jaar worden praktijkgerichte en op maat gemaakte begeleiding en opleidingstrajecten aangeboden aan deze doelgroep, met als resultaat duurzame tewerkstelling in de kinderopvangsector.

¹¹⁵ https://extranet.vdab.be/system/files/media/bestanden/2022-07/502_MLP-projectfiche_0.pdf

Het vergroten van de aantrekkelijkheid van het beroep van kinderbegeleiders is van essentieel belang om het huidige personeelstekort aan te pakken, zelfs wanneer er wordt overgestapt naar een lagere kind-begeleider ratio. Een lagere kind-begeleider ratio resulteert in meer personeel op de locatie, maar biedt ook meer tijd en ruimte voor zorg, spelen, voorlezen, vertroetelen, wandelen, babbelen, enzovoort. Dit creëert een omgeving waarin begeleiders zich comfortabel voelen en met speelse creativiteit en bijzondere zorg in te spelen op de behoeften van elk individueel kind. Met andere woorden, een lagere kind-begeleider ratio maakt het beroep van kinderbegeleider aantrekkelijker, wat resulteert in een grotere aantrekking en behoud van personeel.

Het welzijn van personeel in de kinderopvangsector speelt een cruciale rol bij het behouden van getalenteerde medewerkers, en heeft ook invloed op de kwaliteit van de opvang voor jonge kinderen. Het onderzoek van Karel de Grote Hogeschool in 2022 benadrukt de hoge werkdruk onder kinderbegeleiders in Vlaanderen, voornamelijk door de kind-begeleider ratio. De studie benadrukt tevens de behoefte aan extra kind-vrije uren voor overleg en training, evenals een goede werk-privébalans en waardering voor de job in de vorm van verbeterde loon- en arbeidsvoorwaarden. Uit onderzoek in Nederland, uitgevoerd door Kinderopvang werkt! in 2022, blijkt dat factoren zoals waardering van kinderen, erkenning van ouders en maatschappij, eigen regie en persoonlijke ontwikkeling, steun, inspiratie en inspraak bijdragen aan het werkplezier in Nederland. Echter, werkdruk blijft een uitdaging die aandacht behoeft. In Frankrijk wordt een gebrek aan personeel en hoge werkdruk geassocieerd met vermoeidheid en problemen in de zorgverlening. Noorwegen laat zien dat personeel over het algemeen tevreden is met hun werk, maar salaris en werkdruk blijven evenzeer aandachtspunten.

Het algemeen verbeteren van de loon- en arbeidsvoorwaarden kan het beroep aantrekkelijker maken. In Vlaanderen worden de loon- en arbeidsvoorwaarden bepaald op basis van subsidieregelingen binnen het Paritair Comité 331, wat kan leiden tot verschillen in lonen afhankelijk van het type opvang. Ook in Wallonië en Frankrijk is er sprake van ongelijke beloning voor gelijk werk in de kinderopvangsector. In Wallonië zijn de loon- en arbeidsvoorwaarden afhankelijk van het statuut van de werknemers, terwijl in Frankrijk verschillende contractuele regelingen en financieringsmethoden sociale ongelijkheid veroorzaken tussen professionals in dezelfde sector. In Frankrijk liggen de lonen ook onder het nationale gemiddelde.

Om de loon- en arbeidsvoorwaarden te verbeteren, worden in de verschillende landen verschillende maatregelen genomen. In Vlaanderen wordt er structureel extra geïnvesteerd in de kinderopvang van baby's en peuters, wat zal resulteren in betere salarissen en arbeidsvoorwaarden voor kinderbegeleiders. In Nederland is er een nieuw CAO kinderopvang afgesloten met positieve veranderingen voor pedagogisch medewerkers. In Ierland zijn er minimale uurtarieven vastgesteld voor verschillende functies in Early Years Services. In Noorwegen zet de overheid zich in voor betere arbeidsomstandigheden en zijn er reguleringen voor arbeidsvoorwaarden en financiering in de OOK-sector.

Naast een verbeterde verloning, een groter aantal collega's op de werkvloer en een betere werk-privébalans, zijn extra kindvrije uren voor opleiding, bijscholing en teamoverleg op de werkvloer ook belangrijke arbeidsvoorwaarden die het beroep aantrekkelijker kunnen maken. Deze kindvrije uren zijn belangrijk in functie van het kunnen investeren in kwaliteit in de kinderopvang. In termen van kindvrije uren hebben pedagogische leerkrachten in Noorwegen bijvoorbeeld vier uur per week gereserveerd voor planning en pedagogisch werk, waardoor ze systematisch kunnen werken en hun pedagogische aanpak verder kunnen ontwikkelen. Deze uren worden opgenomen in hun werkweek van 37,5 uur.

2.7 De kostprijs voor ouders en de overheid

Na een analyse van de financiële bijdragen van ouders in de verschillende landen, blijkt dat een lagere kind-begeleider ratio niet noodzakelijk gepaard gaat met aanzienlijk hogere kosten voor ouders. Er zijn diverse voorbeelden die aantonen dat de financiële lasten voor ouders in deze landen redelijk worden gehouden. In Litouwen wordt bijvoorbeeld publiek gesubsidieerde kinderopvang gratis aangeboden voor minimaal 20 uur per week of voltijds in sommige gemeentes. In Estland geldt er een wettelijke beperking waarbij de ouderbijdrage niet hoger mag zijn dan 20% van het minimumloon, zoals vastgesteld door de regering. Ook in de Duitse deelstaat Berlijn is kinderopvang gratis voor alle kinderen, met uitzondering van ouderinitiatief kinderdagverblijven. Bovendien tonen bijkomende gegevens over overheidsfinanciering aan dat de organisatoren/opvanglocaties in andere landen meer financiële steun van de overheid genieten voor de opvang van jonge kinderen in vergelijking met België (en bijgevolg Vlaanderen). Indien er wordt gekozen voor een lagere kind-begeleider ratio in Vlaanderen is het belangrijk om te bepalen in hoeverre de overheid de extra kosten al dan niet deels bij ouders wil leggen. Uit de situatie in het buitenland blijkt dat de kosten voor ouders in veel landen met een lagere ratio redelijk zijn of bewust worden beperkt.

2.8 Toezicht en monitoring van de kind-begeleider ratio: een aspect van structurele kwaliteit

In Europa worden verschillende evaluatie- en monitoringssystemen toegepast om de kwaliteit van OOJK te waarborgen. Kwaliteitscriteria voor kinderopvang worden meestal onderverdeeld in structurele kwaliteit en proceskwaliteit. Structurele kwaliteit omvat normatieve aspecten zoals het opleidingsniveau van medewerkers, de kind-begeleider ratio en groeps grootte, terwijl proceskwaliteit betrekking heeft op de kwaliteit van interacties en de praktijken in de kinderopvang. Het is belangrijk op te merken dat structurele kwaliteit een directe invloed heeft op de proceskwaliteit.

In Vlaanderen worden externe evaluatoren, met name inspecteurs van Zorginspectie, ingezet. Andere landen maken ook gebruik van externe evaluatoren, zoals de GGD's in Nederland, ONE (Office de la naissance et de l'enfance) in Wallonië, lokale diensten voor moeder- en kindbescherming in Frankrijk, de Tusla Early Years Inspectorate in Ierland en de bureaus voor jeugdzorg van de Duitse deelstaat Berlijn. In sommige landen, zoals Noorwegen en Finland, zijn de aanbieders van kinderopvangvoorzieningen (lokale autoriteiten/gemeenten) verantwoordelijk voor het evalueren van de kwaliteit. In Luxemburg, Litouwen en Estland ligt de verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de kwaliteit op lokaal niveau, maar is er ook betrokkenheid van nationale autoriteiten. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het toezicht op kwaliteit op verschillende niveaus kan liggen en door meerdere betrokken partijen kan worden uitgeoefend.

In Vlaanderen is de frequentie van externe evaluaties niet vastgelegd in de wetgeving. In sommige landen is de frequentie van externe evaluaties wel wettelijk vastgelegd, variërend van jaarlijks (Litouwen, Wallonië, Duitse deelstaat Berlijn) tot eens in de drie jaar (Ierland, Estland), waarbij de frequentie kan worden verhoogd in geval van problemen of klachten. In Nederland voeren gemeentelijke gezondheidsdiensten jaarlijks inspecties uit van kinderopvanglocaties en gastouderbureaus, terwijl elke gastouder eens in de drie jaar wordt geïnspecteerd.

In Vlaanderen worden onaangekondigde inspecties uitgevoerd om toezicht te houden onder andere op de kind-begeleider ratio. Deze inspecties kunnen op elk moment van de dag plaatsvinden tijdens de openingsuren en omvatten zowel observatie en bevraging van de situatie ter plaatse als controle van de

aanwezigheidsregisters van kinderen en begeleiders. De evaluatiemethoden verschillen niet veel tussen de landen, waarbij observaties en aanwezigheidsregisters tijdens inspecties worden gebruikt.

In Vlaanderen worden geen specifieke sancties opgelegd voor het niet naleven van de kind-begeleider ratio, maar vastgestelde tekortkomingen op dit gebied (en de groepsgrootte) kunnen wel leiden tot handhavingsmaatregelen als onderdeel van de algehele evaluatie van een kinderopvanglocatie. Deze maatregelen variëren van een waarschuwing/aanmaning tot uiteindelijk opschorting of intrekking van de vergunning. Ook in andere landen kunnen de sancties voor het niet naleven van voorschriften variëren van aanmaningen tot de sluiting van de instelling.

In 2022 heeft Vlaanderen een hervorming doorgevoerd waarbij extra middelen zijn toegewezen aan toezicht en evaluatie. Dit omvatte het versterken van het personeel van Zorginspectie met 67 extra medewerkers, waaronder 38 extra inspecteurs voor de kinderopvang. Hierdoor is het mogelijk dat de frequentie van externe inspecties kan worden verhoogd. Daarnaast blijft het belangrijk om ook in te zetten op preventie door een lagere wettelijke kind-begeleider ratio te hanteren en meer in te zetten op begeleiding en mentoring op de werkvloer. Een voorbeeld hiervan is te vinden in Noorwegen, waar onthaalouders¹¹⁶ wekelijks thuisbegeleiding krijgen van een pedagoog of pedagogische leerkracht met een bachelordiploma, om zo de beste praktijken te leren. De hoeveelheid begeleiding per week is afhankelijk van het aantal opgevangen kinderen, gemiddeld ongeveer 1 uur en 15 minuten per kind per week gedurende de openingsuren.

3 Suggesties voor verder onderzoek

Deze internationaal vergelijkende studie biedt een overzicht van de context in verschillende landen en brengt uitgebreid de verhouding van Vlaanderen ten opzichte van andere landen in kaart met betrekking tot de regelingen van de kind-begeleider ratio in de opvang van kinderen jonger dan 3 jaar.

Niettemin kunnen we suggesties voor verder onderzoek formuleren. Het raadplegen van verschillende belanghebbenden in het werkveld, waaronder organisatoren, begeleiders, ouders, beleidsmedewerkers in verschillende landen, kan waardevol zijn. Door middel van interviews of enquêtes met deze diverse groep kunnen verschillende perspectieven en inzichten worden verzameld, waardoor een dieper begrip ontstaat van de praktijk en het beleid met betrekking tot kinderopvang en de kind-begeleider ratio in verschillende landen. Dit kan dienen als basis voor eventueel nieuw beleid in Vlaanderen met betrekking tot de kind-begeleider ratio.

Verder onderzoek kan zich ook specifiek richten op andere randvoorwaarden, zoals bijvoorbeeld subsidiëringssystemen en de extra kosten van lagere kind-begeleider ratio's, de leeftijd waarop kinderen de opvang binnenkomen, de organisatie van de opvang (zoals openingstijden en groepssamenstelling), het gebruik van kinderopvang door 1-jarigen en al dan niet in gemengde leeftijdsgroepen. Door deze aanvullende onderzoeksthema's te verkennen, kan een breder inzicht worden verkregen in de complexiteit en variatie van kinderopvangsystemen en -praktijken in verschillende delen van de wereld of Europa. Het is belangrijk om op te merken dat vanwege de beperkte tijdsduur van dit onderzoek, het niet mogelijk was om contact op te nemen met experts uit zowel het beleid als de administratie in de landen om meer informatie te verkrijgen over bepaalde thema's, zoals subsidiëring. De gegevens in deze studie werden verzameld door middel van een documentanalyse van internationale rapporten, zoals rapporten van

¹¹⁶ Onthaalouders in Noorwegen hebben geen minimale vereiste kwalificaties of specifieke OOK-opleiding gevolgd.

Eurydice en OESO, evenals nationale documenten, regelgeving, richtlijnen, enz. Om de informatie te verifiëren, werd deze via e-mail voorgelegd aan de experts. Voor bepaalde onderwerpen waren we afhankelijk van de kennis en inbreng van de experts. Vanwege beperkte tijd was het niet altijd mogelijk om de antwoorden van de experts opnieuw te valideren aan de hand van officiële documenten. Niettemin vond er regelmatige communicatie via e-mail plaats om de juistheid van de gegevens (na vertaling) te controleren en eventuele onduidelijkheden op te helderen.

4 Mogelijke keuzes bij het bepalen van een lagere wettelijke kind-begeleider ratio

Bij het verlagen van de kind-begeleider ratio kunnen verschillende randvoorwaarden in rekening worden gebracht. Belangrijke randvoorwaarden zijn onder andere de participatiecijfers van baby's en peuters, het bestaande aanbod van kinderopvangplaatsen, de organisatie van de opvang (zoals openingstijden en groepssamenstelling), de duur en toegankelijkheid van betaalde verlofregelingen voor ouders, de kwalificatieniveaus van begeleiders en andere personeelsprofielen in de kinderopvang, de beschikbaarheid van personeel op de arbeidsmarkt, het behoud van personeel, de subsidiëeringswijze, etc. Daarnaast is het belangrijk om te overwegen welke modaliteiten en definities gehanteerd worden.

Deze internationale vergelijking laat zien dat er diverse overwegingen kunnen worden gemaakt op vlak van modaliteiten, zoals differentiatie op basis van leeftijd (met speciale aandacht voor baby's), groepssamenstelling (verticaal versus horizontaal en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften), kwalificaties van het personeel, opvangmomenten en andere factoren zoals het hebben van vaste gezichten en de duur van de opvang.

De kind-begeleider ratio kan worden berekend op locatieniveau of op het niveau van de leefgroep. Begeleiders die direct met kinderen werken, kunnen worden meegeteld als ze in dienst zijn, aanwezig zijn of een combinatie van beide. Daarnaast kan er nagedacht worden over de kwalificaties van begeleiders die worden meegerekend, en of en in welke mate ongekwalificeerd personeel of begeleiders in opleiding worden meegenomen in de ratio.

5 Aanbevelingen

Uit deze benchmarkstudie blijken aanzienlijke verschillen tussen landen op het gebied van beleid, financiering en organisatie van de kinderopvangsector. Deze verschillen kunnen waardevolle inzichten bieden voor Vlaanderen. Zo is er diversiteit in het beheer en de financiering van de kinderopvang (financiering op nationaal, regionaal of lokaal niveau, of afkomstig van private bronnen zoals bedrijven en particulieren, en waarbij verschillende bronnen gecombineerd worden), verscheidenheid aan aanbieders van kinderopvang en een diversiteit aan opvangvormen (crèches en minicrèches, bedrijfsgerelateerde kinderdagverblijven, oudercoöperaties, "outdoor" settings, etc.). Ook zijn er verschillen in het aandeel van het aanbod van gezinsopvang, diversiteit in arbeidsprofielen en arbeidsstatuten binnen de sector, variatie in ouderbijdragen (gratis opvang voor iedereen of bepaalde groepen kinderen, wettelijke regulering van tarieven, afwezigheid van wettelijke regulering van prijzen en vertrouwen op marktmechanismen), verschillende wettelijke voorrangcriteria, verschillen in wettelijke garantie op opvang (wel of niet al op jonge leeftijd wettelijk recht op een plaats), variaties in de duur en betaling van ouderverlof en diverse subsidiestelsels (subsidies rechtstreeks naar de ouders of naar de kinderopvanglocaties).

Ondanks deze verschillen, zijn er ook enkele belangrijke gemeenschappelijke bevindingen te zien. Arbeidstekorten, problemen met werving en behoud van personeel, werkdruk en ziekteverzuim zijn uitdagingen die ook in andere landen voorkomen. Bovendien is er in andere landen ook een groeiende nadruk op professionalisering in de kinderopvangsector, het verbeteren van loon- en arbeidsvoorwaarden, het versterken van de opvangsector en het bevorderen van carrièremogelijkheden.

Als we Vlaanderen vergelijken met andere landen, zijn er toch enkele opvallende verschillen. In Vlaanderen is de wettelijke kind-begeleider ratio in de groepsopvang het hoogst, met 1 begeleider per maximaal 9 kinderen onder de 3 jaar, terwijl andere landen variëren tussen maximaal 3 en 8 kinderen. Daarnaast heeft Vlaanderen ook de hoogste ratio in de gezinsopvang, waarbij onthaalouders voor maximaal 8 kinderen tegelijk mogen zorgen, terwijl dit varieert tussen 4 en 5 kinderen in andere landen. Bovendien werd er in Vlaanderen minder argumentatie aangegeven voor het streven naar de beste kwaliteit en de haalbaarheid en werklast voor het personeel bij het bepalen van de wettelijke ratio, terwijl dit in andere landen wel als belangrijkste motief wordt genoemd. Daarnaast is er in Vlaanderen veel minder differentiatie en geen leeftijdsdifferentiatie voor de kind-begeleider ratio in vergelijking met andere landen.

Uit deze benchmarkstudie blijkt dat veel landen het belangrijk vinden om voor de kind-begeleider ratio een onderscheid te maken tussen kinderen jonger dan 1 jaar (baby's) en kinderen ouder dan 1 jaar. Vanwege de kortere en minder goed betaalde ouderlijke verloven in Vlaanderen in vergelijking met landen met een (vrijwel) geïntegreerd OOK-systeem, hebben ouders ook minder tijd om thuis te blijven en voor hun eigen kinderen te zorgen in deze vroege fase van hun leven. In andere landen wordt ook meer rekening gehouden met de samenstelling van de leefgroepen, zoals het al dan niet mengen van verschillende leeftijden en de aanwezigheid van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften. In bepaalde landen hangt de kind-begeleider ratio ook af van de duur van het verblijf van kinderen in de opvang per dag.

Wat betreft de groepsopvang, heeft Vlaanderen de hoogste wettelijke maximale groepsgrootte, waarbij leefgroepen van 18 kinderen zijn toegestaan, terwijl dit varieert tussen 12 en 16 kinderen in andere landen.

Gebaseerd op deze bevindingen, formuleren we volgende aanbevelingen:

- Verlaag de kind-begeleider ratio in de groepsopvang, maar zorg ervoor dat kinderopvanglocaties voldoende flexibiliteit hebben om dit praktisch haalbaar te maken. Suggesties hiervoor kunnen zijn om de ratio op locatieniveau te berekenen (met eventueel een minimumnorm voor het aantal begeleiders per locatie, gebaseerd op het aantal beschikbare opvangplaatsen) en om uitzonderingsregels toe te staan, zoals bijvoorbeeld een 3-uurs regeling zoals in Nederland.
- Voeg leeftijdsdifferentiatie toe, waarbij extra aandacht wordt gegeven aan de jongste kinderen, met name baby's. Dit kan worden bereikt door een lagere ratio voor jonge kinderen vast te leggen, zowel in horizontale als verticale leeftijdsgroepen.
- Verlaag de kind-begeleider ratio in de gezinsopvang. Stel leeftijdsdifferentiatie in door bijvoorbeeld een maximum te hanteren voor het aantal baby's. Sta ook uitzonderingsregels toe voor flexibiliteit en praktische haalbaarheid, zoals bijvoorbeeld het toelaten van een extra schoolgaand kind.
- Houd rekening met kinderen die extra ondersteuning nodig hebben, zoals kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte (bijvoorbeeld een dubbele telling voor de ratio) of kinderen uit kwetsbare gezinnen (bijvoorbeeld kinderen die in sociaal achtergestelde wijken wonen, kinderen die geen Nederlands als moedertaal hebben of kinderen met een migratieachtergrond).

- Verlaag de maximale groepsgrootte, omdat dit naast het verlagen van de kind-begeleider ratio in Vlaanderen ook de kwaliteit van de kinderopvang ten goede kan komen.
- Met betrekking tot toezicht en monitoring:
 - Leg de frequentie van toezicht en monitoring van de kwaliteit van de kinderopvang wettelijk vast, waarbij de kind-begeleider ratio en de groepsgrootte belangrijke criteria vormen. Verhoog deze frequentie tot jaarlijks en pak eerste signalen van problemen aan.
 - Investeer in preventieve maatregelen om de kwaliteit te waarborgen, zoals het verlagen van de kind-begeleider ratio en het bieden van voldoende begeleiding en ondersteuning op de werkvloer, bijvoorbeeld door middel van pedagogische coaches.
 - Houd de kind-begeleider ratio in de praktijk nauwkeurig bij en monitor deze over een langere periode.

Investeren in kwaliteit van de kinderopvang dient voorop te staan bij het beleid. Naast de aanbevelingen met betrekking tot de kind-begeleider ratio denken we ook aan:

- Het verder investeren in professionalisering en voldoende begeleiding op de werkvloer.
- Het hebben van aandacht voor loopbaanontwikkeling voor begeleiders en het stimuleren van “werkplezier”.
- Het beroep van kinderbegeleider aantrekkelijker maken door betere loon- en arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden.
- Het voorzien van maatregelen voor de arbeidstekorten (bv. zij-instromers, het uitbreiden van opleidingsaanbod en opleidingsmogelijkheden, het inzetten op nieuwe initiatieven zoals ESF-project “Nieuwe krachten in de kinderopvang” gericht op kwetsbare werkzoekenden en niet-beroepsactieven), maar garandeer hierbij steeds de kwaliteit.
- Het stimuleren van maatschappelijke erkenning en waardering voor het beroep van kinderbegeleider (bv. het lanceren van campagnes).

We hopen dat deze benchmarkstudie (samen met de lopende impactstudie) over de kind-begeleider ratio het beleid kunnen inspireren en ondersteunen om de kind-begeleider ratio in Vlaanderen te verbeteren en zodoende een goede kwaliteit van de kinderopvang te garanderen.

Bijlage 1: Landfiches

1 België – Vlaanderen

Landfiche: België – Vlaanderen		
Verschillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Groepsopvang (crèches) voor kinderen vanaf geboorte tot 3 jaar (of het moment dat ze naar de kleuterschool gaan): - Groepen van kinderen kunnen horizontaal (baby's, kruipers en peuters in aparte groepen), verticaal (baby's, kruipers en peuters samen in één groep) of semi-verticaal (de kruipers bij de baby's of de kruipers bij de peuters) zijn. Soms worden er aanvullend ook schoolgaande kinderen mee opgevangen na de schooluren. - Samenwerkende onthaalouders zijn een bijzondere vorm van kleinschalige groepsopvang.		
Gezinsopvang (onthaalouders) voor kinderen vanaf geboorte tot 3 jaar (of het moment dat ze naar de kleuterschool gaan)		
Structuur en beleid van OOJK		
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar) samen)</i>		Nee
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>		Nee
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOJK-fase</i>		Nee
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase: 1 curriculum of pedagogische richtlijnen voor kinderen < 3 jaar én een ander curriculum of andere pedagogische richtlijnen voor kinderen ≥ 3 jaar</i>		Ja
	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen ouder dan 3 jaar
Bevoegde autoriteiten	Overheidsagentschap Opgroeien is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid dat wordt uitgezet door de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin voor de formele kinderopvang	Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming
Organisatiesysteem: vrijwel splitsysteem • Er zijn verschillende administraties en ministers verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen • Er zijn gescheiden settings voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken rond de leeftijd van 2,5 jaar • Er is een curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase, maar ze werden ontwikkeld onder de bevoegdheid van twee verschillende autoriteiten/ministeries wat een andere inhoud geeft voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen. • Er zijn verschillende regelgevende vereisten met betrekking tot kwalificaties gedurende de OOJK-fase: begeleiders die werken met oudere kinderen (≥ 3 jaar) moeten aan hogere kwalificatievereisten (ISCED 6) voldoen, terwijl begeleiders die werken met jongere kinderen (< 3 jaar) niet aan deze hogere kwalificatievereisten moeten voldoen. In de formele vergunde opvang voor jongere kinderen (<3 jaar) dienen verantwoordelijken in groepsopvanglocaties vanaf 19 vergunde plaatsen en de pedagogische coaches op de werkvloer wel te voldoen aan deze hogere kwalificatievereisten.		

Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Wetgeving Vlaamse gemeenschap (Art. 42 BVR (Besluit Vlaamse Regering) 22 november 2013¹¹⁷):

- Maximale norm van 1 op 9 indien minstens 2 begeleiders aanwezig zijn in de opvanglocatie; als slechts 1 begeleider aanwezig, dan 1 op 8
- Streefnorm van 1 op 7 (binnen het budget dat ter beschikking is)

Definitie/berekening

- kinderen: het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de opvanglocatie
- begeleiders: aanwezig in de locatie + gekwalificeerd (voor elk kinderbegeleider in een kwalificerend traject moeten er drie voltijds equivalenten gekwalificeerde kinderbegeleiders op het niveau van de organisator werken. Daarnaast moet er altijd een gekwalificeerde kinderbegeleider aanwezig zijn in de opvanglocatie wanneer er een kinderbegeleider in een kwalificerend traject aanwezig is, zie art. 43 §2 4°b) + rechtstreeks werken met de kinderen

Differentiaties

Opvangmoment: tijdens maximaal 2 aaneensluitende uren middagrust 1 op 14 indien

- minstens 2 begeleiders in de locatie aanwezig zijn
- de kinderen effectief rusten
- er maximum 1 rustmoment per dag is waarop deze ratio van 1 op 14 kan gelden

Andere: aantal aanwezige kinderbegeleiders in de locatie

- maximaal 8 kinderen indien 1 begeleider in de locatie
- maximaal 9 kinderen per begeleider indien minstens 2 begeleiders in de locatie

Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)

Wetgeving Vlaamse gemeenschap (Art. 55 BVR 22 november 2013¹¹⁸):

- 18 kinderen

Definitie/berekening

- aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de leefgroep (het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen wordt ook bepaald door de vergunde capaciteit, die op zijn beurt wordt bepaald door de grootte van de leefgroep en de locatie, zie beschrijving differentiatie)

Differentiaties

Andere:

- Elke leefgroep heeft zijn eigen leefruimte(s). Er kan dus in een bepaalde leefruimte maar één leefgroep zijn. Elke leefgroep heeft ook zijn eigen kinderbegeleider(s). Een kinderbegeleider kan wel wijzigen van leefgroep. Ook kunnen kinderen overgaan naar een andere leefgroep. Voor het welbevinden van een kind is wel belangrijk om zoveel mogelijk naar continuïteit te streven.
- De oppervlakte van de ruimte in de locatie o.b.v. m² leef- en rustruimte per opvangplaats bepaalt mee de vergunbare capaciteit (totaal aantal plaatsen) (Art. 16 van vergunningsvoorwaarden¹¹⁹): de netto vloeroppervlakte die gebruikt wordt voor verzorging, spel of om te rusten, bedraagt minimaal 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte en de rustruimte samen, waarvan minimaal 3 m² in de leefruimte. Als er geen aparte rustruimte is (voor kinderen jonger dan 18 maanden en voor kinderen die 's nachts worden opgevangen, is het verplicht om een aparte rustruimte te hebben), is er minstens 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte.

¹¹⁷ Artikel 42 van vergunningsbesluit van 22 november 2013:
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023552.html>

¹¹⁸ Artikel 55 van vergunningsbesluit van 22 november 2013:
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023552.html>. Een leefgroep: een groep kinderen, gekoppeld aan een of meer bepaalde kinderbegeleiders en aan een of meer bepaalde ruimtes.

¹¹⁹ Referentiekader_0.pdf (kindengezin.be)

Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang	
Wetgeving Vlaamse gemeenschap (Art. 42 en 55 BVR 22 november 2013¹²⁰): • maximaal 8 kinderen • Streefnorm: gemiddeld maximaal 4 voltijdse kinderen per kwartaal Differentiaties <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot het einde van de kleuterschool (6 à 7 jaar) (zie art. 2, 14 van BVR) <u>Andere</u>: De oppervlakte van de ruimte in de locatie o.b.v. m² leef- en rustruimte per opvangplaats bepaalt mee de vergunbare capaciteit (totaal aantal plaatsen) (Art. 16 van vergunningsvoorwaarden): de netto vloeroppervlakte die gebruikt wordt voor verzorging, spel of om te rusten, bedraagt minimaal 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte en de rustruimte samen, waarvan minimaal 3 m² in de leefruimte. Als er geen aparte rustruimte is (voor kinderen jonger dan 18 maanden en voor kinderen die 's nachts worden opgevangen, is het verplicht om een aparte rustruimte te hebben), is er minstens 5 m² per kinderopvangplaats in de leefruimte.	
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang	
Betaalbaarheid en organiseerbaarheid voor de overheid en organisator voor de maximale norm, mits ook strengere streefnorm als de middelen van de organisator dit toelaten	
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio (en maximale groepsgrootte)	
Wie	Zorginspectie (ZI) ¹²¹ dat deel uitmaakt van het Departement Zorg
Frequentie	Er is geen wettelijk voorschrift voor de minimale inspectiefrequentie vastgelegd. • De frequentie van inspectiebezoeken wordt gedeeltelijk bepaald door inspectieopdrachten die Zorginspectie (ZI) ontvangt van het Agentschap Opgroeien. Deze opdrachten hebben prioriteit en kunnen voortvloeien uit situaties van gevaar, klachten, handhavingstoezicht, opvolging van door Opgroeien geïdentificeerde risico's, nieuwe vergunningen en wijzigingen in vergunningen. • Daarnaast streeft ZI er op eigen initiatief (en rekening houdend met de beschikbare middelen) naar om groepsopvang en gezinsopvang (die niet zijn aangesloten bij een organisator-dienst) tweemaal binnen een periode van drie jaar te inspecteren. Gezinsopvang die is aangesloten bij een organisator en wordt opgevolgd door een dienst, wordt één keer binnen een periode van vijf jaar geïnspecteerd. Vanwege verschillende redenen, waaronder de impact van COVID-19 en beperkte middelen, is deze inspectiefrequentie de afgelopen jaren niet gehaald. In plaats daarvan heeft ZI voornamelijk inspecties uitgevoerd in opdracht van Opgroeien.
Hoe	Er worden onaangekondigde inspecties uitgevoerd die op elk moment van de dag kunnen plaatsvinden. Tijdens deze inspecties worden het aantal aanwezige kinderen (door middel van tellen en bevraging) en de registraties in het aanwezigheidsregister gecontroleerd. Daarnaast wordt ook de inzet van kinderbegeleiders (door middel van tellen en bevraging) en de registratie van hun inzet volgens de norm gecontroleerd. • Observaties en bevraging • Aanwezigheidsregisters
Sancties	Wanneer de regelgeving niet wordt nageleefd, rapporteert Zorginspectie (ZI) een tekort in het inspectieverslag. Het handhaven van de regels valt onder de verantwoordelijkheid van Agentschap Opgroeien. Hoewel er geen directe 1-op-1 sancties zijn (niet uitsluitend voor de ratio), kunnen geconstateerde tekortkomingen in de ratio (en groepsgrootte) binnen de bredere inspectie van een kinderopvanglocatie leiden tot handhavingsmaatregelen. De ratio is namelijk een cruciaal criterium bij de inspectie. Deze handhavingsmaatregelen kunnen

¹²⁰ Artikel 42 en 55 van vergunningsbesluit van 22 november 2013:
<https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023552.html>

¹²¹ Inspectie door Zorginspectie van gezins- en groepsopvang | Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (departementwvg.be)

	variëren van waarschuwingen of aanmaningen tot uiteindelijk opschorting of intrekking van de vergunning.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
• Zorginspectie¹²² (gegevens van 01/01/2018 tot 20/04/2022): gemiddeld 5,93 kinderen per begeleider, waarbij aanwezigheid op locatieniveau vastgesteld o.b.v. telling op moment van inspectiebezoek op locatieniveau • Nulmeting i.k.v. MeMoQ-project (2016)¹²³: gemiddeld 5,50 kinderen per begeleider in de leefgroep met 4,76 kinderen per begeleider in de babygroepen en 5,87 in de peutergroepen tijdens aangekondigde observaties • Studie HIVA-KU Leuven¹²⁴ (2011) (berekening aantal aanwezige kinderen per aanwezige begeleider over alle tijdstippen, dagen en leefgroepen heen in de registratieweek): ○ Erkende groepsopvang: gemiddeld 5,7 kinderen per begeleider; tussen 7u30 en 9u30 en 12u tot 13u30 schommelt de ratio tussen 6 en 8 ○ Zelfstandige groepsopvang: gemiddeld 5,2 kinderen per begeleider; tussen 8u30 en 9u30 en 12u tot 13u30 schommelt de ratio tussen 6 en net boven de 6	• Zorginspectie (gegevens van 01/01/2018 tot 20/04/2022): gemiddeld 5,26 kinderen per begeleider, waarbij aanwezigheid op locatieniveau vastgesteld o.b.v. telling op moment van inspectiebezoek op locatieniveau • Nulmeting i.k.v. MeMoQ-project (2016): gemiddeld 4,99 kinderen per begeleider in de leefgroep met 4,60 kinderen per begeleider in de babygroepen en 5,23 in de peutergroepen tijdens aangekondigde observaties • Studie HIVA-KU Leuven (2011) (berekening aantal aanwezige kinderen per aanwezige begeleider over alle tijdstippen, dagen en leefgroepen heen in de registratieweek): gemiddeld 3,8 kinderen per aangesloten onthaalouder, 3,9 kinderen per zelfstandige onthaalouder en 4,1 kinderen voor samenwerkende aangesloten onthaalouders
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	15: minimaal 1 week prenataal en minimaal 9 weken postnataal
Vaderschapsverlof	4 (20 werkdagen) (sinds 1 januari 2023 van 15 naar 20 werkdagen)
Ouderschapsverlof	17,4 (4 maanden) per ouder
Totaal	53,8 weken - 12,4 maanden Het verlof kan voltijds worden opgenomen, halftijds gedurende 8 maanden, voor één dag per week (een vijfde tijd) gedurende 20 maanden of voor een halve dag per week (een tiende tijd) gedurende 40 maanden. Het verlof kan worden opgenomen tot

¹²² Het is echter belangrijk om op te merken dat Zorginspectie uitdrukkelijk afraadt om op basis van deze cijfers conclusies te trekken over de werkelijke kind-begeleider ratio in de praktijk. Er zijn verschillende redenen hiervoor. Ten eerste werden een deel van deze gegevens verzameld tijdens de niet-representatieve Covidjaren. Ten tweede hanteert Zorginspectie een risico gestuurde inspectiemethodiek, waardoor de verzamelde gegevens niet als wetenschappelijk verantwoorde steekproef kunnen worden beschouwd. Het gemiddelde geeft ook geen inzicht in de aard en het aantal overtredingen van de ratio die in deze cijfers zijn verwerkt. Bovendien worden overtredingen van de ratio die zijn vastgesteld op basis van andere bronnen dan de telling ter plaatse niet in overweging genomen. Hoewel het gecommuniceerde cijfer uit de inspecties "juist" kan zijn, betekent dit niet dat het een nauwkeurig beeld geeft van de realiteit. Om een uitspraak te doen over de effectieve kind-begeleider ratio in de Vlaamse kinderopvang is veel meer nodig dan alleen de analyse van deze inspectiecijfers.

¹²³ Daems, M., Declercq, B., Hulpia, H., Janssen, J., Van Cleynenbreugel, C., Laevers, F. & Vandenbroeck, M. (2016). MeMoQ Deelrapport 12: Nulmeting: contextvariabelen. Brussel – Leuven – Gent: Kind en Gezin – KU Leuven – UGent.

¹²⁴ Hedeboom, G (2011). Het aantal kinderen per begeleider/onthaalouder in de Vlaamse kinderopvang. HIVA – KU Leuven.

	de 12e verjaardag van het kind. Beide ouders kunnen tegelijkertijd verlof opnemen. Alleen de tiende verlofoptie vereist instemming van de werkgever.			
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ¹²⁵				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof		64,7 (1 ^{ste} 30 dagen 82% van niet-begrensde brutoloon door ziekenfonds – vanaf 31 ^e dag: 75% van het begrensde brutoloon, tot een maximum van 118,27 euro per dag (1 maart 2022) door ziekenfonds; van dit bedrag houdt het ziekenfonds een bedrijfsvoorheffing van 11.11% in) ¹²⁶		
Vaderschapsverlof		70,5 (1 ^{ste} drie dagen 100% van het loon betaald door de werkgever, erna 82% van gedeerde brutoloon door ziekenfonds, een bruto plafond van 131,90 euro/dag (1 mei 2022); Van dit bedrag houdt het ziekenfonds een bedrijfsvoorheffing van 11.11% in) ¹²⁷		
Ouderschapsverlof		25,8 (brutobedrag van 978,24 euro/gemiddeld brutoloon 3832 euro bij volledige onderbreking – nettobedrag van 879,15 euro per maand (1/12/2022) ¹²⁸)		
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Nee	Ja, vanaf 2,5 jaar tot 6 jaar	5 jaar ¹²⁹	2,5 jaar	6 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar (2022) ¹³⁰				
• 93 128 vergunde plaatsen voor baby's en peuters, dekkingsgraad van 44,3% (44,3 plaatsen per 100 kinderen) • 70 448 vergunde plaatsen in de groepsopvang (inclusief samenwerkende onthaalouders) voor baby's en peuters, 75,6% van aanbod • 22 680 vergunde plaatsen in de gezinsopvang voor baby's en peuters, 24,4% van aanbod • 83,9% van alle vergunde plaatsen worden georganiseerd door private organisatoren (rechtsvorm vzw, natuurlijk persoon, feitelijke verenigingen) en 16,1% door openbare organisatoren (OCMW, gemeenten/stads/provinciebesturen, gemeenschapsonderwijs, setting openbaar nut)				
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar die in het Vlaams gewest wonen (2022) ¹³¹				
Totaal	Groepsopvang	Gezinsopvang	Mengvorm	
53.3%	36,1%	16,6%	0.6%	

¹²⁵ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

¹²⁶ [Krijg ik een uitkering tijdens mijn moederschapsverlof? - Jobat.be](https://www.jobat.be/krijg-ik-een-uitkering-tijdens-mijn-moederschapsverlof)

¹²⁷ [Krijg ik een uitkering tijdens mijn geboorteverlof? - Jobat.be](https://www.jobat.be/krijg-ik-een-uitkering-tijdens-mijn-geboorteverlof)

¹²⁸ <https://www.rva.be/documentatie/bedragen/loopbaanonderbreking-tijdscrediet/thematische-verloven>

¹²⁹ Op 1 september van het kalenderjaar dat het kind 5 jaar wordt – aanpassing leerplicht van 6 naar 5 jaar sinds 1 september 2020.

¹³⁰ [Kinderopvang baby's en peuters | Opgroeien](https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/kinderopvang-babys-en-peuters/cijfers-op-maat)

¹³¹ <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/kinderopvang-babys-en-peuters/cijfers-op-maat>

Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar	
Regelgeving op niveau van gemeenschap - Gemiddeld 15,29 euro voor volledige dag opvang volgens inkomstarief in 2022 - Groeps- of gezinsopvang met inkomstarief: het inkomstarief hangt af van het gezamenlijk belastbaar beroepsinkomen en het aantal kinderen ten laste. Afhankelijk van je situatie, betaal je tussen de 6 euro (standaard minimumtarief) (3,6 euro voor uitzonderlijk minimumtarief en 1.89 euro voor allerlaagste minimumtarief) en 33,31 euro (maximumtarief) per dag (tarieven 2023). Daarnaast is er ook belastingaftrek van de bijdrage. - Groeps- of gezinsopvang met vrije prijs (ze hebben geen subsidies of enkel de basissubsidie) vragen een vast bedrag per dag of per maand. Er is geen wettelijk maximumtarief, maar wel ook belastingaftrek en een kinderopvangtoeslag in kader van het groeipakket¹³². De vaste prijzen die worden gehanteerd volgen over het algemeen het principe van vrije marktwerking. In regio's waar er minder aanbod is, zullen de prijzen doorgaans hoger liggen. Vaak worden de prijzen afgestemd op het maximumtarief voor opvang met inkomstarief of net daaronder, om ervoor te zorgen dat de opvang levensvatbaar blijft en niet in gevaar komt.	
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
- Kinderen die leven in armoede - Broers/zussen - Extreme behoeften (bv. pleegzorg, ouders niet de nodige zorg kunnen bieden, etc.) - Specifieke minimumtarieven¹³³: pleegkinderen (1,89 euro), kinderen van minderjarige tienermoeders (1,89 euro), etc.	
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar¹³⁴	
- Werk situatie van de ouders (om werk te behouden, werk te zoeken of een beroepsopleiding te volgen) - Alleenstaande ouder - Gezinnen met lage inkomens - Extreme behoeften (bv. pleegzorg, ouders niet de nodige zorg kunnen bieden, etc.) - Broers/zussen in OOJK of dezelfde setting - Kwetsbaar gezin	
Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang <i>(cijfers uit MeMoQ, 2016: % groepsopvang met minstens 1 medewerker in die functie)</i>	Gezinsopvang
- Verantwoordelijke/leidinggevende (44,5%) - Pedagogische coach (41,3%) - Kinderbegeleider (100%) - Logistieke medewerker – taakpakket onderhoud en keuken (50,4%) - Administratieve medewerker (33,2%) - Vrijwilligers (34,6%) - Stagiaires Gemiddeld bestaat het team in groepsopvanglocaties uit 7,66 personen die op de hele locatie werken. Van deze groep werken gemiddeld 6,21 personen (81,1%) direct met de kinderen (MeMoQ, 2016)	- Onthaalouder - Logistieke medewerker - Vrijwilligers

¹³² <https://www.kindengezin.be/nl/thema/kinderopvang-en-naar-school/kostprijs/vrije-prijs>

¹³³ [Inkomstarief voor ouders | Vlaanderen.be](#)

¹³⁴ [voorrangsgroepen-brochure.pdf \(kindengezin.be\)](#)

Arbeidsstatuten in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Zelfstandige, werkgever, werknemer, statutair of contractueel, sui generis statuut bij samenwerkende onthaalouders	Zelfstandige, werknemer, sui generis statuut (noch werknemer, noch zelfstandige) ^{135,136}
Loon- en arbeidsvoorwaarden	
In vergelijking met de onderwijssector (de functie kinderverzorger in het kleuteronderwijs) zijn er enkele verschillen, zoals een hogere arbeidsduur (voltijdse arbeidsduur van 38 uur in sector 331 versus 32 klokuren in gewoon BaO of 26 klokuren in BuO) en minder verlofdagen voor begeleiders in de kinderopvang. Binnen het Paritair Comité 331, dat specifiek gericht is op kinderopvang, worden de minimale lonen en de toepasselijke verlofsoorten/vrije dagen bepaald op basis van subsidieregelingen, ook wel de subsidietrappen genoemd. Hierdoor kunnen de loonverschillen voor kinderbegeleiders aanzienlijk zijn, afhankelijk van het type opvang waar ze werken. Over het algemeen geldt dat hoe meer subsidies een opvang ontvangt, hoe beter de loon- en arbeidsvoorwaarden zijn voor de kinderbegeleiders.	
Specifieke maatregelen voor ouder personeel	
Ja, VIA maatregel arbeidsduurvermindering (ADV) voor oudere werknemers, voltijdse werknemers bij vergunde kinderopvang – trappen 2A en 3¹³⁷: • vanaf 45 jaar: 36 u/week - 2 uur ten opzichte van conventionele arbeidsduur in de sector • vanaf 50 jaar: 34 u/week - 4 uur ten opzichte van conventionele arbeidsduur in de sector • vanaf 55 jaar: 32 u/week - 6 uur ten opzichte van conventionele arbeidsduur in de sector De vrijstelling van prestaties wordt voor de helft gerealiseerd onder de vorm van volledig van arbeidsprestaties vrijgestelde diensten, de andere helft wordt toegekend in uren.	
Jobbeleving	
Onderzoek rond jobbeleving in de opvang van baby's en peuters (KdG, 2022)¹³⁸: In de kinderopvang is er sprake van hoge werkdruk, mede door de kind-begeleider ratio. Er is ook behoefte aan meer kind-vrije uren voor overleg en training. Daarnaast is er belang bij het vinden van een goede balans tussen werk en privé, en het waarderen van de job, zowel maatschappelijk als in termen van betere loon- en arbeidsvoorwaarden. Met betrekking tot de kind-begeleider ratio wordt het volgende vermeld in het rapport: <i>“De ondersteuning en de omkadering die de overheid biedt, staat niet in verhouding tot de eisen voor de groepsopvang. Vooral de begeleider-kindratio is een doorn in het oog: er zijn te veel kinderen per begeleider. Dat is niet enkel nefast voor de jobbeleving, maar ook voor de kinderen zelf. Kinderbegeleiders hebben het er heel moeilijk mee dat ze kinderen onvoldoende individuele aandacht kunnen bieden. Het ontbreekt hen aan tijd en ruimte om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling, ook al werken ze hard en doen sommige werkgevers inspanningen om de begeleider-kindratio naar beneden te krijgen.”</i>	

¹³⁵ <https://www.kindengezin.be/nl/professionelen/sector/kinderopvang/leren-en-werken/sociaal-statuuut>

¹³⁶ <https://www.hildecrevits.be/nieuws/vlaamse-regering-verankert-werknemersstatuut-voor-ruim-600-onthaalouders-definitief/>

¹³⁷ <https://www.groups.be/nl/sociale-wetgeving/sectorale-documentatie/paritaire-comites/33100100000/0705/vrijstelling-van>

¹³⁸ <https://www.kdg.be/onderzoek/jobbelevingkinderopvang>

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ¹³⁹ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
4	NVT (alle begeleiders hebben dezelfde minimale kwalificatievereisten)	6	4
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
4 (<19 plaatsen) - 6 (≥19 plaatsen)	Geen	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level	Minimale duur OOJK-training		
4	20-40 uur; Startende onthaalouders dienen opleiding “de kinderopvang en ik” (1 of 2 modules (indien nog geen vereiste kwalificatie 2 i.p.v. 1 module) van telkens 20 uur te volgen		
Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
• Voor iedereen kwalificaties of in een kwalificerend traject vereist vanaf 1 april 2024 • Taalkennis (voor plaatsen met basissubsidie): ○ Elke begeleider in de kinderopvang dient te beschikken over een attest van actieve kennis van het Nederlands. Voor luisteren en gesprekken moet het niveau B1 volgens het Europees Referentiekader (ERK) behaald worden, en voor lezen en schrijven moet het niveau A2 volgens het ERK behaald worden. ○ Voor elke 3 voltijdse equivalenten begeleiders die in het bezit zijn van dit attest op het niveau van de organisator, is het toegestaan om 1 begeleider zonder dit attest tewerk te stellen. Er gelden echter twee voorwaarden: ten eerste moet deze begeleider het attest behalen binnen 4 jaar na aanvang van zijn of haar werkzaamheden als begeleider bij de organisator. Ten tweede moet er te allen tijde minstens één begeleider aanwezig zijn in de kinderopvanglocatie die wel beschikt over het attest van actieve kennis van het Nederlands. • Pedagogische coach - Minstens bachelorsdiploma (ISCED 6) - Competenties of relevante ervaring op pedagogisch vlak rond kinderopvang			
Arbeidsmarkt			
• 4 627 ontvangen vacatures voor begeleider kinderopvang in periode mei 2022-april 2023 en 877 openstaande vacatures voor begeleider kinderopvang eind april 2023; 684 ontvangen vacatures voor verantwoordelijke kinderopvang periode mei 2022-april 2023 en 114 openstaande vacatures voor verantwoordelijke kinderopvang eind april 2023¹⁴⁰ • Kinderbegeleider erkend als knelpuntberoep sinds 2021 door VDAB			

¹³⁹ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

¹⁴⁰ <https://www.vdab.be/trendsdoc/beroepen/index.html>

Naast het probleem van het tekort aan kinderbegeleiders en oningevulde vacatures, is er ook sprake van een ziekteverzuim dat hoger is dan het gemiddelde. Dit heeft negatieve gevolgen voor de dienstverlening in de kinderopvang¹⁴¹.

Subsidieregeling (tarieven vanaf 1/1/23)¹⁴²

Er is sprake van een getrappt subsidiesysteem voor de formele opvang van baby's en peuters, beginnend bij trap 0. Elke trede biedt meer subsidies, maar er gelden ook strengere voorwaarden waaraan moet worden voldaan. Opvanglocaties op trap 0 of trap 1 kunnen zelf de prijs bepalen die gezinnen moeten betalen, los van hun inkomen. Op locaties met trap 2 of trap 3 subsidies varieert de prijs op basis van het inkomen van gezinnen, met een minimum- en maximumtarief (de bijdrage van de ouders wordt van de subsidie afgetrokken). Voorrangsregels gelden voor opvang met trap 2 en trap 3 subsidies, waarbij prioriteit wordt gegeven aan kinderen uit gezinnen waarvoor opvang noodzakelijk is vanwege werk (werk houden, zoeken of een beroepsgerichte opleiding volgen), een laag inkomen, eenoudergezinnen, pleegkinderen, en kwetsbare gezinnen. Aanvullende subsidies zijn mogelijk onder bepaalde voorwaarden, zoals inclusieve opvang voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften, dringende opvang, opvang op ruimere openingsmomenten en flexibele openingstijden.

Uitzonderlijk gebeurt er financiering door bedrijven (deze kosten zijn fiscaal aftrekbaar) op hun eigen terreinen¹⁴³ of particulieren (bv. familie Vergnes die investeert in extra kinderopvangplaatsen voor gezinnen in armoede, opvangplaatsen van type "trap 3"¹⁴⁴). Bovendien hebben gemeenten/lokale overheden ook de mogelijkheid tot prefinanciering.

Groepsopvang	Gezinsopvang
- Basissubsidie (trap 1) – 1358,33 per jaar per gesubsidieerde T1 plaats - Subsidie voor inkomenstarief (trap 2) leeftijd medewerkers– 5.910,32 per T2A plaats - Subsidie voor inkomenstarief (trap 2) – leeftijd medewerkers– bijkomende bedrag 114,97 per T2A plaats - Subsidie voor inkomenstarief (trap 2) – 28,13 per prestatie - Plussubsidie (trap 3) - 779,43 per jaar per T3 plaats - Subsidie voor individuele inclusieve opvang - 11,48 per opvangdag - Subsidie voor structurele inclusieve opvang – 3.480,59 per plaats per jaar - Subsidie voor ruimere openingsmomenten (ROM) - 1716,54 per module - Subsidie voor dringende kinderopvang (DOP) - 1716,54 per dringende T2 opvangplaats per jaar - Subsidie voor dringende kinderopvang – 143,05 per kind	- Basissubsidie (trap 1) – 482,63 per jaar per gesubsidieerde T1 plaats - Subsidie voor inkomenstarief (trap 2) leeftijd medewerkers– 358,43 per T2A plaats - Subsidie voor inkomenstarief (trap 2) – leeftijd medewerkers– bijkomende bedrag 8,93 per T2A plaats - Subsidie voor inkomenstarief (trap 2) – 27,63 per prestatie - Plussubsidie (trap 3) - 779,43 per jaar per T3 plaats - Flexibele gezinsopvang – 12,95 per jaar per T2 plaats - Flexibele gezinsopvang – 3.43 per flexibele prestatie - Subsidie voor individuele inclusieve opvang - 11,48 per opvangdag - Subsidie voor structurele inclusieve opvang – 3.480,59 per plaats per jaar

¹⁴¹ <https://www.vvsg.be/nieuws/opgroeien-geeft-kwaliteit-prioriteit-bij-personeelstekort-kinderopvang>

¹⁴² <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.kindengezin.be%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F2022-02%2Fsubsidiebedragen-kinderopvang.xlsx&wdOrigin=BROWSELINK>

¹⁴³ VOKA adviseert dat bedrijven kinderopvangplaatsen kunnen financieren bij bestaande kinderdagverblijven om bijkomende plaatsen te creëren: <https://www.voka.be/nieuws/laat-bedrijven-investeren-kinderopvang-voor-werknemers>

¹⁴⁴ https://www.standaard.be/cnt/dmf20170615_02926970

Aantal plaatsen per subsidietrap (inclusief plaatsen voor schoolkinderen) (2022)¹⁴⁵	
Trap 0 (geen subsidie Opgroeien)	8 553 (9,1 %)
Trap 1 (basissubsidie)	16 582 (17,7 %)
Trap 1 + Trap 2 (subsidie voor inkomenstarief)	65 926 (70,2 %)
Trap 1 + Trap 2 + Trap 3 (plussubsidie)	2 831 (3,0 %)
Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang	
- De Vlaamse regering heeft in de septemberverklaring '22 bekend gemaakt dat er vanaf 2023 structureel 100 miljoen euro extra zal geïnvesteerd worden in de kinderopvang van baby's en peuters. De investeringen zullen als volgt ingezet worden: Ongeveer 92 miljoen euro recurrente middelen: - Betere basisfinanciering voor de minst gesubsidieerde initiatieven 9,5 miljoen zal gebruikt worden een hogere basissubsidie T1 (van 875,53 euro per plaats per jaar in 2022 tot 1358,33 in 2023 – een verhoging van 50%). Wie vandaag de basissubsidie nog niet heeft zal die ook kunnen aanvragen; - Het gelijktrekken van de subsidies voor alle initiatieven die werken met inkomenstarief. Vanaf 2023 verdwijnt trap 2b. Betere verloning voor begeleiders en betere arbeidsvoorwaarden. 38 miljoen zal nodig zijn voor de realisatie van het financieel groeipad voor T2B-voorzieningen, zowel gezins- als groepsovang. Vanaf begin 2023: T2B-subsidie verhoogd naar het bedrag van T2A. Het gaat in totaal over bijna 20.000 plaatsen. Het budget zal door de organisatoren grotendeels moeten gebruikt worden voor een meer aantrekkelijk loon voor kinderbegeleiders. Maar kan bij sommige organisatoren wellicht ook kansen geven tot kindvrije uren, extra tewerkstelling, etc. - Meer plaatsen aan inkomenstarief 33 miljoen zal gebruikt worden voor de omschakeling van plaatsen met T1-subsidie naar plaatsen met T2A-subsidie en waar ouders een inkomensgerelateerde ouderbijdrage betalen. Van de bijna 95.000 plaatsen zijn er 22.000 plaatsen in 2022 nog niet gesubsidieerd aan het T2-tarief. Van die 22.000 kunnen er in 2023 ongeveer 3.000 inkomensgerelateerd gaan werken. - Onthaalouders krijgen een jobbonus en indexatie onkostenvergoeding Daarnaast ongeveer 8 miljoen euro voor Zorginspectie en het agentschap Opgroeien om de aanbevelingen te realiseren van de parlementaire onderzoekscommissie naar de veiligheid in de kinderopvang (toezicht en opvolging) - Een performant IT-systeem zal alle documenten m.b.t. eenzelfde kinderopvanginitiatief bundelen en automatische uitwisseling van informatie tussen Zorginspectie en Kind en Gezin toelaten - Personeelsversterking van Zorginspectie (67 bijkomende medewerkers, waarvan 38 bijkomende inspecteurs voor de kinderopvang) die is afgestemd op het gewenste interval voor inspecties - Er zullen 52 mensen worden aangeworven voor administratieve taken met betrekking tot opvolging en begeleiding bij agentschap Opgroeien - Maart 2023: Vlaamse Regering verankert het werknemersstatuut voor ruim 600 onthaalouders (589 voltijdsequivalente onthaalouders) definitief¹⁴⁶. Het werknemersstatuut onthaalouders is in 2015 gestart als een proefproject. De Vlaamse regering keurde vrijdag 24 maart 2023 een besluit goed. Dit besluit zorgt ervoor dat de onthaalouders die een werknemersstatuut hebben, dit vanaf 1 april 2023 permanent kunnen behouden. Sinds de invoering van dit statuut in 2015 werd dit proefproject op vraag van de Vlaamse regering meermaals geëvalueerd. Telkens werd het verbeterd, verlengd en werd de groep onthaalouders uitgebreid.	

¹⁴⁵ <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/kinderopvang-babys-en-peuters/cijfers-op-maat>

¹⁴⁶ <https://www.hildecrevits.be/nieuws/vlaamse-regering-verankert-werknemersstatuut-voor-ruim-600-onthaalouders-definitief/>

2 België - Federatie Wallonië en Brussel

Landfiche: België - Federatie Wallonië en Brussel		
Verschillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Groepsopvang , er is op dit moment een transformatie aan de gang ¹⁴⁷ • Een kinderdagverblijf (crèche) • Een gemeentelijk Kinderopvanghuis (Maison Communale d'accueil de l'enfance, MCAE) • Een peuterspeelplaats (prégardiennat) • Een ouderparticipatiecrèche (crèche parentale) • Een kinderopvanghuis (maison d'enfants) • Een opvangcentrum (halte-accueil) • Een structuur die subsidies ontvangt van Solidariteitsfonds 2 • Een geregistreerde samenwerkingsopvang die wil transformeren tot een kinderdagverblijf		
Gezinsopvang : onthaalouders die kinderen opvangen in hun eigen huis of mede-onthaalouders		
Structuur en beleid van OOJK		
Organisatie : <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen samen)</i>	Nee	
Bestuur : <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Nee	
Personeel : <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOJK-fase</i>	Nee	
Pedagogische richtlijnen : <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase: 1 curriculum of pedagogische richtlijnen voor kinderen < 3 jaar én een ander curriculum of andere pedagogische richtlijnen voor kinderen ≥ 3 jaar</i>	Ja	
	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen ouder dan 3 jaar
Bevoegde autoriteiten	Ministerie van Cultuur, Kindertijd en Voortgezet Onderwijs (ONE (Office de la Naissance et de L'Enfance) als verantwoordelijke organisatie)	Ministerie van Onderwijs
Organisatiesysteem : vrijwel splitsysteem • Er zijn verschillende ministeries en ministers verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen • Er zijn gescheiden settings voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken rond de leeftijd van 2,5 jaar • Er is een curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase, maar ze werden ontwikkeld onder de bevoegdheid van twee verschillende autoriteiten/ministeries wat een andere inhoud geeft voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen. • Er zijn verschillende regelgevende vereisten met betrekking tot kwalificaties gedurende de OOJK-fase: begeleiders die werken met oudere kinderen (≥ 3 jaar) moeten aan hogere kwalificatievereisten voldoen, terwijl hooggekwalificeerd personeel voor jongere kinderen (< 3 jaar) niet aan deze hogere kwalificatievereisten moeten voldoen.		

¹⁴⁷ <https://www.one.be/professionnel/milieux-daccueil/accueil-en-transition/transformation/>

Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)
Wetgeving Wallonië (Art. 34 van besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 02 mei 2019¹⁴⁸): • 1 op 7 Vanaf 1 januari 2016 zal de verhouding van 1 begeleider in dienst voor 7 kinderen worden versterkt naar 1,5 begeleiders in dienst voor 7 kinderen als onderdeel van een bredere hervorming. Concreet betekent dit dat vanaf 2026 een verhouding van 1 op 7 zal gelden met een aanwezigheidsnorm in plaats van een dienstnorm, terwijl de subsidie gebaseerd zal zijn op 1,5 begeleiders in dienst voor 7 kinderen. Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige</u> kinderen in de <u>locatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd (Enkel IFAPME¹⁴⁹- en EFPME-stagiairs worden erkend (stagiairs in "beroepsopleiding" die betaald worden voor hun opleidingsperiode); Art. 15: max. 1 stagiair per blok van 14 plaatsen) + rechtstreeks werken met de kinderen
Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)
Wetgeving Wallonië (Art. 10 (sectie 3) van besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 02 mei 2019): • Een streefnorm van 14 kinderen: de verantwoordelijkheid voor het opstellen van een opvangplan in overeenstemming met de kwaliteitscode, ligt bij de inrichtende macht. In samenwerking met het personeel van de opvanglocatie streeft men ernaar om de organisatie van het kinderdagverblijf te structureren rond groepen van maximaal 14 kinderen. Definitie/berekening • aantal <u>gelijktijdig aanwezige</u> kinderen in de leefgroep
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang
Wetgeving Wallonië (Art. 12 van besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap van 02 mei 2019): • maximaal 5 kinderen <u>gelijktijdig</u> aanwezig • maximaal 4 <u>voltijdsequivalente</u> kinderen¹⁵⁰ Differentiaties <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 3 jaar <u>Andere</u>: • Als een onthaalouder geregistreerd is voor het opvangen van 4 voltijdsequivalente kinderen, dan mag het maximum aantal kinderen dat tegelijkertijd aanwezig mag zijn, worden uitgebreid tot 6 kinderen. Dit geldt alleen als het zesde kind tussen 2,5 en 6 jaar oud is, familie is van één van de andere ingeschreven kinderen, en uitsluitend voor of na schooltijd wordt opgevangen • Het aantal erkende opvangplaatsen wordt bepaald op basis van de grootte van het huis en kwaliteitscriteria
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang
• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Betaalbaarheid voor de overheid en de ouders

¹⁴⁸ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/aspects_juridiques/accueil/27_fevrier_2003_reglementation_generale_milieux_accueil.pdf

¹⁴⁹ <https://www.ifapme.be/formations/chef-dentreprise/accueillant-denfants>

¹⁵⁰ Dit kan op verschillende manieren worden opgevat, zoals bijvoorbeeld 4 kinderen die voltijds aanwezig zijn, maar ook 3 kinderen die voltijds aanwezig zijn en 2 kinderen die halftijds aanwezig zijn, etc.

Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte	
Wie	ONE (Office de la naissance et de l'enfance), een autonome organisatie van de Federatie Wallonië-Brussel die kinderopvang toelaat, subsidieert, ondersteunt, evalueert en controleert. • ONE coördinator • ONE psychologische adviseur • Boekhoudkundige inspecteur (voor subsidies) • Voor gesubsidieerde onthaalouder: een maatschappelijk werker
Frequentie	De frequentie van ten minste één keer per jaar kan worden verhoogd indien nodig, bijvoorbeeld bij kwaliteitsproblemen of verzoeken van de opvang zelf.
Hoe	Observaties Aanwezigheidsregisters Zelfrapportering
Sancties	Een ingebrekestelling, maar als er een dreigend en ernstig gevaar is voor de gezondheid of veiligheid, kan de ingebrekestelling worden overgeslagen. In dat geval brengt ONE de burgemeester van de betreffende gemeente op de hoogte van de locatie van de opvangplaats en vraagt de burgemeester om onmiddellijke sluiting van de opvangplaats. De kosten en risico's van deze maatregel zijn voor de organiserende instantie.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Geen gegevens beschikbaar. Sommige kinderdagverblijven werken wel al met 1,5 begeleiders voor 7 kinderen, wat het doel is van de huidige hervorming. Er moet ook worden opgemerkt dat er vaak zieke kinderen zijn die niet aanwezig zijn, ook al zijn er begeleiders voorzien.	
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	15 (minimaal 1 week prenataal & minimaal 9 weken postnataal)
Vaderschapsverlof	4 (20 werkdagen) (sinds 1 januari 2023 van 15 naar 20 werkdagen)
Ouderschapsverlof	17,4 (4 maanden) per ouder
Totaal	53,8 weken - 12,4 maanden Het verlof kan voltijds worden opgenomen, halftijds gedurende 8 maanden, voor één dag per week (een vijfde tijd) gedurende 20 maanden of voor een halve dag per week (een tiende tijd) gedurende 40 maanden. Het verlof kan worden opgenomen tot de 12e verjaardag van het kind. Beide ouders kunnen tegelijkertijd verlof opnemen. Alleen de tiende verlofoptie vereist instemming van de werkgever.
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ¹⁵¹	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	64,7 (1 ^{ste} 30 dagen 82% van niet-begrensde brutoloon door ziekenfonds – vanaf 31 ^e dag: 75% van het begrensde brutoloon, tot een maximum van 118,27 euro per dag (1 maart 2022) door ziekenfonds; van dit bedrag houdt het ziekenfonds een bedrijfsvoorheffing van 11.11% in) ¹⁵²
Vaderschapsverlof	70,5 (1 ^{ste} drie dagen 100% van het loon betaald door de werkgever, erna 82% van gedeelde brutoloon door ziekenfonds, een bruto plafond van 131,90 euro/dag (1 mei 2022); Van dit bedrag houdt het ziekenfonds een bedrijfsvoorheffing van 11.11% in) ¹⁵³

¹⁵¹ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

¹⁵² [Krijg ik een uitkering tijdens mijn moederschapsverlof? - Jobat.be](#)

¹⁵³ [Krijg ik een uitkering tijdens mijn geboorteverlof? - Jobat.be](#)

Ouderschapsverlof	25,8 (brutobedrag van 978,24 euro/gemiddeld brutoloon 3832 euro bij volledige onderbreking – nettobedrag van 879,15 euro per maand ¹⁵⁴)			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOJK, verplicht OOJK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOJK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOJK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOJK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Nee	Ja, vanaf 2,5 jaar tot 6 jaar	5 jaar ¹⁵⁵	2,5 jaar	6 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar (31/12/2021) ¹⁵⁶				
- Het aanbod in de Federatie Wallonië-Brussel bestond op 31/12/2021 uit 46 222 plaatsen, waarvan 34 422 plaatsen gesubsidieerd zijn door het ONE (dit is een stijging van 0,82% ten opzichte van 2020). Dit betekent dat 74% gesubsidieerd is (publiek of VZW) en 26% (11 800 plaatsen) geen subsidiering ontvangt door het ONE. Bij gesubsidieerde voorzieningen wordt de prijs die de ouders betalen voor de opvang bepaald op basis van het gezinsinkomen, wat niet van toepassing is voor niet-gesubsidieerde voorzieningen. - Het aanbod in de Federatie Wallonië-Brussel bestond op 31/12/2021 uit 46 222 plaatsen op 123 522 kinderen (tussen 0-2,5 jaar), wat overeenkomt met een dekkingsgraad van 37,4%. - Het aanbod in de Federatie Wallonië-Brussel bestond op 31/12/2021 uit 35 532 plaatsen in de groepsopvang, wat overeenkomt met 76,9% van het aanbod en een dekkingsgraad van 28,8%. - Het aanbod in de Federatie Wallonië-Brussel bestond op 31/12/2021 uit 10 690 plaatsen in de gezinsopvang, wat overeenkomt met 23,1% van het aanbod en een dekkingsgraad van 8,7%.				
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (15 januari 2021) ¹⁵⁷				
41,7% (51.561 kinderen ingeschreven op 123 522 kinderen tussen 0-2,5 jaar) Ongeveer 32% groepsopvang en 10% gezinsopvang				
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar				
In 2021 bedroeg de bijdrage gemiddeld 17,82 euro per dag (exclusief de gratis opvang) voor opvang die door het ONE werd gesubsidieerd. Deze gemiddelde prijs houdt rekening met het maandelijks netto-inkomen van de ouders, maar ook met de verminderingen (aan 70%) waarop ze recht hebben (3 of meer kinderen ten laste; 2 kinderen die naar een erkend kinderdagverblijf gaan) en de effectieve aanwezigheid (volledige (vanaf 5 uur) of gedeeltelijke (minder dan 5 uur) dagen: 100% of 60% van de prijs). Voor opvang gesubsidieerd door ONE bestaat er een maximumprijs van 42,14 euro ¹⁵⁸ . Daarnaast kan deze ook gratis zijn voor bv. personen in BIM statuut (verhoogde verzekeringsbijdrage, art. 37, § 19). Voor de niet-gesubsidieerde opvang is de opvangprijs vrij te bepalen.				
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar				
Kinderen die leven in armoede (voor kansarmen (BIM-statuu) kan OOJK gratis zijn. In dit geval compenseert ONE dit door een grotere subsidie te geven (retrocessie)).				

¹⁵⁴ <https://www.rva.be/documentatie/bedragen/loopbaanonderbreking-tijdscrediet/thematische-verloven>

¹⁵⁵ Op 1 september van het kalenderjaar dat het kind 5 jaar wordt – aanpassing leerplicht van 6 naar 5 jaar sinds 1 september 2020.

¹⁵⁶ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/Rapports_d_activite/RA-ONE-en-chiffres-2021.pdf

¹⁵⁷ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/Rapports_d_activite/RA-ONE-en-chiffres-2021.pdf

¹⁵⁸ https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRO/Milieux_accueil/Documentation/2023-pfp-bareme.pdf

- Broers/zussen in OOK of dezelfde setting
- Kinderen met handicaps of moeilijkheden
- Extreme behoeften (bv. pleegzorg, ouders die niet de nodige zorg kunnen bieden, eenoudergezin, etc.)

Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Geen wettelijke criteria. Art. 52 bepaalt dat de beheerder van de kinderopvang, volgens de richtlijnen van ONE, voorrang kan verlenen aan bevestigde aanvragen voor opvang op basis van de volgende criteria: 1. specifieke opvangbehoeften zoals omschreven in Art. 88; 2. ouders die geconfronteerd worden met onverwachte sluiting van de opvanglocatie waar hun kind werd opgevangen; 3. ouders die wonen, werken of een opleiding volgen in de betreffende gemeente, indien de beheerder een lokale instantie is; 4. ouders waarvan minstens één ouder werkzaam is bij een werkgever die deel uitmaakt van de beheerder; 5. ouders waarvan minstens één ouder werkzaam is bij een bedrijf gevestigd in een economische activiteitenzone waar de opvanglocatie zich bevindt en dat deel uitmaakt van de beheerder; 6. ouders waarvan minstens één ouder regelmatig pendelt en de opvanglocatie is gevestigd op of in de directe nabijheid van een mobiliteitsite, en er een samenwerkingsovereenkomst is met minstens één openbaar vervoersbedrijf; 7. ouders die actief deelnemen aan de opvang van kinderen in een kinderdagverblijf, indien het opvangproject deze deelname expliciet voorziet; 8. er kunnen geen andere prioriteitscriteria worden ingesteld. De beheerder vermeldt eventuele prioriteitscriteria, de toepassingsmodaliteit en de eventuele verplichte minimale aanwezigheidsfrequentie in het opvangcontract.

Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Groepsopvang	Gezinsopvang
• Directeur • Psychologische bachelor: psycho-medisch-sociale begeleiders (begeleiders tussen 21 en 67 jaar oud met verschillende verantwoordelijkheden. Ze werken samen met de directeur en hun belangrijkste taken omvatten het bevorderen van toegankelijkheid en ondersteuning van ouderschap door middel van een benadering van relaties met ouders en kinderen. Ze dragen bij aan de implementatie, evaluatie en ontwikkeling van het opvangplan, bevorderen gezondheid en gemeenschapsgezondheid, en zijn betrokken bij administratief en organisatorisch management en personeelsbeheer. In kinderopvangdiensten zijn ze ook verantwoordelijk voor het toezicht op de begeleiders in loondienst). • Begeleiders • Logistieke medewerkers • In kinderdagverblijven kunnen begeleiders ook een langdurige opleidingsovereenkomst hebben in het kader van alternerend leren of permanente opleiding voor kleine en middelgrote ondernemingen, met een maximum van één stagiair per volledig blok van 14 plaatsen.	• Onthaalouder • Mede-onthaalouders

Arbeidsstatuten in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Groepsopvang	Gezinsopvang
Werkgever, werknemer, zelfstandige, statutair of contractueel, in beroepsopleiding	Zelfstandig of aangesloten bij specifieke gezinsopvangorganisatie onder werknemersstatuut

Loon- en arbeidsvoorwaarden			
Deze zijn afhankelijk van het statuut (bijvoorbeeld ambtenaar, werknemer in de kinderopvang, verbonden aan een gemeentelijke opvang, non-profitorganisatie (ASBL/VZW) of zelfstandige kinderbegeleider). Over het algemeen is er sprake van een slechte verloning voor het personeel in de kinderopvang.			
Specifieke maatregelen voor ouder personeel			
Art. 105, paragraaf 4 bepaalt dat bij de implementatie van het tandemplan of brugpensioen het gesubsidieerde personeel dat een begunstigde wordt, nog steeds gesubsidieerd wordt naar evenredigheid van hun oorspronkelijke werkuren vóór de invoering van loopbaanonderbreking of brugpensioen. Dit gebeurt op basis van het vastgestelde barema voor hun personeelscategorie en hun dienstanciënniteit erkend door ONE, op voorwaarde dat zij worden vervangen in hun categorie door een gekwalificeerde werknemer naar evenredigheid van de vermindering van hun werkuren. Als de begunstigde langer dan een jaar afwezig is wegens ziekte, blijft het bedrag van de subsidie dat wordt toegekend aan de gesubsidieerde opvangvoorziening berekend worden op basis van hun barema en dienstanciënniteit erkend door ONE, tot aan hun pensioen indien van toepassing. Als de werknemer die de vervanging van de begunstigde verzorgt ook afwezig is wegens ziekte en niet wordt vervangen na de wettelijke periode van gegarandeerde behandeling, wordt het bedrag van de subsidie dat verschuldigd is voor de begunstigde zoals bedoeld in Art. 1, 12°, verminderd met het bedrag dat normaal gesproken zou zijn betaald voor deze vervanger.			
Jobbeleving			
Er is geen beschikbare studie of informatie over dit onderwerp.			
Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten¹⁵⁹ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
3	NVT (alle begeleiders hebben dezelfde minimale kwalificatievereisten)	6	Geen basiskwalificatie op gebied van OOK of onderwijs
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
6 voor sector met overheidsfinanciering – 4 voor sector zonder overheidsfinanciering	120 uur (binnen de twee jaar na aanstelling)	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level		Minimale duur OOK-training in uur	
Geen (wel minimumkwalificatie op ISCED 3 maar niet noodzakelijk verband met OOK of onderwijs)		1.052 uur	

¹⁵⁹ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
• Art.23 - § 1 bepaalt dat voor het personeel van de psycho-medisch-sociale begeleiding specifieke diploma's vereist zijn. Deze omvatten onder andere een bachelor in psychologie-assistentie, maatschappelijk assistentie, verpleegkunde, algemene verpleegkunde met verantwoordelijkheid, psychomotoriek, en masteropleidingen in psychologische wetenschappen, onderwijswetenschappen, ingenieurswetenschappen en sociaal werk, en volksgezondheidswetenschappen. • Art.23 - § 2 Voor de functie van directeur gelden er verschillende regels, afhankelijk van de grootte van het kinderdagverblijf. In het algemeen moeten directeuren een hogere opleiding hebben met een psycho-pedagogische, gezondheids- of sociale oriëntatie. Voor kinderdagverblijven met 14 plaatsen geldt echter dat alleen de diploma's genoemd in § 1 geldig zijn voor de functie van directeur. Bovendien moet een directeur binnen twee jaar na aanstelling een aanvullende opleiding volgen die erkend is door ONE. • Onlangs zijn er revisies uitgevoerd van de opleidingen voor onthaalpersoneel, psycho-medisch-sociaal personeel en de directie van kinderdagverblijven¹⁶⁰.	
Arbeidsmarkt	
Volgens FOREM, de openbare arbeidsmarktdienst in Wallonië, wordt "begeleider in de kinderopvang" niet officieel beschouwd als een knelpuntberoep. In Brussel lijkt de situatie echter ingewikkelder te zijn, zoals aangegeven door Actiris, de openbare arbeidsmarktdienst in Brussel. Men kan algemeen wel spreken van arbeidstekorten en het wordt steeds moeilijker om kinderbegeleiders aan te werven. Bovendien lijkt het aantal studenten dat voor deze opleiding kiest af te nemen, volgens het Notre Dame Institute in Namen¹⁶¹. Studenten onderschatten vaak de uitdagingen van het beroep en raken ontmoedigd tijdens hun stage. Professionals benadrukken de noodzaak om het beroep te herwaarderen om meer jongeren aan te trekken. Ondertussen vertrouwen kinderdagverblijven op onderlinge ondersteuning om de personeelstekorten op te vangen. Uit een interview met een expert van ONE blijkt dat het ziekteverzuim in de kinderopvangsector aanzienlijk is toegenomen, evenals de duur van de afwezigheid. Kinderbegeleiders lijken ook sterk overbelast te zijn, mede door de impact van de COVID-19-crisis. De combinatie van lage lonen en een gebrek aan maatschappelijke waardering voor de functie van kinderbegeleiders draagt bij aan deze situatie. Bovendien wordt ONE steeds vaker geconfronteerd met de sluiting van kinderopvangvoorzieningen, voornamelijk vanwege financiële onhaalbaarheid.	
Subsidieregeling	
Kinderopvanglocaties hebben drie mogelijke inkomstenbronnen: subsidies van ONE of andere instanties, ouderlijke financiële bijdragen en ondersteuning van de organiserende autoriteit (gemeente, een bedrijf, de provincie, een intercommunale, een universiteit, een openbare dienst, bijvoorbeeld RTBF), die verantwoordelijk is voor het dekken van wat anderen niet doen.	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Subsidies van ONE • Basissubsidie: financiering van het begeleidend personeel volgens de minimumnormen zoals bepaald in artikel 58, 1° (1 begeleider in dienst voor 7 kinderen). Deze subsidie omvat ook de financiering van de functie van de directeur (50% voor kinderdagverblijven met minder dan 70 plaatsen en 100% vanaf 70 plaatsen) en de preventieve medische opvolging van de kinderen. • Toegankelijkheidssubsidie: financiering voor psycho-medisch-sociaal personeel vanaf meer dan 14 plaatsen (artikel 98 van het besluit van 2 mei 2019 (regeling van vergunning en financiering)). • Subsidie voor sociale toegankelijkheid, aanvullende financiering voor de psycho-medisch-sociale functie tot:	Een forfaitaire jaarlijkse subsidie van 250 euro per erkende plaats voor zelfstandige onthaalouders

¹⁶⁰ <https://www.one.be/professionnel/qualite-et-formations/formations-initiales/>

¹⁶¹ <https://www.rtbef.be/article/la-penurie-de-puericultrices-commence-des-les-etudes-nous-sommes-passes-de-cinq-classes-a-trois-en-cinquieme-annee-11206584>

○ 50% tot 35 plaatsen; ○ 75% van 42 tot 70 plaatsen; ○ 100% vanaf 77 plaatsen (zie artikel 99). • Subsidie voor verbeterde toegankelijkheid per uur: een aanvulling op artikel 98 van 0,5 VTE (voltijdse equivalent) per 7 kinderen en 15 uur per week beschikbaarheid voor opvang buiten het vastgestelde uurrooster (artikel 88, 2°) en 1 VTE, hetzij voor 30 uur per week, hetzij voor 14 kinderen en 15 uur per week beschikbaarheid buiten het vastgestelde uurrooster (artikel 100).	
Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang	
• Een besluit van 22 mei 2019 houdende vaststelling van de overgangsregeling voor kinderopvang-voorzieningen • Besluit van 2 mei 2019 houdende vaststelling van het vergunnings- en subsidiestelsel voor kinderdagverblijven en zelfstandige (mede)onthaalouders • Decreet van 21 februari 2019 ter versterking van de kwaliteit en toegankelijkheid van de kinderopvang in de Franse Gemeenschap • Er is een herziening van de normen voor de basisopleiding van het personeel in de kinderopvang dat werd opgenomen in het besluit van de Regering van de Franse gemeenschap van 14 juli 2022. Deze aangepaste normen traden in werking op 1 september 2022. • Geleidelijke hervorming tot 2026, met stijgende subsidies. Bereidheid om subsidies voor directie of begeleiders te verhogen. Momenteel hebben OOJK-settings de keuze en vragen ze vooral om meer subsidies voor begeleiders. Geleidelijk zal de huidige in subsidie van 1 begeleider in dienst voor 7 kinderen een subsidie van 1,5 begeleider in dienst voor 7 kinderen worden. Er is ook een wens om de wetgeving te vereenvoudigen in 2 categorieën: crèches (groepsopvang) en onthaalouders (aan huis) of mede-onthaalouders (= 2 onthaalouders die samenwerken). • Noodmaatregel dat kinderdagverblijven in staat stelt om, ongeacht hun organisatorische macht, financiële steun aan te vragen bij ONE om hun korte termijn levensvatbaarheid te waarborgen¹⁶². Het ONE zal ook de financiering van de directeurspost van de kinderdagverblijven op zich nemen. Als sluiting echt niet kan worden voorkomen, moet het ONE het beschikbare aanbod analyseren om ouders te helpen. Settings in de buurt van een gesloten kinderdagverblijf kunnen profiteren van stimulansen en uitzonderingen. De opvangcapaciteit kan in uitzonderlijke gevallen worden verhoogd in kinderdagverblijven die grenzen aan een verdwijnende structuur.	

¹⁶² <https://www.rtbf.be/article/un-dispositif-durgence-pour-eviter-les-fermetures-impromptues-des-creches-11179655>

3 Nederland

Landfiche: Nederland		
Verskillende vormen formele opvang voor kinderen jonger dan 3/4 jaar		
Groepsopvang: - Dagopvang en peuterspeelzaalwerk tot de leeftijd van 4 jaar - Voorschools onderwijs voor kinderen tussen 2,5 en 4 jaar met een kwetsbare achtergrond (bereik van ongeveer 45 000 kinderen) + gemeenten hebben ook financiële middelen (via Kinderopvang Toeslag (KOT), Voorschoolse Educatie (VE), Sociaal Medische Indicatie (SMI) of gemeentelijke peutermiddelen) om voor alle peuters tussen 2 en 4 jaar een aanbod te voorzien van voorschools onderwijs		
Gezinsopvang tot de leeftijd van 12 jaar door gastouders 78% werklocatie thuis – 22% thuis bij de ouders van de kinderen (vraagouders) of afwisselend tussen thuis gastouder en vraagouders (bevraging gastouders; Boogaard en Bollen, 2022¹⁶³) - Vooral opvang van jonge kinderen (0-4 jaar) totdat ze naar school gaan		
Structuur en beleid van OOJK		
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge en oudere kinderen samen)</i>	Nee	
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Nee	
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED6 voor hele OOJK-fase</i>	Nee	
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Nee	
	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen ouder dan 3 jaar
Bevoegde autoriteit	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Organisatiesysteem: splitsysteem - Er zijn verschillende ministeries en ministers verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen - Er zijn gescheiden settings voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken rond de leeftijd van 4 jaar - Er is geen curriculum, pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor jongere kinderen (niettemin staan er wel vier pedagogische basisdoelen waar kinderopvangvoorzieningen naar moeten handelen) - Er zijn verschillende regelgevende vereisten met betrekking tot de kwalificaties gedurende de OOJK-fase: er zijn hogere kwalificatievereisten (ISCED 6 - bachelorniveau) voor begeleiders die werken met oudere kinderen dan voor begeleiders die werken met jongere kinderen. Vanaf 1 januari 2019 zijn alle kinderopvangorganisaties voor jonge kinderen wel verplicht een pedagogische beleidsmedewerker met een minimaal hbo-niveau (ISCED 6) gerelateerd aan pedagogiek aan te nemen.		

163 [Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang 2022 | Kohnstamm Instituut.](#)

Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen

Nationale wetgeving rond BKR (beroepskracht-kind ratio) (Art.7 en 19 van besluit van 23 augustus 2017¹⁶⁴)

Horizontale groepen¹⁶⁵:

- 0-1 jaar: 1 op 3 (sinds 1 januari 2019 van 1 op 4 naar 1 op 3)
- 1-2 jaar: 1 op 5
- 2-3 jaar: 1 op 8
- 3-4 jaar: 1 op 8

Verticale groepen¹⁶⁶:

- 0-2 jaar: 1 op 4
- 0-3 jaar: 1 op 5
- 0-4 jaar: 1 op 5 (bij een groep met 4 kinderen van 0-1 jaar) of 1 op 6 (bij een groep met drie of minder kinderen van 0-1 jaar)
- 1-3 jaar: 1 op 6
- 1-4 jaar: 1 op 7
- 2-4 jaar: 1 op 8

Daarnaast zijn er ook twee rekenregels en een rekentool beschikbaar (<https://1ratio.nl/bkr/#/>)

Definitie/berekening

- kinderen: het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de leefgroep
- begeleiders: aanwezig in de leefgroep + gekwalificeerd (vrijwilligers en groepshulpen tellen niet mee, begeleiders in opleiding tellen mee onder voorwaarden¹⁶⁷) + rechtstreeks werken met de kinderen

Differentiaties

Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar): leeftijdscategorieën, zie ratio's

Groepssamenstelling: horizontale versus verticale groepen, zie ratio's

Kwalificatie: Op een locatie mogen maximaal de helft van het minimaal in te zetten aantal beroepskrachten bestaan uit beroepskrachten in opleiding (BIO) of stagiairs. Het aantal stagiairs mag daarbij niet meer dan een derde van het totale aantal in te zetten beroepskrachten bedragen. BIO's zijn personen die een opleidingstraject volgen, waarbij ze meestal vier dagen per week werken en één dag besteden aan hun opleiding. In tegenstelling tot stagiairs, die één dag per week stage lopen en de overige vier dagen hun opleiding volgen. Stagiairs worden niet meegerekend in de beroepskracht-kindratio, aangezien zij boventallig worden ingezet. Echter, BIO's worden wel meegerekend in de beroepskracht-kindratio onder bepaalde voorwaarden. Het is echter belangrijk op te merken dat deze regel niet van toepassing is op medewerkers die bezig zijn met een opleiding, maar al wel gekwalificeerd zijn om als pedagogisch medewerker te werken.

Opvangmoment: de 3-uurregeling. Een kinderopvangorganisatie die 10 uur aaneengesloten opvang biedt, mag gedurende maximaal 3 uur per dag (niet aaneengesloten) afwijken van de beroepskracht-kind ratio (BKR). Echter, tijdens deze afwijking moet ten minste de helft van het aantal benodigde beroepskrachten volgens de BKR worden ingezet. Sinds 1 juli 2023 kan er flexibeler worden omgegaan met deze 3-uurregeling, in die zin dat de exacte tijdstippen waarop er minder pedagogisch medewerkers aanwezig zijn niet meer dienen te worden opgenomen in het pedagogisch beleidsplan zodat deze regeling flexibeler kan meebewegen met de dagelijkse praktijk.¹⁶⁸ In de praktijk wordt dit vaak toegepast aan de randen van de dag en tijdens pauzes.

¹⁶⁴ <https://zoek.officiëlebekendmakingen.nl/stb-2017-323.html#d17e2004>

¹⁶⁵ Horizontale groepen: een groep met kinderen van dezelfde leeftijd

¹⁶⁶ Verticale groepen: een groep met kinderen van verschillende leeftijdscategorieën

¹⁶⁷ Artikel 9c van de Regeling Wet kinderopvang verwijst naar de CAO, waarin details over dit onderwerp zijn opgenomen. Volgens de CAO wordt de inzetbaarheid van beroepskrachten in opleiding in de eerste twee fases van hun opleiding (voor bbl'ers en duaal-studenten) bepaald op basis van informatie van zowel de opleidingsbegeleider als de praktijkbegeleider.

¹⁶⁸ [Staatsblad 2023, 144 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officiëlebekendmakingen.nl\)](#)

Andere: vaste gezichtscriterium (1/2018). Elke dag dat een kind aanwezig is op de opvang, moet minstens één vast gezicht van het kind aanwezig zijn op de groep. Voor baby's tot één jaar geldt dat zij worden opgevangen door minstens twee dezelfde pedagogisch medewerkers om stabiliteit en sociaal-emotionele veiligheid te bieden. Het is belangrijk dat de vaste gezichten niet te vaak wisselen, daarom gelden er maximumaantallen:

- Bij een groep met 1 of 2 pedagogisch medewerkers mogen er maximaal 2 vaste gezichten per baby zijn, en maximaal 3 vaste gezichten per kind van 1 jaar of ouder
- Bij een groep met 3 of meer pedagogisch medewerkers mogen er maximaal 3 vaste gezichten per baby zijn, en maximaal 4 vaste gezichten per kind van 1 jaar of ouder

Vanaf 1 juli 2023 is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk om een andere beroepskracht in te zetten wanneer de organisator van een kinderopvangvoorziening niet kan voldoen aan het vaste gezichtencriterium. Deze afwijkingmogelijkheid is alleen van toepassing bij kortdurende afwezigheid van maximaal vier aaneengesloten weken als gevolg van ziekte, vakantie of verlof van een of meerdere vaste beroepskrachten.¹⁶⁹

Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen

Nationale wetgeving (Bijlage 1a van besluit van 23 augustus 2017¹⁷⁰):

- in de leeftijd tot één jaar zijn er gelijktijdig ten hoogste twaalf kinderen aanwezig
- in de leeftijd tot en met drie jaar zijn er gelijktijdig ten hoogste zestien kinderen aanwezig, waaronder ten hoogste acht kinderen in de leeftijd tot één jaar

Leeftijd kinderen	Minimaal aantal BK	Maximaal aantal kinderen
Horizontale groepen		
0-1 jaar	1	3
	2	6
	3	9
	4	12
1-2 jaar	1	5
	2	10
	3	15
	4	16
2-3 jaar en 3-4 jaar	1	8
	2	16
Verticale groepen		
0-2 jaar	1	4
	2	8
	3	14 en max. 8 baby's
	4	16 en max. 8 baby's
0-3 jaar	1	5
	2	10
	3	13 en max. 8 baby's
	3	14 en max. 4 baby's
	3	15 en max. 3 baby's
	4	16 en max. 8 baby's
0-4 jaar	1	5
	2	12
	3	14 en max. 8 baby's
	3	15 en max. 5 baby's
	3	16 en max. 3 baby's
	4	16 en max. 8 baby's
1-3 jaar	1	6
	2	11
	3	16
1-4 jaar	1	7
	2	13
	3	16
2-4 jaar	1	8
	2	16

¹⁶⁹ Staatsblad 2023, 144 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

¹⁷⁰ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2017-323.html#d17e2004>

Definitie/berekening • aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Aantal begeleiders</u>: de maximale groeps grootte hangt samen met het minimum aantal beroepskrachten (BK) in de leefgroep <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar)</u>: • Leeftijdscategorieën • Binnen verticale groepen een maximum aantal baby's (0-1-jarigen) vastgelegd <u>Groepssamenstelling</u>: horizontale versus verticale groepen <u>Andere</u>: minimaal aantal m² binnen- en buitenspeelruimte per kind: min. 3,5 m² binnen- en 3 m² buitenspeelruimte per kind		
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang		
Nationale wetgeving (Art. 13 wet van 1 januari 2018 ¹⁷¹): • maximaal 6 kinderen tot de leeftijd van 12 jaar, waarvan ○ maximaal 5 kinderen tot 4 jaar ○ maximaal 4 kinderen tot 2 jaar ○ maximaal 2 baby's tot 1 jaar Differentiaties <u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): een maximum vastgelegd voor de leeftijden 0-1 jaar (max. 2), 1-2 jaar (max. 4) en 3-4 jaar (max. 5) <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 10 jaar als de opvang plaatsvindt in de woning van de gastouder <u>Andere</u>: De opvang moet over voldoende ruimte bezitten (zonder specifieke regelgeving over de minimale vierkante oppervlakte van de binnen- en speelruimte). Als de ruimte waarin kinderen worden opgevangen te klein is, kan de maximale groeps grootte van 6 kinderen worden verlaagd. In dat geval zal de gastouder worden geregistreerd in het landelijk register kinderopvang met een lagere capaciteit.		
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang		
• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Betaalbaarheid voor de overheid en de ouders • Haalbaarheid en werklust voor personeel • Voorzien van voldoende opvangplaatsen (motief enkel van toepassing in de groepsopvang)		
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groeps grootte		
Wie	Inspecteurs van GGD. GGD'en zijn gemeenschappelijke gezondheidsdiensten die bestuurd worden door wethouders van deelnemende gemeenten en vormen een landelijk dekkend netwerk van 25 GGD'en in Nederland. Vanaf 1 januari 2022 zijn GGD'en begonnen met het flexibel inspecteren, voor zover de betreffende gemeenten hier klaar voor zijn. Hierbij wordt minder gewerkt met vaste inspectie-items en wordt meer ruimte gegeven aan de toezichthouders en gemeenten voor toezicht "op maat". Dit houdt in dat er diepgaander onderzoek kan worden gedaan naar bepaalde thema's en dat er meer maatwerk wordt geleverd, waardoor de voorspelbaarheid van de focus van het toezicht afneemt. Door deze flexibilisering wordt verwacht dat de effectiviteit van het toezicht en daarmee de kwaliteit van de kinderopvang kan verbeteren.	
Frequentie	Ten minste één keer per jaar maar afhankelijk van een risico-inschatting kan de toezichthouder	Ten minsten één keer per jaar worden alle gastouderbureaus door de GGD bezocht voor een onaangekondigde inspectie. Gastouders moeten begeleid worden door een gastouderbureau en deze bureaus houden toezicht op hen. Voor gastouders vindt er steek-

¹⁷¹ https://wetten.overheid.nl/BWBR0031613/2018-01-01#Paragraaf3_Artikel13

	meerdere keren per jaar langsgaan.	proefsgewijze controle plaats door de GGD, waarbij 50% van de gastouders per gemeente per jaar wordt gecontroleerd (tot 2022 ging om een steekproef van minimaal 5% per gemeente – dit is geïntensiveerd aangezien de kwaliteit tussen gastouders sterk varieerde) en elke gastouder ten minste één keer per 3 jaar wordt bezocht.
Hoe	Onaangekondigd toezicht waarbij de GGD niet bij elk bezoek aan de locatie een volledige controle uitvoert op alle eisen. Het toezicht is gericht op risico's en afhankelijk van het verleden van de locatie en eventuele signalen van problemen kan er meer of minder uitgebreid gecontroleerd worden. Bij gastouders worden doorgaans alle voorwaarden onderzocht, maar gemeenten en GGD'en hebben enige vrijheid om hierin hun eigen afwegingen te maken. Bovendien kan de mate van controle variëren, afhankelijk van het risicoprofiel van de locatie en eventuele opvallendheden die tijdens de inspectie naar voren komen. Bij het bezoeken van een locatie hebben inspecteurs natuurlijk wel een idee van de maximale groepsgrootte en beroepskracht-kindratio op dat moment. Ze kunnen ook de administratie opvragen om op basis van aanwezigheidslijsten en personeelsroosters de beroepskracht-kindratio van voorgaande dagen tot weken te bekijken. De uitgebreidheid van dit onderzoek is afhankelijk van de specifieke situatie en de beoordeling van de inspecteur. • Observaties • Aanwezigheidsregisters	
Sancties	De aard van de sancties kunnen per gemeente verschillen. Afhankelijk van de ernst en frequentie van de tekortkomingen kan het variëren van het corrigeren van de overtreding op korte termijn tot het opleggen van een boete. In de meest ernstige gevallen kan een (tijdelijke) sluiting van de locatie worden opgelegd, maar dit gebeurt alleen bij herhaaldelijke grove overtredingen of wanneer de veiligheid van de kinderen ernstig in gevaar is.	
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen		
Groepsopvang		Gezinsopvang
Geen gegevens beschikbaar		Inventarisatieonderzoek gastouderopvang (Boogaard en Bollen, 2022 ¹⁷²) waarin het totaal aantal kinderen per week dat door een gastouder in kaart wordt gebracht (niet de dagelijkse ratio): gemiddeld 6 à 7 kinderen per week (in 2014 was dit gemiddelde 4), met een bereik van 1 tot 19 kinderen. Ongeveer 26,2% van de gastouders vangt 1-3 kinderen op, terwijl 30,3% 4-6 kinderen opvangt en 43,4% meer dan 6 kinderen.
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)		
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	16: minstens 4 weken prenataal (maximaal 6 weken) en minstens 10 weken postnataal. Sinds 1 januari 2015 kan de laatste periode van het bevallingsverlof in deel worden opgenomen. Het gaat om het verlof dat overblijft na 6 weken na de datum van bevalling. Dit deel van het verlof kan gespreid worden opgenomen over een periode van maximaal 30 weken.	
Vaderschapsverlof	5 (en 1 week geboorteverlof dat binnen vier weken na de geboorte moet worden opgenomen en overeenkomt met het aantal werkuren per week, met een maximum van één week).	

172 [Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang 2022 | Kohnstamm Instituut.](#)

	Vanaf 1 juli 2020 is er de mogelijkheid van vijf weken aanvullend geboorteverlof (op te nemen in de eerste zes maanden na de geboorte), wat gelijk staat aan vijf keer het aantal werkuren per week, met een maximum van vijf weken.			
Ouderschapsverlof	9 (+ maximaal 9.6 onbetaald) per ouder. Partners kunnen sinds 2 augustus 2022 ¹⁷³ deels betaald ouderschapsverlof opnemen voor ieder kind onder de 8 jaar. De duur hangt af van het aantal uren dat men werkt. Men heeft recht op 26 keer het aantal uren dat men gemiddeld per week werkt. Het kan dus gaan om bv. 130 dagen – 18.6 weken (5 dagen in de week werken) of 104 dagen of 14.9 weken (4 dagen in de week werken). Het betaald ouderschapsverlof (de 1 ^{ste} 9 weken) moet worden opgenomen voordat het kind één jaar oud is, terwijl het onbetaalde verlof kan worden opgenomen tot de achtste verjaardag van het kind. Het is een individueel recht en beide ouders kunnen tegelijkertijd verlof opnemen. Ouders krijgen ook volledige flexibiliteit in het gebruik, hoewel werkgevers kunnen weigeren op ernstige zakelijke gronden.			
Totaal	39 weken - 9 maanden			
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ¹⁷⁴				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	100% van dagloon (loon dat men gemiddeld per dag verdient), tot een maximumbedrag van 256,54 euro (brutobedrag 1 januari 2023).			
Vaderschapsverlof	70% van dagloon			
Ouderschapsverlof	70% van dagloon			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Nee	Ja, vanaf 5 jaar tot 6 jaar	5 jaar	4 jaar ¹⁷⁵	6 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar				
Totaal			Groepsopvang	Gezinsopvang
Totaal aantal kindplaatsen (cijfers voor 22 mei 2023): 414 434 (exclusief buitenschoolse opvang (BSO)) waarvan 75,1% van het aanbod groepsopvang is. Alle opvang is privaat georganiseerd (sinds 2018 geen publieke aanbieders meer). Ongeveer één derde van het aanbod wordt verzorgd door private non-profit organisaties, terwijl twee derde van het aanbod wordt verzorgd door profit organisaties. Zowel profit als non-profit organisaties moeten voldoen aan dezelfde wet- en regelgeving en er zijn geen significante verschillen in kwaliteit			Kdv: 311 411	103 023

¹⁷³ den Dulk, L. and M. Yerkes (2022), "The Netherlands Country Report", https://www.leavenetwork.org/fileadmin/user_upload/k_leavenetwork/country_notes/2022/Netherlands2022.pdf.

¹⁷⁴ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente nationale informatie

¹⁷⁵ Er worden bij sommige kleuterscholen wendagen aangeboden voor kinderen vanaf 3 jaar en 10 maanden, tot maximaal 5 dagen.

(in de dagopvang (0-4 jaar) liggen prijzen 4 – 8% hoger bij for profit aanbieders dan bij non profit aanbieders ¹⁷⁶).	
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar¹⁷⁷	
60% van kinderen tussen 0 - 4 jaar met kinderopvangtoeslag in 2022 die recht hebben op kinderopvangtoeslag ¹⁷⁸	
Bijdrage door ouders voor opvang van kinderen jonger dan 3 jaar	
Geen regelgeving over de prijs van kinderopvang. Een aanzienlijk deel van de kosten van kinderopvang wordt door de Nederlandse overheid vergoed via de kinderopvangtoeslag. Het precieze bedrag van de uitkering hangt af van de hoogte van het inkomen van de ouders (en het aantal kinderen dat naar de opvang gaat), de kosten voor kinderopvang en het soort kinderopvang (groeps- versus gezinsopvang). Per kind kan er voor maximaal 230 uur per maand kinderopvangtoeslag worden verkregen. De overheid geeft een tegemoetkoming in de kosten voor de kinderopvang tot een maximaal te vergoeden uurtarief. In 2023 is de maximale uurprijs voor groepsopvang 9.12 euro en 6.85 euro voor de gezinsopvang. De kinderopvangorganisaties kunnen ervoor kiezen om meer te vragen dan de maximale uurprijs (in de steden is het vaak duurder dan in niet-stedelijke gebieden). Tot de maximale uurprijs ontvangen ouders een toeslag van 33,3% tot 96% voor het eerste kind (inkomensafhankelijk). Bij een 2^e kind en verder is het minimale percentage 67,1%. Vanaf 2027 wordt er een nieuw systeem geïntroduceerd waarbij de overheid de vergoeding rechtstreeks aan de kinderopvangorganisatie zal betalen. In dit nieuwe systeem ontvangen alle kinderen een vergoeding van 96% tot de maximale uurprijs, ongeacht het inkomen van de ouders (inkomensonafhankelijk).	
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
• Kinderen die leven in armoede • Broers/zussen in OOJK of dezelfde setting • Kinderen met een migrantenachtergrond	
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
• Geen wettelijke criteria, maar in de praktijk kan er wel voorrang worden gegeven op basis van het beleid van de kinderopvangorganisatie	
Verschillende profielen in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar¹⁷⁹	
Groepsopvang	Gezinsopvang
• Leidinggevende functies • Pedagogisch beleidsmedewerker en -coach (vereiste inzet vanaf 1 januari 2019; ISCED 6) • Pedagogisch medewerker (officiële term voor begeleiders – zowel vrouwelijk als mannelijk) • Groepshulp (uitvoeren van algemeen verzorgende taken en/of licht huishoudelijke werkzaamheden) • Andere (bv. administratief medewerker, medewerkers technische dienst, systeembeheerder, etc.)	• Gastouder • Bemiddelingsmedewerker gastouderbureau • Hoofd gastouderbureau

¹⁷⁶ Eindrapport SEO Markt voor kinderopvang | Tweede Kamer der Staten-Generaal.

¹⁷⁷ Tabel 61 op pagina 108: [XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid - Rijksjaarverslag 2022 | Jaarverslag | Rijksoverheid.nl](#)

¹⁷⁸ Kinderen die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag maken eveneens gebruik van kinderopvang, bijvoorbeeld via een gemeentelijke regeling of door deel te nemen aan voorschoolse educatie. Hierdoor verschilt dit percentage van het cijfer dat door de OESO wordt gerapporteerd (69,4% in 2020, op basis van informatie van EU-SILC; <https://www.oecd.org/social/family/database.htm>).

¹⁷⁹ [Functieboek-Bijlage-12-Cao-Kinderopvang-2023-2024.pdf \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

Arbeidsstatuten in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Zelfstandige, werkgever, werknemer	Studie gastouderopvang (Boogaard & Bollen, 2022) • 69,2% is zelfstandig (48,7% zijn ZZP's en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en 20,5% is freelancer) • 16,2% regeling dienstverlening aan huis • 14,7% in loondienst bij een gastouderbureau
Loon- en arbeidsvoorwaarden, zie nieuw cao-kinderopvang 2023-2024 ¹⁸⁰	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Op 8 februari 2023 hebben de sociale partners in de kinderopvang een akkoord bereikt over een nieuwe cao-kinderopvang 2023-2024. Dit akkoord brengt positieve ontwikkelingen voor pedagogisch medewerkers met zich mee, zoals een aanzienlijke loonstijging en uitgebreidere doorgroeimogelijkheden. Een voltijdsbaan (voor medewerkers) omvat gemiddeld 36 uur per week, waarbij men recht heeft op 144 uur vakantie per kalenderjaar. Minstens één keer per jaar moet men gedurende minstens twee opeenvolgende weken vakantie opnemen. Medewerkers hebben daarnaast recht op extra vakantieverlof (bij een voltijdsbaan is dit 66 uur extra vakantieverlof per kalenderjaar). Het totale aantal vakantie-uren bij een voltijdsbaan bedraagt dus 210 uur (144 uur wettelijk + 66 uur extra vakantieverlof). In de kinderopvang wordt veel in deeltijd gewerkt. De deeltijdfactor was in 2022 0,67, versus 0,76 arbeidsmarkt breed. Medewerkers in de kinderopvang werken daarmee gemiddeld ongeveer 26 uur per week. Het aantal zelfstandigen (zzp'ers) in de kinderopvangsector is in 2022 met ongeveer 22% gestegen, zoals blijkt uit registraties bij de Kamer van Koophandel. Echter, er zijn signalen dat een groeiend aantal zzp'ers weer terugkeert naar loondienst. Deze terugkeer wordt veroorzaakt door de toenemende concurrentie onder zzp'ers en de daaruit voortvloeiende daling van de gevraagde tarieven. Onderzoek van FNV (vakbond) toont aan dat vier op de vijf kinderopvangmedewerkers die momenteel als zzp'er of flexwerker werken, (weer) in loondienst zouden willen. Ze stellen wel hogere salarissen en een lagere werkdruk als voorwaarde voor deze terugkeer.	Er bestaat geen recht op kinderopvang-toeslag voor het opvangen van eigen kinderen bij een andere gastouder, waardoor ouders zelf de zorg voor hun eigen kinderen moeten dragen en daardoor minder ruimte hebben om andere kinderen op te vangen. Daarentegen hebben ouders wel recht op kinderopvangtoeslag wanneer ze gebruikmaken van een kinderdagverblijf of buitenschoolse opvang.
Specifieke maatregelen voor ouder personeel	
Seniorenverlof (afbouwregeling)¹⁸¹: medewerkers vanaf 55 jaar op 1 januari 2009 die sinds 2009 zonder onderbreking onder het CAO vallen, hebben recht op extra verlofuren bij een voltijdsbaan (153 uur extra verlof per kalenderjaar als minstens 55 jaar op 1 januari 2009 en tussen 77 en 138 uur indien tussen 50 en 54 jaar in 2009). De medewerker gebruikt de verlofuren om minder uren per week te werken, waarbij de werkgever afrondt op halve uren per week. De werkgever kan dit op een andere manier regelen na overleg met de medewerker, zolang de medewerker de verlofuren per kalenderjaar ontvangt. De werkgever betaalt het salaris door tijdens deze uren.	

¹⁸⁰ [Nieuwe Cao Kinderopvang 2023-2024 | Kinderopvang werkt! \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

¹⁸¹ [Seniorenverlof \(afbouwregeling\) | Kinderopvang werkt! \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

Medewerkers geboren voor 1 januari 1951, kunnen ervoor kiezen om 4 uur per week minder te werken (32 uur per week) bij een voltijdse baan. De werkgever betaalt het salaris voor deze 4 uur door.

Jobbeleving (onderzoek naar werkplezier in kinderopvang door Kinderopvang Werkt!, 2022)¹⁸²

Het gemiddelde individuele werkpleziercijfer is 7,8 en het teamwerkpleziercijfer is 7,9. Pedagogisch medewerkers geven gemiddeld een 7,1 voor hun werkplezier, terwijl leidinggevend, staf en directie gemiddeld een 8,2 geven.

In de kinderopvang wordt werkplezier bevorderd door:

- Waardering van kinderen en erkenning van ouders, evenals maatschappelijke erkenning
- Eigen regie en mogelijkheden voor persoonlijke ontwikkeling, waarbij de teamleiding optimistischer is over de mogelijkheden dan de pedagogisch medewerkers zelf
- Steun, inspiratie en inspraak, waarbij een positief teamklimaat meestal aanwezig is, maar de samenwerking en leiderschapsrol verder versterkt kunnen worden

Voor pedagogisch medewerkers zijn kinderen, ouders en collega's de belangrijkste factoren die bijdragen aan werkplezier. Het onderwerp werkdruk komt ook regelmatig ter sprake. Hierbij gaat het vooral om tijdsgebrek voor taken, een tekort aan personeel, en problemen met logistieke planning en administratie.

Andere cijfers¹⁸³: uit Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)-gegevens van 2022 blijkt dat 61% van de werknemers in de kinderopvang de werkdruk als (zeer) hoog ervaart, wat een stijgende trend laat zien. Het ziekteverzuim in de kinderopvang was in 2022 gemiddeld 8,3%, terwijl dit in 2021 nog 6,9% was. Dit ziekteverzuimpercentage is relatief hoog in vergelijking met het landelijk gemiddelde van 5,6% in 2022, maar vergelijkbaar met het gemiddelde binnen de zorg- en welzijnssector (7,9%).

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten¹⁸⁴ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar

Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
3	Geen kwalificatie-vereisten op gebied van OOK of onderwijs	6	3

Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring
Geen kwalificatievereisten op gebied van OOK of onderwijs	Geen	Geen

Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang

ISCED level	Minimale duur OOK-training in uur
3	Geen

Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

- Vanaf 1 januari 2019 zijn alle kinderopvangorganisaties verplicht een pedagogische beleidsmedewerker met een minimaal hbo-niveau (ISCED 6) gerelateerd aan pedagogiek aan te nemen

¹⁸² [Onderzoek energiebronnen werkplezier in kinderopvang.pdf \(kinderopvang-werkt.nl\)](#)

¹⁸³ [Kamerbrief over voortgang aanpak personeelstekort kinderopvang | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

¹⁸⁴ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

• Vanaf 1 januari 2025 moeten alle medewerkers die met 0-jarigen werken een specifieke opleiding voor babyverzorging volgen (bewijs kunnen voorleggen; dat bewijs kan een diploma, certificaat, cijferlijst of studiepuntenoverzicht zijn) • Vanaf 1 januari 2025 geldt er voor alle medewerkers in de opvang een minimum taalvereiste Nederlands (taaleis uit Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) ○ Een pedagogisch medewerker voldoet aan deze taaleis als zij/hij kan bewijzen dat haar/zijn taalniveau Nederlands op niveau 3F of hoger ligt voor de Mondelinge taalvaardigheid of haar/zijn taalniveau Nederlands op niveau B2 of hoger ligt voor de deeltaalvaardigheden Gesprekken voeren, Luisteren en Spreken. ○ Deze maatregel kan gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt in de kinderopvang, aangezien dit een strengere eis is waaraan het personeel moet voldoen. Daarom zal de implementatie van deze maatregel zorgvuldig worden opgevolgd. • Al het personeel moet ook in het bezit zijn van een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) en ingeschreven staan in het personenregister kinderopvang • Maximaal de helft van het minimaal in te zetten aantal beroepskrachten op een locatie mogen beroepskrachten in ontwikkeling of stagiairs zijn. Waarbij het aantal in te zetten stagiairs maximaal een derde van het totaal aantal in te zetten beroepskrachten bedraagt. Deze regel geldt niet voor medewerkers die bezig zijn met een opleiding, maar al wel gekwalificeerd zijn om als pedagogisch medewerker te werken
Arbeidsmarkt (zie kamerbrief 26 april 2023 betreffende voortgang aanpak personeelstekort kinderopvang¹⁸⁵)
• <i>Instroom en uitstroom:</i> de kinderopvangsector heeft de afgelopen jaren een aanzienlijke groei doorgemaakt, met bijna 118 000 werknemers in het derde kwartaal van 2022. Dit is een stijging van 6.100 werknemers ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Ondanks de groei is er ook sprake van een grote uitstroom, waarbij in 2022 27 000 werknemers van baan wisselden. Hiervan verliet de helft de sector zorg en welzijn, waar de kinderopvang deel van uitmaakt. • <i>Vacaturegraad en spanningsindicator:</i> de vacaturegraad in de kinderopvang was hoog in het tweede en derde kwartaal van 2022, met 56 vacatures per duizend banen. De spanningsindicator van het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) voor “leidsters kinderopvang” toont ook een toenemende krapte op de arbeidsmarkt. • <i>Arbeidsmarktprognose:</i> volgens de arbeidsmarktprognose van ABF Research is er momenteel een tekort van ongeveer 6 000 medewerkers en wordt verwacht dat dit tekort in 2032 zal oplopen tot 32 500 medewerkers in het beleidsrijke scenario. Dit scenario omvat een herziening van het financieringsstelsel, maar geen aanvullend beleid om de arbeidsmarkttekorten te verminderen.
Subsidieregeling
Op dit moment ontvangen kinderopvangaanbieders geen directe subsidie. (Werkende) ouders kunnen een inkomensafhankelijke kinderopvangtoeslag aanvragen om (een deel van) de kosten voor kinderopvang te dekken (vergoeding per kind per opgevangen uur). Zowel de financiering van groepsopvang als gezinsopvang verloopt via deze kinderopvangtoeslag. Vanaf 2027 wordt de kinderopvangvergoeding direct aan de aanbieders uitgekeerd, maar het blijft gekoppeld aan het gebruik van een individueel kind. Bedrijven dragen bij aan de kinderopvangtoeslag die door de overheid wordt verstrekt, via een premie. Daarnaast zijn er gemeentelijke middelen beschikbaar voor specifieke doelgroepen, zoals kinderen met een risico op ontwikkelingsachterstand of kinderen van ouders die om sociaal/medische redenen niet kunnen werken. Voor voorschoolse educatie wordt er extra subsidie voorzien via het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

¹⁸⁵ [Kamerbrief over voortgang aanpak personeelstekort kinderopvang](#) | [Kamerstuk](#) | [Rijksoverheid.nl](#)

Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang

Vanaf 2027 komt er een nieuw stelsel waarbij de kinderopvangvergoeding van 96% tot de maximale uurprijs direct naar de kinderopvangorganisatie wordt overgemaakt. De inkomensafhankelijke kinderopvangtoeslag die ouders nu ontvangen verdwijnt dan¹⁸⁶.

¹⁸⁶ [https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/04/26/zorgvuldige-invoering-nieuw-kinderopvangstelsel#:~:text=In%20de%20toekomst%20krijgen%20werkende,aan%20de%20ouder\(s\).](https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/04/26/zorgvuldige-invoering-nieuw-kinderopvangstelsel#:~:text=In%20de%20toekomst%20krijgen%20werkende,aan%20de%20ouder(s).)

4 Frankrijk

Landfiche: Frankrijk		
Verschillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Groepsopvang: • traditionele buurtcrèches, gelegen in de buurt van de woning van het kind • mini-crèches die kinderen opvangen onder dezelfde reglementaire voorwaarden als de traditionele buurtcrèches, maar die gevestigd zijn in individuele huizen of sociale ruimten • bedrijfscrèches, gevestigd op de werkplek van de ouders, met roosters aangepast aan die van het bedrijf of de administratie • ouderlijke kinderdagverblijven, beheerd door de ouders zelf, verenigd in een vereniging zonder winstoogmerk, die bij toerbeurt de kinderen onder de drie jaar opvangen • de multi-receptie settings bieden regelmatige en incidentele opvang voor kinderen onder de zes jaar. Zij bieden vaak een combinatie van verschillende collectieve opvangmethoden: reguliere opvangplaatsen (type kinderdagverblijf of kleuterschool), incidentele opvangplaatsen (type inloopdagverblijf) of multifunctionele opvangplaatsen (soms reguliere opvang, soms incidentele opvang) • Gezinscrèches omvatten erkende kinderdagverblijven door de algemene raad van het verblijfsdepartement, die kinderen ontvangen bij hen thuis voor een deel van de dag en op gezette tijden in een collectieve opvangstructuur voor verschillende activiteiten		
Gezinsopvang door onthaalouders (kan in samenwerking)		
Structuur en beleid van OOJK		
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen samen)</i>	Nee	
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Nee	
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOJK-fase</i>	Ja	
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Ja	
	Kinderen jonger dan 3 jaar	Kinderen ouder dan 3 jaar
Bevoegde autoriteiten	Ministerie van Solidariteit en Gezondheid	Ministerie van Onderwijs
Organisatiesysteem: tussen geïntegreerd en splitsysteem • Er zijn twee verschillende ministeries en ministers betrokken bij het beleid voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen • Er zijn gescheiden settings voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken op de leeftijd van 3 jaar • Er is een continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk en pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase • Er gelden hooggekwalificeerde kwalificatievereisten gedurende de hele OOJK-fase		
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)		
Nationale wetgeving • 1 op 5, 1 op 6 of 1 op 8 Criteria: 1 begeleider per 5 kinderen die nog niet kunnen lopen en 1 begeleider per 8 kinderen die wel kunnen lopen of keuze om te werken met een ratio van 1 begeleider per 6 kinderen, ongeacht of zij wel of nog niet kunnen lopen.		

Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd (begeleiders in opleiding tellen mee onder strikte voorwaarden¹⁸⁷) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Andere:</u> • er zijn minimaal 2 begeleiders aanwezig in de opvanglocatie (in mini-crèches is slechts 1 begeleider toegestaan voor maximaal 3 kinderen, bv. aan het begin en einde van de dag) • bij uitstapjes buiten de vestiging moet een ratio van 1 op 5 zijn, met minimaal 2 begeleiders met uitzondering van mini-crèches indien er minder dan 4 kinderen zijn.		
Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsovang voor jonge kinderen (< 3 jaar)		
Geen regelgeving (ook geen streefnorm) over de maximale groepsgrootte van de leefgroep in de groepsovang		
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang		
Nationale wetgeving: • maximaal 6 kinderen voor alle leeftijden tot 11 jaar, waarvan ◦ maximaal 4 kinderen jonger dan 3 jaar Differentiaties <u>Eigen kinderen:</u> niet meegeteld (dit is een recente verandering in de wetgeving) <u>Andere:</u> • Het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen dient overeen te komen met het aantal erkende opvangplaatsen, waarvan de erkenning om de vijf jaar wordt verlengd (of om de 10 jaar voor nieuw afgestudeerden). • Uitzonderlijk en in een beperkte tijd, om te voorzien in een tijdelijke behoefte, met name tijdens schoolvakanties, of onvoorziene omstandigheden, kan het aantal worden verhoogd tot 8 kinderen (tot de leeftijd van 11 jaar), waarvan maximaal 4 kinderen jonger dan 3 jaar zijn. • Indien de thuisvoorziening klein is of ontoereikend wordt geacht, wordt het aantal kinderen verminderd.		
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang		
Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen		
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte		
Wie	Lokale diensten voor moeder- en kindbescherming in de departementen	
Frequentie	De frequentie van de opvolging varieert sterk en is afhankelijk van verschillende factoren, zoals of er een probleem is geconstateerd, of het centrum recentelijk is geopend en de lokale overheid (in het geval van onthaalouders) (er is geen nationale minimumfrequentie vastgelegd)	
Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters	• Observaties • Zelfrapportering • Ouders rapporteren het niet naleven van de toegestane opvangcapaciteit door de onthaalouder
Sancties	Indien een privé/zelfstandige voorziening de vastgestelde ratio niet naleeft, kan de departementale dienst voor moeder- en kindbescherming het centrum instrueren	Bij herhaaldelijke overschrijdingen, kan de registratie van de onthaalouder worden ingetrokken

187 [FAQ Norma modes d'accueil n°3 du 23 mars 2023.pdf \(solidarites.gouv.fr\)](#)

	om de ratio te handhaven. Indien het centrum geen gehoor geeft aan deze instructie, kan de dienst de prefect (provinciale gouverneur) verzoeken om namens de staat het centrum geheel of gedeeltelijk te sluiten. In geval van urgentie kan de dienst ook rechtstreeks de prefect verzoeken om het centrum geheel of gedeeltelijk te sluiten. Wanneer het centrum publiek is, zal de departementale dienst voor de bescherming van moeder en kind de prefect voorstellen om het centrum te instrueren om de ratio te respecteren. In geval van nood kan de dienst ook de prefect verzoeken om namens de staat het centrum geheel of gedeeltelijk te sluiten.	
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen		
Geen gegevens beschikbaar. Uit een studie met bevragingen bij directeurs werd er aangegeven dat het werkelijke aantal begeleiders hoger was dan het wettelijke vereiste aantal. Deze bevinding kwam vaker voor bij mini-crèches ouderlijke (private) kinderdagverblijven, terwijl publieke kinderdagverblijven deze gunstigere omstandigheden minder vaak meldden ¹⁸⁸ .		
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)		
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	16 (6 weken prenataal en 10 weken postnataal), waarvan ten minste 8 weken moeten worden opgenomen (minstens 6 weken postnataal). Verschillende uitbreidingen mogelijk: • 2 weken extra prenataal indien pathologische zwangerschap (zwangerschapsvergiftiging of zwangerschapsdiabetes) en 4 weken postnataal indien complicaties na bevalling • Vanaf 3de kind: 26 weken (8 weken prenataal en 18 postnataal) • Tweeling: 34 weken (12 weken prenataal en 22 weken postnataal) • Drieling: 46 weken (24 weken prenataal en 22 weken postnataal) • Vroeggeboorte van meer dan 6 weken: verlenging met aantal dagen tussen bevalling en 6 weken voor de verwachte geboortedatum • Verlate bevalling: de postnatale periode begint pas vanaf de eigenlijk bevallingsdatum	
Vaderschapsverlof	5 (28 werkdagen): verplicht 3 dagen na de geboorte + sinds 1 juli 2021 25 werkdagen (van de 25: verplicht 4 dagen na de geboorte – de andere 21 dagen binnen de 6 maanden na de geboorte). Bij meerling 3 dagen + 32 dagen.	
Ouderschapsverlof	26 per ouder. Het verlof kan in deeltijd worden opgenomen, waarbij de vergoeding dienovereenkomstig wordt verlaagd. Slechts één ouder kan tegelijk aanspraak maken op de voltijdse uitkering, maar beiden kunnen tegelijk aanspraak maken als zij beiden deeltijds werken.	
Totaal	73 weken - 16,8 maanden	
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen)¹⁸⁹		

¹⁸⁸ <https://igas.gouv.fr/Qualite-de-l-accueil-et-prevention-de-la-maltraitance-institutionnelle-dans-les.html>

¹⁸⁹ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

Moederschaps- of zwangerschapsverlof	91,4 In januari 2022 ligt het nettobedrag van de uitkeringen tussen 9,66 en 89,03 euro per dag (voor zelfstandigen daalt de grens tot 56,35 euro per dag, en tot 55,52 euro per dag voor echtelijke zakenpartners). De maximale maandelijkse uitkering bedraagt 3 428 euro (door de sociale zekerheid een vastgestelde driemaandelijkse limiet van 10.284 euro).			
Vaderschapsverlof	91,4 In januari 2022 bedraagt de maximale dagelijkse uitkering 89,03 euro per dag. De maximale maandelijkse uitkering bedraagt 3 428 euro (door de sociale zekerheid een vastgestelde driemaandelijkse limiet van 10.284 euro).			
Ouderschapsverlof	13,5			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Nee	Ja, vanaf 3 jaar tot 6 jaar	3 jaar (sinds september 2019 van 6 jaar naar 3 jaar)	3 jaar (vanaf 2 jaar afhankelijk van beschikbare plaatsen en prioritaire gebieden, nl. kansarme sociale omgevingen ¹⁹⁰)	6 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar (2020)¹⁹¹				
Totaal	Groepsopvang		Gezinsopvang	
In 2020 bedroeg de dekkingsgraad 53,5% (exclusief 3,2% aanbod kleuterscholen en 2.1% gebruik van thuiswerkende werknemers)	479 000 plaatsen, wat overeenkomt met 40% van het aanbod, dekkingsgraad van 21,5% in 2020 46% van het aanbod is publiek en 54% privé ¹⁹²		710 500 plaatsen, wat overeenkomt met 60% van het aanbod, dekkingsgraad van 31,9% in 2020. Er wordt meer opvang aangeboden door gezinsopvang dan groepsopvang; vooral de voorkeur voor kinderen jonger dan 18 maanden	
Tussen 2019 en 2020 was er toename van het aantal plaatsen in de groepsopvang (+8 000), maar een daling van het aantal plaatsen in de gezinsopvang (-33 700 plaatsen). Het aantal onthaalouders is drastisch gedaald van 346.100 in 2014 naar 271 400 in 2020, en deze trend zet zich voort. Naar verwachting zullen er tegen 2030 120 000 onthaalouders met pensioen gaan. Daarnaast zijn er recentelijk ook ernstige personeelstekorten in de groepsopvang (48,6% geeft aan hun aanbod te moeten verminderen vanwege een tekort aan personeel, zie beschrijving arbeidsmarkt).				
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (2020)¹⁹³				
58,1%				

¹⁹⁰ In september 2021 was 9,8% (73.800 kinderen) van de 2-jarigen ingeschreven in de kleuterschool.

¹⁹¹ <https://www.caf.fr/nous-connaître/observatoire-national-de-la-petite-enfance-onape> en [Lettre ONAPE 7.pdf \(caf.fr\)](#)

¹⁹² https://data.drees.solidarites-sante.gouv.fr/explore/dataset/331_l-offre-d-accueil-du-jeune-enfant/information/

¹⁹³ Het gaat om OESO-ramingen voor 2020 op basis van informatie van EU-SILC (<https://www.oecd.org/social/family/database.htm>)

Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar	
Nationale regelgeving. Tussen 133 en 301 euro per maand (Eurydice, 2019). Indien geen toegang tot reguliere kinderopvang en men moet stoppen of verminderen met werken om voor de kinderen te zorgen, biedt de PreParE (prestation partagée d'éducation de l'enfant) een uitkering van maximaal 428,71 euro per maand om een deel van de verliezen te dekken¹⁹⁴. Daarnaast kunnen bedrijven ook de financiële steun toekennen die wordt vermeld in artikel L7233-4 van het Arbeidswetboek aan hun werknemers. De steun bedraagt maximaal €1830 per jaar. Ten slotte kunnen de gemeenten en departementen besluiten om aanvullende uitkeringen te verstrekken, zoals de Allocation Municipale de Garde d'Enfant in sommige gemeenten. Als deze uitkeringen bestaan, hebben zij bedragen en criteria voor toekenning die sterk kunnen variëren.	
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
• Kinderen die leven in armoede • Broers/zussen in OOK of dezelfde setting • Alleenstaande ouder	
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
• Kinderen die leven in armoede • Alleenstaande ouder • Kinderen met handicaps of moeilijkheden	
Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
• Assistent • Gekwalificeerde kinderbegeleider: kinderverpleegkundige, OOK opvoeder • Managers • Sociale en gezondheidsadviseurs • Adviseur inclusie en beperking	Onthaalouder
Arbeidsstatuten in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Afhankelijk van of de opvanglocatie wordt beheerd door een publieke of private autoriteit, geldt verschillende arbeidswetgeving. Als medewerkers ambtenaren zijn (bij publieke autoriteiten), zijn ze onderhevig aan de ambtenarenwetgeving. Als ze werknemers zijn van private bedrijven, vallen ze onder de Arbeidswet.	Werknemers: de meeste werknemers zijn in dienst bij ouders en ontvangen een salaris en enkelen ontvangen een salaris van gezinscrèches, zowel publiek als privé.
Loon- en arbeidsvoorwaarden	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Werkweek van 35 uren. Studie naar de kwaliteit van zorg in kinderdagverblijven ¹⁹⁵ : lage lonen, die onder het nationale gemiddelde en de mediane salarissen liggen. Bovendien vergroten de verschillende contractuele regelingen en statuten in zowel de privé- als overheidssector, in	De meeste onthaalouders zijn in dienst bij ouders. Ze hebben specifieke regels ¹⁹⁶ : • Specifieke werktijden • Ze hebben recht op vakantie, zwangerschapsverlof, ziekteverlof en ouderschapsverlof

¹⁹⁴ <https://www.caf.fr/allocataires/aides-et-demarches/droits-et-prestations/vie-personnelle/la-prestation-partagee-d-education-de-l-enfant-prepare>

¹⁹⁵ <https://igas.gouv.fr/Qualite-de-l-accueil-et-prevention-de-la-maltraitance-institutionnelle-dans-les.html>

¹⁹⁶ [Assistante maternelle | Service-public.fr](#)

combinatie met de impact van verschillende financieringsmethoden, sociale ongelijkheid tussen beroepskrachten die in dezelfde sector werken.			
Specifieke maatregelen onder personeel			
Geen informatie hierover.			
Jobbeleving			
Uit een studie naar de kwaliteit van zorg in kinderdagverblijven ¹⁹⁷ komt uit gesprekken en vragenlijsten met managers en personeelsleden naar voren dat de huidige bezetting van het personeel het niet mogelijk maakt om het werk onder goede omstandigheden uit te voeren. Dit resulteert in een zeer hoge werkdruk, wat leidt tot vermoeidheid, overwerk en soms zelfs kindermishandeling. Als gevolg hiervan ervaren personeelsleden een verlies aan voldoening, omdat ze niet in staat zijn om onder goede omstandigheden voor kinderen te zorgen, wat soms leidt tot de beslissing om dit carrièrepad niet voort te zetten. Managers van kinderdagverblijven staan voor uitdagingen bij het aantrekken en behouden van personeel, wat leidt tot wervingsproblemen en een hoog personeelsverloop. Met betrekking tot het personeelsverloop, blijkt uit een studie (DREES, 2011) dat 18% van de EAJE (établissement d'accueil du jeune enfant) -werknemers minder dan een jaar bij hun werkgever werkt en slechts 25% langer dan 10 jaar. Daar komt nog bij dat personeelsleden een gebrek aan erkenning ervaren, voornamelijk gebaseerd op onvoldoende waardering voor hun educatieve en zorgvaardigheden, en het belang van hun maatschappelijke rol in een cruciale fase van de ontwikkeling van het kind.			
Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ¹⁹⁸ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
6	3	7	3
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
6	Geen	3 (geen eerdere ervaring vereist voor verantwoordelijken die gekwalificeerd zijn op ISCED-niveau 7 in de geneeskunde)	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level		Minimale duur OOJK-training in uur	
Geen		120	
Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Groepsopvang		Gezinsopvang	
• Conform artikel R2324-41 van de Code de la santé publique (wetboek volksgezondheid), vereist groepsopvang met een capaciteit van 25 plaatsen of meer ten minste de helft van een		• Er is geen ISCED-kwalificatie vereist, maar een specifieke OOJK-training van minimaal 120 uur (waarvan de eerste 80 uur vóór de opvang van een kind worden gegeven binnen 6 maanden na	

¹⁹⁷ <https://igas.gouv.fr/Qualite-de-l-accueil-et-prevention-de-la-maltraitance-institutionnelle-dans-les.html>

¹⁹⁸ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

voltijdequivalent (VTE) aan door de staat gediplomeerde kinderbegeleiders (Diplôme d'Etat d'éducateur de jeunes enfants, ISCED 6). Voor elke 20 extra plaatsen boven de 25 dient er een extra halve VTE te worden ingezet. • Er is een minimumkwalificatie om te werken als assistent bij jonge kinderen (accueil du jeune enfant) op ISCED-niveau 3. Het kan gaan om een eenjarige opleiding (auxiliaire de puériculture) of een tweejarige opleiding (accompagnant éducatif petite enfance).	ontvangst van het volledige aanvraagdossier). De laatste 40 uur van de training worden aangeboden binnen een termijn van maximaal 3 jaar vanaf het moment dat het eerste kind wordt toegelaten. Na voltooiing van beide trainingen wordt een certificaat uitgereikt. Deze training is verplicht om erkend te worden als onthaalouder. Het wordt gratis georganiseerd en gefinancierd door de diensten van het departement. Deze training stelt onthaalouders in staat om vaardigheden en kennis op te doen met betrekking tot psycho-affectieve en fysieke veiligheid, rechten en plichten van het beroep, kinderopvangfaciliteiten, en bescherming van kinderen in risicosituaties. • Gezinsopvangdiensten die plaats bieden aan 30 kinderen of meer dienen minstens een halve VTE positie te hebben van door de staat gediplomeerde kinderbegeleiders (Diplôme d'Etat d'éducateur de jeunes enfants, ISCED 6), plus een extra halve VTE voor elke volgende volle 30 plaatsen boven de oorspronkelijke 30.
Arbeidsmarkt	
Frankrijk staat voor ernstige personeelstekorten in elke type van kinderopvang. Zowel kinderdagverblijven als onthaalouders zijn getroffen. Ongeveer 48,6% van de kinderdagverblijven meldt moeilijkheden en moet hun aanbod verminderen vanwege een gebrek aan personeel¹⁹⁹. Op 1 april 2022 ontbreken er momenteel 8 908 kinderopvangmedewerkers, wat overeenkomt met 6,5% tot 8,6% van het totale aantal medewerkers in de kinderopvang. Het tekort aan leidinggevende posities verergert het probleem nog verder: meer dan 1 op de 10 kinderdagverblijven kampt hiermee. Er worden in totaal 1 623 onvervulde leidinggevende posities gemeld. Er zijn tekorten van zowel hooggekwalificeerd als minder gekwalificeerd personeel en dit geldt ook voor de basisopleiding waar er een tekort is aan kandidaten of studenten hun studie voortijdig beëindigen. Wat betreft onthaalouders is de situatie zorgwekkend, aangezien het aantal professionals sinds 2014 sterk is afgenomen. Naar schatting zal de helft van alle onthaalouders tegen 2030 met pensioen gaan²⁰⁰. Uit onderzoek van CNAF (2022) kan worden afgeleid dat meer dan 10.000 VTE's nodig zijn om de goede werking van bestaande kinderopvangfaciliteiten te garanderen²⁰¹. De aanwervingsbehoeften zijn groter in grote stedelijke gebieden (departementen). Het groot tekort aan personeel, lage salarissen, een slechte kwaliteit van het werk en het gevoel dat er niet voldoende tijd kan worden besteed aan kinderen, maken het moeilijk om personeel aan te trekken en te behouden. Het werken aan de voorwaarden voor aantrekkelijkheid en de sociale perceptie van de beroepen is van belang. Er is recentelijk een nationale campagne georganiseerd om de aantrekkelijkheid van de sector te benadrukken²⁰².	
Subsidieregeling	
De financiering van kinderopvang is gebaseerd op twee concurrerende systemen: • Het common law model omvat de enkelvoudige dienstverrichting (La prestation de service unique, PSU), waarbij de financiering plaatsvindt door derden (ongeveer 89% van de groepsopvang in 2021): ◦ De gezinstak (la branche famille) draagt bij aan een deel van de operationele kosten van de kinderopvanglocatie via de PSU, berekend op basis van de uurkosten. Ze kunnen ook	

199 https://www.cnape.fr/documents/caf_-restitution-des-resultats-de-lenquete-nationale-penurie-de-professionnels-en-etablissements-daccueil-du-jeune-enfant/

200 [Les métiers en 2030 : choisissez un métier, consultez les perspectives d'emploi | DARES \(travail-emploi.gouv.fr\)](#)

201 Pièce jointe n°3 : synthèse de l'enquête CNAF remise au Comité de filière Petite Enfance – 11/07/2022

202 <https://solidarites.gouv.fr/les-metiers-de-la-petite-enfance-nous-font-grandir>

	investeringsubsidies toekennen aan projectaanbieders (voornamelijk in prioritaire gebieden waar er een bijzondere behoefte is aan kinderopvang). ○ Ouders betalen een uurtarief dat wordt bepaald aan de hand van het inkomensniveau van het gezin. ○ De gecombineerde financiering van de gezinstak en ouders mag niet meer bedragen dan 66% van de uurkosten, met een maximum. Het resterende bedrag wordt betaald door een "derde financier", die verantwoordelijk is voor het reserveren van kinderopvangplaatsen in de kinderopvanglocatie. Dit kan een overheidsinstantie (ministerie, overheidsorgaan of lokale overheid) zijn of een bedrijf in het geval van bedrijfscrèches. • Er is een speciaal model voor mini-crèches (private settings), waarbij gezinnen rechtstreeks betalen voor de diensten: ○ Ouders sluiten een contract af met de kinderopvanglocatie, waarin het wekelijkse aantal uren kinderopvang en het uurtarief worden vastgelegd, dat door de locatie zelf wordt bepaald. ○ Als de kosten voor kinderopvang niet hoger zijn dan tien euro per uur en gezinnen een contract van minimaal 16 uur per maand ondertekenen, draagt de gezinstak bij aan een deel van de kosten via de "structurele" toeslag voor kinderopvang (CMG), die deel uitmaakt van de toeslag voor kinderopvang voor jonge kinderen (PAJE). De CMG is een vast bedrag dat aan gezinnen wordt betaald en het maximumbedrag varieert afhankelijk van het gezinsinkomen, maar kan niet hoger zijn dan 85% van de gezinsuitgaven. ○ Overheidssettings (ministeries, overheidsorganen, EPCI's, lokale overheden, etc.) of bedrijven kunnen plaatsen in microcrèches reserveren. Afhankelijk van de onderhandelingsvoorwaarden en de prijs die de reserverende partij betaalt, kan het contract een eenvoudige reservering of gezinnen kunnen toegang krijgen tot een plaats tegen een onderhandeld tarief. Het reserveren van kinderopvangplaatsen geeft gezinnen vaak toegang tot een tarief vergelijkbaar met dat van een PSU.
	Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang
	• Vanaf september 2019 is onderwijs verplicht vanaf 3 jaar. • De nationale strategie voor ondersteuning van het ouderschap voor de periode 2018-2022 heeft als doel de steun de ondersteuning voor ouders die kinderopvang nodig hebben te versterken en projecten met ouders te ontwikkelen. • Het nieuwe armoedebestrijdingsplan dat vanaf 2019²⁰³ van kracht is omvat verschillende maatregelen voor kinderdagverblijven, waaronder gerichte financiering, gezinsaanpak en mobilisatie van lokale belanghebbenden. • Artikel 10 van de wet op de volledige werkgelegenheid, die een publieke kinderopvangdienst zal creëren²⁰⁴. • De overeenkomst inzake doelstellingen en beheer tussen de staat en de Caisse Nationale d'Allocations Familiales (CNAF), die dankzij een aanzienlijke verhoging van de middelen die aan de vroege kindertijd worden toegewezen, de uitrol van een publieke vroege kindertijddienst zal ondersteunen (begroting geraamd op €3,9 miljard in 2022²⁰⁵). • Het Early Childhood Innovation Fund, een innovatiefonds met een budget van €10 miljoen per jaar van 2023 tot 2027, om de opkomst van "versnellingsregio's" voor de uitrol van publieke kinderopvang. Het zal innovatieve projecten ondersteunen die de kinderopvang vernieuwen en samenwerken met professionals om oplossingen te vinden voor de behoeften van kinderen en gezinnen²⁰⁶. • Het "comité de filière petite enfance", opgericht op 30 november 2021, dat als doel heeft het tekort aan professionals in de vroege kindertijd aan te pakken en de ontwikkeling van kinderopvang te bevorderen. Daarnaast wil het comité de erkenning van professionals verbeteren en de aantrekkelijkheid van

²⁰³ [From the Poverty Strategy to the Solidarity Pact | Ministry of Solidarity, Autonomy and Persons with Disabilities \(solidarites.gouv.fr\)](https://solidarites.gouv.fr/)

²⁰⁴ [Article 10 of the full employment bill, which will create a public childcare service](#)

²⁰⁵ https://www.caf.fr/sites/default/files/medias/cnaf/Nous_connaitre/qui%20sommes%20nous/Textes%20de%20r%C3%A9cence/COG/COG_2018-2022.pdf

²⁰⁶ <https://solidarites.gouv.fr/fonds-dinnovation-pour-la-petite-enfance-appel-projets>

beroepen in de vroege kindertijd vergroten door middel van betere verloning en carrière-mogelijkheden²⁰⁷.

- Opvolging van het rapport over de kwaliteit van de zorg en de preventie van misbruik in kinderdag-verblijven²⁰⁸

²⁰⁷ <https://solidarites.gouv.fr/comite-de-filiere-petite-enfance>

²⁰⁸ <https://solidarites.gouv.fr/publication-du-rapport-relatif-la-qualite-de-laccueil-et-la-prevention-de-la-maltraitance-dans-les>

5 Ierland

Landfiche: Ierland	
Verskillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang: • Sessionele opvang: niet meer dan 3,5 uur • Deeltijdse dagopvang: opvang tussen 3,5 en 5 uur • Voltijdse dagopvang: opvang van meer dan 5 uur • Drop-in centrum: incidentele basis en niet meer dan 2 uur • Overnight pre-school dienst: opvang tussen 19 uur en 6 uur en meer dan 2 uur opvang per keer (m.u.v. vrijstellingen van artikel 58L van de Child and Family Agency Act 2013) Veel groepsopvangvoorzieningen zijn geïntegreerd en bieden opvang aan kinderen vanaf de geboorte tot aan de basisschool. Er zijn echter ook voorzieningen die alleen bedoeld zijn voor kinderen van 3 jaar en ouder, waar ze het universele voorschoolse programma kunnen volgen dat beschikbaar is voor de twee jaar voorafgaand aan de basisschool. Veel kinderen beginnen pas op 3-jarige leeftijd met het bijwonen van vroegschoolse voorzieningen.	
Gezinsopvang door onthaalouders	
Structuur en beleid van OOJK	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen samen)</i>	Nee
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOJK-fase</i>	Nee
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteiten	Het Ministerie van Kinderen, Gelijkheid, Handicap, Integratie en Jeugd heeft de primaire verantwoordelijkheid, daarnaast heeft het Ministerie van Onderwijs ook beleidsverantwoordelijkheid.
Organisatiesysteem: tussen geïntegreerd en split systeem • Dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOJK-fase • Er kunnen gescheiden settings zijn voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen • Er is een continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk en pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase • In Ierland zijn de kwalificatievereisten lager dan ISCED 6 gedurende beide OOJK-fasen (ISCED 4, zie verder)	
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016 ²⁰⁹) ○ Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur)²¹⁰ • 0-1 jaar: 1 op 3 • 1-2 jaar: 1 op 5	

²⁰⁹ S.I. No. 221/2016 - Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016. (irishstatutebook.ie)

²¹⁰ Een "sessional service" is het aanbieden van een gepland programma aan kinderen gedurende niet meer dan 3,5 uur per sessie en kan zich richten op kinderen tussen 0 en 6 jaar.

• 2-6 jaar: 1 op 11 (in 2011: 1 op 10) ○ Deeltijdse (tussen 3,5-5 uur) of voltijdse dagopvang (> 5 uur) • 0-1 jaar: 1 op 3 • 1-2 jaar: 1 op 5 • 2-3 jaar: 1 op 6 • 3-6 jaar: 1 op 8 ○ Drop in centrum (opvang op incidentele basis en niet meer dan 2 uur opvang per keer) • 0-6 jaar: 1 op 4 ○ Overnachting pre-school dienst (opvang tussen 19 uur en 6 uur en meer dan 2 uur opvang per keer (m.u.v. vrijstellingen van artikel 58L van de Child and Family Agency Act 2013²¹¹) • 0-1 jaar: 1 op 3 • 1-6 jaar: 1 op 5 Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>leefgroep</u> • begeleiders: in dienst (onbetaalde stagiairs (of betaald door de overheid) en vrijwilligers tellen niet mee) + aanwezig in de leefgroep + gekwalificeerd (uitzondering “<i>grandfathering exemption</i>” een voorlopige uitzondering van de regering om niet-gekwalificeerd personeel dat van plan was met pensioen te gaan in de jaren na de invoering van de kwalificatie-eis tegemoet te komen; deze maatregel komt tot een einde in september 2023) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Leeftijd</u> (voor kinderen jonger dan 3 jaar): leeftijdscategorieën, zie ratio's <u>Groepssamenstelling</u>: • Afhankelijk van de leeftijd, ontwikkelingsfase en specifieke behoeften van de kinderen, evenals de aard van de activiteiten die plaatsvinden, kan het nodig zijn om een groter aantal begeleiders in te zetten die direct met de kinderen werken. • Wanneer er sprake is van gemengde leeftijdsgroepen in dezelfde ruimte, moet de ratio worden toegepast op basis van de leeftijd van elk kind en het type opvang dat elk kind ontvangt. <u>Opvangmoment</u>: Wanneer de kinderen slapen, is het niet verplicht dat er een medewerker in de slaapruijme aanwezig is. Wel moet er om de 10 minuten een medewerker naar de slaapruijme gaan om elk kind te observeren <u>Andere</u>: • Type opvang (afhankelijk van duur van opvang), zie ratio's • Bij uitstapjes moeten kinderopvangdiensten hun ratio's aanpassen op basis van een risico-beoordeling. Het aantal begeleiders moet worden bepaald op basis van het risiconiveau van de uitstap en de daaruit voortvloeiende potentiële gevaren • Op elk moment moeten er minstens twee begeleiders aanwezig zijn in het gebouw, behalve tijdens een sessionele dienst. <tr> <td> Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar) </td></tr> <tr> <td> Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016): • Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur): 22 kinderen Niet van toepassing voor sessionele opvang in deeltijdse of voltijdse dagopvang • Drop in centrum (opvang op een incidentele basis en niet meer dan 2 uur opvang per keer): 24 kinderen </td></tr>	Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)	Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016): • Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur): 22 kinderen Niet van toepassing voor sessionele opvang in deeltijdse of voltijdse dagopvang • Drop in centrum (opvang op een incidentele basis en niet meer dan 2 uur opvang per keer): 24 kinderen
Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)		
Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016): • Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur): 22 kinderen Niet van toepassing voor sessionele opvang in deeltijdse of voltijdse dagopvang • Drop in centrum (opvang op een incidentele basis en niet meer dan 2 uur opvang per keer): 24 kinderen		

²¹¹ De vrijstellingen hebben betrekking op de zorg voor kinderen door familieleden, de zorg in het eigen huis (bijvoorbeeld met een nanny of au pair), de zorg voor kinderen van één gezin, en de vrijstelling voor onthaalouders. Onthaalouders die minder dan 7 kinderen (of minder dan 4 kinderen onder de schoolgaande leeftijd) verzorgen, hoeven zich niet bij Tusla te registreren. Let op: er wordt momenteel gewerkt aan het afschaffen van de vrijstelling voor onthaalouders en de vrijstelling voor de zorg van kinderen van één gezin, terwijl de andere vrijstellingen behouden zullen blijven.

Geen maximale groepsgrootte voor deeltijdse (tussen 3,5 en 5 uur) of voltijdse (> 5 uur) dagopvang. De maximale groepsgrootte wordt vaak beperkt door het aantal volwassenen dat beschikbaar is om de kind-begeleider ratio in acht te nemen en door de minimumruimte die in de regelgeving is vastgesteld (zie "andere" bij differentiatie).

Definitie/berekening

- aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de leefgroep

Differentiaties

Andere: afhankelijk van het type opvang en de leeftijd van het kind, wordt er een minimaal aantal vierkante meters vrije ruimte per kind vastgesteld

- Sessionele opvang (niet meer dan 3,5 uur): minimum 1,818 m² vrije vloeroppervlakte per kind
- Deeltijdse of voltijdse dagopvang
 - 0-1 jaar: 3,5 m² per kind
 - 1-2 jaar: 2,8 m² per kind
 - 2-3 jaar: 2,35 m² per kind
 - 3-6 jaar: 2,3 m² per kind

Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang

Nationale wetgeving (The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016²¹²):

- maximaal 5 pre-school (niet-schoolgaand en jonger dan 6 jaar) kinderen, waarvan
 - maximaal 2 kinderen jonger dan 15 maanden, tenzij het broertjes of zusjes betreft

Differentiaties

Leeftijd (voor pre-school kinderen): een maximum voor kinderen jonger dan 15 maanden (max. 2) tenzij het broertjes of zusjes betreft

Groepssamenstelling: indien zowel pre-school (niet-schoolgaand en jonger dan 6 jaar) als schoolgaande kinderen (jonger dan 15 jaar en ingeschreven in basis- of postbasisonderwijs) worden opgevangen, dan gelden volgende maximaal aantal schoolgaande kinderen per aantal niet-schoolgaande kinderen:

Aantal niet-schoolgaande kinderen	Maximum schoolgaande kinderen
1	10
2	7
3	5
4	2
5	1

Eigen kinderen: meegeteld tot de leeftijd van 15 jaar

Andere: Er dient een persoon beschikbaar en in de buurt te zijn in geval van nood

Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang

Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen

Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte

Wie	De Tusla Early Years Inspectorate (inspectoraat voor jonge kinderen van Tusla) heeft een onafhankelijke wettelijke instantie de taak om ervoor te zorgen dat men voldoet aan The Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016	Bij Tusla moeten alleen onthaalouders die zorgen voor vier of meer jonge kinderen (preschool) of zeven kinderen van elke leeftijd zich laten registreren.
------------	--	---

²¹² S.I. No. 221/2016 - Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations 2016. (irishstatutebook.ie)

Frequentie	Tusla's Early Years Inspectorate houdt landelijk toezicht op de voortdurende naleving van de regelgeving door middel van een systematisch inspectieprogramma dat is gericht op risico's en van toepassing is op alle geregistreerde aanbieders. Een risicoclassificatiemodel wordt gebruikt om het inspectieschema te bepalen. Een belangrijk onderdeel van de risicobeoordeling is ervoor te zorgen dat alle diensten minstens één keer binnen de drie jaar worden geïnspecteerd.
Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters • Ander: Interviews met personeel/management
Sancties	Tusla is verantwoordelijk voor de registratie, inspectie, handhaving en vervolging van OOKJ-diensten. Om ervoor te zorgen dat aan de voorschriften wordt voldaan, hanteert Tusla een geëscaleerd handhavingproces dat kan leiden tot vervolging. Na elke inspectie publiceert Tusla een rapport waarin wordt vermeld welke wettelijke voorschriften al dan niet worden nageleefd. Dienstverleners kunnen op deze bevindingen reageren via het proces van corrigerende en preventieve maatregelen (CAPA). Als een dienst tijdens of na een inspectie een ernstig probleem heeft, kan Tusla een kennisgeving van onmiddellijke actie uitgeven om de dienst te verplichten onmiddellijk passende maatregelen te nemen. Als er sprake is van aanhoudende of ernstige inbreuken op de regelgeving, kan Tusla de zaak doorverwijzen naar het National Registration Enforcement Panel (NREP). Het NREP kan verschillende maatregelen aanbevelen, zoals het opleggen van voorwaarden aan de registratie van een dienst, het verwijderen van de dienst uit het register of het instellen van een vervolging in extreme gevallen. Tusla richt zich op het verbeteren van de naleving van de voorschriften en ondersteunt dienstverleners bij het aanbrengen van de nodige verbeteringen om problemen op te lossen en te voorkomen dat ze zich opnieuw voordoen.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen	
Geen gegevens beschikbaar (tijdens het interview rapporteerden de experts dat de diensten aan de wettelijke ratio's voldoen) Vragenlijstonderzoek bij 254 (Tusla-geregistreerde en niet-geregistreerde) onthaalouders in voorjaar 2023 (nog niet gepubliceerd): gemiddelde van 4,5 kinderen tussen 0-14 jaar op de drukste dag (inclusief eigen kinderen)	
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	26 (+ 16 onbetaald): minimaal 2 weken prenataal – minimaal 4 weken postnataal
Vaderschapsverlof	2 voor nieuwe ouders van kinderen jonger dan 6 maanden, meestal de vader of de partner van de moeder (de vader van het kind, de echtgenoot, de burgerlijke partner of de samenwonende partner van de moeder van het kind, of de ouder van een kind dat door een donor is verwekt), of de ouder van een adoptiepaar die geen adoptieverlof opneemt.
Ouderschapsverlof	7 voor ouders van kinderen jonger dan 2 jaar en voor ouders van geadopteerde kinderen in de eerste 2 jaar van de plaatsing van het kind. Dit is individueel, niet-overdraagbaar recht en beide ouders kunnen dit tegelijk opnemen. De regering wil het ouderschapsverlof verder uitbreiden tot 9 weken in augustus 2024, in overeenstemming met de EU-richtlijn Work Life Balance Directive. (26 weken onbetaald: voor ouders en voogden van kinderen jonger dan 12 of jonger dan 16 jaar als het kind een handicap heeft. Dit is individueel, niet-overdraagbaar recht. Als beide ouders voor dezelfde werkgever werken, kan de ene ouder 14 weken van zijn recht overdragen aan de andere ouder, mits de werkgever hiermee instemt)
Totaal	40 weken - 9 maanden

Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ²¹³				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	25,7 (262 euro/week, bedrag 2023) (Wanneer een partner of kind ten laste, dan wordt het tarief van de moederschapsuitkering vergeleken met het tarief van de ziekte-uitkering indien bij ziekte afwezig. Het hoogste van de twee tarieven wordt uitbetaald)			
Vaderschapsverlof	25,7 (262 euro/week, bedrag 2023)			
Ouderschapsverlof	25,7 (262 euro/week, bedrag 2023). De ouderschapsuitkering wordt betaald aan elke ouder die met ouderschapsverlof is, op voorwaarde dat ze voldoende sociale verzekeringsbijdragen (PRSI) hebben. De betaling kan worden aangepast als de ontvanger al een van een reeks andere sociale uitkeringen ontvangt, of als de ouder volwassen personen ten laste heeft.			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Pre-school: ECCE programma	Basisonderwijs of lagere school
Nee	Nee	Nee	Vanaf 2 jaar 8 maanden tot aan de start van lagere school ²¹⁴	4-6 jaar (meestal op 5-jarige leeftijd))
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar (2021)				
Groepsopvang		Gezinsopvang		
36 318 plaatsen ²¹⁵ Het aantal plaatsen (vooral voor baby's) daalde de afgelopen jaren, want vanwege de ratio zijn deze plaatsen duur (hoge personeelskost) (Interview). Antwoord hierop is de “Core funding” (zie verder).		Geen informatie hierover (meestal ongereguleerde gezinsopvang en dus niet-geregistreerde onthaalouders met max. 3 pre-school kinderen of 6 kinderen van gemengde leeftijd en geen kwalificatievereisten). In 2024 zal de regelgeving worden uitgebreid naar de gezinsopvang, met het openstellen van publieke financiering en het vereisen van een training.		
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (2022)				
Totaal	Groepsopvang		Gezinsopvang	
26% (Daarnaast 2% gebruik van nannies aan huis en 13% opvang door familieleden (niet de ouders))	Uit de nieuwe volkstelling blijkt dat 17% van de 0-2-jarigen naar de groepsopvang gaat		Uit de nieuwe volkstelling blijkt dat 8% van de 0-2-jarigen naar de gezinsopvang gaat	
Gemiddelde bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar				
Geen regelgeving over de prijs van kinderopvang.				

²¹³ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

²¹⁴ Is een universeel tweejarig gratis voorschools programma dat beschikbaar is voor alle kinderen binnen de geschikte leeftijdscategorie (indien men minstens 2 jaar en 8 maanden is voor 31 augustus kan men starten in september). Het programma biedt drie uur gratis voorschoolse opvang en onderwijs, vijf dagen per week gedurende 38 weken per jaar.

²¹⁵ Pobal Annual Early Years Sector Profile 2020-2021

In 2020/21²¹⁶, bedroeg het gemiddelde wekelijkse tarief landelijk per kind voor voltijdse opvang €186,84, voor deeltijdse opvang was het €110,92 en voor sessionele opvang was het €74,20.

Een belangrijke voorwaarde voor de nieuwe Core Funding was dat private aanbieders ermee instemmen de tarieven niet te verhogen boven die welke in rekening werden gebracht in 2019. Niettegenstaande is er nog altijd veel variatie in de tarieven tussen de aanbieders (meestal afhankelijk van de plaats).

Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsovang voor kinderen jonger dan 3 jaar

- Het Early Childhood Care and Education Programme (ECCE) is een universeel tweejarig gratis voorschools programma dat beschikbaar is voor alle kinderen binnen de geschikte leeftijdscategorie. Het programma biedt drie uur gratis voorschoolse opvang en onderwijs, vijf dagen per week gedurende 38 weken per jaar.
- Het National Childcare Scheme (NCS) biedt inkomensafhankelijke en universele subsidies aan de gezinnen met kinderen in de leeftijd van 24 weken tot 15 jaar (sinds 2019). Inkomensafhankelijke subsidies worden berekend op basis van individuele omstandigheden van het gezin (het gezinsinkomen, de leeftijd en het onderwijsniveau van het kind en het aantal kinderen in het gezin). De tarieven variëren van €1,40 tot €5,10 per uur. Ouders die niet in aanmerking komen voor een inkomensafhankelijke subsidie (netto-inkomensdrempel van €60.000) kunnen in aanmerking komen voor een universele subsidie. De universele subsidie is niet inkomensafhankelijk en biedt €1,40 per uur ter ondersteuning van de kosten van een geregistreerde kinderopvangplaats, met een maximum van 45 uur per week.

Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsovang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Geen wettelijke criteria, dit is afhankelijk van de keuze van de private aanbieders

Verschillende profielen in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Groepsopvang	Gezinsopvang
• “Early years Educator/Practitioner” • “Lead educator” (hoofdleraar) • Manager Voor meer informatie: www.gov.ie/nurturingskills	Er is nog geen overeengekomen werkprofiel voor onthaalouders.

Arbeidsstatuten in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar

Groepsopvang	Gezinsopvang
Early Learning and Care (ELC) en School Age Childcare (SAC) -groepsopvang zijn private diensten, een mix van private en op gemeenschap gebaseerde diensten, en de overheid is niet de werkgever. Veel groepsopvang diensten worden ook door één persoon beheerd. Er is dus een mix van zelfstandigen en werknemers in de sector.	Zelfstandigen (werkzaam in het eigen huis van de onthaalouders)

Loon- en arbeidsvoorwaarden

Groepsopvang zijn private organisaties en moeten voldoen aan verschillende arbeidswetgevingen, vergelijkbaar met werkgevers in alle sectoren. De Workplace Relations Commission²¹⁷ biedt een goede introductie tot de algemene voorwaarden voor alle werknemers in Ierland.

Met ingang van 15 september 2022 zijn twee nieuwe Employment Regulation Orders voor Early Years Services van kracht geworden, die zijn onderhandeld via het JLCa Joint Labour Committee en minimale uurtarieven

²¹⁶ Pobal Annual Early Years Sector Profile 2020-2021

²¹⁷ https://www.workplacerelations.ie/en/what_you_should_know

voor verschillende functies in ELC- en SAC-diensten hebben vastgesteld, inclusief hogere minimale tarieven voor afgestudeerde hoofdleraar en managers ²¹⁸ .			
Specifieke maatregelen voor ouder personeel			
Volgens de "Child Care Act 1991 (Early Years Services) Regulations", die in 2016 zijn ingevoerd, moeten alle medewerkers die direct met voorschoolse kinderen werken, een minimale relevante kwalificatie van NFQ Level 5 (ISCED 4) hebben. Er is echter een uitzondering op deze eis voor medewerkers die een "Grandfather Declaration" hebben ondertekend. In deze verklaring geven zij aan dat ze van plan zijn om vóór 1 september 2021 met pensioen te gaan of ontslag te nemen. Vanwege de buitengewone omstandigheden en verstoring veroorzaakt door de COVID-19-pandemie is er een verlenging van de "Grandfather Declaration" beschikbaar gesteld aan medewerkers die ermee akkoord gingen om tijdens de verlengingsperiode een relevante kwalificatie te behalen. Deze verlenging van de "Grandfather Declaration" zal echter eindigen in september 2023. Kortom, vanaf 1 september 2023 moeten medewerkers die werkzaam zijn in vroege leer- en opvangdiensten (ELC) en de "Grandfather Declaration" hebben ondertekend, een minimum kwalificatieniveau 5 (ISCED 4) hebben om te kunnen blijven werken met kinderen in de sector.			
Jobbeleving			
In 2024 zal Ierland deelnemen aan de volgende ronde van de OESO TALIS Starting Strong-enquête. Tijdens de TALIS Starting Strong-enquête worden vragen gesteld over initiële en voortgezette professionele ontwikkeling, arbeidsomstandigheden en welzijn, leiderschap en management, en diversiteit en gelijke kansen binnen het personeelsbestand.			
Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ²¹⁹ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
4	NVT (alle begeleiders hebben dezelfde minimale kwalificatievereisten)	4 (NFQ level 6 in ECCE programma)	NVT (alle begeleiders hebben dezelfde minimale kwalificatievereisten)
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
4 (wanneer rechtstreeks werken met kinderen)	Geen	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level		Minimale duur OOJK-training in uur	
4 (enkel voor door Tusla geregistreerde onthaalouders)		geen	
Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Het National Framework of Qualifications (NFQ) is het Ierse equivalent van het ISCED-kader. Werknemers die rechtstreeks met kinderen werken in het kader van OOJK, moeten in het bezit zijn van een hoofdvak voor			

²¹⁸ https://www.workplacerelations.ie/en/what_you_should_know/hours-and-wages/employment%20regulation%20orders/early-learning-and-childcare-sector/

²¹⁹ Het is belangrijk op te merken dat de termen "kernbegeleiders" en "assistenten" worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider (antwoord "niet van toepassing").

opvang en onderwijs voor jonge kinderen op NFQ-niveau 5 (ISCED 4) of hoger, of van een gelijkwaardig geacht diploma. De kwalificatie-eis is in 2016 ingevoerd. Studentenstage is een verplicht onderdeel van alle onderwijs- en trainingsniveaus, van niveau 5 (ISCED 4) tot niveaus 7 en 8. Alle kinderopvangmedewerkers zullen tegen 2028 een minimale kwalificatie hebben.

Arbeidsmarkt

- Veel ELC-diensten hebben moeite met het aantrekken en behouden van vroegschoolse leerkrachten en kinderopvangmedewerkers. Het personeelstekort wordt voornamelijk veroorzaakt door hoge personeelsverloopcijfers, niet door een gebrek aan gekwalificeerd personeel (ook niet op universitair niveau). De problemen met werving en behoud zijn waarschijnlijk te wijten aan loon- en arbeidsvoorwaarden. De overheid kan echter geen salarisniveaus bepalen, omdat zij geen vroegschoolse leerkrachten of kinderopvangmedewerkers in dienst heeft. Onlangs zijn er wel nieuwe minimumuurtarieven vastgesteld voor verschillende functies in de sector, ook afgestudeerden (Employment Regulation Orders for Early Years Services sinds 15 September 2022).
- In december 2021 is het "Nurturing Skills: The Workforce Plan for Early Learning and Care and School-Age Childcare, 2022-2028" gepubliceerd, met als doel het professionaliseringsproces te versterken. Een van de vijf pijlers van het plan richt zich op werving, behoud en diversiteit op de arbeidsmarkt, en er worden acties ondernomen om de carrières in de sector te promoten.
- Volgens het Pobal Annual Early Years Sector Profile 2020-2021 was het jaarlijkse personeelsverloop 19%, wat één procent hoger was dan het voorgaande jaar. De hoogste retentiepercentages worden waargenomen in private diensten, diensten op het platteland en kleine diensten. Ongeveer de helft van de diensten ondervindt uitdagingen bij het werven van geschikt gekwalificeerd personeel.
- Uit de publieke consultatie is gebleken dat het verbeteren van loon- en arbeidsvoorwaarden van essentieel belang is om de werving en het behoud van personeel te verbeteren. Er is echter benadrukt dat salaris niet de enige manier is om de aantrekkelijkheid van de sector te vergroten. Een grotere erkenning en waardering voor het beroep als een waardevolle dienst voor kinderen en gezinnen is ook van belang. Er zijn oproepen gedaan voor campagnes om de sector te promoten.

Subsidieregeling

Groepsopvang: In Ierland worden Early Learning and Care (ELC) en School Age Childcare (SAC) diensten voornamelijk beheerd door private aanbieders, hoewel sommige non-profit zijn. Diensten die gebruik maken van staatssteun moeten een financieringsovereenkomst aangaan met het Ministerie van Kinderen, Gelijkheid, Handicap, Integratie en Jeugd (DCEDIY). Kinderopvang wordt gesubsidieerd door de staat via verschillende regelingen:

- Het Early Childhood Care and Education (ECCE) programma is een universeel, gratis tweejarig voorschools programma dat beschikbaar is voor alle kinderen die de leeftijd van 2 jaar en 8 maanden hebben bereikt vóór 31 augustus, op voorwaarde dat ze niet de leeftijd van 5 jaar en 6 maanden bereiken vóór 30 juni van het programmajaar. Het programma biedt drie uur gratis voorschoolse opvang en opleiding, vijf dagen per week gedurende 38 weken per jaar
- Het National Childcare Scheme (NCS) biedt inkomensafhankelijke en universele subsidies aan de gezinnen met kinderen in de leeftijd van 24 weken tot 15 jaar (sinds 2019). Inkomensafhankelijke subsidies worden berekend op basis van individuele omstandigheden van het gezin (het gezinsinkomen, de leeftijd en het onderwijsniveau van het kind en het aantal kinderen in het gezin). De tarieven variëren van €1,40 tot €5,10 per uur. Ouders die niet in aanmerking komen voor een inkomensafhankelijke subsidie (netto-inkomensdrempel van €60.000) kunnen in aanmerking komen voor een universele subsidie. De universele subsidie is niet inkomensafhankelijk en biedt €1,40 per uur ter ondersteuning van de kosten van een geregistreerde kinderopvangplaats, met een maximum van 45 uur per week. In mei 2023 maakten in totaal 118.089 kinderen gebruik van een NCS-subsidie, wat een aanzienlijke stijging betekent van meer dan 90% ten opzichte van mei 2022, toen 61.302 kinderen een subsidie ontvingen.
- Core financiering (Core Funding) van de diensten, die in september 2022 van start is gegaan, is een nieuwe financieringsstroom ter waarde van €221 miljoen aan jaarlijkse kosten (zie onderdeel recente hervormingen).
- Het Access and Inclusion Model (AIM) ondersteunt kinderen met een handicap om volledig deel te nemen aan het ECCE-programma, zodat ze kunnen profiteren van hoogwaardige zorg en educatie in

de vroege jaren en hun volledige potentieel kunnen bereiken. Het model biedt universele en gerichte ondersteuning op verschillende niveaus. • Het programma “The Leadership for Inclusion in the Early Years” is bedoeld om de inclusie van alle kinderen in de vroege jaren te ondersteunen. De cursus wordt gratis aangeboden aan mensen die werkzaam zijn in ELC en wordt volledig gefinancierd door het Ministerie van Kinderen, Gelijkheid, Handicap, Integratie en Jeugd. Afgestudeerden zullen na het behalen van het diploma de rol van Inclusiecoördinator vervullen binnen ELC. De ontwikkeling van het programma is een reactie van de regering op lokale, nationale en internationale vraag naar hoogwaardig onderwijs en training op het gebied van OOJK. Het programma beoogt te voorzien in de behoefte aan voortgezette professionele ontwikkeling met betrekking tot de inclusie van alle kinderen.
Gezinsopvang: • Tusla-geregistreerde onthaalouders kunnen gebruikmaken van subsidies van het Nationaal Kinderopvangschema (NCS) voor ouders. Het NCS biedt overheidssteun voor de kosten van geregistreerde voorschoolse en naschoolse opvang voor gezinnen met een laag inkomen en gezinnen met een netto-inkomen tot een maximum van €60.000, evenals een universele subsidie voor gezinnen met kinderen onder de 15 jaar. • De Childminder Development Grant biedt tot €1.000 ter ondersteuning van onthaalouders. De subsidie ondersteunt de verbetering van kwaliteit en veiligheid in de dienstverlening door de aanschaf van speelgoed, kinderopvangmateriaal, veiligheidsuitrusting, uitrusting ter ondersteuning van inclusie en STEAM-onderwijs. De subsidie staat open voor geregistreerde en niet-geregistreerde onthaalouders. • De Childcare Services Relief (belastingaftrek) is opgezet om onthaalouders die buiten het toezicht vallen te stimuleren om de formele economie in te gaan. Het stelt onthaalouders die tegelijkertijd maximaal drie kinderen verzorgen (van elke leeftijd, met uitzondering van de eigen kinderen van de onthaalouder) in staat om tot €15.000 aan kinderopvanginkomsten belastingvrij te ontvangen, mits de onthaalouder deze inkomsten aangeeft bij de belastingdienst (De grens van €15.000 heeft betrekking op de inkomsten uit kinderopvang, niet op de winst. Als het inkomen uit kinderopvang meer dan €15.000 bedraagt in een jaar, is het volledige bedrag belastbaar, met inachtneming van de belastingkredieten en andere toelagen)
Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang
Core Funding, die in september 2022 is gestart, is een nieuwe financieringsstroom ter waarde van €221 miljoen aan jaarlijkse kosten. Het primaire doel ervan is om de salarissen en arbeidsvoorwaarden in de sector als geheel te verbeteren, de betaalbaarheid voor ouders te vergroten en een stabiel inkomen voor aanbieders te waarborgen. Core Funding maakt een geschatte stijging van 19% mogelijk in de totale kostenbasis van de sector. Core Funding wordt toegewezen aan diensten op basis van de uren dat de dienst open en beschikbaar is voor kinderen. Core Funding is dus gerelateerd aan de leveringskosten, omdat dit als een eerlijke en redelijke manier is vastgesteld om de financiering toe te wijzen. Core Funding pakt enkele bestaande ongelijkheden aan in de financieringsniveaus voor ECCE (Early Childhood Care and Education Scheme²²⁰) en niet-ECCE-diensten, en voorziet in financiering in verhouding tot de leeftijd van de kinderen en ondersteunt de inzet van afgestudeerde hoofdpedagogen in ELC (Early Learning and Care) voorzieningen. Core Funding werkt aanvullend op en naast ECCE, NCS (National Childcare Scheme) en andere financieringsregelingen. Een belangrijke voorwaarde voor Core Funding is dat aanbieders ermee instemmen de tarieven niet te verhogen boven die welke in rekening werden gebracht in 2019. Dit zal ouders meer zekerheid geven over de kosten die ze zullen moeten betalen en ervoor zorgen dat de stijgingen van de subsidies van het NCS niet worden opgevangen door tariefverhogingen. Meer bepaald, met ingang van 2 januari 2023 is de minimumsubsidie per uur (met een maximum van 45 uur per week) onder het NCS voor alle kinderen onder de 15 jaar (inkomensonafhankelijk) nu €1,40, een stijging van €0,90 per uur ten opzichte van vorig jaar.

²²⁰ ECCE is een universeel, gratis tweejarig voorschoolse programma dat beschikbaar is voor alle kinderen binnen de leeftijdsgroep (indien men minstens 2 jaar en 8 maanden is voor 31 augustus kan men starten in september) gedurende 3 uur per dag, 5 dagen per week, 38 weken per jaar.

6 Noorwegen

Landfiche: Noorwegen	
Verskillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang: geïntegreerde settings (kinderen jonger en ouder dan 3 jaar samen) onder de noemer van kleuterscholen (barnehage). De samenstelling van de groepen kan worden gekozen door de settings zelf, meestal worden de kinderen verdeeld in groepen van 0-2 jaar en van 3-5 jaar of zijn er gemengde leeftijdsgroepen van 0-5 jaar.	
Gezinsopvang (Familiebarnehage) door onthaalouders. In de jaren 90 vond er een grote overgang plaats van informele opvang (waarbij ouders thuiswerkten) naar formele gezinsopvang, omdat deze vorm van opvang gesubsidieerd werd en ondersteund werd door een pedagoog of kleuteronderwijzer op wekelijkse basis.	
Structuur en beleid van OOJK	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen samen)</i>	Ja
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED-6 voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteit	Ministerie van Onderwijs en Onderzoek
Organisatiesysteem: geïntegreerd systeem Gedurende de hele OOJK-fase wordt er een gecoördineerd en samenhangend beleid gevoerd, wat zorgt voor structurele, pedagogische en professionele continuïteit: ○ De minister van Onderwijs is verantwoordelijk voor regelgeving en beleid van de gehele OOJK-fase (0-6 jaar). De uitvoering van het beleid ligt op verschillende niveaus; op nationaal niveau via het ministerie en het directoraat, op regionaal niveau via de provinciegouverneurs en op lokaal niveau via de gemeenten en lokale voorzieningen. ○ De continuïteit wordt gewaarborgd door: ▪ Geïntegreerde settings waar alle kinderen naar toe gaan tot aan de start van de lagere school ▪ Hetzelfde curriculum, pedagogisch raamwerk en de pedagogische richtlijnen ○ Er gelden dezelfde regelgevende vereisten voor kwalificaties gedurende de OOJK-fase. Dat betekent dat er hooggekwalificeerde begeleiders (ISCED 6) aanwezig zijn voor zowel jongere (< 3 jaar) als oudere kinderen (≥ 3 jaar). Daarnaast zijn er assistenten met een beroepsopleiding als kinder- en jeugdbegeleiders op ISCED-niveau 3 of zonder formele kwalificaties.	
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)	
Nationale wetgeving (Kindergarten Act²²¹) Voor kinderen onder 3 jaar*²²², twee normen: • Personeelsnorm (sinds 2018): 1 op 3 (1 begeleider per 3 kinderen) en	

²²¹ https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_5#%C2%A717

²²² Voor kinderen vanaf 3 jaar: minstens 1 personeelslid voor 6 kinderen en 1 gekwalificeerde pedagogische leerkracht of leider voor 14 kinderen.

• Pedagogische norm: 1 op 7 (1 gekwalificeerde pedagogische leerkracht of leidinggevende (ISCED 6) per 7 kinderen) *Kinderen worden beschouwd als drie jaar vanaf en met inbegrip van de maand augustus van het jaar waarin zij drie jaar worden. De gemeente kan vrijstellingen verlenen van de normen in bepaalde gevallen (bv. ziekte, zwangerschap of moeilijkheden bij het vinden van gekwalificeerde pedagogische leerkrachten) voor een periode van maximaal één jaar. Definitie/berekening • kinderen: het <u>aantal voltijdse opvangplaatsen</u> dat is toegekend in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen (exclusief leerkrachten voor speciale behoeften en anderen die moeten worden beschouwd als extra personeel in de groep kinderen zoals verantwoordelijken) Differentiaties <u>Kwalificatie</u>: zie personeels- en pedagogische norm (een pedagogische leerkracht valt ook onder de personeelsnorm) <u>Andere</u>: Naast de voorgeschreven personeelsverhoudingen moet de bezetting van het personeel voldoende zijn om een kwaliteitsvolle pedagogische activiteit uit te voeren. Dit betekent dat de eigenaar van de locatie moet beoordelen hoeveel personeelsleden er nodig zijn om een voorziening te bieden die voldoet aan de kwaliteitseisen in de Kindergarten Act.	
Wettelijke maximale groeps grootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)	
Geen regelgeving (ook geen streefnorm) over de maximale groeps grootte van de leefgroep in de groepsopvang. De bepaling van de groeps grootte van de leefgroepen valt onder de bevoegdheid van de OÖJK-setting.	
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang	
Nationale wetgeving (Kindergarten Act, sectie 15 ²²³): • maximaal 5 kinderen (als de meerderheid van de kinderen jonger is dan 3 jaar, moet het aantal worden verminderd), waarvan ○ maximaal 4 kinderen jonger dan 3 jaar Differentiaties <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 6 jaar (leerplichtige leeftijd). Maximum de helft van de kinderen zijn thuiswonende kinderen. <u>Andere</u>: Het maximale aantal kinderen kan nog verder worden beperkt op basis van de geschiktheid van het huis en de behoeften van de kinderen (hun leeftijd en aanleg).	
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang²²⁴	
• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Voorzien van voldoende opvangplaatsen (extra motief voor de gezinsopvang)	
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groeps grootte	
Wie	De gemeenten zijn de plaatselijke autoriteiten
Frequentie	Er is geen specifieke vermelding van hoe vaak of hoe de autoriteiten de ratio's moeten controleren. Echter, het rapportage tijdstip van het jaarverslag ²²⁵ (15 december van elk jaar) stelt gemeenten in staat om de situatie en ontwikkelingen te volgen. De gemeenten

²²³ https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_5#%C2%A717

²²⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-67-l-20172018/id2595870/?ch=3>

²²⁵ Voor meer informatie over de inhoud van deze jaarverslagen kunt u terecht op de webpagina Årsmelding fra barnehagen og opplysninger fra kommunen (udir.no)

	beoordelen op basis van de rapportage en andere informatie wanneer en hoe ze zullen inspecteren.
Hoe	- Inspecties-observaties - Zelfrapportering
Sancties	Inspecties die een niet-legaal aantal kinderen aan het licht brengen, kunnen ertoe leiden dat het aantal kinderen moet worden verminderd. De gemeente kan bevelen dat inadequate of onrechtmatige toestanden in voorzieningen die zijn goedgekeurd of aan goedkeuring zijn onderworpen, worden verholpen. Indien de termijn voor het opvolgen van het bevel niet in acht wordt genomen of indien de toestand niet kan worden verholpen, kan de gemeente de tijdelijke of definitieve sluiting van de inrichting bevelen. Het administratieve besluit van de gemeente tot sluiting moet ter informatie aan de gouverneur van het district worden toegezonden. In plaats van of in aanvulling op de sluiting van de voorziening kan de gemeente financiële sancties toepassen ten aanzien van niet-gemeentelijke kleuterscholen indien de voorschriften uit hoofde van 23, of de krachtens dezelfde bepaling uitgevaardigde verordeningen, niet worden nageleefd. Bezwaar kan worden gemaakt bij de gouverneur van het district tegen administratieve besluiten over correctie, sluiting en financiële sancties.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen	
De gerapporteerde gegevens hebben betrekking op geïntegreerde settings, waarbij de indicator is berekend alsof alle kinderen minstens 3 jaar zijn. Kinderen jonger dan 3 jaar worden ze geteld als twee kinderen, omdat de personeelsnorm voor kinderen onder de 3 jaar de helft is van die voor kinderen vanaf 3 jaar. In private settings was er gemiddeld 5,7 kinderen per personeelslid en in publieke settings was dit gemiddeld 5,6 in 2021 ²²⁶ . Indien we de omgekeerde berekening toepassen en een indicator creëren alsof alle kinderen jonger dan 3 jaar zouden zijn, gaat het om gemiddeld 2,85 kinderen per personeelslid voor private settings en 2,8 voor publieke instellingen. Deze cijfers geven dus aan dat de settings in Noorwegen gemiddeld genomen voldoen aan de wettelijke ratio's en zelfs iets minder kinderen hebben per begeleider volgens de personeelsnorm.	
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	18 of 22 (100 versus 80% loonbehoud): 3 weken prenataal + 15 weken (100% loonbehoud) of 19 weken (80% loonbehoud) postnataal
Vaderschapsverlof	0 (wel 2 onbetaald) – zie ouderschapsverlofregeling: vaderlijk quotum: 15 of 19 (100% versus 80% loonbehoud)
Ouderschapsverlof	Vaderlijk quotum: 15 of 19 (100% versus 80% loonbehoud) Gezamenlijk (om te delen naar keuze of gezamenlijk (gelijktijdig op te nemen)): 16 of 18 (100% versus 80% loonbehoud) (+ 12 maanden per ouder betaald thuiszorgverlof - ouders met een kind van 12-24 maanden hebben recht op een vaste uitkering van 7.500 NOK (637 euro) per maand)
Totaal	49 of 59 weken - 11.3 of 13.6 maanden (+ 12 maanden thuiszorgverlof)
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen)²²⁷	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	80% of 100%

²²⁶ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/publikasjoner/utdanningsspeilet/utdanningsspeilet-2022/barnehage/status-for-bemanningsnorm-og-pedagognorm-i-barnehagene/>

²²⁷ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

Vaderschapsverlof	Zit binnen ouderschapsverlofregeling: vaderlijk quotum 80% of 100%			
Ouderschapsverlof	80% of 100%			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Ja, vanaf 1 jaar ²²⁸	Ja, tot 6 jaar	Nee	/ (geïntegreerd)	6 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar (2021)				
Totaal	Groepsopvang		Gezinsopvang	
100 791 plaatsen	98 886 plaatsen, 98,1% van het aanbod		1 905 plaatsen, 1,9% van het aanbod	
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (2020) ²²⁹				
58,3%. In 2021 bedroeg de participatiecijfers in Noorwegen voor kinderen tussen 1 en 3 jaar 87,7%, 79,1% voor 1-jarigen en 94,7% voor 2-jarigen. Slechts 4,6 % van de kinderen jonger dan 1 jaar gaat naar OOK-settings				
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar				
Nationale regelgeving. Het bedrag varieert tussen 0 tot 315 euro per maand (315 euro per maand is het maximumtarief voor groeps- en gezinsopvang en voor private of publieke OOK-settings, juli 2021). Het maximumtarief wordt door het parlement vastgelegd in de jaarlijkse begroting, maar mag niet meer dan 6% van het gezinsinkomen bedragen + korting voor broers en zussen (min. 30% voor 2de kind en gratis vanaf 3 ^{de} kind (sinds augustus 2023). Vanaf 2 jaar tot 5 jaar is er 20 uur per week gratis OOK indien men een laag inkomen heeft (de jaarlijkse inkomensgrens bedroeg 548.500 NOK in 2019) en gemeenten kunnen eigen regelingen opzetten om tarieven te verlagen of bepaalde groepen gratis opvang te bieden bepaald door de kindbescherming diensten. De gemiddelde bijdrage van ouderlijke vergoedingen aan de financiering van kinderdagverblijven (inclusief gezinsopvang) bedroeg 13,8% in 2021 en 15% in 2022.				
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar				
- Kinderen die leven in armoede - Broers/zussen in OOK of dezelfde setting				
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar				
Er is een wettelijke garantie op opvang vanaf 1 jaar. Daarnaast is er voorrang voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften.				

²²⁸ Als je je aanvraag indient in maart en je wordt 1 jaar vóór september, kun je starten in augustus. Als je 1 jaar wordt in oktober of november, kun je beginnen vanaf de maand waarin je 1 jaar wordt. Als je echter in december 1 jaar wordt, moet je wachten tot augustus van het volgende jaar. Als je moet wachten, ontvang je als ouder "cash for care" tot 18 maanden.

²²⁹ Gegevens uit het Education at a Glance 2022 rapport: <http://oe.cd/EAG> (enkel geregistreerde OOK-diensten die ISCED-erkend zijn).

Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
• Assistent (met (kind- en jeugdwerkers, ISCED 3) of zonder formele beroepsopleiding) • Pedagogisch gekwalificeerde leerkracht (kleuterleerkracht of leerkracht met equivalent pedagogisch hoger onderwijs, ISCED 6) • Hoofdleerkracht of manager • Personeelsleden met speciale taken in verband met het werken met kinderen die speciale onderwijsondersteuning nodig hebben of die ondersteuning bieden aan kinderen die een minderheidstaal spreken, kunnen het kernpersoneel aanvullen	• Onthaalouder • Pedagogische gekwalificeerde leerkracht of pedagoog die de onthaalouders wekelijks thuis begeleidt. Het gaat om ongeveer 1u15min per kind per week tijdens de openingsuren. Dus voor 4 kinderen ongeveer 5 uur ondersteuning per week.
Arbeidsstatuten in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang	Gezinsopvang
Zelfstandigen/werknemers	Zelfstandigen/werknemers
Loon- en arbeidsvoorwaarden	
Er is een sterke vakbondsector. De overheid streeft naar meer afstemming van de arbeidsomstandigheden in zowel publieke als private settings. Een groot deel van de sector is gereguleerd op het gebied van arbeidsvoorwaarden, financiering en salarissen. De Wet op de arbeidsomstandigheden, werktijden en arbeidsbescherming, etc. (Arbeidsmiljøloven) is van toepassing op alle sectoren. De exploitatiekosten van de private sector, die gedeeltelijk gefinancierd wordt door de overheid, zijn gebaseerd op de exploitatiekosten van de openbare sector. Zowel de publieke als private settings hebben een werkweek van 37,5 uur. Binnen die tijd hebben pedagogische leerkrachten vier uur per week voor planning en pedagogisch werk, om systematisch te werken en hun pedagogische praktijken verder te ontwikkelen. Een onthaalouder die vanuit huis werkt, heeft een werkweek van 40 uur, terwijl een onthaalouder die niet vanuit huis werkt, een werkweek van 37,5 uur heeft.	
Specifieke maatregelen voor oudere personeel	
De algemene regelgeving in Artikel 10-2 punt 4 (Arbeidsmiljøloven) regelt dat werknemers ouder dan 62 jaar recht hebben op een vermindering van hun normale werkuren als dit kan worden geregeld zonder grote hinder voor de onderneming²³⁰.	
Jobbeleving	
Uit de OESO TALIS Starting Strong Survey van 2018²³¹ blijkt dat medewerkers in Noorse OOKJ-settings floreren in hun werk. Meer dan 94% van het personeel geeft aan over het algemeen tevreden te zijn met hun baan. Ze ervaren waardering van ouders of voogden, vinden hun werkomgeving positief en zouden opnieuw kiezen voor een carrière in OOKJ als ze opnieuw zouden kunnen kiezen. Slechts ongeveer 30% van het personeel is echter tevreden met hun salaris in Noorwegen, en de meest voorkomende bron van stress is het aantal kinderen in de klas of leefgroep.	

²³⁰ [Act relating to the working environment, working hours and employment protection, etc. \(Working Environment Act\) - Chapter 10. Working hours - Lovdata](#)

²³¹ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a8941f37-en/index.html?itemId=/content/component/a8941f37-en>

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ²³² in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
6	Geen wettelijke kwalificatievereisten op gebied van OOJK of onderwijs (de meeste zijn wel kind- en jeugdwerkers ISCED 3, maar er zijn ook kunstenaars, timmermannen, etc.)	6	Geen wettelijke kwalificatievereisten op gebied van OOJK of onderwijs
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
6	Geen	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level	Minimale duur OOJK-training in uur		
Geen	Geen		
Geen minimumkwalificaties en geen specifieke OOJK-opleiding vereist voor onthaalouders, maar onthaalouders worden permanent en regelmatig gecontroleerd. Zo krijgen alle onthaalouders wekelijks thuisbegeleiding van een pedagoog of pedagogische leerkracht (gekwalficeerd op bachelorniveau) om de beste praktijken te leren. Het aantal uren per week hangt af van het aantal kinderen dat wordt opgevangen. Het gaat om ongeveer 1u15min per kind per week tijdens de openingsuren. Een onthaalouder die voor drie kinderen zorgt, krijgt bijvoorbeeld 3,75 uur begeleiding per week. Een pedagogische begeleider kan maximaal 30 kinderen (ongeacht de leeftijd) begeleiden in de gezinsopvang.			
Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Er wordt gestreefd naar een toename van kwalificaties in OOJK-settings: - Het aandeel medewerkers met een kwalificatie in kind- of jeugdwerk (ISCED 3) moet stijgen van 22% naar 25% vóór 2025 - Het aandeel pedagogische leerkrachten (ISCED 6) moet stijgen van 43% naar 50% vóór 2025 en vervolgens naar 60% vóór 2030. Pedagogische leerkrachten hebben per week vier uur waarin ze geen direct contact hebben met de kinderen. Dit is een uitdagend probleem om aan te pakken als het leerkrachten wordt verhoogd, omdat dit ook de contacttijd met de kinderen zal verminderen. Het vereist een ter plaatse oplossing om hiermee om te gaan.			
Arbeidsmarkt (interview met expert)			
Op dit moment zijn er problemen met de werving van personeel, gedeeltelijk vanwege de hoge vraag naar welzijns- en onderwijsprofessionals in het algemeen. Er is echt een groot tekort aan mensen. Als we kijken naar het aantal mensen dat is opgeleid en het potentieel binnen de totale beroepsbevolking, zouden we eigenlijk goed moeten zitten. Dus als we statistische analyses uitvoeren en vooruitkijken, weten we dat we in staat zouden moeten zijn om de gestelde doelen te behalen, zoals het streven naar 50% pedagogische			

²³² Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

leerkrachten in 2025. Echter, wat er in de praktijk gebeurt, is natuurlijk een uitdaging op zich. Er is veel concurrentie om de beste en meest gekwalificeerde medewerkers aan te trekken. Dus hoewel er voldoende studenten zijn, betekent dit niet noodzakelijk dat ze ook daadwerkelijk in het vakgebied terechtkomen. Wat betreft de studenten, in het verleden zijn er voldoende OOK-leerkrachten opgeleid. We hebben zelfs een toename gezien tot 2019-2020. De laatste twee jaar hebben we echter een daling waargenomen, wat ons opnieuw zorgen baart. Het is niet alleen beperkt tot OOK-leerkrachten, het geldt voor alle niveaus van lerarenopleidingen. We voeren ook discussies, zoals in heel Europa, over de status van het lerarenberoep en of de werkomstandigheden gunstig genoeg zijn en of leraren zich gewaardeerd voelen.

Er worden tijdelijke vrijstellingen verleend voor de vereiste om een pedagogische leerkracht te zijn (voldoen aan de pedagogische norm). Deze vrijstellingen kunnen tijdelijk zijn vanwege ziekteverlof of zwangerschap, of ze kunnen wijzen op uitdagingen bij het werven van gekwalificeerde pedagogische leerkrachten. Het aantal vrijstellingen nam aanvankelijk af, maar nu blijft het stabiel. De regio's met het hoogste percentage vrijstellingen zijn de centrale regio van Oslo/Viken en Rogaland aan de westkust. Om meer mogelijkheden te bieden, worden verschillende routes aangeboden om een gekwalificeerde leerkracht (ISCED 6) (of kinder- en jeugdwerker (ISCED 3)) te worden. Bijvoorbeeld door de mogelijkheid te bieden om de opleiding te voltooien in 4 jaar in plaats van de gebruikelijke 3 jaar.

Subsidieregeling

Groepsopvang	Gezinsopvang
Het huidige financieringssysteem voor OOK-setting is gekoppeld aan het lokale niveau (omdat de kosten in het land variëren) en houdt rekening met factoren zoals het aantal kinderen, hun leeftijd en de afgesproken aanwezigheidstijd. Er is een erkenning dat het duurder is om diensten te bieden voor kinderen onder de drie jaar, voornamelijk vanwege hogere personeelskosten. Het financieringssysteem wordt jaarlijks geanalyseerd en aangepast op basis van economische en financiële overwegingen. Daarnaast ontvangen de settings naast financiering voor de lopende kosten ook financiering voor pensioenen en investeringskosten. Het doel is om gelijke behandeling te waarborgen tussen publieke en private aanbieders. Om die reden is er overgestapt van een door de staat geormerkte financiering naar een lokaal systeem. De gemeenten krijgen bloksubsidies en zij zijn verantwoordelijk voor de financiering van alle settings, private en publieke settings in hun gemeente. Private settings ontvangen 100% van de gemiddelde publieke subsidie voor publieke settings. De private settings ontvangen 4 hoofdsubsidies: een exploitatiesubsidie, een pensioen-subsidie, een administratiesubsidie en een kapitaalsubsidie.	De subsidies voor gezinsopvang zijn lager vanwege minder wettelijke vereisten en lagere exploitatiekosten.
Ongeveer 15% van de kosten van zowel groeps- als gezinsopvang (zowel publiek als privaat) wordt gedekt door de bijdrage van ouders in 2022. De overige kosten worden gefinancierd door de overheid.	
Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang	
We constateren een groei van de private sector met toenemende interesse van grote ketens. Het is nu noodzakelijk om te beslissen hoe we ons financieringssysteem kunnen aanpassen, zodat alle overheids-middelen rechtstreeks ten goede komen aan de kinderen.	

7 Estland

Landfiche: Estland	
Verskillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang • Crèches voor kinderen tussen 0 en 3 jaar (Lapsehoiuteenus) • Preschool/kleuterschool voor kinderen tussen 1 en 7 jaar (Koolieelne lasteasutus)	
Gezinsopvang: opvang bij het kind thuis, bij de onthaalouder huis, in een opvangcentrum, etc. Lokale overheden kunnen ook gebruik maken van de lokalen van OOJK settings, scholen en dagcentra.	
Structuur en beleid van OOJK	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar) samen)</i>	Nee
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED-6 voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteiten	Ministerie van Sociale Zaken (<i>lapsehoiuteenus</i> voor kinderen tussen 0-3 jaar) en Ministerie van Onderwijs en Onderzoek (<i>koolieelne lasteasutus</i> voor kinderen tussen 1-7 jaar)
Organisatiesysteem: vrijwel geïntegreerd systeem • Dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOJK-fase • Sommige kinderen maken een transitie mee van settings voor jongere kinderen (< 3 jaar) naar settings voor oudere kinderen (≥ 3 jaar) • Er is een continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk en pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase • De kwalificatievereisten zijn gelijk gedurende de OOJK-fase. Dit betekent dat zowel voor werken met jongere (< 3 jaar) als oudere (≥ 3 jaar) kinderen hooggekwalificeerde begeleiders vereist zijn. Er zijn ook assistenten aanwezig met lagere kwalificaties, maar zij werken nooit alleen met de kinderen	
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen	
Nationale wetgeving (Preschool Child Care Institution Act ²³³): • 1 op 7	
Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: aanwezig in de locatie + in dienst + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen (ook exclusief assistenten voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften)	
Differentiaties <u>Groepssamenstelling:</u> één kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte in integratiegroepen neemt drie plaatsen in (zie maximale groepsgrootte in Tabel 3) <u>Kwalificaties:</u> het aantal gekwalificeerd personeel is vastgelegd in the Preschool Child Care Institution Act	

²³³ Preschool Child Care Institutions Act—Riigi Teataja

Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen		
Nationale wetgeving (Preschool Child Care Institution Act ²³⁴): Horizontale groepen: • 1,5-3 jaar: 14 kinderen Verticale groepen: • 2-7 jaar: 18 kinderen Definitie/berekening • kinderen: aantal <u>opvangplaatsen</u> toegekend in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Groepssamenstelling</u>: • Horizontale versus verticale groepen • Speciale groepen van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte ○ lichamelijke handicap: 12 kinderen ○ specifieke ontwikkelingsstoornissen: 12 kinderen ○ geestelijke handicap: 7 kinderen ○ een zintuiglijke handicap: 10 kinderen ○ meervoudige handicap: 4 kinderen ○ pervasieve ontwikkelingsstoornissen: 4 kinderen • Het toegestane maximumaantal in integratiegroepen is lager, omdat één kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte drie plaatsen inneemt		
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang		
Nationale wetgeving (Social Welfare Act ²³⁵): • maximaal 5 of 10 kinderen Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar)</u>: Indien meer dan vijf kinderen worden opgevangen, elk kind jonger dan 3 jaar (inclusief eigen kinderen) wordt als twee kinderen beschouwd <u>Groepssamenstelling</u>: Indien meer dan vijf kinderen worden opgevangen, elk kind met een ernstige of zware handicap (inclusief eigen kinderen) wordt als twee kinderen beschouwd <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld <u>Andere</u>: maximaal 5 kinderen in de woning van het kind dat de opvang ontvangt en 10 kinderen in andere ruimten (inclusief eigen woning)		
Motieven voor wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang		
• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen		
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte		
	Groepsopvang	Gezinsopvang
Wie	Eigenaar van OOKJ-settings en het Ministerie van Onderwijs en Onderzoek	Raad voor de sociale verzekeringen
Frequentie	De wet vereist dat een setting ten minste eenmaal per drie (academische) jaren een intern evaluatieverslag opstelt, waarin sterke punten en verbeterpunten worden beschreven. Het Ministerie van Onderwijs en Onderzoek houdt administratief	Geen regelgeving hierover

²³⁴ Preschool Child Care Institutions Act—Riigi Teataja

²³⁵ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530062015001/consolide>

	toezicht op de naleving van deze wettelijke activiteit door voorschoolse settings en hun beheerders, om de beschikbaarheid, gelijke toegang, organisatie, kwaliteit en prestaties van kinderopvang en voorschools onderwijs te waarborgen.	
Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters • Zelfrapportering	Observaties
Sancties	De Wet kinderopvang schrijft voor dat de bevindingen van administratief toezicht moeten worden gedocumenteerd in een certificaat. Dit certificaat bevat informatie over de onderwijssetting, de toezichthoudende instantie, de tijd en plaats van het toezicht, de namen van de toezichthouders en experts, de resultaten van het toezicht, een beschrijving van de overtredingen en aanbevolen maatregelen, en een termijn voor het melden van naleving van de voorschriften. Als een leidinggevende van een voorschoolse setting niet aan een voorschrift voldoet binnen de gestelde termijn, kan de toezichthouder een niet-nalevingsboete opleggen, zoals bepaald in de Wet inzake vervangende prestaties en niet-nalevingsheffingen. De maximale boete voor niet-naleving is vastgesteld op 640 euro.	Volgens de procedure van de Wet inzake vervangende prestaties en niet-nalevingsheffingen kan het maximumbedrag van een niet-nalevingsheffing oplopen tot 2500 euro.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen		
Geen gegevens beschikbaar		
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)		
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	14,3 (100 dagen), waarvan 70 dagen prenataal (niet voor werkloze moeders) en 30 dagen postnataal. De periode van gedeelde ouderschapsuitkering wordt verlengd met de niet-gebruikte dagen van de moeder.	
Vaderschapsverlof	4,3 (30 dagen) (dit kan ook worden opgenomen voor de geboorte)	
Ouderschapsverlof	Gezamenlijk: 67,9 (475 dagen) (exclusief de 10 werkdagen tot 14 jaar) Werkende moeders voor de geboorte: 475 kalenderdagen (67,9 weken) (dit kan worden aangevuld met niet-gebruikte moederschapsverlofdagen), waarvan 60 dagen tegelijk kan worden opgenomen. Werkloze moeders voor de geboorte: 515 kalenderdagen, waarvan 60 dagen tegelijk kan worden opgenomen. Het ouderschapsverlof kan te allen tijde in één of meer delen worden opgenomen totdat het kind drie jaar oud is.	
Totaal	86,5 weken - 19,9 maanden	

Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ²³⁶				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	100	• Werkend (ook zelfstandigen): 100% van brutoloon tijdens de referentieperiode (de 12 maanden voor de 9 maanden voorafgaand de verwachte geboortedatum) Het maandelijks brutoloon wordt gedeeld door 30 om het dagelijks bedrag te krijgen – de uitkering hangt namelijk af van het aantal dagen- zonder een maximum. • Werkloos: 654 euro per maand (dagtarief van 21,80 euro) (cijfers 2023). • Loon lager of gelijk aan minimumloon: 725 euro per maand (dagtarief van 24,17 euro) (cijfers 2023).		
Vaderschapsverlof	100	• Werkend: 100% van brutoloon tijdens de referentieperiode (de 12 maanden voor de 9 maanden voorafgaand de werkelijke geboortedatum) met een maximum van 4 291,29 euro per maand (dagtarief van 143,04 euro) in 2023. De vaderschapsuitkering wordt berekend op basis van hetzelfde dagtarief voor alle kalendermaanden, dat wordt verkregen door het maandelijks uitkeringsbedrag door 30 te delen. Het vaderschapsverlof kan voor één periode achter elkaar worden gebruikt of per afzonderlijke dagen. • Werkloos: 654 euro per maand (dagtarief van 21,80 euro) (cijfers 2023). • Loon lager of gelijk aan minimumloon: 725 euro (dagtarief van 24,17 euro) (cijfers 2023).		
Ouderschapsverlof	100	• Werkend: 100% van brutoloon tijdens de referentieperiode (de 12 maanden voor de 9 maanden voorafgaand de werkelijke geboortedatum) met een maximum van 4 291,29 euro per maand (dagtarief van 143,04 euro) in 2023. • Werkloos: 654 euro per maand (dagtarief van 21,80 euro) (cijfers 2023) • Loon lager of gelijk aan minimumloon: 725 euro (dagtarief van 24,17 euro) (cijfers 2023). • Ouders mogen werken terwijl zij de ouderschapsuitkering ontvangen, maar de uitkering wordt verlaagd als de inkomsten uit arbeid meer dan 50% van het uitkeringsplafond bedragen.		
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Ja, vanaf 1,5 jaar (18 maanden)	Ja, tot 7 jaar	Nee	3 jaar	7 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar				
Totaal	Groepsopvang		Gezinsopvang	
In totaal 828 vestigingen, waarvan 70% publiek (beheerd door lokale	• Crèches in eigendom van lokale overheden (557 vestigingen: 67%)			

²³⁶ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

overheden/gemeente en 30% privaat)	• Private childcare services (192 vestigingen; 23%) • Private Crèches (54 vestigingen; 7%) • Childcare services in eigendom van lokale overheden (25 vestigingen, 3%)	
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (2020)²³⁷		
25,8%		
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar		
Lokale regelgeving. OOJK-settings zijn meestal eigendom van de gemeente en de lokale overheid stelt het tarief vast dat de ouders moeten betalen. Het tarief kan verschillen naargelang de leeftijd van het kind, de financiële situatie van het gezin, etc. Er zijn ook gemeenten waar de ouders helemaal niet hoeven te betalen voor een plaats. De ouders betalen gemiddeld in gemeentelijke OOJK-settings 36 euro per maand in 2020 en 37 euro per maand in 2021. Volgens de wet kan het aandeel van kosten per kind dat door een ouder wordt gedragen niet meer bedragen dan 20% van het minimumloon (725 euro per maand in 2023) vastgesteld door de regering van de Republiek. Het bedrag in private OOJK-settings varieert tussen 0 en 145 euro per maand.		
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
• Kinderen die leven in armoede • Broers/zussen in OOJK of dezelfde setting		
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Wettelijke garantie vanaf jonge leeftijd, namelijk 18 maanden		
Verschillende arbeidsprofielen in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Groepsopvang		Gezinsopvang
• Assistent • OOJK-leerkracht (kernbegeleider) • Logopedist • Leerkracht voor kinderen met speciale ondersteuningsbehoeften • Verantwoordelijke OOJK-setting		Onthaalouder

²³⁷ Informatie uit het Education at a Glance 2022 rapport: <http://oe.cd/EAG> (enkel geregistreerde OOJK-diensten die ISCED-erkend zijn).

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten²³⁸ in de groepsopvang <i>Situatie voor Koolieelne lasteasutus (geïntegreerde settings voor kinderen tussen 1 en 7 jaar). De minimumkwalificatie voor kernbegeleiders in Lapsehoiuteenus is onder het bachelorniveau en er zijn geen assistenten in Lapsehoiuteenus.</i>			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
6	4	6	4
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar <i>Situatie voor Koolieelne lasteasutus (geïntegreerde settings voor kinderen tussen 1 en 7 jaar), er zijn geen voorschriften in Lapsehoiuteenus.</i>			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
6	1 jaar	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level		Minimale duur OOKJ-training in uur	
4		Geen	
Andere kwalificatievereisten voor begeleiders in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Volgens de Preschool Child Care Act gelden de volgende kwalificatievereisten voor een leerkracht: 1. hoger onderwijs 2. Pedagogische bekwaamheden en 3. kennis van de Estse taal volgens de eisen die zijn vastgesteld in de Language Act en daarop gebaseerde regelgeving.			
Volgens de Social Welfare Act moet een begeleider aan de volgende eisen voldoen: 1. het beroep van kinderbegeleider hebben, toegekend op basis van de Professions Act, of 2. ten minste secundair of beroepsonderwijs hebben afgerond, werkervaring met kinderen hebben en geschikte persoonlijke kenmerken bezitten, die door de werkgever worden beoordeeld; 3. in de afgelopen 36 maanden ten minste 16 uur EHBO-training hebben gevolgd.			
Subsidieregeling			
Volgens de Preschool Child Care Act moeten plattelandsgemeenten of stadsbesturen op verzoek van ouders alle kinderen tussen 18 maanden en zeven jaar oud, die binnen het grondgebied van de gemeente wonen en waarvan minstens één ouder op hetzelfde adres woont, de mogelijkheid bieden om een voorschoolse setting in het aangewezen verzorgingsgebied te bezoeken. Met toestemming van de ouders kunnen kinderen van 18 maanden tot drie jaar oud in plaats daarvan naar een kinderopvangdienst (inclusief gezinsopvang) gaan, waarvan de financiering wordt bepaald volgens de bepalingen van de Preschool Child Care Act, paragrafen 27 (3) en (4). Private settings kunnen alternatieve financiering aanbieden.			
Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang			
De nieuwe wet op de voorschoolse educatie is in voorbereiding. Deze wet moet de toegang tot hoogwaardige voorschools onderwijs en opvang voor alle kinderen tussen 18 maanden en 7 jaar vergroten en zal zorgen voor een geïntegreerde aanpak in plaats van de twee parallelle systemen (Preschool Child Care Institutions Act and Social Welfare Act) die momenteel bestaan.			

²³⁸ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider (antwoord “niet van toepassing”).

8 Finland

Landfiche: Finland	
Verskillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang: verschillende groepen van kinderen tussen 0 en 7 jaar in dezelfde OOJK-settings • Groepen van kinderen jonger dan 3 jaar • Groepen van kinderen tussen 3-6 jaar • Groepen van kinderen in voorschools onderwijs (6-7 jaar). Dit verplicht voorschools onderwijs kan worden georganiseerd in OOJK-settings of in basisscholen • Daarnaast andere mogelijkheden: jongere kinderen in de voorschoolse groep en zogenaamde broer/zus groepen met een bredere leeftijdsverdeling Na het moederschaps- en ouderschapsverlof, wanneer het kind meestal 9 of 10 maanden oud is, kunnen de ouders kiezen uit verschillende mogelijkheden: • Gemeentelijke (publieke) OOJK-diensten • Particuliere OOJK-diensten of kinderopvang met de particuliere kinderopvangtoeslag • Thuisblijven met zorgverlof en kinderopvangtoeslag tot het jongste kind drie jaar wordt De meeste kinderen worden ingeschreven in gemeentelijke kinderopvangcentra. Het tarief voor ouders voor deze diensten varieert van 0 tot 295 euro per maand voor volledige dagopvang, afhankelijk van de gezinsgrootte en het gezinsinkomen. In particuliere OOJK-centra is het tarief meestal hoger.	
Gezinsopvang: de gezinsopvang vindt plaats in het eigen huis van de onthaalouder of in een door de gemeente aangewezen ruimte. Er zijn ook samenwerkende onthaalouders, het gaat dan om twee of drie onthaalouders.	
Structuur en beleid van OOJK	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar) samen)</i>	Ja
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED-6 voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteit	Ministerie van Onderwijs en Cultuur
Organisatiesysteem: geïntegreerd systeem Gedurende de hele OOJK-fase wordt er een gecoördineerd en samenhangend beleid gevoerd, wat zorgt voor structurele, pedagogische en professionele continuïteit: • De minister van Onderwijs is verantwoordelijk voor de opmaak van regelgeving en de implementatie van het beleid voor de gehele OOJK-fase • De continuïteit wordt gewaarborgd door: ○ Geïntegreerde settings waar alle kinderen naar toe gaan tot aan de start van de lagere school (0 tot 7 jaar) ○ Hetzelfde curriculum, pedagogisch raamwerk en de pedagogische richtlijnen • Er gelden dezelfde regelgevende vereisten voor kwalificaties gedurende de OOJK-fase. Dat betekent dat er hooggekwalificeerde begeleiders aanwezig zijn voor zowel jongere (< 3 jaar) als oudere kinderen (≥ 3 jaar). Daarnaast zijn er eventueel assistenten met lagere kwalificaties aanwezig, maar zij staan nooit alleen bij de kinderen.	

Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Nationale wetgeving (decree on Early Childhood Education and Care, 2018²³⁹): • 0-3 jaar: 1 op 4 • <i>Ouder dan 3 jaar: 1 op 7 (indien minder dan 5 uur/dag: 1 op 13)</i> Definitie/berekening • kinderen: het aantal <u>gelijktijdig aanwezige kinderen</u> in de <u>opvanglocatie</u> • begeleiders: aanwezig in de locatie + in dienst + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen (exclusief assistenten voor kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften) Differentiaties <u>Groepssamenstelling</u>: Als er één of meerdere kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften in de leefgroep zijn, worden deze kinderen meegerekend in de ratio als er geen assistent beschikbaar is.	
Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen (< 3 jaar)	
Nationale wetgeving (National Act on Early Childhood Education and Care): De maximale groepsgrootte wordt bepaald door de kind-begeleider ratio en in een leefgroep mogen maximaal drie begeleiders aanwezig zijn. Het aantal kinderen in de leefgroep mag dus niet groter zijn dan het aantal kinderen dat is toegestaan voor drie begeleiders. • 0-3 jaar: 12 kinderen • <i>Ouder dan 3 jaar: 21 kinderen</i> Definitie/berekening • aantal <u>opvangplaatsen</u> toegekend in de <u>leefgroep</u>	
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang	
Nationale wetgeving (Children's Day Care²⁴⁰): • maximaal 4 kinderen 3 samenwerkende onthaalouders: maximaal 12 kinderen Differentiaties <u>Groepssamenstelling</u>: Als er één of meerdere kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften zijn en er geen assistent beschikbaar is, worden deze kinderen meegerekend <u>Eigen kinderen</u>: meegeteld tot de leeftijd van 7 jaar <u>Andere</u>: een vijfde kind kan halftijds aanwezig zijn, het gaat hierbij om een schoolgaand kind (voorschools onderwijs of lagere school)	
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang	
• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Haalbaarheid en werklast voor personeel (extra motief voor gezinsopvang)	
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte	
Wie	De regionale overheidsdiensten hebben als taak toezicht te houden op de gemeenten die de OOK-diensten organiseren en ervoor te zorgen dat zij zich aan de wetgeving houden.
Frequentie	De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de handhaving van de voorschriften en de regionale overheidsdiensten inspecteren doorgaans alleen wanneer er klachten of zorgen zijn.

²³⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540#a540-2018>

²⁴⁰ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036>

Hoe	- Aanwezigheidsregisters - Zelfrapportering			
Sancties	Sancties worden zelden opgelegd. De regionale overheidsdienst kan een waarschuwing geven aan de organisator van OOKJ, de verantwoordelijke persoon in de gemeente, of aan een particuliere dienstverlener, om in de toekomst te voldoen aan de voorschriften.			
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen				
Geen gegevens beschikbaar				
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	6,7 weken (40 werkdagen van maandag tot zaterdag). Prenataal moet ten minste 14 weekdagen voor de uitgerekende datum ingaan).			
Vaderschapsverlof	0 – zie ouderschapsverlofregeling			
Ouderschapsverlof	26,7 per ouder (160 werkdagen) (+ betaald thuiszorgverlof tot de leeftijd van 3 jaar). Elke ouder krijgt 160 werkdagen, waarvan 63 dagen overdraagbaar zijn. Beide ouders kunnen de ouderschapsverlof gebruiken tot het kind twee jaar wordt, in maximaal 4 blokken, waarbij één periode ten minste uit 12 werkdagen bestaat. Een werknemer kan ook deeltijds met ouderschapsverlof.			
Totaal	60,1 weken - 13,8 maanden (+ betaald thuiszorgverlof tot de leeftijd van 3 jaar)			
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ²⁴¹				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	90% van het bruto jaarloon. Minimum bedrag: 31,99 euro per werkdag (in 2023)			
Vaderschapsverlof	/			
Ouderschapsverlof	25-70 (afhankelijk van het bruto jaarloon) 70% van het bruto jaarloon tot 41,629 euro, 40% tot 64,048 euro en 25% van het loon boven dit niveau			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOKJ, verplicht OOKJ, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOKJ jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOKJ oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOKJ	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Ja, vanaf de maand waarop het kind 9 maanden wordt	Ja, tot 7 jaar - het recht is tot kinderen leerplichtig worden. OOKJ kan zelfs voor schoolgaande kinderen als het nodig is en er geen andere opvangmogelijkheden zijn, maar dit is vrij zeldzaam.	6 jaar: het jaar voor de start van de lagere school. Dit verplicht voorschools onderwijs kan worden georganiseerd in OOKJ-settings of basisscholen	/ (geïntegreerd)	7 jaar (in augustus van het jaar waarin het kind 7 wordt)

²⁴¹ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (2022) ²⁴²		
Totaal	Groepsopvang	Gezinsopvang
39,6% (56 340 kinderen) en 1,5% (2 100 kinderen) in private settings	35,5% (50 535 kinderen) en 0,9% (1 305 kinderen) in private settings	3,1% (4 386 kinderen) bij één onthaalouder 1,1% (1 491 kinderen) bij samenwerkende onthaalouders Totaal: 4,2% (5 877 kinderen) in gezinsopvang en 0,6% (801 kinderen) in private settings
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar		
Nationale regelgeving. Het bedrag varieert tussen 0 en 295 euro per maand voor publieke OOKJ-settings. Het maximumtarief voor voltijdse opvang bedraagt 295 euro per maand voor het jongste kind in publieke OOKJ-settings; het maximumtarief voor het op één na jongste kind bedraagt 118 euro. Voor andere kinderen bedraagt het tarief voor voltijdse opvang 20% van het tarief voor het jongste kind, met een maximum van 59 euro. In alle tariefcategorieën kan voor het tweede jongste kind in de voltijdse opvang een tarief worden toegekend dat maximaal 40% bedraagt van dat van het jongste kind. Voor tarieven van minder dan 28 euro wordt geen vergoeding gevraagd. Voorschools onderwijs voor 6-jarigen is gratis gedurende vier uur per dag. In 2016 betaalde ongeveer 20% van de kinderen in OOKJ de hoogste vergoeding, terwijl 18% geen vergoeding betaalde (THL, 2017). In Finland kunnen gezinnen kiezen voor particuliere OOKJ (met vrije prijs) met behulp van een door de staat toegekende toelage voor particuliere zorg of door vouchers die door veel gemeenten worden verstrekt. Vanaf 1 maart 2023 gaat de maximale zorgtoeslag omhoog van 161,69 euro naar 265,85 euro per maand. In 2022²⁴³ bedroeg de gemiddelde bijdrage voor private OOKJ-settings 331 euro per maand (mediaan van 305 euro per maand), terwijl het gemiddelde voor publieke OOKJ-settings 137 euro per maand bedroeg (mediaan van 131 euro per maand).		
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
- Kinderen die leven in armoede/ gezinnen met lage inkomens - Broers/zussen in OOKJ of dezelfde setting		
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Wettelijke garantie vanaf jonge leeftijd, namelijk vanaf 9 maanden		
Verschillende profielen in de opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Groepsopvang		Gezinsopvang
- Kinderbegeleiders - OOKJ leerkrachten (kernbegeleider) - Sociale pedagogen - Assistent voor kinderen met speciale ondersteuningsbehoeften - Verantwoordelijke of manager van OOKJ setting		Onthaalouder in gezinsopvang

²⁴² <https://vipunen.fi/fi-fi/varhaiskasvatus/Sivut/Varhaiskasvatuksen-lapset.aspx> en [Väestörakenne 2000-2022, kaupunki-maaseutu-luokitus - Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://varestorakenne.2000-2022.kaupunki-maaseutu-luokitus-Tilastokeskus.stat.fi)

²⁴³ <https://vipunen.fi/fi-fi/varhaiskasvatus/Sivut/Maksutiedot.aspx>

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ²⁴⁴ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
6	3	6	3
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
6	Geen	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level		Minimale duur OOJK-training in uur	
3		Geen	
Opleidingen buiten OOJK of onderwijs kunnen ook worden geaccepteerd. Indien er 3 onthaalouders in een gezinsopvang zijn, moet ten minste één van hen gekwalificeerd zijn als gekwalificeerde kinderbegeleider in OOJK (ISCED 3)			
Andere kwalificatievereisten voor begeleiders in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Minstens ISCED 6 voor minstens 1/3 van het personeel (leerkrachten, pedagogen). De overige 2/3 zijn kinderbegeleiders met ISCED 3. Tijdelijke afwijking van geschiktheidseisen kan maximaal één jaar worden aangeworven. Verandering op komst: vanaf 2030 moet ten minste 2/3 van het personeel een diploma hoger onderwijs hebben (ISCED 6) en ten minste de helft moet zijn afgestudeerd in het domein onderwijs. Volgens de OOJK Wet (540/2018) moeten aanbieders van OOJK ervoor zorgen dat het OOJK-personeel voldoende deelneemt aan permanente professionele ontwikkeling waardoor hun professionele vaardigheden op peil blijven en worden ontwikkeld. Deze eis geldt zowel voor het personeel van de groepsopvang als voor het personeel van de gezinsopvang. Manager of verantwoordelijke van een OOJK-setting vanaf 1 januari 2030: ten minste masterdiploma in het onderwijs en voldoende management vaardigheden.			
Subsidieregeling			
Bloksubsidies van staat aan gemeenten. - Overheidssubsidies voor OOJK-diensten en voorschools onderwijs dekken ongeveer 25,46% van de kosten (2020) - Ouderbijdragen dekken ongeveer 8% van de kosten van OOJK (2020) - Lokale belastinginkomsten dekken de rest			

²⁴⁴ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

9 Duitsland – Deelstaat Berlijn

Landfiche: Duitsland – Deelstaat Berlijn	
Verschillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang: Kita (kinderopvang) afkorting voor Kindertagesstätte. Kinderdagverblijven worden gerund door een mix van particuliere, openbare en religieuze organisaties. • Krippe: kinderdagverblijf voor kinderen < 3 jaar met groepen van dezelfde of gemengde leeftijd • Kindertageseinrichtung mit Kindern aller Altersgruppen: kinderdagverblijf voor kinderen < 6 jaar • Er zijn ook coöperatieve kinderdagverblijven (Eltern-Initiativ-Kindertagesstätte - EKT), die worden beheerd door een oudervereniging	
Gezinsopvang (Kindertagespflege) door onthaalouders (Tagesmütter of Tagesväter) voornamelijk bestemd voor kinderen jonger dan 3 jaar (deeltijdse opvang van oudere kinderen (≥ 3 jaar) kan)	
Structuur en beleid van OOJK	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere (>3 jaar) kinderen samen)</i>	Nee
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOJK-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteiten	Federaal: Bondsministerie van Familiezaken, Senioren, Vrouwen en Jeugd Deelstaat Berlijn: Senaatsdepartement Onderwijs, Jeugd en Gezin
Organisatiesysteem: vrijwel geïntegreerd • Dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOJK-fase • Sommige kinderen maken een transitie mee van settings voor jongere kinderen (< 3 jaar) naar settings voor oudere kinderen (≥ 3 jaar) • Er is een continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk en pedagogische richtlijnen gedurende de OOJK-fase • De kwalificatievereisten zijn gelijk gedurende de OOJK-fase. Dit betekent dat zowel voor werken met jongere (< 3 jaar) als oudere (≥ 3 jaar) kinderen hooggekwalificeerde begeleiders (ISCED 6) vereist zijn. Er zijn ook assistenten aanwezig met lagere kwalificaties, maar zij werken nooit alleen met de kinderen	
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Regelgeving per deelstaat of Länder. Regelgeving voor de Duitse deelstaat Berlijn: De personeelsbezetting is gebaseerd op het aantal kinderen, hun leeftijd en de hoeveelheid uren opvang ze ontvangen en het benodigde aanvullende gespecialiseerd personeel. 1 VTE (38,5 uur/week) pedagogische medewerker • Kinderen jonger dan 2 jaar ○ voor 3,75 kinderen met volledige dagopvang (tussen 7 en 9 uur per dag) ○ voor 5 kinderen indien deeltijdse opvang (tussen 5 en 7 uur per dag) ○ voor 7 kinderen met halve dagen opvang (minstens 4 tot maximaal 5 uur per dag) • Kinderen tussen 2 en 3 jaar ○ voor 4,75 kinderen met volledige dagopvang (tussen 7 en 9 uur per dag) ○ voor 6 kinderen indien deeltijdse opvang (tussen 5 en 7 uur per dag) ○ voor 8 kinderen met halve dagen opvang (minstens 4 tot maximaal 5 uur per dag)	

Definitie/berekening • Kinderen: het <u>aantal opvangplaatsen</u> dat is toegekend in de <u>locatie</u> • begeleiders: in dienst + gekwalificeerd (niet-gekwalficeerde personeelsleden kunnen geheel of gedeeltelijk worden meegeteld) + rechtstreeks werken met de kinderen		
Differentiaties		
<u>Leeftijd</u> (jonger of ouder dan 2 jaar)		
<u>Groepssamenstelling</u> : er wordt extra personeel beschikbaar gesteld wanneer er kinderen aanwezig zijn die: ○ Een handicap hebben ○ Een niet-Duitse moedertaal hebben en bovengemiddeld aanwezig zijn (ten minste 40%) ○ Wonen in sociale achtergestelde woonwijken ○ Kinderen met verlengde opvanguren (meer dan 9 uur opvang per dag) ○ In integratieve leefgroepen waar kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften worden opgevangen, moet ten minste één van de begeleiders een aanvullende kwalificatie hebben of een bijscholing volgen om dergelijke kwalificatie te verwerven		
<u>Andere</u> : Aantal uren opvang (voltijds (7-9 uur), deeltijds (5-7 uur) en halve dagen (4-5 uur))		
Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsovang voor jonge kinderen (< 3 jaar)		
Regelgeving per deelstaat of Länder. Er is geen regelgeving voor de Duitse deelstaat Berlijn.		
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang²⁴⁵		
Nationale wetgeving (Boek acht van het Sociaal Wetboek, § 43, lid 3): • maximaal 5 kinderen Als twee onthaalouders samenwerken: maximaal 10 kinderen		
Differentiaties		
<u>Eigen kinderen</u> : meegeteld		
<u>Leeftijd</u> : Streefnorm: ten minste twee kinderen van dezelfde leeftijd en niet meer dan twee kinderen jonger dan één jaar		
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte voor <u>deelstaat Berlijn</u>		
Wie	Bureaus voor jeugdzorg van de Duitse deelstaat Berlijn	
Frequentie	1 keer per jaar	
Hoe	Geen info	
Sancties	Geen info	
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen (zie Bertelsmann Ländermonitor, 1.3.2021, Tabel 43a en 82²⁴⁶)		
Gemiddeld aantal kinderen per begeleider	Duitsland	Deelstaat Berlijn (BE)
Krippengruppe (< 3 jaar)	4,2	5,5
Für 2-Jährige geöffnete Kindergartengruppen (2-6 jaar; groepen met 15 of meer kinderen waar naast kinderen vanaf 3 jaar tot aan de schoolleeftijd ook tot vijf 2-jarige kinderen worden verzorgd)	8,1	8,2
Gruppen mit Kindern unter 4 Jahren (< 4 jaar)	4,6	6,1
Altersübergreifende Gruppen (leeftijdsgemengde groepen van 0-6 jaar of 3-6 jaar)	7,0	7,3

²⁴⁵ [Germany - Social Code - Book IV - General Rules for Social Security \(ilo.org\)](#)

²⁴⁶ [Tabellenanhang_Laendermonitoring_Fruehkindliche_Bildungssysteme_2022.pdf](#)

Daarnaast is er nog opvang zonder een vaste groepsstructuur. Doorheen de jaren (van 2014 tot 2021) is er een lichte verbetering van het aantal kinderen per begeleider in krippengroep van 5,9 naar 5,1 in de Duitse deelstaat Berlijn (mediaan)				
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	14, waarvan 6 weken prenataal en 8 weken postnataal			
Vaderschapsverlof	0 – zie ouderschaps-verlofregeling			
Ouderschapsverlof	52,2 (12 maanden) per ouder. Het verlof is een individueel recht. Verlof van 10 (+2) maanden (Elterngeld). Indien beide ouders ten minste 2 maanden ouderschapsverlof aanvragen, wordt de uitkeringsduur met 2 maanden verlengd (optie 10+2). Ouderschapsuitkering Plus (ElterngeldPlus): In plaats van 10 (+2) maanden kan de uitkering deeltijds worden opgenomen met betalingen gespreid over 20 (+4) maanden. De maandelijkse uitkering wordt gehalveerd, zodat de totale uitkering gelijk blijft. Beide ouders hebben het recht om tegelijkertijd verlof op te nemen en beiden kunnen maximaal twee keer verlof opnemen (of drie keer bij gebruik van ElterngeldPlus).			
Totaal	118,4 weken - 27,2 maanden			
Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ²⁴⁷				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	100% van de inkomsten zonder plafond, voor alle verzekerde werkende vrouwen			
Vaderschapsverlof	/			
Ouderschapsverlof	65- 67%. Ouderschapsuitkering (Elterngeld) wordt gedurende 10 (+2) maanden na het zwangerschapsverlof betaald tegen 67% van het gemiddelde nettoloon van een ouder tot maximaal 1800 euro per maand; de minimumuitkering bedraagt 300 euro, zelfs voor ouders zonder inkomen. Toeslag voor lage inkomens: voor elke 2 euro aan maandelijkse inkomsten onder de 1000 euro stijgt hun uitkering met 0,1 procent. Vermindering hoge inkomens: voor elke 2 euro maandinkomen boven 1200 euro wordt de uitkering met 0,1 procent verlaagd tot minimaal 65% van het gemiddelde nettoloon (bereikt bij 1240 euro).			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Ja, vanaf 1 jaar	Ja, tot 6 jaar	Nee	3 jaar	6 jaar
Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar				
Totaal	Groepsopvang (niet alleen onder 3 jaar)	Gezinsopvang (niet alleen onder 3 jaar)		
Geen informatie	Duitsland: 54.626 voorzieningen Berlijn: 2.718 voorzieningen	Duitsland: 43.023 onthaalouders Berlijn: 1.424 onthaalouders		

²⁴⁷ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente nationale informatie

Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (zie Bertelsmann Ländermonitor, 1.3.2021, Tabel 6 en 79 ²⁴⁸)																		
Totaal	Groepsopvang		Gezinsopvang															
Duitsland: 34,4% (809.908 kinderen) Berlijn: 45,4% (51.887 kinderen) (1% kinderen onder de 1 jaar, 55% 1-jarigen en 79% 2-jarigen). De participatiegraad is de laagste van Oost-Duitse deelstaten, maar op een hoog niveau in vergelijking met de rest van Duitsland.	Duitsland: 28,9% (680.502 kinderen) Berlijn: 42,0% (48.040 kinderen) <table><tr><td></td><td>Duitsland</td><td>Berlijn</td></tr><tr><td>Publiek</td><td>31,0%</td><td>20,7%</td></tr><tr><td>Privaat profit</td><td>61%</td><td>72,4%</td></tr><tr><td>Privaat non-profit</td><td>3,8%</td><td>0,2%</td></tr><tr><td>Ouder-vereniging</td><td>4,2%</td><td>6,7%</td></tr></table>			Duitsland	Berlijn	Publiek	31,0%	20,7%	Privaat profit	61%	72,4%	Privaat non-profit	3,8%	0,2%	Ouder-vereniging	4,2%	6,7%	Duitsland: 5,5% (129.406 kinderen) Berlijn: 3,4% (3.847 kinderen)
	Duitsland	Berlijn																
Publiek	31,0%	20,7%																
Privaat profit	61%	72,4%																
Privaat non-profit	3,8%	0,2%																
Ouder-vereniging	4,2%	6,7%																
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar																		
In sommige deelstaten/Länder zijn bepaalde uren of jaren van OÖJK gratis. Deelstaat Berlijn: Sinds 1 augustus 2018 is de opvang gratis voor alle kinderen (geldt niet voor ouderinitiatief kinderdagverblijven). Maar er zijn wel kosten voor eten, speciale activiteiten en taallessen. Het eten kost meestal 23 € per maand. Voor extra diensten zoals extra sportactiviteiten, biologische voeding of taallessen kunnen kinderdagverblijven een beperkte eigen bijdrage vragen. Een nieuwe regeling van de eigen bijdrage stelt een bovengrens van deze kosten 90 euro. De kosten van activiteiten kunnen 60 tot 90 € per maand bedragen, afhankelijk van de Kita.																		
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar																		
• Kinderen die leven in armoede • Broers/zussen in OÖJK of dezelfde setting • Extreme behoeften (bv. pleegzorg, ouders niet de nodige zorg kunnen bieden, etc.)																		
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar																		
• Alleenstaande ouder • Werkende ouders • Ouders in opleiding • Extreme behoeften (bv. pleegzorg, ouders niet de nodige zorg kunnen bieden, etc.)																		
Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar																		
Groepsopvang		Gezinsopvang																
• Assistent • Gekwalificeerde kinderbegeleider • Manager		Onthaalouder																

248 [Tabellenanhang_Laendermonitoring_Fruehkindliche_Bildungssysteme_2022.pdf](#)

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ²⁴⁹ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
6	4	6	4
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
6	Geen	Geen	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level	Minimale duur OOJK-training in uur		
Geen	30-300 Deelstaat Berlijn: De basiskwalificatie ter voorbereiding op de activiteit omvat 160 lesuren. De (opvolgende) activiteit-begeleidende basiskwalificatie omvat nog eens 140 lesuren. Voor pedagogische professionals omvat het voorbereidende seminarie 30 lesuren.		
Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Gezinsopvang (Boek acht van het Sociaal Wetboek (SGB VIII, §23, 3)): geschikte personen in de zin van lid 1 zijn degenen die zich onderscheiden door hun persoonlijkheid, expertise en bereidheid tot samenwerking met wettelijke voogden en ander personeel voor kinderopvang, en die geschikte ruimtes hebben voor kinderen. Ze dienen diepgaande kennis te hebben van de eisen van kinderopvang, die ze hebben verworven in gekwalificeerde cursussen of op andere wijze hebben aangetoond.			
Subsidieregeling			
Groepsopvang		Gezinsopvang	
Financiering gebeurt op staats- en lokaal niveau. De regelgeving verschilt sterk per deelstaat. In 2019 wordt in de Duitse deelstaat Berlijn 2,4% betaald door de ouders en 97,6% door de staat.		Financiering door lokale overheden. Onthaalouders zijn meestal zelfstandige ondernemers.	
Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang			
- Kita-Qualitätsgesetz (KiTa Quality Act)²⁵⁰: Met de Kita-kwaliteitswet ondersteunt de federale regering de deelstaten met in totaal ongeveer vier miljard euro in 2023 en 2024 voor maatregelen ter bevordering van de kwaliteit en verbetering van de participatie in de kinderopvang. De wet is op 1 januari 2023 in werking getreden. De Bertelsmann Stichting raadt de Duitse deelstaat Berlijn aan om de federale middelen in de eerste plaats te besteden aan het verbeteren van de personeelsbezetting in de kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar (er wordt geadviseerd om één voltijds equivalent (VTE) begeleider per drie kinderen onder de leeftijd van drie jaar te hebben). - Vanaf augustus 2026 hebben alle basisschoolkinderen in groep één in eerste instantie wettelijk recht op dagopvang. Het recht wordt elk jaar uitgebreid met één schooljaar. Dit wordt geregeld in het			

²⁴⁹ Het is belangrijk op te merken dat de termen “kernbegeleiders” en “assistenten” worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

²⁵⁰ <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/kinderbetreuung/fuer-gute-kinderbetreuung-bundesweit-das-kita-qualitaetsgesetz-209046>

Achtste Sociale Wetboek (SGB VIII) en voorziet in acht uur opvang op alle vijf werkdagen, ook tijdens vakanties (maximaal 4 weken). Het wettelijke recht kan worden vervuld in naschoolse opvangcentra en in open en gesloten dagopvangscholen.

10 Litouwen

Landfiche: Litouwen	
Verschillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang: staats-, gemeentelijke en private OOKJ-settings. Vanaf 6 jaar (ouders kunnen ervoor kiezen om te starten op de leeftijd van 5 jaar – gratis en vanaf 2020/2021 krijgen alle kleuters een gratis lunch) is er een voorbereidend jaar op de lagere school. Dit kan plaatsvinden in OOKJ settings of in een onderwijssetting (basisschool, middelbare school, etc.)	
Gezinsopvang: er geen door de overheid geregleerde gezinsopvang	
Structuur en beleid van OOKJ	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar) samen)</i>	Ja
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOKJ-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED-6 voor hele OOKJ-fase</i>	Ja
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOKJ-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteit	Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Sport
Organisatiesysteem: geïntegreerd systeem Gedurende de hele OOKJ-fase wordt er een gecoördineerd en samenhangend beleid gevoerd, wat zorgt voor structurele, pedagogische en professionele continuïteit: - De minister van Onderwijs is verantwoordelijk voor de opmaak van regelgeving en de implementatie van het beleid voor de gehele OOKJ-fase - De continuïteit wordt gewaarborgd door: - Geïntegreerde settings waar alle kinderen naar toe gaan tot aan de start van de lagere school (0 tot 7 jaar) - Hetzelfde curriculum, pedagogisch raamwerk en de pedagogische richtlijnen - Er gelden dezelfde regelgevende vereisten voor kwalificaties gedurende de OOKJ-fase. Dat betekent dat er hooggekwalificeerde begeleiders aanwezig zijn voor zowel jongere (< 3 jaar) als oudere kinderen (≥ 3 jaar). Daarnaast zijn er eventueel assistenten met lagere kwalificaties aanwezig, maar zij staan nooit alleen bij de kinderen.	
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen	
Nationale wetgeving (besluit van de minister van Gezondheidsbescherming van de Republiek Litouwen van 22 april 2010 nr. V-313 "betreffende de goedkeuring van de Litouwse hygiënenorm HN 75:2016²⁵¹) Er zijn geen wettelijk vastgestelde ratio's tussen het aantal kinderen en begeleiders, maar er zijn wel wettelijke beperkingen aan de <u>maximale groepsgrootte</u> en het <u>minimum aantal begeleiders</u> die aanwezig zijn per leeftijdsgroep: Horizontale groepen met minstens 2 begeleiders aanwezig per groep: 0-1 jaar: max. 6 kinderen 1-2 jaar: max. 10 kinderen 2-3 jaar: max. 15 kinderen	

²⁵¹ V-313 On the Lithuanian hygiene norm HN 75:2016 "Implementation of pre-school and pre-primary education programs... (lrs.lt)

Verticale groepen met **minstens 2 begeleiders** aanwezig per groep:

- 0-3 jaar: max. 8 kinderen
- 0-7 jaar: max. 10 kinderen
- 1-7 jaar: max. 12 kinderen
- 2-7 jaar: max. 16 kinderen
- 3-7 jaar: max. 20 kinderen

Definitie/berekening

- kinderen: aantal opvangplaatsen toegekend in de leefgroep
- begeleiders: in dienst + aanwezig in de leefgroep + gekwalificeerd + rechtstreeks werken met de kinderen

Differentiaties

Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar): zie leeftijdscategorieën

Kwalificatie: Voor een groep met kinderen jonger dan 1 jaar is het vereist dat er ten minste 2 gekwalificeerde leerkrachten (ISCED 6) tegelijkertijd aanwezig zijn. Voor een groep met kinderen van 1 jaar of ouder is het vereist dat er ten minste 2 begeleiders (ISCED 3, 4 of 6) aanwezig zijn, waarvan ten minste 1 gekwalificeerde leerkracht (ISCED 6)

Opvangmoment: Tijdens de (nacht)rust van de kinderen moet minstens één begeleider aanwezig

Groepssamenstelling:

- Horizontale versus verticale groepen
- Een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte (bv. verstandelijke beperking, visuele beperking, etc.) wordt gelijkgesteld aan 2 kinderen in integratiegroepen
- Speciale groepen:
 - verstandelijke beperkingen: max. 6 kinderen
 - blindheid: max. 6 kinderen
 - visuele beperking: max. 10 kinderen
 - slechthorendheid: max. 6 kinderen
 - spraak- of andere communicatiebeperkingen: max. 10 kinderen
 - bewegings- en positiebeperkingen: max. 8 kinderen
 - meervoudige ontwikkelingsstoornissen of complexe handicaps: max. 6 kinderen
 - complexe handicap (en bewegings- en positiebeperkingen): max. 3 kinderen
 - gemengde speciale groep: max. 10 kinderen (kind met complexe handicap telt als 2 kinderen)

Andere:

- Openlucht/outdoor settings voor kinderen vanaf 2 jaar (ingevoerd sinds 2014: een OOJK-omgeving waar de meeste activiteiten buiten plaatsvinden ongeacht het weer of de tijd van het jaar, concept vanuit Scandinavië).

Voor alle groepen in openlucht settings: minstens 2 gekwalificeerde leerkrachten en minstens 3 begeleiders – indien het aantal kinderen minstens 1/3 lager ligt: minstens 1 gekwalificeerde leerkracht en minstens 2 begeleiders

- 2-3 jaar: max. 14 kinderen
- 2-7 jaar: max. 15 kinderen
- 3-7 jaar: max. 18 kinderen
- Oppervlakte van de ruimte:
 - 0-3 jaar: ten minste 4,3 m²
 - Vanaf 3 jaar: ten minste 4 m²
 - Een specifieke ondersteuningsbehoefte: ten minste 5 m²

Deze oppervlakteberekening is exclusief toiletten, wasruimten en keukens. Als een groepsruimte niet genoeg oppervlakte biedt voor het aantal kinderen in de groep, dan moet het aantal opvangplaatsen worden verminderd.
- Verhoging met maximaal 2 kinderen: het is toegestaan om het aantal kinderen in een groep met maximaal 2 kinderen te verhogen, indien dit nodig is om voorschoolse onderwijsdiensten te bieden

aan kinderen die tijdelijke bescherming genieten volgens Resolutie nr. 2022 van de Regering van de Republiek Litouwen van 16 maart 224 "betreffende het verlenen van tijdelijke bescherming aan vreemdelingen in de Republiek Litouwen"	
Wettelijke maximale groepsgrootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen	
Zie hierboven bij wettelijke begeleider-kind ratio.	
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groepsopvang	
• Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Haalbaarheid en werklast voor personeel: bij de vaststelling van het minimum aantal personeelsleden is rekening gehouden met het vermogen van de volwassene om een kwalitatief hoogstaand onderwijs- en zorgproces te waarborgen en met het scheppen van passende arbeidsomstandigheden (de mogelijkheden van het aantal werkuren per dag).	
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groepsgrootte	
Wie	Eigenaar van OOKJ-settings, meestal de gemeenten van openbare settings en het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid dat valt onder het Ministerie van Gezondheid
Frequentie	Het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid voert jaarlijks een controle uit op de settings. De eigenaars van de settings kunnen de informatie volgen in het leerlingenregister, waarin elke setting haar groepen en kinderen registreert, en in het lerarenregister, waarin informatie over de leerkrachten wordt bijgehouden. Ook kunnen de eigenaars de situatie ter plaatse controleren tijdens een bezoek aan de OOKJ-setting.
Hoe	• Observaties • Aanwezigheidsregisters
Sancties	Het Nationaal Centrum voor Volksgezondheid neemt de informatie op in een rapport en biedt de setting tijd om eventuele problemen op te lossen. Als er sprake is van ernstige tekortkomingen, kan het hoofd van de setting een boete krijgen opgelegd.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen	
Gemiddelde groepsgrootte in gemeentelijke voorschools onderwijs is 17 kinderen (1 september 2021 ²⁵²)	
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)	
De verlofperiode bedraagt 18 maanden tot 2 jaar en kinderen gaan zelden naar de OOKJ-settings voordat zij 1,5 jaar oud zijn. De meeste OOKJ-settings zijn bedoeld voor kinderen vanaf 2 jaar²⁵³. De Litouwse regering heeft een niet-overdraagbare ouderschapsverlofuitkering van twee maanden voor vaders ingevoerd. In totaal duurt de ouderschapsuitkering tot het kind 18/24 maanden wordt, afhankelijk van de vraag of de ouders voor de korte of de lange optie kiezen, of 16/22 maanden als de vader geen verlof opneemt (Braziene, 2022²⁵⁴).	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	18 (126 dagen) – 70 dagen verplicht prenatiaal en 56 dagen postnatiaal. Verlenging van 14 dagen in geval van meerling of gecompliceerde bevalling
Vaderschapsverlof	4,3 weken (30 dagen) voordat het kind één jaar oud is), wat in één of twee delen kan worden opgenomen
Ouderschapsverlof	Gezamenlijk tot de leeftijd van 18 of 24 maanden van kind waarvan ieder (sinds 1 januari 2023) minstens 2 maanden oppakt (niet tegelijk)
Totaal	78,3 tot 104,4 weken - 18 tot 24 maanden

²⁵² (<https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/08/lkimokiklinio-ugdymo-infrastrukturos-pletra-studija-2022-08-12.pdf>)

²⁵³ <https://www.sodra.lt/en/benefits/information-for-residents>

²⁵⁴ Braziene, R. (2022), "Lithuania Country Report", https://www.leavenetwork.org/fileadmin/user_upload/k_leavenetwork/country_notes/2022/Lithuania2022.pdf.

Gemiddeld uitkeringspercentage van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ²⁵⁵				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof		77,6% van het gemiddelde nettosalaris (minimaal 294 euro per maand – geen maximum) betaald door SoDra ²⁵⁶		
Vaderschapsverlof		77,6% van het gemiddelde nettosalaris (minimaal 294 euro en maximaal 3.574,2 euro – cijfers voor 2023, Q1) betaald door SoDra		
Ouderschapsverlof		34,9 (indien tot leeftijd 2 jaar) – 67 (indien tot leeftijd 18 maanden) - 2x 2 niet-overdraagbare maanden: 78% van het gemiddeld loon betaald door SoDra - Ouderschapsverlof tot het kind 18 maanden is: 60% van het gemiddelde loon betaald door SoDra. - Ouderschapsverlof tot het kind 2 jaar is: 45% van het gemiddelde loon voor het eerste jaar en 30% van het gemiddelde loon voor het twee jaar. In het tweede jaar kan men werken zonder dat de uitkering wordt verlaagd. - Een 3de jaar mogelijk, maar wel onbetaald.		
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Nee, maar wel in de toekomst ²⁵⁷ (Voor 4-jarigen vanaf 1 september 2023; Voor 3-jarigen vanaf 1 september 2024; Voor 2-jarigen vanaf 1 september 2025)	Ja, vanaf 6 jaar tot 7 jaar	6 jaar voor minstens 640 uren (of 4 uren per dag, 20 uren per week) (ouders kunnen ervoor kiezen om te starten op de leeftijd van 5 jaar (gratis), maar vanaf de leeftijd van 6 jaar is er een verplicht jaar ter voorbereiding op de lagere school) + in bepaalde gevallen verplicht OOK (gratis) onder de 6 jaar: - Sociaal kwetsbare gezinnen - Thuisonderwijs of OOK aangewezen maar om ongerechtvaardigde redenen niet mogelijk (bv. handicap, moeilijkheden ouders, etc.)	/ (geïntegreerd)	7 jaar

²⁵⁵ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

²⁵⁶ De Staatsraad voor het Sociaal Verzekeringsfonds onder het Ministerie van Sociale Zekerheid en Arbeid, het belangrijkste orgaan dat de sociale zekerheid organiseert

²⁵⁷ Law of Education (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/asr>) Article 7, paragraph 3.

Aanbod van formele opvang voor kinderen jonger dan drie jaar			
Geen nationale cijfers beschikbaar. Van alle kinderen gaat 90% naar openbare/gemeentelijke settings, 1% naar staat settings en 9% naar private settings. De belangrijkste verschillen tussen private en openbare settings is de hogere prijs bij private settings en het feit dat private settings meestal kleinschaliger zijn en een eigen budget hebben, waardoor ze verschillende extra programma's kunnen aanbieden naast het reguliere curriculum. Denk hierbij aan vreemde talen, keramiek, STEAM-onderwijs of andere vakken. Daarnaast hebben private settings doorgaans meer begeleiders per groep.			
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (2020)²⁵⁸			
29,8%			
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar			
Lokale regelgeving. Lokale overheden financieren en implementeren OOK. Gratis kinderopvang: publieke/gemeentelijke OOK is gratis voor minimaal 20 uur per week en in sommige gemeentes is er gratis voltijdse opvang. Gemeenten stellen vaak lagere tarieven vast voor kansarme gezinnen, gezinnen met drie of meer kinderen, enz. Indien geen toegang tot publieke/gemeentelijke opvang is er in sommige gemeenten een vergoeding van 100 euro per maand voor private opvang of voor kinderen vanaf 2 jaar die thuis worden opgevangen door nannies).			
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
Er bestaan geen criteria, aangezien de gemeenten als eigenaar optreden en hun eigen criteria hanteren. Met uitzondering van kinderen, voor wie OOK verplicht is volgens de wet.			
Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
- Gekwalificeerde begeleider (OOK leerkracht) - Verantwoordelijke of manager van OOK setting - Speciale ondersteuningsspecialisten (logopedisten, speciaal pedagogen of anderen) - In de meeste OOK-settings is er een specialist aanwezig op het gebied van kunsteducatie - In OOK-settings of groepen voor minderheidsgroepen (bijvoorbeeld Poolse minderheidsgroepen) is er een specialist die kinderen in het Litouws onderwijst - Een assistent in alle leeftijdsgroepen waarbij zijn/haar verantwoordelijkheid niet altijd direct gericht is op de zorg voor de kinderen, maar meer op de zorg voor de omgeving (schoonmaken, bereiden van voedsel, bedden opmaken, etc.) en het helpen bij het naar buiten gaan met de kinderen			
Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten²⁵⁹ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
6	3	6	3

²⁵⁸ Informatie uit het Education at a Glance 2022 rapport: <http://oe.cd/EAG> (enkel geregistreerde OOK-diensten die ISCED-erkend zijn).

²⁵⁹ Het is belangrijk op te merken dat de termen "kernbegeleiders" en "assistenten" worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring
6	Geen	2 of 3 jaar ervaring in OOK of onderwijs
Andere kwalificatievereisten voor medewerkers in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Zie voorschrift met vereisten voor leerkrachten, inclusief OOK-leerkrachten (https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7367f7d02fbf11e4b487eaabe28831e8/dUvzbaTUZq) - Voor een groep met kinderen jonger dan 1 jaar moeten er minimaal 2 leerkrachten (kernbegeleiders) gelijktijdig aanwezig zijn. De leerkrachten dienen ten minste in het bezit te zijn van een bacheloropleiding in het Early Childhood Education and Care (ECEC) op het niveau van ISCED 6. - In een groep met kinderen van 1 jaar of ouder moeten er minimaal 2 personeelsleden werken, waarvan ten minste 1 leerkracht (kernbegeleider) moet zijn. Het begrip "personeelsleden" houdt in dat minstens één van hen een leraar moet zijn met een bachelorsdiploma (ISCED 6), terwijl de andere door het schoolhoofd kan worden geselecteerd. Dit kan een assistent zijn (ISCED 3/4), een andere leraar OOK (ISCED 6), ondersteuningsspecialist (ISCED 6), leraar kunst- of lichamelijke opvoeding (ISCED 6) of een ander gekwalificeerd persoon.		
Subsidieregeling ²⁶⁰		
Gemengde subsidies: De OOK-settings ontvangen overheidsfinanciering per groep, terwijl de eigenaar van de setting verantwoordelijk is voor de financiering van het onderhoud van het gebouw en andere niet-pedagogische activiteiten, zoals meubilair en het beheer van de buitenomgeving. Private settings ontvangen naast overheidsfinanciering ook subsidies van ouders voor aanvullend onderwijs.		

²⁶⁰ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/acd82c9188fa11e8aa33fe8f0fea665f/asr>

11 Luxemburg

Landfiche: Luxemburg	
Verschillende vormen van formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar	
Groepsopvang: ze worden "services d'éducation et d'accueil" (SEA) genoemd en omvatten OOK voor kinderen onder de 4 jaar (bv. kinderdagverblijven, mini-kinderdagverblijven) en voor schoolgaande kinderen tijdens hun buitenschoolse tijd (bv. maisons relais, foyers de jour). Deze verschillende OOK-diensten kunnen worden aangeboden door de overheid gecontracteerde aanbieders ("structures conventionnées") of zelfstandig opereren, maar desalniettemin worden ze gelicentieerd en gereguleerd door de overheid ("structures non-conventionnées").	
Gezinsopvang: opvang door "assistants parentaux" die gereguleerd zijn en zelfstandig werken, dus alleen deel uitmaken van de niet-gecontracteerde sector ("structures non-conventionnées")	
Structuur en beleid van OOK	
Organisatie: <i>Allemaal geïntegreerde settings (jonge (<3 jaar) en oudere kinderen (≥ 3 jaar) samen)</i>	Nee
Bestuur: <i>Dezelfde autoriteit(en) voor hele OOK-fase</i>	Ja
Personeel: <i>Begeleiders met ISCED 6 voor hele OOK-fase</i>	Nee
Pedagogische richtlijnen: <i>Curriculum/pedagogisch raamwerk of pedagogische richtlijnen voor hele OOK-fase</i>	Ja
Bevoegde autoriteiten	Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd ("Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse")
Organisatiesysteem: tussen geïntegreerd en split systeem • Dezelfde ministeries en ministers zijn verantwoordelijk voor het opstellen van regelgeving en het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor de gehele OOK-fase. • Er zijn gescheiden settings voor jongere (< 3 jaar) en oudere (≥ 3 jaar) kinderen, waardoor alle kinderen een transitie doormaken op de leeftijd van 3 of 4 jaar²⁶¹ • Er is continuïteit in het curriculum, pedagogisch raamwerk en pedagogische richtlijnen gedurende de OOK-fase • In Luxemburg zijn er voorzieningen voor kinderen onder de 3 jaar en voor kinderen van 3 tot 4 jaar (vóór verplicht onderwijs). Het team van begeleiders in een voorziening kan bestaan uit verschillende kwalificatieniveaus, variërend van een bachelorsdiploma tot niet-gekwalificeerd personeel (die echter wel een certificaat van de staat moeten hebben na het voltooien van een kortdurende opleiding). Er zijn wel hogere kwalificatievereisten voor begeleiders die werken met oudere kinderen (≥ 3 jaar) in formeel onderwijs dan voor begeleiders die werken met jongere kinderen (< 3 jaar).	
Wettelijke begeleider-kind ratio (of per begeleider het maximaal aantal kinderen) in de groepsopvang voor jonge kinderen	
Nationale wetgeving (Art. 10 van Groothertogelijke reglement 14 november 2013²⁶²): • 0-2 jaar: 1 op 6 • 2-4 jaar: 1 op 8	

²⁶¹ Formeel onderwijs vindt plaats in de schoolsector, te beginnen op de leeftijd van 3 jaar met een optioneel jaar vroegschoolse educatie ("éducation précoce"), gevolgd door twee verplichte jaren van vroegschoolse educatie vanaf de leeftijd van 4 jaar ("éducation préscolaire").

²⁶² Règlement grand-ducal modifiée du 14 novembre 2013, Art.10 (1). Link: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2013/11/14/n2/jo>

Definitie/berekening • kinderen: het aantal kinderen volgens de exploitatievergunning en <u>gelijktijdig aanwezig</u> in de <u>leefgroep</u> • begeleiders: in dienst + aanwezig + gekwalificeerd (10% van het personeel kan niet gekwalificeerd zijn) + rechtstreeks werken met de kinderen Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar):</u> leeftijdscategorieën, zie ratio's	
Wettelijke maximale groeps grootte van een leefgroep in de groepsopvang voor jonge kinderen	
Nationale wetgeving (Art. 13 groothertogelijke reglement 14 november 2013 ²⁶³): Horizontale groepen: • 0-2 jaar: 12 • 2-4 jaar: 16 Verticale groepen tijdens een activiteit: • 0-4 jaar: 12 Definitie/berekening • het aantal kinderen volgens de exploitatievergunning en <u>gelijktijdig aanwezig</u> in de <u>leefgroep</u> Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar):</u> leeftijdscategorieën <u>Groepssamenstelling:</u> horizontale versus verticale groepen	
Wettelijke kind-begeleider ratio (het maximaal aantal kinderen per onthaalouder) in de gezinsopvang	
Nationale wetgeving (Art. 1 wet van 15 december 2017 ²⁶⁴): • maximaal 5 kinderen tot de leeftijd van 12 jaar, waarvan ○ maximaal 2 kinderen jonger dan 2 jaar Een onthaalhouder kan voor maximaal 12 externe kinderen zorgen (niet gelijktijdig aanwezig) Differentiaties <u>Leeftijd (voor kinderen jonger dan 3 jaar):</u> een maximum voor kinderen jonger dan 2 jaar (max. 2) <u>Eigen kinderen:</u> meegeteld tot de leeftijd van 2 jaar <u>Andere:</u> het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen wordt vastgesteld bij de toekenning van de exploitatievergunning (agrément) en houdt rekening met de infrastructuur	
Motieven voor de wettelijke kind-begeleider ratio in groeps- en gezinsopvang	
Streven naar de beste kwaliteit voor kinderen • Groepsopvang: De vaststelling van de wettelijke ratio voor de groepsopvang maakt deel uit van de bevordering van de kwaliteit van de kinderopvang en de toepassing van een gemeenschappelijke norm voor alle onderwijs- en opvangstructuren. • Gezinsopvang: De ratio is vastgesteld op basis van de kennis van de vele behoeften van kinderen van verschillende leeftijden en op basis van het feit dat gezinsopvang gewoonlijk door één volwassene wordt geboden.	
Opvolging van de wettelijke kind-begeleider ratio en maximale groeps grootte	
Wie	Het is de verantwoordelijkheid van het management van de OOKJ-diensten om de ratio en groeps grootte te handhaven. De Algemene Directie Kinderen (<i>Direction</i>

²⁶³ Règlement grand-ducal modifiée du 14 novembre 2013, Art.13. Link: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2013/11/14/n2/jo>

²⁶⁴ Loi du 15 décembre 2017, Art. 1. Link: <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2017/12/15/a1079/jo>

	<i>Générale de l'Enfance (DGE)</i>), een afdeling van het Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd, is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving. Tijdens administratieve controles zullen inspecteurs van het ministerie nagaan of de ratio en groepsgrootte worden nageleefd.
Frequentie	Er is geen vastgestelde frequentie voor controles. Ze kunnen op elk moment van het jaar worden uitgevoerd en hun frequentie is afhankelijk van onregelmatigheden die tijdens administratieve controles worden vastgesteld, klachten of bezoeken van ambtenaren van het ministerie.
Hoe	• Observaties tijdens inspectiebezoek • Aanwezigheidsregisters "<i>Programme de gestion intégré</i>" (PGI)
Sancties	Bij onregelmatigheden kan de wet diverse sancties opleggen volgens een specifieke procedure, zoals een waarschuwingsbrief (avertissement), een formele brief (mise en demeure) of een oproeping. Daarnaast kunnen aanvullende maatregelen worden genomen, zoals het verminderen van de opvangcapaciteit, opschorting of intrekking van de exploitatievergunning (agrément), geheel of gedeeltelijke terugbetaling van de financiële bijdrage van de staat, of zelfs opschorting van de financiële bijdrage van de staat.
Gegevens over de kind-begeleider ratio in de praktijk voor jonge kinderen	
Geen gegevens beschikbaar. Het Ministerie van Onderwijs, Kinderen en Jeugd investeert extra in de personeelsbezetting van OOJK-diensten via verschillende programma's (Meertalig Onderwijs en Inclusie). Deze kwalitatieve richtlijnen stellen de OOJK-diensten in staat om de personeelsbezetting met 10% te verhogen. De minimale personeelsbezetting, zoals vermeld in de exploitatievergunning, wordt dus in de praktijk verder verhoogd door middel van aanvullende financiële middelen en richtlijnen.	
Duur van betaalde verloven voor ouders in weken (bij eenlingen)²⁶⁵	
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	20, waarvan 8 weken prenataal en 12 weken postnataal
Vaderschapsverlof	2 (of meer, afhankelijk van de in het bedrijf geldende statuten/collectieve overeenkomst) en op te nemen binnen de twee maanden na de geboorte
Ouderschapsverlof	26,1 per ouder (6 maanden) Voltijds, deeltijds of gesplitst, afhankelijk van het aantal uren in de arbeidsovereenkomst en de arbeidsstatus • 40 uur per week of als zelfstandige: ○ 4 of 6 maanden voltijds verlof; ○ 8 of 12 maanden deeltijdverlof tegen 50 % van de normale arbeidsduur; ○ gesplitst verlof: 4 periodes van een maand binnen een periode van maximaal 20 maanden; ○ gesplitst verlof: 1 of 2 halve dagen per week binnen een periode van maximaal 20 maanden, onder voorbehoud van goedkeuring door de werkgever; • 20 uur per week of meer: ○ 4 of 6 maanden voltijds verlof; ○ 8 of 12 maanden halfijds verlof; • 10 uur of meer per week: 4 of 6 maanden voltijds verlof; • leercontract: 4 of 6 maanden voltijds verlof;

²⁶⁵ <https://gouvernement.lu/dam-assets/documents/actualites/2023/02-fevrier/10-adaptation-parametres-sociaux/les-nouveaux-parametres-sociaux-2023.pdf>

	- ouders met meerdere werkgevers of die bij de sociale zekerheid zijn ingeschreven als werknemer of zelfstandige: 4 of 6 maanden voltijds verlof. Twee delen: - Het eerste ouderschapsverlof: op te nemen na het moederschaps- of adoptieverlof - Het tweede ouderschapsverlof: op te nemen vóór de 6e verjaardag van het kind (de 12e verjaardag voor adoptiekinderen) Indien een van de ouders afziet van zijn recht op ouderschapsverlof, kan het verlof niet worden overgedragen aan zijn echtgenoot, zodat deze twee perioden van ouderschapsverlof kan opnemen. Beiden kunnen wel tegelijk ouderschapsverlof opnemen.			
Totaal	74,2 weken - 17,1 maanden			
Gemiddeld uitkeringspercentage van brutoloon van betaalde verloven voor ouders (bij eenlingen) ²⁶⁶				
Moederschaps- of zwangerschapsverlof	100 Betaald door CNS. In principe is het bedrag van de uitkeringen identiek aan dat van de ziekte uitkering (100% van het vroegere loon tot een maximum van 12 235,35 per maand). De uitkering kan niet minder zijn dan het sociaal minimumloon (2 447,07 euro per maand) en niet meer dan 5 keer het sociale minimumloon (12 235,35 euro per maand). Bij deeltijds werk wordt de drempel vastgesteld op basis van het sociaal minimumuurloon. Deze uitkeringen zijn niet cumuleerbaar met ziekte uitkeringen of enig ander loon.			
Vaderschapsverlof	100 De eerste twee verlofdagen worden betaald door de werkgever en dekken 100% van het loon; vanaf de derde dag wordt het verlof aan de werkgever terugbetaald door de staat met een limiet die gelijk is aan vijf keer het sociale minimumloon (12 235,35 euro per maand).			
Ouderschapsverlof	67,1 Betaald door CAE (Caisse pour l'avenir des enfants): Het bedrag van de uitkering wordt berekend op basis van het gemiddelde maandinkomen in de twaalf maanden voorafgaand aan opname van het ouderschapsverlof. Voor een volledig ouderschapsverlof van een voltijdse werknemer kan de uitkering niet minder dan 2 447,07 euro per maand (minimumloon) of meer dan 4 078,45 euro (het sociale minimumloon met twee derde verhoogd) per maand bedragen (vóór aftrek van belastingen en sociale premies).			
Leeftijd waarop de wettelijke garantie OOK, verplicht OOK, kleuteronderwijs, basisonderwijs (lagere school) start				
Wettelijke garantie OOK jongere kinderen (< 3 jaar)	Wettelijke garantie OOK oudere kinderen (≥ 3 jaar)	Verplicht OOK	Kleuteronderwijs	Basisonderwijs of lagere school
Nee	Ja, vanaf 3 jaar tot 6 jaar	4 jaar	3 jaar (zie beschrijving organisatiesysteem)	6 jaar

²⁶⁶ OESO (2022): https://www.oecd.org/els/soc/PF2_1_Parental_leave_systems.pdf en aangepast met de meest recente Nationale informatie

Aanbod van formele opvang (gegevens op 31/12/2022) – geen opsplitsing mogelijk onder de drie jaar		
- Services d'éducation et d'accueil (0-4 jaar): 18.386 plaatsen (4.994 conventionnées en 13.392 non-conventionnées), dit komt overeen met 90,4% van het aanbod - Mini-crèches (0-12 jaar): 22 plaatsen (11 conventionnées en 11 non-conventionnées), dit komt overeen met 0,1% van het aanbod - Gezinsopvang (0-12 jaar): 1.924 plaatsen (enkel non-conventionnées), dit komt overeen met 9,5% van het aanbod Totaal aantal plaatsen: 20.332 (24,6% conventionnées)		
Percentage gebruik van formele opvang door kinderen jonger dan drie jaar (gegevens op 31/12/2022)		
Totaal	Groepsopvang	Gezinsopvang
63% (16.885 kinderen onder de drie jaar) Sommige kinderen kunnen ingeschreven zijn bij meerdere OOK-voorzieningen.	61% (16.396 kinderen onder de drie jaar in "Services d'éducation et d'accueil") 0% (25 kinderen onder de drie jaar in een "Mini-crèche")	2% (507 kinderen onder de drie jaar)
Bijdrage door ouders voor formele opvang van kinderen jonger dan 3 jaar		
Nationale regelgeving. De staat dekt een groot deel van de kosten voor ouders via het vouchersysteem (Chèque-Service Accueil). Het bedrag van de kosten voor ouders varieert afhankelijk van het inkomen van de ouders. Ouders betalen gemiddeld 137 euro per maand voor opvang van kinderen onder de drie jaar (inclusief baby's) in conventionele OOK-settings. De gemiddelde kosten voor niet-conventionele OOK-settings zijn niet beschikbaar. Voor alle kinderen van 1 tot 4 jaar biedt de staat 20 gratis uren opvang per week in zowel conventionele als niet-conventionele OOK-settings.		
Wettelijke criteria voor tariefverminderingen in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
- Inkomensgerelateerd - Broers/zussen in OOK of dezelfde setting		
Wettelijke criteria voor voorrang bij toelating in groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Geen regelgeving. Elke OOK-dienst stelt zijn eigen criteria vast.		
Verschillende profielen in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar		
Groepsopvang	Gezinsopvang	
- Pedagogisch personeel (kwalificatie op het gebied van psychosociale, educatieve of sociaalpedagogische). Het pedagogisch personeel in een OOK-voorziening kan bestaan uit verschillende niveaus van kwalificaties, variërend van een bachelor tot niet-gekwalficeerd personeel. - Samenstelling van het team voor OOK-settings voor kinderen tussen 0-4 jaar (crèches en mini-crèches): - Ten minste 60% gekwalficeerd personeel (minimaal ISCED 4, maar kan ook ISCED 6 zijn) - Niet meer dan 30% gekwalficeerd personeel uit equivalentiegebieden (minimaal ISCED 3, professionele competentie) - Maximaal 10% niet-gekwalficeerd personeel	Onthaalouder (Op dit moment geen kwalificatie vereist)	

Minimale vereiste ISCED kwalificatieniveaus voor kernbegeleiders en assistenten ²⁶⁷ in de groepsopvang voor kinderen jonger en ouder dan 3 jaar			
Kinderen jonger dan 3 jaar		Kinderen vanaf 3 jaar (ter vergelijking)	
Kernbegeleider	Assistent	Kernbegeleider	Assistent
4	3	6 (leerkracht)	4
Minimale kwalificatievereisten voor een verantwoordelijke van een groepsopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
ISCED level	Duur specifieke training	Aantal jaar ervaring	
4 (<40 plaatsen) - 6 (≥ 40 plaatsen)	Geen	3	
Minimale kwalificatievereisten voor gezinsopvang			
ISCED level	Minimale duur OOJK-training in uur		
Geen (geen basiskwalificatie op het gebied van OOJK of onderwijs verplicht)	140		
Andere kwalificatievereisten voor begeleiders in de formele opvang voor kinderen jonger dan 3 jaar			
In Luxemburg kan het personeel in een OOJK-setting bestaan uit verschillende niveaus van kwalificaties, variërend van een bachelor tot niet-gekwaliceerd personeel (die echter wel een certificaat moeten hebben dat door de staat wordt uitgegeven na afronding van een kort cyclisch programma). De kwalificaties worden gedefinieerd in het gewijzigde Groothertogelijk besluit van 13 november 2013 (Art. 7 en 8). Het gaat om een beroepsopleiding of en kwalificatie op het gebied van psychosociale, educatieve of sociaalpedagogische domeinen ²⁶⁸ .			
Subsidieregeling			
Groepsopvang		Gezinsopvang	
• OOJK-diensten die een overeenkomst hebben met de staat (structures conventionnées), hebben hun personeels- en exploitatiekosten gedekt door de staat. Onafhankelijke OOJK-diensten (structures non-conventionnées) moeten de gemaakte kosten zelf dragen • De kosten voor ouders voor een kinderopvangplaats worden gedekt door de staat. Met behulp van een vouchersysteem ("Chèque-Service Accueil"²⁶⁹) worden de kosten voor de kinderopvangplaats grotendeels gedekt, afhankelijk van het inkomen van de ouders.		Onthaalouders werken zelfstandig. De kosten voor ouders voor een kinderopvangplaats worden door de staat gedekt. Dit gebeurt via het vouchersysteem (Chèque-Service Accueil), waarbij de kosten voor de kinderopvang grotendeels worden vergoed, afhankelijk van het inkomen van de ouders.	

²⁶⁷ Het is belangrijk op te merken dat de termen "kernbegeleiders" en "assistenten" worden gebruikt voor internationale vergelijkingen en niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met de werkelijke titels of functies. Het belangrijkste onderscheid tussen kernbegeleiders en assistenten is het minimale kwalificatieniveau dat door de hoogste autoriteiten wordt vereist. Als volgens de regelgeving minstens één begeleider per team een hoger kwalificatieniveau moet hebben dan andere begeleiders die in dezelfde groep kinderen werken, wordt deze begeleider beschouwd als een kernbegeleider en de anderen als assistenten. Als alle begeleiders dezelfde kwalificatie moeten hebben, worden ze allemaal beschouwd als kernbegeleider.

²⁶⁸ <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/rgd/2013/11/14/n2/jo>

²⁶⁹ De kinderopvangvoucher (Chèque-Service Accueil) is een staatsbijdrage aan de kosten van kinderopvang voor alle kinderen van 0 tot 12 jaar die in Luxemburg wonen. Inwoners moeten een aanvraag indienen bij hun woonplaats (commune) voor de CSA.

Recente hervormingen op gebied van beheer en financiering van kinderopvang
• In 2018 werd een wettelijke tekst geïntroduceerd voor "mini-crèches"²⁷⁰ • In 2017 werd meertalig onderwijs geïntroduceerd in de ECEC, samen met 20 gratis opvanguren per week gespreid over 46 weken per jaar voor kinderen van 1-4 jaar²⁷¹

²⁷⁰ "Loi du 1er août 2018 portant modification de la loi modifiée du 4 juillet 2008 sur la jeunesse" : <https://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2018/08/01/a662/jo>

²⁷¹ Loi du 29 août 2017 portant modification 1. de la loi modifiée du 4 juillet 2008 sur la jeunesse 2. de la loi du 18 mars 2013 relative aux traitements des données à caractère personnel concernant les élèves" : <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2017/08/29/a791/jo>

Bijlage 2: Schriftelijke bevraging kind-begeleider ratio en maximale groeps grootte

1. Kind-begeleider ratio of het aantal kinderen per kinderbegeleider in de groepsopvang

1. Is er sprake van een **wettelijk** vastgelegde kind-begeleider ratio in OOKJ-settings in de groepsopvang?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, maar er wordt wel een streefnorm/streefdoel gehanteerd
- ☐ Nee, en er wordt ook geen streefnorm/streefdoel gehanteerd => **ga naar vraag 8**

- 1.1 **Indien ja**, op welk niveau is deze regelgeving vastgelegd (bv. nationaal/gecentraliseerd, per deelstaat, per provincie, per gewest, per gemeente, etc.)?

2. Welke kind-begeleider ratio is vastgelegd in de **regelgeving** voor de groepsopvang?

**Als er sprake is van centrale regelgeving, gelieve hiernaar te verwijzen. Als er geen centrale regelgeving bestaat, kan er verwezen worden naar het bereik of de gemiddelde ratio van de verschillende regelgevingen. In het geval van verwijzing naar één specifieke regelgeving, geef dan duidelijk aan om welke regelgeving het gaat (bijvoorbeeld de regelgeving van een bepaalde deelstaat of provincie).*

Indien er een **streefnorm/streefdoel** is, gelieve deze (ook) te vermelden.

3. **Hoe** wordt de wettelijke kind-begeleider ratio of streefnorm **gedefinieerd**? Voor deze vraag kunnen er meerdere antwoorden relevant zijn. **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Het aantal kinderen **per begeleider in dienst** – dit criterium sluit bijvoorbeeld uit dat stagiairs of vrijwilligers worden meegeteld
- ☐ Het aantal kinderen **per begeleider die effectief aanwezig is** – dit criterium sluit bijvoorbeeld uit dat personen worden meegeteld die afwezig zijn vanwege ziekte, zwangerschap- of ouderschapsverlof, vanwege het reeds beëindigen van hun werkshift, etc.
- ☐ Het aantal kinderen **per gekwalificeerde begeleider** – dit criterium sluit bijvoorbeeld uit dat personen worden meegeteld die nog in opleiding zijn (bv. zij-instromers die een opleiding volgen op de werkplek) of niet over de juiste kwalificatie beschikken (bv. vrijwilligers, assistenten).
- ☐ Het aantal kinderen rekening houdend met het aantal begeleiders **die rechtstreeks werken met de kinderen** – dit criterium sluit bijvoorbeeld uit dat personen worden meegeteld die instaan voor de administratie, het management, logistieke functies, etc.
- ☐ Andere criteria (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

4. Hoe wordt het **aantal kinderen** voor de wettelijke kind-begeleider ratio of streefnorm in het werkveld benaderd? **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de locatie
- ☐ Het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de leefgroep
- ☐ Het aantal opvangplaatsen dat is toegekend of voorzien in de locatie
- ☐ Het aantal opvangplaatsen dat is toegekend of voorzien in de leefgroep

- ☐ Het (gemiddeld) aantal voltijds aanwezige kinderen in de locatie
- ☐ Het (gemiddeld) aantal voltijds aanwezige kinderen in de leefgroep
- ☐ Andere criteria (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

5. Welke **specifieke regels** zijn er rond de **wettelijk** vastgelegde kind/begeleider ratio of streefnorm in de groepsopvang?

5.1 Is er een differentiatie van de ratio volgens de leeftijd van de kinderen (bv. andere ratio voor 0-1 jarigen, 1-2 jarigen, etc.)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

5.2 **Indien ja**, op welke manier?

5.3 Is er een differentiatie van de ratio volgens de samenstelling van de groep (bv. groepen van kinderen met verschillende leeftijden samen, de aanwezigheid van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte, de aanwezigheid van kwetsbare kinderen)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

5.4 **Indien ja**, op welke manier?

5.5 Is er een differentiatie van de ratio volgens opvangmoment (bv. meer kinderen per begeleider mogelijk tijdens rustmomenten of bij het brengen van de kinderen in de ochtend of het ophalen in avond)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

5.6 **Indien ja**, op welke manier?

5.7 Is er een differentiatie van de ratio naargelang het aantal aanwezige gekwalificeerde begeleiders (bv. andere ratio als er gekwalificeerde en niet-gekwatificeerde begeleiders samen aan het werk zijn in een leefgroep) of wordt het aantal aanwezige gekwalificeerde begeleiders vastgelegd in de ratio?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

5.8 **Indien ja**, op welke manier?

5.9 Is de ratio afgestemd op nog andere factoren (bv. de grootte van de ruimte, de weekdays waarop het drukker is in de opvang)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

5.10 **Indien ja**, op welke manier?

6. Wat zijn de officiële **motieven** geweest voor het bepalen van de wettelijke kind-begeleider ratio of streefnorm in de groepsopvang? Indien er informatie beschikbaar is over de invoering van de kind-begeleider ratio, gelieve deze link toe te voegen. **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Het streven naar de beste kwaliteit voor de kinderen (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Financiering/betaalbaarheid voor de overheid en de ouders (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Haalbaarheid en werklast voor personeel (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Een tewerkstellingsmaatregel voor een bepaalde doelgroep op de arbeidsmarkt (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Het voorzien van voldoende opvangplaatsen voor de kinderen (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Andere criteria (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

7. **Opvolging** van de wettelijke kind/begeleider ratio of streefnorm in de groepsopvang

7.1 Wordt de wettelijke kind/begeleider ratio of streefnorm opgevolgd vanuit de bevoegde overheid of toezichthoudende diensten?

- ☐ Ja
- ☐ Nee => **ga naar vraag 8**
- ☐ Ik heb hier geen kennis over => **ga naar vraag 8**

7.2 Door wie gebeurt de opvolging van de kind-begeleider ratio (*gelieve te omschrijven*)?

7.3 Hoe vaak gebeurt de opvolging van de kind-begeleider ratio (*gelieve te omschrijven*)?

7.4 Op welke basis gebeurt de opvolging van de kind-begeleider ratio? **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Observaties
- ☐ Aanwezigheidsregisters
- ☐ Zelfrapportering
- ☐ Andere (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

7.5 Bestaan er sancties indien men de wettelijke kind-begeleider ratio of streefnorm overtreedt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

7.6 **Indien ja**, welke?

8. Weet u wat de kind-begeleider ratio **in de praktijk** is in de groepsopvang? Zijn er studies, analyses of meningen beschikbaar over de gemiddelde ratio die in de praktijk wordt gehanteerd, die al dan niet afwijkt van de wettelijk vastgelegde ratio?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

8.1 **Indien ja**, over welke kind-begeleider ratio in de praktijk gaat het? **Gelieve de meest recent beschikbare cijfers, het jaartal, de bron en link naar de bron te vermelden*

2. Kind-begeleider ratio of het aantal kinderen per kinderbegeleider in de gezinsopvang

Gezinsopvang is een kleinschalige vorm van kinderopvang, waarbij gewoonlijk één onthaalouder (soms zijn er meerdere onthaalouders) zorgt voor een beperkt aantal kinderen (meestal jonge kinderen). De opvang vindt doorgaans plaats in de eigen woning van de onthaalouder, of in een andere huiselijke locatie naar keuze van de onthaalouder.

9. Is er sprake van een **wettelijke** kind-begeleider ratio in de gezinsopvang?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, maar er wordt wel een streefnorm/streefdoel gehanteerd
- ☐ Nee, en er wordt ook geen streefnorm/streefdoel gehanteerd => **ga naar vraag 16**

10. Verschilt de **wettelijke** ratio of streefnorm in de gezinsopvang van die in de groepsopvang?

- ☐ Ja
- ☐ Nee => **ga naar vraag 16**

11. Welke kind-begeleider ratio is vastgelegd in de **regelgeving** voor de gezinsopvang?

**Als er sprake is van centrale regelgeving, gelieve hiernaar te verwijzen. Als er geen centrale regelgeving bestaat, kan er verwezen worden naar het bereik of de gemiddelde ratio van de verschillende regelgevingen. In het geval van verwijzing naar één specifieke regelgeving, geef dan duidelijk aan om welke regelgeving het gaat (bv. de regelgeving van een bepaalde deelstaat of provincie).*

Indien er een **streefnorm/streefdoel** is, gelieve deze (ook) te vermelden.

12. Hoe wordt **het aantal kinderen** voor de wettelijke kind-begeleider ratio of streefnorm in het werkveld benaderd? **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen
- ☐ Het aantal opvangplaatsen dat is toegekend of voorzien
- ☐ Het (gemiddeld) aantal voltijds aanwezige kinderen
- ☐ Andere criteria (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13. Welke **specifieke regels** zijn er rond de **wettelijk** vastgelegde kind/begeleider ratio of streefnorm in de gezinsopvang?

13.1 Is er een differentiatie van de ratio volgens de leeftijd van de kinderen (bv. een maximum van het aantal kinderen jonger dan 1 jaar)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13.2 **Indien ja**, op welke manier?

13.3 Is er een differentiatie van de ratio volgens de kenmerken van de aanwezige kinderen (bv. de aanwezigheid van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte, aanwezigheid van kwetsbare kinderen)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13.4 **Indien ja**, op welke manier?

13.5 Is er een differentiatie van de ratio volgens opvangmoment (bv. meer kinderen mogelijk tijdens rustmomenten)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13.6 **Indien ja**, op welke manier?

13.7 Is er een differentiatie van de ratio naargelang de kwalificatie van de onthaalouder?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13.8 **Indien ja**, op welke manier?

13.9 Worden de eigen kinderen van de onthaalouder meegeteld voor de ratio?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13.10 **Indien ja**, op welke manier? Tot welke leeftijd?

13.11 Is de ratio afgestemd op nog andere factoren (bv. de grootte van de ruimte)?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

13.12 **Indien ja**, op welke manier?

14. Wat zijn de officiële **motieven** geweest voor het bepalen van de wettelijke kind-begeleider ratio of streefnorm in de gezinsopvang? Indien er informatie beschikbaar is over de invoering van de kind-begeleider ratio, gelieve deze link toe te voegen. **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Om te streven naar de beste kwaliteit voor de kinderen (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Financiering/betaalbaarheid voor de overheid en de ouders (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Haalbaarheid en werklast voor personeel (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Een tewerkstellingsmaatregel voor een bepaalde doelgroep op de arbeidsmarkt (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Het voorzien van voldoende opvangplaatsen voor de kinderen (*gelieve te omschrijven*)
- ☐ Andere criteria (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

15. **Opvolging** van de wettelijke kind/begeleider ratio of streefnorm in de gezinsopvang

15.1 Wordt de wettelijke kind/begeleider ratio of streefnorm opgevolgd vanuit de bevoegde overheid of toezichthoudende diensten?

- ☐ Ja
- ☐ Nee => **ga naar vraag 16**
- ☐ Ik heb hier geen kennis over => **ga naar vraag 16**

15.2 Door wie gebeurt de opvolging van de kind-begeleider ratio?

15.3 Hoe vaak gebeurt de opvolging van de kind-begeleider ratio?

15.4 Op welke basis gebeurt de opvolging van de kind-begeleider ratio? **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Observaties
- ☐ Aanwezigheidsregisters
- ☐ Zelfrapportering
- ☐ Andere (vul aan)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

15.5 Bestaan er sancties indien men de wettelijke ratio of streefnorm overtreedt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

15.6 Indien ja, welke?

16. Weet u wat de kind-begeleider ratio **in de praktijk** is in de gezinsopvang? Zijn er studies, analyses of meningen beschikbaar over de gemiddelde ratio die in de praktijk wordt gehanteerd, die al dan niet afwijkt van de wettelijk vastgelegde ratio?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

16.1 **Indien ja**, over welke kind-begeleider ratio in de praktijk gaat het? **Gelieve de meest recent beschikbare cijfers, het jaartal, de bron en link naar de bron te vermelden*

3. Maximale groepsgrootte in de groepsoptvang

Onder maximale groepsgrootte verstaan we de maximale grootte van één leefgroep van kinderen en niet de totale grootte van de kinderopvanglocatie. Onder leefgroep verstaan we een groep kinderen, gekoppeld aan één of meer bepaalde kinderbegeleiders en aan één of meer bepaalde ruimtes.

17. Is er sprake van een **wettelijk** vastgelegde maximale groepsgrootte in de groepsoptvang?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, maar er wordt wel een streefnorm/streefdoel gehanteerd
- ☐ Nee, en er wordt ook geen streefnorm/streefdoel gehanteerd => **einde vragenlijst**

17.1 **Indien ja**, op welk niveau is deze regelgeving vastgelegd (bv. nationaal/gecentraliseerd, per deelstaat, per provincie, per gewest, per gemeente, etc.)?

18. Welke maximale groepsgrootte is vastgelegd in de **regelgeving**?

**Als er sprake is van centrale regelgeving, gelieve hiernaar te verwijzen. Als er geen centrale regelgeving bestaat, kan er verwezen worden naar het bereik of de gemiddelde ratio van de verschillende regelgevingen. In het geval van verwijzing naar één specifieke regelgeving, geef dan duidelijk aan om welke regelgeving het gaat (bv. de regelgeving van een bepaalde deelstaat of provincie).*

Indien er een **streefnorm/streefdoel** is, gelieve deze (ook) te vermelden.

19. Hoe wordt het **aantal kinderen** voor de wettelijke maximale groepsgrootte of streefnorm in het werkveld benaderd? **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Het aantal gelijktijdig aanwezige kinderen in de leefgroep
- ☐ Het aantal opvangplaatsen dat is toegekend of voorzien in de leefgroep
- ☐ Het (gemiddeld) aantal voltijds aanwezige kinderen in de leefgroep
- ☐ Andere criteria (vul aan)

- ☐ Ik heb hier geen kennis over

20. Welke **specifieke regels** zijn er rond de **wettelijke** maximale groepsgrootte of streefnorm?

20.1 Is dit maximum afgestemd op de leeftijd van de kinderen of is er een apart maximum voor bepaalde leeftijdsgroepen (bv. maximum 2 kinderen jonger dan 1 jaar)?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Ik heb hier geen kennis over

20.2 **Indien ja**, op welke manier?

20.3 Is dit maximum afgestemd op de samenstelling van de groep (bv. groepen van kinderen met verschillende leeftijden samen, aanwezigheid van kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte, aanwezigheid van kwetsbare kinderen)?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Ik heb hier geen kennis over

20.4 **Indien ja**, op welke manier?

20.5 Is dit maximum afgestemd op het opvangmoment (bv. het maximum is hoger tijdens rustmomenten of bij het brengen van de kinderen in de ochtend of het ophalen in avond)?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Ik heb hier geen kennis over

20.6 **Indien ja**, op welke manier?

20.7 Is dit maximum afgestemd op de kwalificatie van het personeel (bv. minder kinderen in de leefgroep indien geen gekwalificeerd personeel aanwezig)?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Ik heb hier geen kennis over

20.8 **Indien ja**, op welke manier?

20.9 Is dit maximum afgestemd op nog andere factoren (bv. de grootte van de ruimte)?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Ik heb hier geen kennis over

20.10 **Indien ja**, op welke manier?

21. Wat zijn de officiële **motieven** geweest voor het bepalen van de **wettelijke** maximale groepsgrootte of streefnorm? Indien er informatie beschikbaar is over de invoering van de maximale groepsgrootte, gelieve deze link toe te voegen. **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Om te streven naar de beste kwaliteit voor de kinderen (*gelieve te omschrijven*)
☐ Financiering/betaalbaarheid voor de overheid en de ouders (*gelieve te omschrijven*)
☐ Haalbaarheid en werklast voor personeel (*gelieve te omschrijven*)
☐ Een tewerkstellingsmaatregel voor een bepaalde doelgroep op de arbeidsmarkt (*gelieve te omschrijven*)
☐ Het voorzien van voldoende opvangplaatsen voor de kinderen (*gelieve te omschrijven*)
☐ Andere criteria (*vul aan*)
☐ Ik heb hier geen kennis over

22. **Opvolging** van de wettelijke maximale groeps grootte of streef norm

22.1 Wordt de wettelijke maximale groeps grootte of streef norm opgevolgd vanuit de bevoegde overheid of toezichthoudende diensten?

- ☐ Ja
- ☐ Nee => **einde vragenlijst**
- ☐ Ik heb hier geen kennis over => **einde vragenlijst**

22.2 Door wie gebeurt de opvolging van de maximale groeps grootte?

22.3 Hoe vaak gebeurt de opvolging van de maximale groeps grootte?

22.4 Op welke basis gebeurt de opvolging van de maximale groeps grootte? **meerdere antwoorden zijn mogelijk*

- ☐ Observaties
- ☐ Aanwezigheidsregisters
- ☐ Zelfrapportering
- ☐ Andere (*vul aan*)
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

22.5 Bestaan er sancties indien men de wettelijke maximale groeps grootte of streef norm overtreedt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik heb hier geen kennis over

22.6 **Indien ja**, welke?

Einde

Hartelijk dank voor uw medewerking.

